ALEXANDRE DUMAS

FIICA REGENTULUI

ALEXANDRE DUMAS

FIICA REGENTULUI

INTRODUCERE

Alexandre DUMAS, adică Alexandre DAVY DE LA PAILLE-TERIEX, este fiul generalului DUMAS, care a devenit ilustru în decursul războaielor din vremea Imperiului. Mama lui era o femeie de culoare. Alexandre a văzut lumina zilei la VILLERS-COTTE-RETS, la 24 iulie 1802. Nu avea decât patru ani când și-a pierdut tatăl. Oare ce le-a lăsat el văduvei sale, unicului său fiu și celor două fiice ale sale? Nimic, în afară de un nume onorabil. Ca om de arme, generalul DUMAS își făcuse pe deplin datoria. Mort înainte de cele „O-sută-de-zile”, n-a avut prilejul de a-și pune la încercare devotamentul său bonapartist.

În MEMORIILE sale, Alexandre DUMAS a povestit el însuși cei dintâi ani ai săi. În această lucrare, plină de impetuozitate și de umor de bună calitate, el are tendința de a dramatiza evenimentele, însă povestirea lui conține permanent o mare parte de adevăr.

Doamna DUMAS îl iubea cu gingășie pe unicul ei fiu, însă nu se poate spune că a fost o educatoare înnăscută. Alexandre crescu oarecum singur. A luat lecții de latină, a descoperit primele noțiuni la un ecleziast indulgent, însă acesta din urmă n-a izbutit să-l învețe cele dintâi patru operațiuni de aritmetică. Să aduni, să înmulțești, ce va să zică asta? Ajuns la vârsta de optsprezece ani, tânărul Alexandre poseda un bagaj intelectual dintre cele mai reduse; în schimb, ajutat de natură, își însușise o constituție fizică demnă de invidiat, încăleca pe caii cei mai nărăvași, străbătea distanțe uriașe pentru a merge la un bal, scotea sabia ca un spadasin, bătea mingea ca un june marchiz și trăgea cu pistolul ca un bandit calabrez. Cât despre vânătoare, îl eclipsa pe NEMROD[1] în persoană.

[1] NEMROD: Om violent, vânător vestit înaintea Domnului Dumnezeu. (Geneza X, 8-13) (n.t.).

Încă de foarte tânăr, Alexandre intră ca scriptolog la un notar, dar nu rămâne multă vreme acolo. Viitorul și fecundul autor nu prea se descurca în ceea ce privește actele autentice, pregătindu-se fără îndoială să izbutească în domeniul actelor imaginare. Cu toate acestea, însă, trebuia să se gândească la ziua de mâine.

„De-abia împlinisem douăzeci de ani, scrie dânsul, când mama intră într-o dimineață în camera mea, se apropie de pat, mă îmbrățișă plângând și îmi spuse:

—Dragul meu, am vândut tot ceea ce aveam noi, ca să-mi plătesc datoriile.

—Și ce va să zică asta, mamă?

—Ei bine, sărmanul meu copil, datoriile noastre odată plătite, ne mai rămân două sute cincizeci și trei de franci.

—Ca rentă?

Mama surâse trist.

—Cu totul? reluai.

—Cu totul.

—Ei bine, mamă, am să iau diseară cei cincizeci și trei de franci și am să plec la Paris.

—Și ce vei face acolo, sărmanul meu băiat?

—Mă voi duce la prietenii tatălui meu, ducele de Bellune, care este ministru de război, Sebastiani, Jourdan etc...”

El își părăsi într-adevăr orașul natal cu cei cincizeci și trei de franci, nu înainte de a-și fi câștigat locul jucând prețul acestuia cu antreprenorul diligențelor.

Sosit în capitală, se duse să-i vadă pe foștii prieteni ai tatălui său. Imperiul era departe, iar Restaurația părea bine statornicita, N-a fost primit decât de generalii VERDIER și FOY. Tânărul DUMAS îi adusese acestuia din urmă o scrisoare de recomandare scrisă de către un elector influent.

Generalul FOY procedă la inventarul cunoştinţelor tânărului. S-a terminat repede. Drept orice bagaj, Alexandre DUMAS nu avea decât un scris frumos.

,,Îmi lăsai capul să-mi cadă în piept, scrie mult mai târziu Alexandre DUMAS; un scris frumos, iată tot ce aveam”

Scrisul acesta îi procură totuşi o slujbă de expediţionar cu o leafă de o mie două sute de franci în birourile ducelui de Orléans. Astfel începu, în casa lui LOUIS-PHILIPPE, cariera celui care va deveni protejatul şi chiar prietenul copiilor acestui principe. Tânărul expediţionar profită de siguranţa pe care i-o asigura situaţia lui pentru a-şi împlini educaţia.

Nu începu să dea roade în domeniul scrisului decât în 1825. Începu cu versuri şi continuă cu nuvele şi vodeviluri. Acestea din urmă au fost scrise în colaborare. Să cităm Vânătoarea şi Dragostea, alături de ROUSSEAU şi ADOLPHE, precum şi Nunta şi Înmormântarea, împreună cu LASSAGNE şi GUSTATE.

După aceste galopuri de încercare, Alexandre DUMAS îşi încercă puterile în tragedie. Scrise o piesă intitulată Grachii, al cărei manuscris îl arse şi Fiesque, tradusă după SCHILLER, dar succesul piesei lui M. ANCELOT a împiedicat să fie jucată.

O dată cu sosirea actorilor englezi la PARIS începe înflorirea succesului lui DUMAS în domeniul vieţii teatrale. Acest lucru s-a petrecut la 6 septembrie 1827, la Odeon, când aceşti actori susţinură primul spectacol. În cea dintâi seară, n-au jucat nimic din SHAKESPEARE, dar pe data de 11 în aceeaşi lună, jucară HAMLET. DUMAS era în sală, cu mulţi alţi tineri artişti, ca DELACROIX, HUGO, Gerard de NERVAL, JANIN, VIGNY şi Hector BERLIOZ. Hamlet era KEMBLE, cel mai mare tragedian al ANGLIEI de la KEAN, iar Ofelia era HARRIETT SMITHSON. Spectacolul a fost un triumf. Întreaga sală în care clocotea tineretul romantic era în delir. DUMAS, VIGNY, DELACROIX,

Gerald de NERVAL triumfau ei înșiși în același timp cu succesul lui SHAKESPEARE. HUGO simțea învârtejindu-se în capul său năvalnic aburii și fulgerele din PREFAȚA LUI CROMWELL.

Lui DUMAS însuși dramaturgia engleză îi revelă o lume nouă. Vântul bătea pentru opoziția romantică. DUMAS urmă acest îndemn și încercă să-i imprime o direcție.

Drama lui HENRIC al III-lea a fost punctul de plecare, cu toate că DUMAS avea de-acum în cartoanele de la Comedie-Francaise CHRISTINE, scrisă după gustul clasic. HENRIC al III-lea a fost jucat la Theâtre-Francais în 1828. Triumful a fost deplin. Tineretul merse până acolo încât să-l trateze cu dispreț pe RACINE și, într-o horă infernală, îi huidui pe academicieni. Aceste amănunte, într-o oarecare măsură puerile, împrumutate de la DUMAS în persoană, zugrăvesc începuturile romantismului. Oricum ar fi, Alexandre DUMAS intră în cariera literară prin marile porți ale succesului și nu prea e de înțeles pentru care motiv el ne vorbește despre „lupta îndârjită pe care a dat-o pentru a-și îndupleca destinul”.

Dimpotrivă, de la cei dintâi pași, totul îi surâse lui Alexandre DUMAS. El face parte dintre scriitorii zilei, ca Marie de VIVIER și Audre BÂILLON, autori de capodopere: GHEENA pentru una și ISTORIA UNEI MARII pentru celălalt, care vor fi mai îndreptățiți decât DUMAS să vorbească despre dificultatea de a se impune. Natural, e drept să adăugăm faptul că eforturile, voința și rezistența lui DUMAS au contribuit mult la primele succese ale sale. Măcinat de viața lui de birocrat, a trebuit să-și sacrifice nopțile pentru a-și scrie cele dintâi opere.

Drama lui HENRIC al III-lea îi aduse autorului său un beneficiu de treizeci de mii de franci. Iată-ne departe de cei cincizeci și trei de franci cu care DUMAS

a pornit la asaltul PARISULUI... Principalul merit al lui HENRIC al III-lea constă mai cu seamă în banii pe care i-a produs. Însă există alte piese care valorează mai mult decât această operă de debut. Cu toate acestea, se află aici o oarecare culoare locală, de care DUMAS și romanticii au abuzat după aceea, dar care avea atracția noutății și o reteza cu eternii greci și cu eternii romani, de care literatura clasică abuzase în vremea sa de glorie. Subiectul lui HENRIC al III-lea este mărunt, caracterele nu sunt decât schițate, acțiunea e lentă, însă există situații dramatice. Oamenii circumspecți își dădură seama că tânărul autor va beneficia de un viitor.

La 30 martie 1830, Teatrul Odeon prezintă o nouă piesă de DUMAS. Sub titlul de STOCKHOLM, FONTAINEBLEU SI ROMAN, Alexandre DUMAS oferea publicului CHRISTINE, care, trebuind să fie cea mai vârstnică dintre operele sale dramatice, n-a fost decât a doua, dar înzestrată după gustul zilei. Tânărul autor sconta pe încă un succes, meritat din multe puncte de vedere. Subiectul acestei piese este eminamente dramatic, dar, fapt curios și care nu se explică decât prin vechimea operei, acțiunea este lentă. Să precizăm că piesa aceasta e scrisă în versuri.

ANTONY, care a fost montată la Theatre de la Porte Saint Martin, în 1831, poate fi considerată ca opera în care Alexandre DUMAS a pus cel mai mult din el însuși. Însă aici critica este împărțită: autorul beneficiază oare de febră sau de o adevărată căldură? de senzualitate sau de pasiune? de impetuozitate sau de energie?

Deoarece numele lui Alexandre DUMAS este oricând o garanție de interes și de calitate, este interesant să dezvăluim opinia unuia dintre contemporanii săi, un detractor hărăzit, el, uitării celei mai depline: criticul de LOMENIE. „Imoralitatea lui ANTONY, a scris acest îndepărtat literator, rezidă mai

cu seamă în situații decât în idei și în limbaj; este mai mult fals decât imoral. Ceea ce se spunea odinioară de o adresă oficială a lui MIRABEAU către rege, că avea prea multe amenințări pentru atâta dragoste și prea multă dragoste pentru atâtea amenințări, poate foarte bine să fie aplicat lui ANTONY și se poate spune că există acolo prea mult vițiu pentru atâta virtute".

Dacă ANTONY, ca operă, nu este o capodoperă, ca gândire, această scriere ciudată oglindește o mișcare de opinie: este un atac împotriva anumitor instituții sociale într-o vreme în care aceste atacuri erau la modă. În 1831, interjecția nu era mai puțin la modă: aceasta se afla de-acum în caracterul tumultuos al lui Alexandre DUMAS și trecu fără frâu în stilul său. Dar să nu uităm de-a adăuga faptul că autori de o mie de ori mai puțin dotați decât el abuzară de această formă gramaticală, ceea ce nu merită să dea de gândit pentru atâta lucru.

Izbutind în teatru, DUMAS perseveră. În 1833, prezentă ANGELE; în 1831, RICHARD D'ARLINGTON; în 1832, TERESIA. Apoi, LE MARI ET LA VEUVE și, în sfârșit, LA TOUR DE NESLE. Această ultimă piesă a fost un triumf. Iar triumfurile aduc mult. Așadar, nu e de mirare că un „negru" al lui DUMAS, un oarecare GAILLARDET, a revendicat paternitatea lucrării. Dacă piesa ar fi fost fluierată, nu s-ar fi auzit niciodată vorbindu-se de acest GAILLARDET, cum este de la sine înțeles. În toată această serie de piese, putem descoperi o punere în scenă rapidă și plină de antren, situații adeseori dramatice, ținând de viață, de natural și replici de bună calitate. Nu mai poți afla, în schimb, nici o urmă din acele lungimi care au caracterizat primele piese ale lui DUMAS. Desigur, DUMAS nu este un gânditor, e un imaginativ. Se poate spune chiar că există la dânsul o pierdere în adâncime a spațiului pe care îl ocupă în întindere.

De acum înainte, piesele urmează una după alta. Să cităm câteva încă dintre ele: în 1834, CATHERINE HOWARD; în 1836, KEAN, DON JUAN DE MARANA; în 1837, CALIGULA, MADEMOISELLE DE BELLE-ISLE, în 1843, LES DEMOISELLES DE SAINT-CYR. Din tot acest mănunchi de piese, cea mai bună este fără îndoială MADEMOISELLE DE BELLE-ISLE și cea- mai meritorie este CALIGULA, pentru că e scrisă în versuri.

Către această epocă începe o nouă fază a vieții și a geniului lui Alexandre DUMAS: apare povestitorul.

IMPRESII DE CĂLĂTORIE deschid calea. Mai târziu, cu alte cuvinte în 1805, apărură CEI TREI MUȘCHETARI, care au avut un succes prodigios, egalat chiar întrucâtva de MONTE-CRISTO. LA DAME DE MONSOREAU a apărut în 1846.

Operele lui Alexandre DUMAS au fost traduse de foarte multă vreme. Acest lucru n-a făcut decât să mărească averea autorului. Cu toate acestea, a murit sărac. Alexandre DUMAS semăna cu acei mari căpitani care știu să cucerească, dar nu știu să păstreze. De pildă, castelul lui Monte-Cristo, edificat la SAINT-GERMAIN-EN-LAYE cu ultimele și atât de îndreptățitele sale venituri și care a costat, se pare, 450.000 de franci, a fost revândut în 1854 cu 31.000 de franci. Erau admirate cu toate acestea pavilionul, cele optsprezece camere de locuit, cele zece camere arabe, cuștile pentru câinii de vânătoare, crescătoria de fazani, în sfârșit grădina... „Toate acestea mari ca și mâna lui”, a spus un cronicar spiritual.

Insistăm mai puțin asupra operelor istorice ale lui Alexandre DUMAS; aici, departe de a fi o garanție, improvizația devine o primejdie. Vom cita numai pentru memorie GAULE ET FRANCE, JEHANNE LA PUCELLE, LOUIS XIV ET SON SIECLE și LES MEDICIS.

Alexandre DUMAS, dacă ar fi să judecăm după MEMORIILE sale, s-a gândit adeseori că este un om politic. Totuși nu se află în acest capitol al carierei sale

decât luarea pulberăriei de la SOISSONS, în iulie 1830, publicarea ziarului La Liberte după 1848 și acea culegere intitulată Le Mois, ceea ce nu-l conduse la rezultatul scontat: deputăția. Cu toate acestea, în decursul celebrei afaceri judiciare Beauvallon, Alexandre DUMAS dădu dovadă că avea talent de orator. Facem aluzie aici la dezbaterile dinaintea curții cu juri din ROUEN, „patria lui Corneille”, cum spunea DUMAS, ceea ce-l împiedica să se califice drept „autor dramatic”. Președintele, Tendre de TOURVILLE, îl consolă pentru acest exces de modestie atrăgându-i atenția lui DUMAS „că existau grade pentru orice”.

Alexandre DUMAS este de asemenea fondatorul Teatrului Istoric, destinat mai cu seamă pentru reprezentarea operelor sale, dar această întreprindere n-a reușit. După lovitura din 2 decembrie, DUMAS se exilează timp de câteva luni la BRUXELLES. Întors la PARIS, lansează ziarul Muschetul. El umplea aproape singur coloanele ziarului.

Dramaturg, povestitor, ziarist, polemist, director de teatru... viața lui DUMAS a fost cât se poate de plină. În orice împrejurare, a știut întotdeauna să-și păstreze antrenul, verva și buna dispoziție. Aceasta este natura fericită a acestui scriitor, care s-a situat în rangul cel mai înalt și care a creat, ca într-o joacă, opere de o dimensiune colosală, citite cu aviditate, ieri ca și astăzi, de toate clasele societății.

O STAREȚĂ DIN SECOLUL AL XVIII-LEA

La 8 februarie 1719, o trăsură având ca însemne heraldice trei flori de crin ale Franței, cu blazonul de Orléans în frunte, intra, precedată de doi însoțitori călare și de un paj, sub arcada romană a mănăstirii Chelles în clipa în care bătea ora zece.

Ajungând sub peristil, trăsura se opri; pajul descălecase de-acum, portiera fu așadar deschisă fără întârziere, iar cei doi călători care se aflau înăuntru coborâră.

Cel care se arătă cel dintâi era un bărbat de patruzeci și cinci sau patruzeci și șase de ani, de statură mică, destul de durduliu, roșu la față, foarte degajat în mișcări și având în gesturi un oarecare aer de superioritate și de autoritate.

Celălalt, care cobora încet și una câte una treptele scăriței, era de asemenea mărunt, dar slab și în vârstă; figura lui, fără a fi într-adevăr slabă, oferea, în ciuda inteligenței care scânteia în ochii săi și a expresiei de malițiozitate pe care o evidenția colțul buzelor sale, ceva dezagreabil; părea foarte sensibil la frig, care într-adevăr ciupea destul de tare, și își urma însoțitorul tremurând de-a binelea sub mantia lui largă.

Cel dintâi dintre acești doi bărbați se avântă repede către scară și urcă treptele ca o persoană care cunoaște locurile, intră într-o vastă anticameră salutând pe mai multe călugărițe care se înclinară până la pământ și alergă mai curând, decât se îndreptă spre un salon de primire situat la mezanin și în care, trebuie s-o spunem, nu se remarca nici o urmă din acea austeritate care este de obicei prima condiție a interiorului unei mănăstiri.

Cel de-al doilea, care urcase scara încetișor, trecu prin aceleași încăperi, salută pe aceleași călugărițe, care se înclinară aproape la fel de mult precum o

făcuseră în fața însoțitorului său, pe care până la urmă îl ajunse în salon, însă de altfel fără a se grăbi.

—Iar acum, spuse cel dintâi dintre cei doi bărbați, așteaptă-mă aici și încălzește-te; mă duc la dânsa și în zece minute voi termina cu toate abuzurile pe care mi le-ai semnalat; dacă neagă și dacă voi avea nevoie de probe, te chem.

—Zece minute, monseniore, răspunse bărbatul în mantie, vor trece mai mult de două ceasuri înainte ca Alteța Voastră să fi abordat măcar subiectul vizitei sale. Oh! doamna stareță din Chelles este un mare cleric; ignorați oare acest lucru, din întâmplare?

Și, spunând aceste cuvinte, se întinse pur și simplu într-un fotoliu pe care îl trăsese aproape de foc și își lungi picioarele slabe pe marginea căminului.

—Ei! Doamne, nu, reluă cu nerăbdare cel care era calificat cu titlul de alteță, iar dacă voi fi în stare să uit, te vei însărcina să mi-o amintești, slavă Domnului! destul de adeseori. Diavol împielițat, na! de ce m-ai făcut să vin aici astăzi pe vântul ăsta și pe zăpada asta?

—Pentru că n-ați voit să veniți aici ieri, monseniore.

—Ieri, a fost imposibil, aveam întâlnire exact la ora cinci cu milord Staer.

—Într-o căsuță de pe strada Bons-Enfants. Milord nu mai locuiește așadar la hotelul ambasadei Angliei,

—Domnule abate, mi se pare că v-am interzis de a mă urmări

—Monseniore, datoria mea este să nu vă dau ascultare.

—Mă rog, nu-mi dați ascultare, dar lăsați-mă să mint după cum îmi place, fără a avea impertinența, spre a-mi dovedi că poliția dumneavoastră e bine pusă la punct, să mă faceți a remarca faptul că vă dați seama că mint.

—Monseniorul poate să fie liniștit, de acum înainte voi crede tot ce-mi va spune.

—Nu mă angajez să fac la fel cu dumneavoastră, domnule abate, pentru că aici, într-adevăr, mi se pare că ați comis o eroare

—Monseniore, știu ce am spus și nu numai că repet ceea ce am spus, dar afirm acest lucru încă o dată.

—Bine, dar privește, nici un zgomot, nici o lumină, o pace de mănăstire; raporturile tale sunt întocmite prost, dragul meu, se pare că suntem în întârziere, cu agenții noștri.

—Ieri, monseniore, se afla aici unde sunteți o orchestră compusă din cincizeci de muzicanți; acolo, unde îngenunchează cu atâta smerenie această soră tânără folosită la treburile gospodărești, exista un bufet, ceea ce se afla pe acest bufet, nu vă spun, dar o știu, iar în acea galerie, acolo, la stânga, unde se pregătește o cină modestă cu linte și cu brânză cu smântână pentru sfintele fiice ale Domnului, se dansa, se bea și se făcea...

—Ei bine! ce se făcea?

—Pe legea mea monseniore, se făcea dragoste între două sute de persoane.

—Drace! drace! și ești sigur pe deplin de ceea ce îmi spui aici?

—Ceva mai sigur decât dacă aș fi văzut toate acestea cu propriii mei ochi, iată pentru ce faceți bine că ați venit astăzi și pentru ce ați fi făcut și mai bine dacă ați fi venit ieri. Acest gen de viață nu este convenabil într-adevăr pentru o stareță, monseniore.

—Nu, nu-i așa? e bun pentru un abate, pentru un anumit abate.

—Sunt un om politic, monseniore,

—Ei bine! fiica mea este o stareță politică, asta-i tot!

—Oh! n-ar trebui să spuneţi asta, monseniore; să lăsăm lucrurile aşa cum sunt, dacă vă convine; nu sunt iritabil când mi se face morală, în ceea ce mă priveşte, o ştiţi mai bine decât orişicine. Mâine mi se va ticlui un cântecel satiric, fie, însă am fost satirizat ieri şi voi fi satirizat poimâine; ce înseamnă un cântecel în plus? *Frumoasă stareţă de unde vii?* va sta în balanţă foarte bine cu *Domnule abate încotro mergi?*

—Hai, hai, e-n regulă; aşteaptă-mă aici, mă duc s-o cert.

—Credeţi-mă, monseniore, dacă vreţi să faceţi cum e mai bine, certaţi-o aici, certaţi-o de faţă cu mine, voi fi mai sigur de îndatoririle mele; dacă vă lipsesc raţionamentele sau memoria, faceţi-mi semn si voi să-i în ajutorul dumneavoastră, fiţi liniştit.

—Da, ai dreptate, grăi personajul care se însărcinase de a-şi asuma rolul de cavaler medieval şi în care, nădăjduim, cititorul l-a recunoscut pe regentul Philippe d'Orléans. Da, trebuie ca scandalul să înceteze... măcar într-o oarecare măsură; trebuie ca stareţa din Chelles, de azi înainte, să nu mai primească decât de două ori pe săptămână; să nu mai suporte această gloată şi aceste dansuri şi ca viaţa de mănăstire să fie restabilită, pentru ca să nu mai intre cel dintâi venit în această mănăstire ca un hăitaş într-o pădure. Domnişoara d'Orléans a trecut de la risipă la ideile religioase; a părăsit Palatul Regal pentru Chelles, iar aceasta peste voinţa mea, care am făcut tot ce mi-a stat în putinţă ca s-o împiedic. Ei bine; cinci zile pe săptămână, s-o facă pe stareţa, îi vor mai rămâne încă două zile ca s-o facă pe marea doamnă; mi se pare că e prea destul.

—Foarte bine, monseniore, foarte bine; începeţi să priviţi lucrurile sub adevărata lor înfăţişare.

—Oare nu asta doreşti? Spune.

—Este ceea ce trebuie; mi se pare că o stareţă care dispune de treizeci de valeţi, cincisprezece lachei,

zece bucătari, opt supraveghetori călare, o haită, care se preocupă de arme, care cântă din trombon, care sună din corn, care-și ia sânge, care-și administrează purgative, care-și confecționează peruci, care răsucește picioare de fotolii, care trage focuri de pistol și focuri de artificii; mi se pare, monseniore, că o stareță asemenea acesteia probabil că nu se plictisește prea mult fiind călugăriță.

—Ei, dar! spuse ducele către o călugăriță bătrână care străbătea salonul cu o legătură de chei în mână, fiica mea n-a fost anunțată că am sosit? Aș dori să știu dacă trebuie să mă duc la dânsa ori s-o aștept aici.

—Doamna vine, monseniore, răspunse respectuos sora înclinându-se.

—Din fericire, murmură regentul, căruia începu să i se pară că demna stareță se comporta față de dânsul un pic prea ușuratic și ca fiică, și ca supusă.

—Ei bine, monseniore, amintiți-vă de renumita pildă a lui Iisus alungându-i pe negustori din templu; o știți, ați știut-o sau ar trebui s-o știți, pentru că v-am învățat-o împreună cu multe alte lucruri pe vremea când eram preceptorul dumneavoastră; alungați-i un pic vă rog pe muzicienii ăștia, fariseii ăștia, actorii ăștia și anatomiștii ăștia; numai trei din fiecare profesiune, răspund pentru asta, vor alcătui o destul de frumoasă escortă, pentru a ne acompania la întoarcere.

—Nu-ți fie teamă, mă simt în vervă pentru a ține predici.

—Atunci, răspunse Dubois ridicându-se, asta pică de minune, pentru că iat-o.

Într-adevăr, chiar în această clipă o ușă care dădea spre interiorul mănăstirii tocmai se deschisese, iar persoana cu atâta nerăbdare așteptată apăruse în prag.

Să povestim în două cuvinte cine era această demnă persoană care izbutise, grație nebuniilor sale,

să stârnească mânia lui Philippe d'Orléans, cu alte cuvinte a omului celui mai blajin și a tatălui celui mai îngăduitor din Franța și din Navara.

Domnișoara de Chartres, Louise-Adelaide d'Orléans, era cea de a doua și cea mai frumoasă dintre cele trei fiice ale regentului; avea o piele fină, un ten superb, ochi frumoși, o ta]ie încântătoare și mâini delicate; dinții mai cu seamă erau minunați, iar prințesa palatină, bunica sa, îi compara cu un colier de perle într-un scrin de coral.

Pe deasupra, dansa bine, cânta și mai frumos, urmărea muzica după note și acompania admirabil: îl avusese ca profesor de muzică pe Cauchereau, unul dintre primii artiști ai Operei, cu care făcuse progrese mult mai repezi decât fac de obicei femeile și mai ales prințesele; este adevărat că domnișoara d'Orléans punea multă asiduitate în lecțiile sale; în curând poate că secretul acestei asiduități va fi dezvăluit cititorului așa cum a fost dezvăluit ducesei, mama ei.

În rest, toate gusturile sale erau acelea ale unui bărbat, iar dânsa părea să-și fi schimbat sexul și caracterul cu fratele ei, Louis: îi plăceau câinii, caii și cavalcadele; toată ziua mânuia floreta, trăgea cu pistolul sau cu carabina, organiza focuri de artificii, nu-i plăcea nimic pe lume din ceea ce le interesează pe femei și abia dacă se preocupa de chipul său, care, așa cum am spus-o, merita osteneala.

Totuși, dintre toate acestea, talentul cu care se manifesta de preferință domnișoara de Chartres era muzica; ducea preferința sa pentru această artă până la fanatism: arareori lipsea de la una dintre reprezentațiile Operei în care cânta profesorul ei, Cauchereau, aducând artistului dovezi ale simpatiei sale și aplaudând ca o femeie simplă, iar într-o seară, când acest artist se depășise pe sine într-o mare arie, merse chiar până acolo încât să strige: ,,Ah! bravo, bravo! scumpul meu Cauchereau!”

Ducesa d'Orléans găsi nu numai încurajarea puțin cam exagerată, dar pe deasupra și exclamația hazardată pentru o prințesă de sânge. Astfel ea hotărî că domnișoara de Chartres știa destulă muzică, iar Cauchereau, bine plătit pentru lecțiile sale, primi înștiințarea că, educația muzicală a elevei sale fiind terminată, nu mai era nevoie ca dânsul să se prezinte la Palatul Regal.

În plus, ducesa o invită pe fiica ei să se ducă pentru a petrece cincisprezece zile la mănăstirea din Chelles, a cărei stareță, sora mareșalului de Villars, era una dintre prietenele sale.

Fără îndoială, în vremea acestei retrageri domnișoara de Chartres, care făcea totul prin sărituri și prin salturi, cum spune Saint-Simon, luă hotărârea să renunțe la lume: oricum ar fi, aproape de Săptămâna Mare 1718, ceruse tatălui ei, care căzuse de acord, să se ducă pentru a-și petrece Paștele la mănăstirea din Chelles; însă de astă dată, Paștele o dată petrecut, în loc să se întoarcă la palat pentru a-și relua locul de prințesă de sânge, dânsa ceru să rămână la Chelles ca simplă călugăriță.

Ducele, care găsea că are de-acum destul în familie un călugăr, astfel îl denumea pe fiul său legitim Louis, fără a-l mai pune la socoteală pe unul dintre fiii săi naturali care era abate la Saint-Albin, făcu tot ceea ce-i stătu în putință pentru a se opune acestei stranii vocații; dar fără îndoială pentru că întâlnea această opoziție, domnișoara de Chartres se încăpățână, iar dânsul a fost obligat să cedeze; la 23 aprilie 1718, ea intră în călugărie.

Atunci ducele d'Orléans, gândindu-se că fiica sa, pentru motivul că era călugăriță nu era mai puțin prințesă de sânge, trată cu domnișoara de Villars problema stăreției sale: douăsprezece mii de livre drept rentă care-i fu asigurată sorei mareșalului rezolvară afacerea; domnișoara de Chartres, în locul și

în funcția sa, a fost numită stareță de Chelles și ocupa de acum un an acest post înalt într-un mod atât de ciudat, încât stârnise, precum s-a văzut, susceptibilitățile regentului și ale primului său ministru.

Așadar stareța de Chelles, atât de îndelung timp așteptată, sosea punându-se în sfârșit la ordinele tatălui său, fără a mai fi anturată de Curtea elegantă și profană care dispăruse de la cele dintâi raze ale dimineții, ci urmată dimpotrivă de un cortegiu de șase călugărițe îmbrăcate în negru și purtând lumânări aprinse, ceea ce îl făcu pe regent să gândească despre fiica sa că ea se supunea dinainte dorințelor sale. Nici un aer de sărbătoare, nici un fel de frivolități, nici un fel de deșănțare, ci dimpotrivă niște chipuri austere și cea mai simplă vestimentație.

Cu toate acestea regentul se gândi că timpul cât a fost lăsat să aștepte ar fi putut foarte bine să fie utilizat pentru a pregăti această ceremonie lugubră.

—Nu-mi plac ipocriziile, spuse pe un ton scurt, iert mai ușor viciile pe care nu încearcă nimeni să le ascundă față de mine sub haina unor virtuți. Toate aceste lumânări de astăzi, doamnă, au pentru mine aerul unor rămășițe ale felinarelor de ieri. Ia să vedem, vi s-au veștejit în noaptea asta toate florile și au ostenit toți convivii dumneavoastră, încât nu puteți astăzi să-mi arătați nici un singur buchet, nici un singur măscărici?

—Domnule, răspunse stareța, pe un ton grav, ați picat rău, dacă veniți să căutați aici distracții și sărbători.

—Da, văd asta, spuse regentul aruncând o privire spectrelor de care era acompaniată fiica sa, și de asemenea văd că dacă ați făcut lăsata secului ieri, astăzi o înmormântați.

—Ați venit oare, domnule, pentru a mă face să suport un interogatoriu? în orice caz, ceea ce vedeți

trebuie să răspundă acuzațiilor care se vor fi adus împotriva mea în preajma Alteței Voastre.

—Am venit să vă spun, doamnă, reluă regentul care începea să se enerveze la ideea că voia cineva să-l tragă pe sfoară, am venit să vă spun că genul de viață pe care îl duceți îmi displace; comportarea dumneavoastră desfrânată de ieri nu se potrivește unei călugărițe, austeritatea dumneavoastră de astăzi este exagerată pentru o prințesă de sânge; alegeți, o dată pentru totdeauna, dacă vreți să fiți stareță sau alteță regală. Începe să se vorbească foarte rău despre dumneavoastră în lume, și-mi este îndeajuns cu dușmanii mei, fără ca din fundul mănăstirii dumneavoastră să mi-i trimiteți și pe ai dumneavoastră.

—Vai! domnule, reluă stareța pe un ton resemnat, dând festinuri baluri și concerte care erau considerate cele mai frumoase din Paris n-am izbutit să fiu pe placul acestor dușmani, nici să fiu pe placul dumneavoastră, nici să-mi plac mie însămi, cu atât mai mult atunci când trăiesc izolată și retrasă. Ieri a fost ultima legătură a mea cu lumea, în această dimineață am rupt-o definitiv cu ea; iar astăzi, fără să știu de vizita dumneavoastră, am luat o hotărâre asupra căreia sunt decisă a nu mai reveni.

—Și care? întrebă regentul, bănuind că era vorba de unele dintre năstrușniciile atât de familiare fiicei sale.

—Apropiați-vă de fereastră și priviți, spuse stareța.

Regentul, la această invitație, se apropie într-adevăr de fereastră și văzu o curte în mijlocul căreia ardea un foc mare; în același timp, Dubois, curios ca și cum ar fi fost un veritabil abate, se strecură în preajma lui.

Pe dinaintea acestui foc treceau și iar treceau niște oameni grăbiți care aruncau în flăcări diferite obiecte de o formă aparte.

—Ce este asta? îl întrebă regentul pe Dubois, care părea la fel de surprins ca și dânsul.

—Ceea ce arde în această clipă? întrebă abatele.

—Da, reluă regentul.

—Pe legea mea, monseniore, mi se pare că e un violoncel.

—Și chiar este într-adevăr, spuse stareța, e al meu, un excelent violoncel de Valery.

—Și îl ardeți? exclamă regentul,

—Toate aceste instrumente sunt izvoare de pierzanie, spuse stareța pe-un ton de reculegere care vădea cea mai profundă căință.

—Ei! dar iată un clavecin, întrerupse ducele.

—Clavecinul meu, domnule, era atât de perfect încât îmi insufla gânduri lumești; începând cu dimineața aceasta l-am condamnat.

—Și ce sunt oare toate caietele acelea cu care se întețește focul? întrebă Dubois, pe care spectacolul acesta părea să-l intereseze în cel mai înalt grad.

—Muzica mea pe care o ard.

—Muzica dumneavoastră? întrebă regentul.

—Da, și chiar a dumneavoastră, răspunse stareța; uitați-vă bine și veți vedea trecând prin foc la rândul ei opera dumneavoastră *Panthee*; înțelegeți că hotărârea mea o dată luată, execuția trebuia să fie generală.

—Ia te uită! dar de data asta sunteți nebună, doamnă; să-ți aprinzi focul cu muzică, să-l întreții cu violoncele și cu clavecine, e într-adevăr un prea mare lux.

—Fac penitență, domnule.

—Hm! spuneți mai degrabă că vă reînnoiți locuința, iar toate acestea sunt pentru dumneavoastră o cale de a cumpăra mobile noi, dezgustată că sunteți fără îndoială dintre cei vechi.

—Nu, monseniore, nu e nimic din toate astea.

—Ei bine, ce este atunci? vorbiți-mi cu franchețe.

—Ei bine, adevărul este că mă plictisesc să mă distrez și că efectiv mă gândesc să fac altceva.

—Și ce veți face?

—Vreau ca din acest moment să vizitez, împreună cu călugărițele mele, cavoul în care se va odihni trupul meu, precum și locul pe care îl voi ocupa în acest cavou.

—Să mă ia naiba! spuse abatele, de astă dată, monseniore, i se-nvârtește capul.

—Lucrul acesta va fi cât se poate de edificator, nu-i așa, domnule? continuă cu gravitate stareța.

—Desigur, ba chiar nu mă-ndoiesc de faptul că dacă lucrul acesta este cunoscut, lumea nu râde mult mai mult decât de supeurile dumneavoastră.

—Veniți, domnilor? continuă stareța, vreau să mă așez câteva clipe în sicriul meu: e o fantezie cu care m-am deprins de foarte multă vreme.

—Ei! aveți destulă vreme să stați acolo, doamnă, spuse regentul; de altfel, n-ați inventat dumneavoastră acest divertisment, iar Carol Quintul, care a devenit călugăr așa cum ați devenit dumneavoastră călugăriță, fără să știe pentru ce anume, s-a gândit la asta înaintea dumneavoastră.

—Așadar, nu mă veți însoți, monseniore? spuse stareța adresându-se tatălui ei.

—Eu! răspunse ducele, care n-avea nici un pic de simpatie față de gândurile sumbre; eu, să mă duc să văd cavouri; eu, să mă duc s-ascult un *De profundis*!... Nu, pe legea mea! iar singurul lucru cu care mă consolez pentru că nu voi putea să scap într-o zi de *De profundis* și de cavou este acela că nădăjduiesc cel puțin că în acea zi anumită nu-l voi asculta pe unul și nu-l voi vedea pe celălalt.

—Ah! domnule, spuse stareța cu un aer scandalizat, nu credeți așadar în nemurirea sufletului?

— Cred că sunteți nebună de legat, fiica mea. Ce diavol de abate, ia te uită! care-mi făgăduiește o orgie și mă duce la o înmormântare.

— Pe cuvântul meu, monseniore, spuse Dubois, cred că mi-ar fi plăcut mai mult extravaganțele de ieri, ar fi fost mai trandafiriu.

Stareța salută și făcu câțiva pași către ușă. Ducele și abatele se iviră, neștiind dacă trebuie să râdă ori să plângă.

—Încă o vorbă, spuse ducele către fiica sa: sunteți într-adevăr hotărâtă de astă dată, cum să zic, sau nu-i decât o fierbințeală de care v-ați molipsit de la confesorul dumneavoastră? Dacă sunteți hotărâtă într-adevăr, n-am nimic de spus; dar dacă nu-i decât o fierbințeală, vreau să vă vindecați, la naiba! îi am pe Moreau și pe Chiriac pe care îi plătesc să mă trateze pe mine și pe ai mei.

—Monseniore, reluă stareța, uitați, că știu destulă medicină pentru a încerca să mă vindec singură dacă m-aș socoti bolnavă; pot să vă asigur așadar să nu sunt bolnavă, sunt jansenistă, asta-i tot.

—Ah! exclamă ducele, iată încă o ispravă a părintelui Le Doux, execrabil benedictin, nu-i așa?... Cel puțin, pe acesta, cunosc eu un regim care-l va tămădui.

—Și care? întrebă stareța.

—Bastilia! răspunse ducele.

Și plecă furios, urmat de Dubois, care râdea cât îl țineau puterile .

—Îți dai seama, îi spuse după o lungă tăcere și când se apropiau de Paris, că raporturile sunt absurde... Eram pregătit să dojenesc, dar eu sunt acela care am înghițit o dojană.

—Ei bine, sunteți un tată fericit, asta-i tot. Vă aduc felicitările mele pentru reformele fiicei dumneavoastră mezine, domnișoara de Chartres; din

nefericire, fiica dumneavoastră cea mai mare, doamna ducesă de Berri...

—Oh! despre asta, să nu-mi vorbești, Dubois; e pacostea mea. Astfel că, atâta vreme cât sunt în proastă dispoziție...

—Ei bine?

—Am o poftă grozavă să profit de ocazie pentru a isprăvi și cu dânsa dintr-o singură lovitură.

—Este la Luxembourg?

—Așa cred.

—Să mergem așadar la Luxembourg, monseniore.

—Vii cu mine?

—Nu vă părăsesc toată noaptea.

—Nu mai spune!

—Am niște planuri cu dumneavoastră.

—Cu mine?

—Vă duc la un supeu.

—La un supeu de femei?

—Da.

—Câte vor fi acolo?

—Două.

—Și câți bărbați?

—Doi.

— Este deci o partidă în careu? întrebă prințul.

—Întocmai.

—Și am să mă distrez?

—Așa cred.

—Ia seama, Dubois, îți iei o mare răspundere.

—Monseniorului îi place noul?

—Da.

—Ceva neașteptat?

—Da.

—Ei bine, veți vedea; iată tot ce pot să vă spun.

—Fie, răspunse regentul, la Luxembourg mai întâi... Și după aceea?

—Și, după aceea, în foburgul Saint-Antoine.

Iar, după această nouă precizare, vizitiul primi ordin să meargă la Luxembourg, în loc de a se îndrepta spre Palatul Regal.

HOTĂRÂT LUCRU, FAMILIA SE CUMINȚEȘTE

Doamna ducesă de Berri, la care se ducea regentul, era, orice s-ar fi spus, fiica mult iubită a inimii sale. Cuprinsă la vârsta de șapte ani de o maladie pe care medicii au considerat-o mortală și abandonată de către aceștia, ea căzuse din nou în mâinile tatălui său, care practica un pic de medicină, după cum se știe, și care, tratând-o după metodele lui, ajunsese până acolo încât s-o salveze. Începând de atunci, această dragoste părintească a regentului față de dânsa devenise slăbiciune. Începând de la vârsta aceea, îl lăsase pe acest copil voluntar și semeț să facă tot ceea ce-i trecuse prin cap; educația lui, foarte neglijată, se resimțise de acest abandon la propria lui voință, ceea ce nu-l împiedicase pe Ludovic al XIV-lea s-o aleagă pentru a deveni soția nepotului său, ducele de Berri. Se știe modul în care moartea a topit dintr-o dată întreita posteritate regală și cum se stinseră în câțiva ani marele delfin, ducele și ducesa de Bourgogne, precum și ducele de Berri.

Rămasă văduvă la douăzeci de ani, iubindu-și tatăl cu o gingășie aproape egală cu aceea pe care el i-o consacrase, având a alege între societatea din Versailles și aceea de la Palatul Regal, ducesa de Berri, frumoasă, tânără, jinduind către plăceri, nu ezitase: împărțise sărbătorile, plăcerile și uneori chiar orgiile ducelui; iar dintr-o dată ciudate calomnii, provenind în același timp de la Saint-Cyr și de la Sceaux, din partea doamnei de Maintenon și a doamnei du Maine, se răspândiseră în ceea ce privește relațiile dintre tată și fiică. Ducele d'Orléans, cu nepăsarea lui obișnuită, lăsase aceste zgomote să devină tot ceea ce le stătea în putință, iar aceste zgomote deveniseră și au rămas veritabile acuzații de incest care, cu toate că n-au nici un caracter istoric în ochii oamenilor care cunosc în fond această epocă, nu sunt mai puțin, cu prețul

acesta, o armă în mâna celor ce au interes a zugrăvi în culori întunecate conduita omului particular pentru a diminua integritatea omului politic.

Aceasta nu era tot: prin slăbiciunea lui mereu în creștere, ducele de Orléans acreditase și mai mult aceste zvonuri; îi dăruise fiicei sale, care avea de-acum șase sute de mii de livre drept rentă, patru sute de mii de franci din propria lui avere, ceea ce ridica venitul său la un milion; îi lăsase pe deasupra în exclusivitate Luxembourgul, atașase o companie de gărzi pe lângă persoana sa: în sfârșit, ceea ce îi exasperase pe susținătorii vechii etichete, nu făcuse nimic decât să ridice din umeri atunci când ducesa de Berri străbătuse Parisul precedată de tobe și de trompete, ceea ce scandalizase pe toți oamenii de treabă; și ce râs când ea îl primise pe ambasadorul venețian instalată pe un tron înălțat pe trei trepte, ceea ce era cât pe ce să tulbure relațiile noastre față de republica Veneția.

Și mai era ceva în plus, era pe punctul de a-i satisface o altă cerere nu mai puțin exorbitantă, care desigur ar fi provocat o revoltă în sânul nobilimii, și anume un baldachin la Operă, când, din fericire pentru fericirea regentului, ducesa de Berri se îndrăgostise de cavalerul de Riom.

Cavalerul de Riom era un cadet din Auvergne, nepot ori strănepot al ducelui de Lauzun, care venise în 1815 la Paris pentru a-și încerca norocul și care o întâlnise la Luxembourg. Introdus în preajma prințesei de doamna Mouchy, al cărei amant era, nu întârziase a exercita asupra ei influența familiei pe care unchiul său, ducele de Lauzun, o exercitase, cu cincizeci de ani mai înainte asupra marii Mademoiselle; și în curând fusese declarat amant titular, cu toată opoziția predecesorului său, Lahaie, care fusese trimis atunci ca atașat la ambasada Danemarcei.

Ducesa de Berri nu avusese așadar, cu totul, decât doi amanți, ceea ce, veți recunoaște, era considerat aproape drept virtute pentru o prințesă din acel timp: Lahaie, pe care nu-l destăinuise niciodată, și Riom, pe care îl declara sus și tare. Nu era deci câtuși de puțin un motiv îndestulător pentru înverșunarea cu care era urmărită biata prințesă. Dar nu trebuie să uităm nici o clipă că înverșunarea aceasta avea o altă cauză pe care o aflăm consemnată nu numai în Saint-Simon, ci și în toate cronicile epocii pe deasupra, acea fatală plimbare prin Paris cu tobe și trâmbițe, acel nefericit tron cu trei trepte pe care dânsa îl primise pe ambasadorul Veneției, în sfârșit, acea exorbitantă pretenție, având de-acum o companie de gardă, să mai aibă și un baldachin la Operă.

Însă nu această indignare generală, stârnită de prințesă, îl mâniase atât de tare pe ducele de Orléans împotriva fiicei sale, ci autoritatea pe care aceasta i-o acordase amantului ei: Riom, crescut de același duce de Lauzun, care zdrobea mâna prințesei de Monaco cu călcâiul cizmelor pe care o punea să i le scoată seara fiica lui Gaston d'Orléans și care îi dăduse, în ceea ce privește prințesele, nepotului său strașnice instrucțiuni pe care acesta le urmase ca la carte: „Femeile din Franța, îi spusese acesta lui Riom, vor să fie conduse cu *ciomagul ridicat*!” Riom, plin de încredere în experiența unchiului său, o dresase atât de bine pe ducesa de Berri, încât aceasta nu mai îndrăznea să dea o serbare fără aprobarea lui, să apară la Operă fără încuviințarea lui, ori să îmbrace o rochie fără sfatul său.

Rezultase de aici că ducele, care o iubea mult pe fiica sa, căpătase pentru Riom, care o îndepărta de dânsul, o ură pe atât de puternică pe cât caracterul său nepăsător îi permitea să o resimtă. Sub pretext de a sluji dorințele ducesei, îi dăduse lui Riom un regiment, apoi funcția de guvernator al orașului

Cognac, după aceea în sfârșit ordinul de a se prezenta la guvernământul său; ceea ce începea, pentru orice persoană care vedea limpede cât de cât, să schimbe favoarea sa în dizgrație.

Astfel că ducesa nu se lăsase înșelată; alergase la Palatul Regal, iar acolo îl rugase și îl implorase pe tatăl ei, dar inutil; după aceea se bosumflase, se certase, amenințase, însă tot inutil. În sfârșit, plecase, asigurându-l pe duce de întreagă mânia ei și declarând că, împotriva ordinului său, Riom nu va pleca. A doua zi dimineață, drept orice răspuns, ducele îi repetase lui Riom ordinul de a pleca, iar acesta îi transmisese că va asculta de îndată.

Într-adevăr, în aceeași zi, care era în ajunul aceleia în care ne aflăm, Riom părăsise Luxembourgul ostentativ, iar ducele d'Orléans fusese înștiințat de către Dubois însuși că noul guvernator, urmat de întreg echipajul său, pornise la ora nouă dimineața spre Cognac.

Toate acestea s-au petrecut fără ca ducele d'Orléans s-o revadă pe fiica sa; astfel că, atunci când spunea că vrea să profite de mânia lui pentru a sfârși cu dânsa, acest lucru echivala mult mai curând cu o iertare pe care se ducea să i-o ceară, decât cu o dojană pe care să i-o administreze.

Dubois, care-l cunoștea, nu se lăsase câtuși de puțin înșelat de această pretinsă hotărâre; însă Riom plecase la Cognac, iată tot ce dorea Dubois. Dânsul nădăjduia, în perioada absenței, să strecoare vreun nou secretar de cabinet sau vreun alt locotenent de gardă, care să șteargă amintirea lui Riom în inima prințesei. Atunci, Riom va primi ordinul de-a ajunge, în Spania, armata mareșalului de Berwick și nu va mai putea fi vorba că nu se afla cu Lahaie în Danemarca.

Aceasta nu constituia poate un plan cine știe ce moral, dar cel Puțin era un plan foarte logic. Nu avem

idee dacă ministrul îl amestecase pe stăpânul său măcar pe jumătate în acest plan.

Trăsura se opri la Luxembourg, care era luminat ca de obicei. Ducele coborî, apoi urcă peronul cu vivacitatea lui obișnuită. Cât despre Dubois, pe care ducesa nu-l putea suferi, acesta rămase ghemuit într-un colț al trăsurii. După o clipă, ducele reapăru lângă portieră, cu figura descumpănită.

—Ah! ah! monseniore, spuse Dubois, oare Alteța Voastră n-ați fost primit, din întâmplare?

—Nu, însă ducesa nu se află câtuși de puțin la Luxembourg.

—Și unde este? la Carmelite?

—Este la Meudon.

La Meudon! în luna februarie și pe o vreme ca asta! Monseniore, această dragoste pentru țară mi se pare suspectă.

—Și mie la fel, ți-o mărturisesc; ce naiba poate să facă la Meudon.

—E ușor de aflat.

—Cum așa?

—Să mergem la Meudon.

—Vizitiu, la Meudon! spuse regentul sărind în trăsură. Trebuie să ajungi acolo în douăzeci și cinci de minute.

—Vă informez, monseniore, spuse cu umilință vizitiul, caii au mers până acum zece leghe.

—Să plesnească, dar să ajungi la Meudon în douăzeci și cinci de minute.

Nu exista nici un răspuns la un ordin atât de explicit.

Vizitiul învârti biciul pe deasupra cailor într-o puternică pocnitură, iar aceste nobile animale, uimite de faptul că el considera a fi necesar să recurgă față de ele la o asemenea soluție extremă, porniră din nou într-o goană atât de mare ca și când ar fi ieșit din grajd,

Tot drumul, Dubois a stat mut iar regentul preocupat; din timp în timp, unul sau celălalt arunca o privire cercetătoare asupra drumului, însă drumul nu oferea nici un lucru care să fie demn de-a atrage atenția regentului și a ministrului său, astfel ajunseră la Meudon fără ca nimic să-l poată călăuzi pe duce în labirintul de gânduri contradictorii în care se cufundase.

De astă dată, coborâră amândoi; explicațiile între tată și fiică puteau să țină mult, iar Dubois dorea să asculte sfârșitul acestora într-un loc mai comod decât o trăsură.

Pe peron, dădură peste portarul în mare ținută. Deoarece ducele era înfășurat în pelerina sa căptușită, iar Dubois în mantia lui, acesta îi opri. Atunci ducele se descoperi.

—Iertare, spuse portarul, dar nu știam că monseniorul este așteptat.

—Ei bine, răspunse ducele, așteptat sau nu, am sosit. Anunț-o pe prințesă printr-un valet.

—Monseniorul ia parte așadar la ceremonie? întrebă portarul vizibil descumpănit, constrâns cum era de un sever consemn.

—Ei, fără îndoială că monseniorul ia parte la ceremonie, răspunse Dubois, tăind astfel replica ducelui d'Orléans, care era pe cale să întrebe despre ce fel de ceremonie este vorba; și eu de asemenea fac parte

—Atunci, să-l conduc pe monseniorul direct la capelă?

Dubois și ducele se priviră ca niște oameni care nu înțeleg mai nimic.

—La capelă? întrebă ducele.

—Da, monseniore; deoarece a început ceremonia de aproape douăzeci de minute.

—Ia te uită! spuse regentul aplecându-se către urechea lui Dubois, oare și aceasta, la rândul ei, se călugărește?

—Monseniore, răspunse Dubois, aș pune rămășag mai curând că se căsătorește.

—Mii de draci! exclamă regentul, nu mai lipsea decât asta.

Și se avântă pe scară, urmat de Dubois.

—Monseniorul nu dorește așadar să-l conduc? întrebă portarul.

—Inutil, strigă regentul, ajuns de-acum în susul scării, cunosc drumul.

Într-adevăr, cu o agilitate atât de surprinzătoare la un om de corpolența sa, regentul străbătea camere și coridoare, urmat de Dubois, care de astă dată consacra acestei aventuri interesul diabolic al curiozității, care făcea dintr-însul un fel de Mefistofel al acestui alt căutător al necunoscutului pe care îl chema nu Faust ci Philippe d'Orléans.

Sosiră astfel la ușa capelei, care părea închisă, dar care se deschise la cel dintâi efort pe care îl făcură împingând-o,

Dubois nu se înșelase în presupunerile sale.

Riom, revenit pe ascuns, după ce plecase cu ostentație, se afla în genunchi împreună cu prințesa în fața preotului particular al doamnei ducese de Berri; în timp ce domnul de Pons, rudă a lui Riom și marchiz de la Rochefeucault, căpitan al gărzilor prințesei, ținea vălul deasupra capului lor, iar domnii de Mouchy și de Lauzun stăteau unul la stânga ducesei, celălalt la dreapta lui Riom.

—Hotărât lucru, norocul este împotriva noastră, monseniore, spuse Dubois; am ajuns cu două minute prea târziu.

—La dracu! strigă ducele exasperat făcând un pas către strană o să vedem noi asta.

—Sst! monseniore, spuse Dubois, în calitatea mea de abate, îmi revine sarcina să vă împiedic de a comite un sacrilegiu. Ah, dacă ar fi de vreun folos, nu zic ba, însă aceasta ar fi spre paguba noastră.

—Ia te uită! dar sunt într-adevăr căsătoriţi? întrebă ducele dând înapoi, la insistenţa lui Dubois, în umbra unei coloane.

—Cât se poate de căsătoriţi, monseniore, iar acum nici diavolul însuşi nu i-ar putea despărţi fără asistenţa sfântului părinte.

—Ei bine! voi scrie la Roma, spuse ducele.

—Feriţi-vă de asta, monseniore! exclamă Dubois; nu uzaţi de creditul dumneavoastră pentru un astfel de lucru, veţi avea nevoie de asta când se va pune problema să mă ajutaţi a deveni cardinal.

—Dar, spuse regentul, o asemenea mezalianţă este intolerabilă!

—Mezalianţele sunt foarte la modă, răspunse Dubois; şi nu auzi vorbindu-se astăzi decât despre asta! Maiestatea, sa Ludovic al XIV-lea a săvârşit o mezalianţă căsătorindu-se cu doamna de Maintenon, căreia dumneavoastră îi acordaţi încă o pensie ca văduvă a sa; marea Mademoiselle a făcut o mezalianţă căsătorindu-se cu domnul de Lauzun; dumneavoastră aţi făcut o mezalianţă căsătorindu-vă cu domnişoara de Blois, dovadă că atunci când aţi anunţat această căsătorie prinţesei palatine, mama dumneavoastră, v-a răspuns cu o palmă; în sfârşit , eu însumi, monseniore, n-am făcut oare o mezalianţă căsătorindu-mă cu fiica învăţătorului din satul meu? Vedeţi bine, monseniore, că după atâtea exemple auguste, prinţesa, fiica dumneavoastră, poate foarte bine să facă o mezalianţă la rândul ei.

—Taci, demone, spuse regentul.

—De altfel, continuă Dubois, dragostea doamnei ducese de Berri aducea, graţie scandalului pe care îl făcea abatele de Saint-Sulpice, mai mult zgomot decât

se cuvine; era un scandal public pe care această căsătorie secretă, care va fi cunoscută mâine de tot Parisul, îl va face să înceteze; nimeni nu va mai avea nimic de spus, nici măcar dumneavoastră; hotărât lucru, monseniore, familia dumneavoastră se cuminţeşte.

Ducele d'Orléans murmură o sudalmă teribilă, la care Dubois răspunse printr-unul dintre acele rânjete ale sale pe care Mefistofeles i le-ar fi invidiat.

—Linişte, acolo! strigă portarul, care nu ştia cine face zgomotul acesta şi care voia ca soţii să nu piardă nici un cuvânt din pioasele îndemnuri pe care le adresa preotul.

—Aşadar linişte! monseniore, repetă Dubois, vă daţi bine seama că tulburaţi ceremonia.

—Ai să vezi, reluă ducele, că dacă nu tăcem, dumneaei o să pună să ne dea afară.

—Linişte odată! repetă portarul, lovind în dalele stranei cu halebarda lui, în timp ce ducesa de Berri îl trimitea pe domnul de Mouchy să vadă care era pricina acestui scandal.

Domnul de Mouchy ascultă de ordinele prinţesei şi, zărindu-le în umbră pe cele două personaje care păreau să se ascundă, se apropie de scandalagii, cu capul sus, cu pasul hotărât.

—Cine face zgomot, spuse dânsul, şi cine v-a permis, domnilor, să intraţi în capelă?

—Acela căruia tare i-ar fi poftă să vă azvârle pe toţi prin fereastră, răspunse regentul, dar care se mulţumeşte deocamdată să vă însărcineze a da ordin domnului de Riom să plece din nou, chiar în clipa asta, la Cognac şi să ordonaţi ducesei de Berri să se ferească de a se mai prezenta vreodată la Palatul Regal.

Şi la aceste cuvinte regentul ieşi, făcându-i semn lui Dubois să-l urmeze şi lăsându-l pe ducele de

Mouchy împreună cu pântecele său mare înmărmurit de această apariție.

—La Palatul Regal! spuse prințul aruncându-se în trăsură.

—La Palatul Regal? reluă Dubois cu vioiciune; câtuși de puțin, monseniore, ați uitat de înțelegerea noastră; v-am urmat, cu condiția că mă veți urma la rândul dumneavoastră. Vizitiu, în foburgul Saint-Antoine.

—Du-te la naiba, nu mi-e foame.

—Fie, Alteța Voastră nu va mânca.

—N-am chef să mă distrez.

—Fie. Alteța Voastră nu se va distra.

—Și ce-am să fac atunci, dacă nu mănânc și nici nu mă distrez?

—Alteța Voastră îi va privi mâncând și distrându-se pe ceilalți, asta-i tot.

—Ce vrei să spui?

—Vreau să spun că Dumnezeu este pe cale de a îndeplini miracole în ceea ce vă privește, iar, cum acest lucru nu se întâmplă în fiecare zi, nu trebuie să abandonăm partida pe o atât de frumoasă cale; am văzut de-acum două în seara asta, vom asista la o a treia!

—La o a treia?

—Da, *numero Deus impare gaudet*: numărul fără soț îi place lui Dumnezeu. Sper că n-ați uitat latina, monseniore?

—Explică-te, hai o dată, spuse regentul, care nu era dispus câtuși de puțin pentru moment să glumească; ești destul de urât, fără îndoială, pentru a face pe sfinxul, dar eu nu sunt destul de tânăr pentru a juca rolul lui Oedip.

—Ei bine, spuneam așadar, monseniore, că după ce le-ați văzut pe cele două fiice care erau prea nebunatice pentru a face primul lor pas către înțelepciune, îl veți vedea pe fiul dumneavoastră, care

era prea înțelept pentru a face primul lui pas către nebunie.

—Fiul meu, Louis?

—Fiul vostru, Louis, în persoană: el se dezmorțește chiar în seara asta, monseniore, și la acest spectacol atât de măgulitor pentru orgoliul unui părinte v-am convocat,

Ducele dădu din cap cu un aer de îndoială.

—Oh! scuturați din cap atât cât veți voi, monseniore, chiar așa este, declară Dubois.

—Și în ce fel se dezmorțește oare? întrebă regentul.

—În toate felurile, monseniore, iar eu l-am însărcinat pe cavalerul de M... să-i procure cele dintâi mijloace; el cinează la ora asta în careu cu dânsul și cu două femei.

—Și cine sunt femeile? întrebă regentul.

—N-o cunosc decât pe una, cavalerul s-a însărcinat s-o aducă pe cealaltă.

—Și el a consimțit?

—Cu cea mai mare plăcere.

—Pe sufletul meu! Dubois, spuse ducele, cred că dacă tu al fi trăit pe vremea regelui sfânt Ludovic, ai fi reușit până la urmă să-l duci în ispită.

Un surâs de triumf trecu peste figura de maimuță a lui Dubois.

—Iată, monseniore, continuă dânsul: voiați ca domnul Louis să tragă o dată spada, așa cum o făceați dumneavoastră odinioară și cum aveți încă mânia s-o faceți și astăzi. Mi-am luat toate prevederile în acest scop.

—Într-adevăr?

—Da, cavalerul de M... Îi va căuta, în timpul supeului, un oarecare prilej de ceartă; puneți-vă în locul său pentru o clipă. Voiați ca domnul Louis să-și afle o mică aventură amoroasă; dacă rezistă la sirena de care i-am făcut rost, e un sfânt Antonie.

—Tu ai ales-o?

—Altfel cum, monseniore! când este vorba de onoarea familiei dumneavoastră, Alteța Voastră știe că nu apelez decât la mine. Așadar, în această noapte orgia, mâine dimineață duelul. Iar mâine seară neofitul nostru va putea cel puțin să semneze Louis d'Orléans fără să compromită reputația augustei sale marne, pentru că se va vedea că tânărul este din sângele vostru, lucru de care, să mă ia naiba! după viața ciudată pe care o duce, ai fi tentat să te-ndoiești.

—Dubois, ești un mizerabil! spuse ducele râzând pentru prima oară din clipa când părăsise Chelles; și îl vei pierde pe fiu așa cum l-ai pierdut pe tată.

—Atât veți dori, monseniore, răspunse Dubois; trebuie să fii prinț, da sau nu, să fii bărbat sau să fii călugăr; să se hotărască pentru una sau pentru alta, e timpul: dumneavoastră n-aveți decât un fiu, monseniore, un fiu care împlinește în curând șaisprezece ani, un fiu pe care nu-l trimiteți la război sub pretext că este fiul dumneavoastră unic, dar în realitate pentru că nu știți cum se va comporta...

—Dubois! spuse regentul.

—Ei bine, mâine, monseniore, ne vom lămuri.

—La naiba! frumoasă treabă, spuse regentul.

—Oare credeți, reluă Dubois, că nu va ține la onoarea sa?

—Ia te uită; ticălosule, îți dai seama că până la urmă îmi aduci o insultă? Pare a fi un lucru într-adevăr imposibil de a-l face pe un om cu sângele meu să se îndrăgostească și un miracol extraordinar de a-l determina să ia spada în mână pe un prinț cu numele meu? Dubois, prietene, ești născut abate și vei muri abate.

—Câtuși de puțin, monseniore, câtuși de puțin! strigă Dubois; fir-ar să fie, pretind mai mult decât atât.

Regentul se puse pe râs.

—Cel puțin ai o ambiție, în ceea ce te privește, ceea ce nu este cazul cu acest imobil de Louis, care nu dorește nimic, iar această ambiție mă amuză mai mult decât ai putea să-ți imaginezi.

—Într-adevăr! spuse Dubois; nu credeam totuși să fiu atât de bufon.

—Ei bine, asta se numește modestie, pentru că ești cea mai amuzantă creatură de pe pământ, când nu ești cea mai perversă; astfel încât îți jur că în ziua când vei deveni arhiepiscop...

—Cardinal! monseniore.

—Ah! cardinal vrei să devii?

—Așteptând să devin papă.

—Bun; ei bine, îți jur că, în acea zi...

—În ziua când voi deveni papă?

—Nu, în ziua când vei fi cardinal, va râde toată lumea la Palatul Regal, ți-o jur.

—Se va râde cu totul altfel în Paris; fie, monseniore; dar, după cum ați spus, eu sunt câteodată bufon și vreau să fac lumea să râdă, iată pentru ce țin să fiu cardinal.

Și, în vreme ce Dubois își manifesta această pretenție, trăsura opri din mers.

PISICA ȘI ȘOARECELE

Trăsura luxoasă oprise în foburgul Saint-Antoine, dinaintea unei case ferită privirii de un zid în spatele căruia se înălțau mai mulți plopi, ca pentru a ascunde această casă de înseși zidurile sale.

—Ia te uită, spuse regentul; prin partea asta mi se pare că se află căsuța lui Nocé.

—Întocmai; monseniorul are memorie bună; am împrumutat-o pentru noaptea asta.

—Și cel puțin ai aranjat bine lucrurile, Dubois? Cina este demnă de un prinț de sânge?

—Am comandat-o eu însumi. Ah! Domnul Louis nu va duce lipsă de nimic: e servit de lacheii tatălui său, e tratat de bucătarul tatălui său, face dragoste cu...

—Cu cine?...

—Veți vedea singur; trebuie să vă rezerv și o surpriză, ce naiba!

—Și vinurile?

—Vinuri din propria dumneavoastră pivniță, monseniore; trag nădejde că licorile acestea de familie nu vor împiedica sângele să mintă, pentru că a mințit de prea multă vreme, de-acum.

—Nu ți-ai dat atât de multă osteneală pentru a-l face să vorbească pe al meu, nu-i așa, corupătorule?

—Sunt elocvent, monseniore, dar trebuie să fiți de acord că dumneavoastră sunteți sensibil. Să intrăm.

—Va să zică ai cheia?

—Pe legea mea!

Și Dubois scoase din buzunar o cheie pe care o răsuci discret în broască. Poarta se deschise fără zgomot și se închise la loc după duce și după ministrul său, fără să fi scos cel mai mic scârțâit; era o adevărată poartă de căsuță cunoscându-și datoria față de marii seniori care îi făceau cinstea de a-i trece pragul.

Se zăreau prin persienele închise câteva reflexe de lumină, iar beii, stând de santinelă în vestibul, îi înștiințară pe iluștrii vizitatori că petrecerea începuse.

—Triumfezi, abate! spuse regentul.

—Să ne luăm locurile repede, monseniore, răspunse Dubois, mărturisesc faptul că mă grăbesc pentru a vedea cum se descurcă domnul Louis

—Și eu la fel, spuse regentul.

—Atunci urmați-mă și nici un cuvânt.

Regentul îl urmă în tăcere pe Dubois într-o cameră care, printr-o mare deschizătură curbată, era în legătură cu sufrageria; această deschizătură era plină de flori, printre tulpinile cărora se puteau vedea perfect și asculta convivii.

—Ah! ah! spuse regentul recunoscând camera, mă aflu într-un domeniu familiar.

—Mai mult decât vă-nchipuiți, monseniore; însă nu uitați că, orice ați vedea sau ați auzi, trebuie să păstrați liniște, sau cel puțin să vorbiți încet.

—Fii liniștit.

Amândoi se apropiară de deschizătura care dădea în sala festinului, îngenuncheară pe o canapea și îndepărtară florile pentru a nu pierde nimic din cele ce se vor petrece.

Fiul regentului, în vârstă de cincisprezece ani și jumătate, se afla așezat într-un fotoliu și era exact în fața tatălui său; de cealaltă parte a mesei, întorcând spatele celor doi curioși, stătea cavalerul de M...; două femei, gătite mai curând strălucitor decât rezervat, completau careul făgăduit de către Dubois regentului:

una stătea așezată alături de tânărul prinț, cealaltă alături de cavaler. Amfitrionul, care nu bea, perora; femeia care se afla lângă dânsul făcea mutre, iar când nu făcea mutre, se plictisea,

—Ei, na! spuse ducele, care era miop, încercând s-o recunoască pe femeia care stătea așezată cu fața spre dânsul, mi se pare cunoscută figura asta.

Și o fixă cu și mai multă atenție. Dubois râdea pe sub mustăți.

—Ia te uită, continuă regentul, o femeie brunetă cu ochi albaștri...

—O femeie brunetă cu ochi albaștri, reluă Dubois. Hai, monseniore.

—Cu talia încântătoare, cu mâinile subțiri...

—Mai departe.

—Cu mutrișoara roză...

—Haideți, mai departe.

—Păi, drăcia dracului! nu mă-nșel, este Șoricelul!

—Nu-i cu putință!

—Cum, sceleratule, te-ai dus ca s-o alegi tocmai pe Șoricelul?

—O fată dintre cele mai încântătoare, monseniore, o nimfă de la Operă; mi s-a părut că era cel mai bun mijloc pentru a-l dezmorți pe un tânăr.

—Asta era așadar surpriza de care voiai să mă menajezi, când mi-ai spus că era servit de lacheii tatălui său, că bea vinurile tatălui său și că făcea dragoste cu...?

—Cu metresa tatălui său, da, monseniore, e foarte bine așa.

—Dar, nefericitule! exclamă ducele, ceea ce ai pus tu aici la cale este aproape un incest!

—Aș! spuse Dubois; din moment ce vrem să-l lansăm...

—Și caraghioasa acceptă astfel de partide?

—E meseria ei, monseniore.

—Și cu cine crede ea că se află?

—Cu un gentilom din provincie, care vine să-şi înşele soţia la Paris.

—Cine este companioana ei?

—Ah, cât despre-asta, nu ştiu absolut nimic. Doar cavalerul de M... s-a însărcinat să completeze partida.

În această clipă, femeia care se afla aşezată în preajma cavalerului, părându-i-se că aude şuşotindu-se în spatele ei, se întoarse.

—Ei, dar! exclamă Dubois, stupefiat la rândul său, nu mă înşel.

—Ce anume? .

—Cealaltă femeie...

—Ei bine! cealaltă femeie?... Întrebă ducele.

Frumoasa convivă se întoarse din nou.

—E Julie! exclamă Dubois. Nefericita!

—Ah! la naiba, spuse ducele; iată ce completează lucrurile cât se poate de bine, metresa ta şi metresa mea! Pe cuvânt de onoare, aş da orice, dacă aş putea să râd după pofta inimii.

—Aşteptaţi, monseniore, aşteptaţi.

—Ei bine! eşti oare nebun? Ce naiba vrei să faci, Dubois? Iţi ordon să stai pe loc. Nu mai pot de curiozitate să văd cum se vor sfârşi lucrurile.

—Vă ascult, monseniore, spuse Dubois, dar vă declar un lucru.

—Care?

—Acela că eu nu mai cred în virtutea femeilor!

—Dubois, spuse regentul răsucindu-se pe canapea, în timp ce Dubois făcea la fel, eşti adorabil, pe cuvântul meu de onoare, lasă-mă să râd, sau mă înăbuş.

—Pe legea mea, monseniore, să râdem, spuse Dubois, dar să râdem încetişor; aveţi dreptate, trebuie să vedem cum se vor termina toate astea.

Şi amândoi râseră pe cat putură mai liniştit, după care îşi reluară la observatorul lor locul pe care-l părăsiseră pentru o clipă.

Sărmana Șoricel căsca, aproape să-și mute fălcile.

—Dar știți, monseniore, spuse Dubois, că domnul Louis n-are câtuși de puțin aerul că ar fi amețit?

—Vrei să spui că nu-ți face impresia să fi băut?

—Dar sticlele acestea goale pe care le vedem acolo, credeți oare că s-au evaporat singure?

—Ai dreptate; însă, cu toate acestea, arată prea serios gentilomul nostru!

—Mai aveți puțină răbdare; iată, se însuflețește; ascultați, are de gând să vorbească.

Într-adevăr, tânărul duce, ridicându-se din fotoliul său, respinse cu mâna sticla pe care i-o întindea Șoricelul.

—Am vrut să văd, spuse dânsul sentențios, ce va să zică o orgie, am văzut-o; și mă declar pe cât se poate de puțin satisfăcut. Un înțelept a spus: *Ebrietas omne vitium deliquit*.

—Ce naiba îngână acolo? spuse ducele.

—Lucrurile merg prost, răspunse Dubois.

—Cum, domnule, strigă vecina tânărului duce cu un surâs care făcu să strălucească un șir de dinți mai frumoși decât perlele, cum, nu vă place să petreceți?

—Nu-mi place nici să mai mănânc și nici să beau, răspunse domnul Louis, când nu-mi mai este nici foame, nici sete.

—Prostul! murmură regentul.

Și se întoarse către Dubois, care-și mușca buzele.

Companionul domnului Louis se puse pe râs și îi spuse acestuia:

—Exceptați, nădăjduiesc, această societate a încântătoarelor noastre prietene?

—Ce vreți să spuneți, domnule?

—Ah! ah! se supără, spuse regentul; bun!

—Bun! reluă Dubois.

—Vreau să spun, domnule, răspunse cavalerul, că nu veți incita aceste doamne, mărturisindu-le prea

mica dumneavoastră înclinare de a vă bucura de compania lor și retrăgându-vă astfel.

—S-a făcut târziu, domnule, spuse Louis d'Orléans.

—Aș! reluă cavalerul, nu e încă miezul nopții.

—Și apoi, reluă ducele, căutând o scuză, și apoi... sunt logodit cu cineva.

Doamnele izbucniră în râs.

—Ce animal! murmură Dubois.

—Poftim? făcu atunci regentul.

—Ah! într-adevăr, uitasem; iertare, monseniore.

—Scumpul meu, spuse cavalerul, aveți un aer provincial, încât mă faceți să mă cutremur.

—Asta-i prea de tot! zise regentul, cum naiba îi vorbește tânărul acesta astfel unui prinț de sânge?

—E ținut să nu știe cine este și îl crede un simplu gentilom de altfel, eu l-am îndemnat să-l scoată din sărite.

—Vă cer iertare, domnule, reluă tânărul prinț, spuneați ceva cred? și cum doamna îmi vorbea în același timp, n-am înțeles ceea ce-mi spuneați.

—Și doriți să repet ceea ce am spus? răspunse tânărul rânjind

—Mi-ați face plăcere.

—Ei bine, spuneam că aveți un aer atât de provincial, încât mă faceți să mă cutremur.

—Mă felicit, domnule, dacă lucrul acesta face să mă deosebesc de anumite aere pariziene pe care le cunosc, răspunse domnul Louis.

—Ia te uită, ia te uită, nu-i o ripostă de lepădat, spuse ducele.

—Ei, aș! făcu Dubois.

—Dacă spuneți asta referitor la mine, domnule, vă voi răspunde că nu sunteți politicos, ceea ce n-ar însemna nimic față mine, căruia ați putea să-i dați socoteală pentru impolitețea dumneavoastră, dar care n-are nici o scuză față de aceste doamne.

—Tonul provocator merge prea departe, abate, spuse regentul neliniștit, iar în curând au să-și taie gâtul.

—Ei bine, îi vom opri, reluă Dubois.

Tânărul principe nici nu încruntă sprâncenele; însă, ridicându-se și făcând înconjurul mesei, se apropie de companionul său de desfrâu și îi vorbi cu voce joasă.

—Vezi? îi spuse regentul emoționat lui Dubois; să luăm seama, abate; ce naiba! nu vreau să mi-l omoare.

Însă Louis se mulțumi să-i spună tânărului:

—Cu mâna pe conștiință, domnule, oare vă distrați aici? în ceea ce mă privește, vă declar că mă plictisesc îngrozitor. Dacă am fi fost singuri, v-aș fi vorbit de o chestiune destul de importantă care mă preocupă în această clipă: și anume asupra celui de al șaselea capitol din *Confesiunile* sfântului Augustin.

—Cum! domnule, spuse cavalerul cu un aer de stupefacție care, de astă dată, nu era câtuși de puțin trucat, vă ocupați de religie? asta-i prea mult, mi se pare...

—Domnule, spuse doctoral prințul, nu este niciodată prea mult, când e vorba să te gândești la salvarea ta. Regentul scoase un suspin adânc; Dubois își scărpină vârful nasului.

—Pe legea mea de gentilom! spuse prințul, e dezonorant pentru specia umană; doamnele sunt pe cale să adoarmă.

—Să așteptăm, spuse Dubois, poate, dacă ele adorm, se va hazarda.

—Drace! spuse regentul, dacă era vorba să se hazardeze, ar fi făcut-o până acum; femeia i-a aruncat niște ocheade care ar fi fost în stare să învie un mort... Și uite, privește, așa cum stă răsturnată în fotoliu, nu-i oare plină de farmec?

—Iată, spuse Louis, trebuie să vă consult asupra unui lucru; sfântul Jerome pretinde că grația nu este în mod real eficientă, decât atunci când vine prin căință.

—Să vă ia naiba! strigă gentilomul; dacă ați fi băut, aș fi spus că aveți un vin prost.

—De astă dată, domnule, răspunse tânărul prinț, va fi rândul meu să vă atrag atenția că dumneavoastră sunteți nepoliticos și v-aș răspunde pe același ton, dacă n-ar însemna să păcătuiești plecându-ți urechea la injurii; dar, slavă Domnului, sunt mai bun creștin decât dumneavoastră.

—Când petreci într-o căsuță, reluă cavalerul, nu este vorba de a fi un bun creștin, ci un bun conviv. La naiba cu compania dumneavoastră! mi-ar plăcea mai mult sfântul Augustin însuși, chiar și după convertirea lui.

Tânărul duce sună; un lacheu se prezentă.

—Conduceți-l și luminați-i domnului calea, spuse dânsul pe un ton princiar; în ceea ce mă privește, voi pleca peste un sfert de oră. Cavalere, aveți trăsura dumneavoastră?

—Nu, pe legea mea.

—În acest caz, dispuneți de a mea, spuse tânărul duce; sunt dezamăgit de a nu putea cultiva cunoștința dumneavoastră; dar, v-am spus-o, gusturile dumneavoastră nu sunt și ale mele; de altfel, mă întorc în provincia mea.

—Bineînțeles! spuse Dubois, ar fi curios ca el să-și expedieze convivul pentru a rămâne singur cu cele două femei.

—Da, spuse ducele, ar fi curios, dar nu este.

Într-adevăr, în vreme ce ducele și Dubois schimbau câteva cuvinte, cavalerul se retrăsese, iar Louis d'Orléans, rămas singur cu cele două femei, adormite de-a binelea, scoțând din buzunarul hainei un mare sul de hârtie și din acela al vestei un creionaș de argint aurit, începu să facă adnotări pe margine cu o

ardoare pur teologică, printre platourile încă aburinde și sticlele pe jumătate goale.

—Dacă prințul acesta va provoca vreodată neîncredere în ramura care se trage din primul născut, spuse regentul, voi fi tare nefericit. Să se mai spună acum că-mi cresc copiii în speranța că vor moșteni tronul!

—Monseniore, spuse Dubois, vă jur că mor de necaz din pricina asta.

—Ah! Dubois, fiica mea cea mijlocie jansenistă, fiica mea cea mai mare filozof, unicul meu fiu teolog; sunt plin de draci, Dubois. Pe cuvântul meu de onoare, dacă nu m-aș stăpâni, aș pune să fie arse toate aceste ființe răufăcătoare.

—Luați seama, monseniore; dacă puneți să-i ardă, se va spune că vreți să-i moșteniți pe marele rege și pe doamna de Maintenon.

— Bine, să trăiască! Dar înțelegi oare, Dubois? acest nătărău s-a apucat de-acum să scrie în-folio, îți vine să-ți pierzi mințile; ai să vezi că atunci când voi muri, va pune călăul să ardă gravurile mele cu Daphnis și Cloe.

Timp de zece minute aproape, Louis d'Orléans își continuă adnotările; apoi, când isprăvi, puse din nou cu grijă manuscrisul în buzunarul hainei sale, își turnă un pahar mare cu apă, înmuie într-însul o coajă de pâine, își spuse conștiincios rugăciunea și savură cu un soi de voluptate această cină de anahoret.

—Mortificare a trupului! murmură regentul cu disperare, dar te întreb, Dubois, cine naiba l-a învățat asta?

—Nu eu, monseniore, spuse Dubois; cât despre aceasta, vă asigur.

Prințul se ridică și sună din nou.

—Oare trăsura s-a întors? îl întrebă dânsul pe lacheu.

—Da, monseniore.

—E foarte bine, eu plec; în ceea ce le privește pe aceste doamne, îți dai seama că dorm: când se vor trezi, vă veți pune la ordinele lor.

Lacheul se înclină, iar prințul ieși cu mersul unui arhiepiscop care-și dă binecuvântarea.

—Să te ia naiba că m-ai determinat să fiu de față la un asemenea spectacol! spuse regentul cu disperare.

—Fericit tată! răspunse Dubois, de trei ori fericit tată sunteți monseniore: copiii dumneavoastră se canonizează din instinct, iar această familie este calomniată! Pe pălăria mea de cardinal, aș dori ca toți prinții legitimi să fie la fel!

—Ei bine! spuse regentul, le voi arăta cum știe un tată să repare prejudiciile aduse de către fiii săi... Vino, Dubois.

—Nu vă-nțeleg, monseniore.

—Dubois, să mă ia naiba, ești pe cale să te molipsești.

—Eu?

—Da, tu!... Se află acolo o cină tocmai bună de mâncat... se află acolo vin destupat de băut... se află acolo două femei adormite de trezit... Și tu nu înțelegi! Dubois, mi-e foame! Dubois, mi-e sete! Să intrăm și să reluăm lucrurile din punctul în care imbecilii ăștia le-au lăsat, înțelegi oare, în sfârșit?

—Pe legea mea, iată o idee, spuse Dubois frecându-și mâinile, iar dumneavoastră sunteți singurul bărbat, monseniore, care vă aflați întotdeauna la înălțimea reputației dumneavoastră.

Cele două femei dormeau într-una. Dubois și regentul își părăsiră ascunzătoarea și intrară în sufragerie. Prințul se așeză în locul fiului său, iar Dubois în locul cavalerului. Regentul tăie sfoara unei sticle cu vin de Champagne, iar zgomotul pe care-l făcu dopul sărind le trezi pe cele două adormite.

—Ah! așadar v-ați hotărât în sfârșit să beți? spuse Șoricelul.

—Iar tu, să te trezești? răspunse ducele.

Această voce răsună în urechea sărmanei femei asemenea unui soc electric; ea se frecă la ochi, ca și cum n-ar fi fost prea sigură că s-a trezit, se ridică pe jumătate și, recunoscându-l pe regent, căzu din nou în fotoliu, pronunțând de două ori numele Juliei.

Cât despre aceasta, rămăsese ca fascinată de privirea rânjind și de figura lui Dubois, strâmbându-se la dânsa.

—Hai, hai, Șoricel, spuse ducele, văd că ești o fată bună, mi-ai acordat preferența ta: l-am pus pe Dubois să te invite la cină; aveai o mie de treburi în dreapta și în stânga, dar cu toate acestea ai acceptat.

Însoțitoarea lui Șoricel, și mai înspăimântată decât aceasta, îl privea pe Dubois, pe prinț și pe prietena ei, se înroșea și se pierdea cu firea.

—Oare ce se petrece cu dumneavoastră, domnișoară Julie? întrebă Dubois; oare monseniorul se înșeală și, din întâmplare, ați venit pentru alții decât noi?

—N-am spus asta, răspunse domnișoara Julie.

Șoricelul se puse pe râs.

— Dacă monseniorul, spuse dânsa, ne-a chemat, el știe bine acest lucru și n-are întrebări de pus; dacă n-a fost dânsul, atunci e indiscret, iar eu nu voi răspunde.

—Ei bine, nu-ți spuneam eu, abate, strigă ducele râzând în hohote, nu-ți spuneam eu, că e o fată plină de duh?

—Iar eu, monseniore, zise Dubois, turnând de băut acestor domnișoare și ducând un pahar cu vin de Champagne la buzele sale, nu vă spuneam că vinul este excelent?

—Ia spune, Șoricel, zise regentul, nu-l recunoști oare, vinul acesta?

—Pe legea mea, monseniore, răspunse dansatoarea, este un vin ca pentru îndrăgostiți.

—Da, înțeleg, nu poți să ai o memorie prea vastă. Hotărât lucru, Șoricel, tu ești nu numai cea mai bravă, dar pe deasupra și cea mai cinstită dintre fetele pe care le cunosc. Ah! tu nu ești ipocrită, în ceea te privește! continuă ducele, scoțând un suspin.

—Ei bine, monseniore, reluă Șoricelul, dacă luați lucrurile astfel...

—Ei bine, atunci?

—Eu sunt aceea care vă va descoase.

—Descoase-mă, voi răspunde.

—Vă pricepeți la visuri, monseniore?

—Sunt ghicitor.

—Atunci, puteți să mi-l explicați pe al meu?

—Mai bine decât orișicine, Șoricel. De altfel, dacă mă voi opri din explicațiile mele, iată-l aici pe abate, care mă costă două milioane pe an, anumite cheltuieli particulare ce au drept scop de a cunoaște visele bune și rele care prind viață în regatul meu.

—Ei bine?

—Ei bine, dacă mă voi opri, abatele va continua. Povestește-mi așadar visul tău.

—Monseniore, știți că, ostenite să vă tot așteptăm, Julie și cu mine adormiserăm?

—Da, știu asta, ba chiar vă predaserăți cu dragă inimă în brațele somnului când am intrat.

—Ei bine, monseniore, nu numai că dormeam, dar pe deasupra am și visat.

—Într-adevăr?

—Da, monseniore; nu știu dacă Julie visa ori nu visa, dar, în ceea ce mă privește, iată ce-mi apărea în vis...

—Ascultă, Dubois; îmi face impresia că devine interesant.

—Pe locul unde stă domnul abate, se afla un ofițer de care nu mă preocupam; mi se părea că era aici pentru Julie.

—Auziți, domnișoară Julie? întrebă Dubois; iată o acuzație îngrozitoare care se aduce împotriva dumneavoastră.

Julie, care nu era prea forte și căreia, în contrast cu Șoricelul, cu care își împărțea de obicei escapadele amoroase, i se spunea Pisica, în loc să răspundă, se mulțumi să roșească.

—Iar pe locul meu, întrebă ducele, cine era oare, ia să vedem?

—Ah! iată exact unde voiam să ajung, spuse Șoricelul; pe locul unde stă monseniorul, se afla, tot în visul meu...

—Desigur, spuse ducele, e de la sine înțeles.

—Se afla un tânăr frumos de cincisprezece sau șaisprezece ani, însă atât de ciudat, încât ai fi zis că e o fată, doar atât că vorbea latinește.

—Ah! sărmana mea Șoricel, exclamă ducele, ce tot spui tu acolo?

—În sfârșit, după un ceas de conversație teologică, de dizertații dintre cele mai interesante asupra sfântului Jerome și asupra sfântului Augustin, de aprecieri sumare extrem de strălucite asupra lui Jansenius, pe legea mea, monseniore, mărturisesc, mi s-a părut, de ademenea în visul meu, că am adormit.

—În așa fel încât, reluă ducele, în această clipă visezi că visezi?

—Da, iar acest lucru mi se pare atât de complicat încât, pe legea mea, fiind curioasă de a găsi o explicație, nefiind în stare să-mi explic eu însămi, considerând că ar fi inutil s-o cer lui Julie, mă adresez dumneavoastră, monseniore, care sunteți un mare ghicitor, mi-ați spus-o dumneavoastră înșivă, pentru a obține această explicație...

—Șoricel, spuse ducele turnându-i de băut din nou prietenei sale, gustă mai cu nădejde din vinul ăsta; cred că ai calomniat palatul.

—Într-adevăr, monseniore, reluă Șoricel după ce și-a golit paharul, vinul acesta îmi aduce aminte de un oarecare vin pe care nu-l băusem încă...

—Decât la Palatul Regal?

—Pe cinstea mea, așa e!

—Ei bine, dacă n-ai băut din acest vin decât la Palatul Regal, înseamnă că nu există decât acolo, nu-i așa? Tu ești destul de umblată prin lume ca să aduci această dreptate pivniței mele.

—Oh! i-o aduc sus și tare și din toată inima.

—Dar, dacă nu există vin din acesta decât la Palatul Regal, eu sunt acela așadar care am trimis acest vin aici.

—Dumneavoastră, monseniore?

—Eu sau Dubois, în sfârșit; tu știi prea bine că, în afară de cheia de la punga mea, el are de asemenea și cheia de la pivniță.

—Cheia de la pivniță, se prea poate, spuse domnișoara Julie, care se hotăra în sfârșit să arunce o vorbă; dar pe aceea de la pungă, nu s-ar fi putut bănui niciodată.

—Auzi, Dubois? exclamă regentul.

—Monseniore, spuse abatele, așa cum a putut să contate Alteța Voastră, copilul nu vorbește prea des, dar când vorbește, din întâmplare, o face ca și sfântul Ioan Gură de Aur, numai în maxime.

—Iar dacă eu am trimis acest vin aici, nu putea fi decât pentru un duce d'Orléans.

—Dar sunt doi? întrebă Șoricelul.

—Ba bine că nu! făcu regentul.

—Fiul și tatăl: Louis d'Orléans, Philippe d'Orléans.

—Ai descoperit, Șoricel, ai descoperit!

—Cum! exclamă dansatoarea răsturnându-se în fotoliu și izbucnind în râs, cum, tânărul acela, fetița aceea, acel teolog, acel jansenist?...

—Întocmai.

—Pe care-l vedem în vis?

—Da.

—Acolo, pe locul dumneavoastră?

—Chiar pe locul unde mă aflu.

—Este monseniorul Louis d'Orléans?

—În persoană.

—Ah! monseniore, reluă Șoricelul, dar fiul dumneavoastră nu vă seamănă deloc; și sunt foarte bucuroasă că m-am trezit!

—Eu nu prea, spuse Julie.

—Ei bine! nu vă spuneam eu, monseniore, strigă Dubois; Julie, copila mea, continuă abatele, tu valorezi greutatea ta în aur.

—Atunci, spuse regentul, înseamnă că mă iubești, Șoricel?

—Adevărul este că am o slăbiciune pentru dumneavoastră, monseniore.

—În ciuda visurilor tale?

—Da, monseniore, ba chiar uneori din cauza visurilor mele.

—Nu-i chiar atât de măgulitor, dacă toate visurile tale seamănă cu cel din seara asta.

—Ah! o rog pe Alteța Voastră să creadă că nu am coșmaruri în fiecare noapte.

Și după acest răspuns care întări și mai mult opinia Alteței Sale Regale că Șoricelul era în mod neîndoielnic o fată plină de duh, supeul întrerupt reîncepu și mai temeinic și dură până la ora trei dimineață.

La care oră, regentul o luă cu sine pe Șoricel la Palatul Regal, în trăsura luxoasă a fiului său, în timp ce Dubois o conducea acasă la ea pe Julie în trăsura monseniorului.

Dar înainte de a se culca, regentul, care nu-și potolise decât cu multă greutate tristețea cu care încercase a se lupta întreaga seară, scrise o scrisoare și își sună valetul de cameră.

—Iată, îi spuse, ai grijă ca scrisoarea asta să plece mâine printr-un curier special și să nu fie predată decât personal.

Această scrisoare era adresată *doamnei Ursule, superioara Ursulinelor din Clisson*.

CE SE PETRECEA DUPĂ TREI NOPŢI LA O SUTĂ DE LEGHE DE PALATUL REGAL

Trei nopţi după aceasta, când, pentru a strânge dezamăgiri succesive, l-am văzut pe regent ducându-se din Paris la Chelles, de la Chelles la Meudon şi de la Meudon în foburgul Saint-Antoine, se petrecea în apropiere de Nantes o scenă din care nu putem omite cele mai mici amănunte fără a dăuna înţelegerii acestei povestiri; aşadar, în virtutea privilegiului nostru de romancier, îl vom transporta pe cititor împreună cu noi la locul acestei scene.

Pe drumul spre Clisson, la două sau trei leghe de Nantes, aproape de această mănăstire celebră din pricina reşedinţei lui Abaillard, se înălţa o casă neagră şi alungită înconjurată de arbori scunzi şi întunecaţi cu care este acoperită toată regiunea Bretagne; garduri de mărăcini pe drum, garduri de mărăcini în jurul împrejmuirii; în afară de ziduri, garduri de mărăcini peste tot, garduri stufoase, dese, chiar impenetrabile privirii, tăiate şi întrerupte numai de un grilaj înalt de lemn, deasupra căruia se afla o cruce şi care servea drept poartă. Acesta era aspectul exterior pe care această casă atât de bine apărată îl prezenta; pe deasupra, acest unic grilaj nu ducea decât la intrarea într-o grădină, în fundul căreia se vedea un zid, străpuns la rândul său de o portiţă strâmtă, masivă şi întotdeauna închisă; de departe, această locuinţă gravă şi tristă părea o închisoare plină de dureri întunecate; de aproape, era o mănăstire locuită de tinere augustine supuse unei reguli destul de puţin severe, de faţă cu obiceiurile acestei regiuni, însă rigide, comparate cu moravurile de la Versailles şi de la Paris. Casa era deci inaccesibilă pe trei dintre laturile sale; însă cea de a patra, iar aceasta era faţada opusă drumului, din care de altfel, ascunsă de ziduri şi de arbori, nu se puteau vedea decât acoperişurile, se

sprijinea pe un iaz mare care scălda partea de jos a zidului; la zece picioare peste suprafața lichidă și mișcătoare, se aflau ferestrele trapezei. Acest lac mic, la fel ca și tot restul mănăstirii, părea străjuit cu grijă; era înconjurat de palisade înalte de lemn care dispăreau la extremitatea iazului, în spatele stufărișurilor imense dominând frunze mari de nufăr alb plutind cu florile pe apă și printre care se deschideau fragede și suave calicii albe și galbene care păreau niște crini în miniatură. Seara, zboruri de păsă-i și mai ales de grauri se abăteau prin aceste stufărișuri, gângurind vesel până când apunea soarele: atunci, o dată cu primele umbre ale nopții, liniștea se răspândea și părea să pătrundă din afară înăuntru; un abur ușor se lăsa deasupra micului lac, asemănător unui fum și urca la fel ca o fantomă albă în întuneric, pe care o tulbura numai, din timp în timp, țârâitul prelung al unui greiere, țipătul ascuțit al unei cucuvele sau strigătul prelungit al bufniței. Un singur grilaj de fier dădea spre lac și lăsa cale liberă în același timp unui mic râu care alimenta ochiul de apă și care, în partea opusă, ieșea printr-un grilaj asemănător, dar solid și neavând nici o deschizătură. Cât despre faptul de a se strecura pe deasupra grilajului, coborând cursul râului sau urcându-l, era un lucru cu totul imposibil, având în vedere că barele se înfundau adânc în albia sa. Vara, vedeai odihnindu-se printre stânjenei și gladiole o mică barcă de pescari care era legată de același grilaj, împodobit cu clopoței de apă și rochița rândunicii, ce ascundeau sub învelișul lor verde rugina pe care umiditatea locului o îngrămădise asupra fierului. Această barcă era a grădinarului, care o folosea din timp în timp s-arunce undița ori să dea drumul eretului în părțile cele mai bogate în pește ale lacului și care oferea atunci sărmanelor călugărițe lipsite de orice distracție spectacolul pescuitului. Însă, câteodată, de asemenea tot vara, dar numai în nopțile

cele mai întunecoase, grilajul râului se deschidea în chip misterios; un bărbat tăcut și înfășurat într-o martie cobora în mica barcă ce părea să se desprindă singură din barajul de care era legată și, care, alunecând atunci fără zgomot, fără oscilații și ca împinsă de un suflu invizibil, mergea să se oprească lângă zidul mănăstirii, exact sub una dintre ferestrele trapezei. Atunci se făcea auzit un mic semnal, imitând sau țârâitul greierului, sau țipătul cucuvelei, sau strigătul bufniței, iar o fată apărea la fereastra aceea, cu grilaj destul de larg pentru ca blondul și încântătorul ei cap să treacă prin el, dar prea sus pentru ca tânărul în mantie, cu toate eforturile repetate pe care le făcea, să fi putut ajunge vreodată până la mâna ei. Trebuia deci să se mulțumească a purta o conversație foarte timidă și foarte duioasă, din care zgomotul apei sau freamătul brizei mai răpea o jumătate. Apoi, după un ceas petrecut astfel, începeau cuvintele de rămas bun, care durau încă un ceas; în sfârșit, după ce tinerii căzuseră de acord pentru o altă noapte și asupra unui semnal diferit, barca se îndepărta, reluând calea pe care o urmase pentru a veni, grilajul se închidea la loc în aceeași liniște în care se deschisese, iar tânărul se îndepărta, trimițând un sărut către fereastra pe care fata o închidea din nou cu un suspin. Dar acum nu mai este vorba de vară, suntem, după cum am spus-o, la începutul lunii februarie, în groaznica iarnă a anului 1719. Frumoșii arbori stufoși sunt pudrați de chiciură; gardurile de mărăcini sunt părăsite de oaspeții lor veseli, care au plecat să caute, unii un climat mai temperat, alții un adăpost mai cald. Gladiolele și nuferii albi zac veștejiți și doborâți peste ghețurile verzui, acoperite de zăpadă. Cât despre casa neagră, părea și mai funerară, încă așa cum stă înfășurată în această mantie albă care o acoperea ca un lințoliu, de la creștetele ei strălucind sub chiciură până la peroanele sale vătuite de zăpadă. Așadar nu se mai

putea străbate lacul în barcă, pentru că suprafața lui s-a acoperit cu gheață.

Și cu toate acestea, în pofida nopții întunecoase, în pofida gerului care ciupește, în pofida absenței depline a stelelor de pe cer, un cavaler singur, fără lacheu, ieșea prin marea poartă din Nantes și se aventura pe câmp, urmând, nu chiar drumul mare care duce de la Nantes la Clisson, ci o cărare lăturalnică, ce ducea la același drum, la o sută de pași de șanțuri; de-abia ajuns pe acest drum, el lăsă frâul pe grumazul calului său, un excelent exemplar de rasă care, în loc să alerge prostește cum ar fi făcut un cal mai puțin bine dresat, se mulțumi să pornească într-un trap destul de moderat pentru a-și îngădui răgazul de a pune piciorul plin de precauție și siguranță pe acest drum care părea uniform ca o masă de biliard, însă care era semănat în întregime cu urme uscate de căruță și cu bucăți de pietre pe care le acoperea zăpada înșelătoare. Preț de aproape un sfert de oră totul merse bine; vântul rece din nord, fără a putea să împiedice cursa cavalerului, făcea să fluture marginile mantiei sale; arborii, schelete negre, alergau la dreapta și la stânga asemenea unor fantome, în vreme ce scânteierile zăpezii, singura lumină care călăuzea marșul aventuros al călărețului, îi arăta cât îi era necesar drumul, ca să-l poată urmări. Dar în curând, cu toate precauțiile instinctive luate de cal, bietul animal se împiedică de o piatră și era cât pe ce să cadă; totuși, mișcarea nu dură decât o clipă: la prima senzație că era ținut în frâu, calul se ridică; însă călărețul, orice alte preocupări ar fi avut, își dădu seama că începea să șchioapete. La început, nu se neliniști deloc și își continuă drumul; dar în curând șchiopătatul deveni mai accentuat și tânărul, gândindu-se că vreo bucată de piatră rămăsese în copita calului și îl rănise, coborî și examină piciorul, care i se păru despotcovit, ba chiar sângerând; într-

adevăr, uitându-se pe zăpadă, văzu o urmă roșiatică ce nu-i lăsa nici o îndoială: calul său era rănit. Tânărul părea foarte contrariat de acest accident și reflecta evident la mijloacele prin care ar fi putut să ia o hotărâre, când i se păru că aude, în ciuda covorului de zăpadă care acoperea drumul, zgomotul unei cavalcade. Ciuli urechea o clipă pentru a-și da seama dacă nu se înșeală cumva; apoi, convins că fără îndoială mai mulți oameni călare veneau pe același drum ca el și intuind că, dacă oamenii aceștia din întâmplare se aflau în urmărirea sa, trebuiau să ajungă la dânsul în curând, se hotărî de îndată, încălecă din nou cu vioiciune, își conduse calul cu zece pași mai departe de drum, se ascunse împreună cu el după câțiva arbori răsturnați, își puse sabia goală sub braț, scoase un pistol din buzunar și așteptă.

Într-adevăr, niște călăreți soseau în goana mare și se distingeau cu toată obscuritatea mantiile lor întunecate și calul alb al unuia dintre ei. Erau patru și înaintau fără să vorbească; la rândul său, necunoscutul își ținea răsuflarea, iar calul, ca și cum ar fi înțeles primejdia care-l pândește pe stăpânul său, stătea nemișcat și liniștit ca și dânsul. Neauzind nici un zgomot, cavalcada depăși așadar grupul de arbori care ascundea cal și călăreț, iar acesta din urmă se credea scăpat de-acum de acești inoportuni, oricine ar fi fost ei, când cavalcada se opri dintr-o dată; cel care părea șeful acesteia descălecă, scoase un felinar cu geamuri opace dintre cutele mantiei sale și, făcând lumină cercetă drumul. Și, cum drumul înceta să mai ofere urma după care ei alergaseră până aici, cugetară că o depășiseră, se întoarseră pe urmele lor, recunoscură locul în care calul și călărețul se îndepărtaseră; și atunci făcând câțiva pași înainte, cel care purta felinarul îl îndreptă spre grupul de arbori în mijlocul căruia a fost ușor pentru mica trupă să distingă atunci, cu toată liniștea și neclintirea lor, un călăreț și calul

său. De îndată se făcu auzit zgomotul mai multor pistoale care se armau.

—Hei! domnilor, spuse atunci călărețul cu calul rănit, luând cel dintâi cuvântul, cine sunteți și ce doriți?

—E chiar dânsul, murmurară două sau trei glasuri, nu ne-am înșelat.

Atunci omul cu lanterna continuă să înainteze în direcția călărețului necunoscut.

—Un pas mai mult și vă voi ucide, domnule, spuse călărețul; spuneți-vă numele așadar și chiar în această clipă, ca să știu cu cine am de-a face.

Nu ucideți pe nimeni, domnule de Chanlay, răspunse omul cu felinarul cu o voce calmă, supuneți-vă, ascultați-mă pe mine, pistoalele în buzunare.

—Ah! dumneavoastră sunteți, marchiz de Pontcalec? răspunse acela căruia i se dăduse numele de Chanlay.

—Da, domnule, eu sunt.

—Și ce treabă aveți aici, vă rog?

—Să vă cerem câteva explicații asupra conduitei dumneavoastră; apropiați-vă așadar și răspundeți, vă rog.

—Invitația a fost făcută într-un mod ciudat, marchize; n-ați putea oare, dacă doriți să vă răspund, s-o faceți în alți termeni și să-i dați o altă formă?

—Apropiați-vă, Gaston, spuse un alt glas, avem într-adevăr să vă vorbim, scumpul meu.

—Perfect, spuse Chanlay, recunosc stilul dumneavoastră de a lucra, Montlouis; însă mărturisesc faptul că nu m-am obișnuit cu manierele domnului Pontcalec, încă.

—Manierele mele sunt acelea ale unui breton leal și aspru, care n-are nimic de ascuns prietenilor săi, domnule, răspunse marchizul; și care nu se opune la ceea ce este întrebat la fel de leal pe cât îi întreabă și el pe alții.

—Mă alătur lui Montlouis, spuse o altă .voce, pentru a-l ruga pe Gaston să se explice amiabil; cel dintâi interes al nostru, mi se pare, este să nu ne-apucăm a ne război între noi.

—Mulțumesc, du Couëdic, spuse călărețul; este și părerea mea: prin urmare, iată-mă.

Într-adevăr, la aceste cuvinte mai pacifice, tânărul, punându-și din nou pistolul în buzunar și sabia în teacă, se apropie de grupul care stătea în mijlocul drumului și aștepta sfârșitul acestei controverse.

—Domnule de Talhouet, spuse marchizul de Pontcalec pe tonul unui om care și-a dobândit sau căruia i s-a concedat dreptul de a da ordine, vegheați asupra noastră; nimeni să nu se apropie fără să fim preveniți.

Domnul de Talhouet ascultă de îndată și începu să-și îndemne calul a descrie un cerc mare de jur împrejurul grupului, neîncetând nici o clipă să aibă ochiul și urechea la pândă, după cum fusese invitat.

—Și acum, spuse marchizul de Pontcalec încălecând din nou, să ne stingem felinarul, deoarece ne-am găsit omul.

—Domnilor, spuse atunci cavalerul de Chanlay, permiteți-mi să vă spun că tot ceea ce se petrece acum mi se pare straniu. Pe mine mă urmăriți într-adevăr, pe cât se pare; pe mine mă căutați, spuneți dumneavoastră; m-ați găsit și puteți să vă stingeți felinarul; să vedem, ce înseamnă toate acestea? Dacă este o glumă, ora și locul, vă mărturisesc, mi se par prost alese.

—Nu, domnule, răspunse marchizul de Pontcalec pe tonul său dur și scurt, nu este câtuși de puțin o glumă, e un interogatoriu.

—Un interogatoriu? spuse cavalerul de Chanlay încruntând sprânceana.

—Adică o explicație, spuse Montlouis.

—Interogatoriu sau explicație, reluă Pontcalec puțin contează; împrejurarea este prea gravă pentru ca să ne jucăm cu sensurile sau să ne contrazicem asupra cuvintelor. Interogatoriu sau explicație, o repet, răspundeți așadar la întrebările noastre, domnule de Chanlay.

—Dumneavoastră porunciți cu asprime, marchize, reluă cavalerul de Chanlay.

—Dacă poruncesc, înseamnă că am dreptul acesta; sunt oare șeful dumneavoastră sau nu sunt?

—Da, sunteți; dar nu este un motiv de a uita considerația care se impune între gentilomi.

—Domnule de Chanlay, domnule de Chanlay! toate aceste dificultăți seamănă foarte mult cu niște portițe de scăpare; ați făcut jurământ să ascultați, ascultați.

—Am făcut jurământ să ascult, domnule, răspunse cavalerul, dar nu ca un lacheu.

—Ați făcut jurământ să ascultați ca un sclav, așadar ascultați, sau îndurați rezultatul neascultării dumneavoastră.

—Domnule marchiz!

—Să vedem , scumpul meu Gaston, spuse Montlouis, vorbește, te rog, cu cât mai curând, cu atât va fi mai bine; cu un cuvânt poți să ne alungi orice bănuială din suflet.

—Orice bănuială! exclamă Gaston, palid și fremătând de mânie; așadar mă bănuiți?

—Dar fără îndoială că vă bănuim, reluă Pontcalec, uzând de aspra lui franchețe. Credeți oare că, dacă nu vă bănuiam, ne-am fi distrat să ne punem pe urmele dumneavoastră pe o asemenea vreme?

—Oh! atunci, se schimbă lucrurile, marchize, răspunse rece Gaston; dacă mă bănuiți, spuneți-mi despre ce bănuieli este vorba; ascult.

—Cavalere, amintiți-vă faptele; noi patru am conspirat împreună, n-am cerut sprijinul

dumneavoastră, ați venit să ni-l oferiți, spunând că pe lângă binele general voiați să ne ajutați, deoarece aveați, în ceea ce vă privește, o ofensă personală de răzbunat; v-ați prezentat astfel?

—Este adevărat.

— Atunci, v-am primit alăturea de noi, ca pe un prieten, ca pe un frate; v-am dezvăluit toate speranțele noastre, v-am încredințat toate planurile noastre; mai mult decât atât, ați fost ales prin sorți pentru a da lovitura cea mai utilă și cea mai glorioasă. Fiecare dintre noi s-a oferit atunci să vă ia locul, iar dumneavoastră ați refuzat; este oare adevărat?

— N-ați pronunțat nici un cuvânt care să nu exprime adevărul întocmai, marchize.

— Chiar în dimineața asta am tras la sorți... astă seară ar trebui să vă aflați pe drumul spre Paris... În loc de asta, unde vă găsim? pe drumul spre Clisson, unde locuiesc cei mai înverșunați dușmani ai independenței bretone, unde locuiește mareșalul de Montesquiou, vrăjmașul nostru declarat.

—Ah! Domnule! făcu disprețuitor Gaston.

—Răspundeți prin cuvinte leale și nu prin surâsuri disprețuitoare; răspundeți, domnule de Chanlay, vă ordon, răspundeți!

—Vă implorăm, Gaston, adăugară în același timp du Couëdic și Montlouis, vă implorăm, răspundeți!

—Și despre ce vreți să răspund?

— Despre absențele dumneavoastră repetate de două luni încoace, despre misterul sub care vă învăluiți viața, refuzând o dată sau de două ori pe săptămână să participați la întâlnirile noastre nocturne. Ei bine! Gaston, vă mărturisim deschis, toate aceste absențe, toate aceste mistere ne-au neliniștit. Ei bine! un cuvânt, Gaston, și ne vom liniști.

— Vă dați seama bine că erați vinovat, domnule, deoarece vă ascundeați, în loc de a vă continua drumul.

—Nu-mi continuam drumul, deoarece calul meu este rănit; puteți vedea bine acest lucru după sângele care înroșește zăpada!

—Dar pentru' ce vă ascundeați?

—Pentru că voiam să știu înainte de orice altceva cine erau oamenii care mă urmăreau... Oare nu trebuia să mă tem la fel de mult ca și dumneavoastră că aș putea fi arestat?

—În sfârșit, unde mergeați?

— Dacă v-ați fi urmat drumul și n-ați fi mers pe urmele mele, așa cum ați făcut-o până aici, ați fi văzut că nu mergeam câtuși de puțin la Clisson.

—Dar nici la Paris, nu-i așa?

— Domnilor, aveți, vă rog încredere în mine și menajați-mi taina. E taina unui tânăr; o taină în care nu numai onoarea mea, dar și onoarea unei alte persoane este angajată; poate că nu știți în ce măsură delicatețea mea este extremă, exagerată poate în ceea ce privește acest lucru.

—Atunci, este așadar o taină de dragoste? spuse Montlouis.

—Da, domnilor; și chiar o taină a celei dintâi iubiri, răspunse Gaston.

—Toate acestea sunt pretexte! strigă Pontcalec.

—Marchize! repetă Gaston cu semeție.

—Ne-ai dezvăluit prea puțin, prietene, reluă Couëdic. Cum să credem că mergi la o întâlnire pe vremea asta îngrozitoare; și că întâlnirea aceasta nu este la Clisson, când, în afară de mănăstirea augustinelor, nu există nici o singură casă burgheză pe două leghe de jur împrejur!

— Domnule de Chanlay, spuse marchizul de Pontcalec foarte agitat, ați făcut jurământul să mă ascultați ca pe șeful dumneavoastră și să vă devotați cu trup și suflet cauzei noastre sfinte; domnule de Chanlay, acțiunea pe care am întreprins-o este gravă; ne jucăm aici bunurile noastre, libertatea noastră,

capul nostru și, mai mult decât toate acestea, onoarea noastră. Vreți să răspundeți categoric și clar la întrebările pe care vi le voi adresa în numele nostru al tuturor, să răspundeți în așa fel încât să nu ne lăsați nici o îndoială? Dacă nu, domnule de Chanlay, pe legea mea de gentilom, în virtutea dreptului de viață și de moarte pe care mi l-ați acordat în mod liber și din propria dumneavoastră voință asupra dumneavoastră înșivă; pe legea mea de gentilom, v-o repet, vă spulber capul cu un foc de pistol.

O tăcere posomorâtă și profundă învălui aceste cuvinte, nici un glas nu se ridică pentru a-i lua apărarea lui Gaston. El își pironi ochii rând pe rând asupra fiecăruia dintre prietenii săi, iar fiecare dintre prietenii săi își întoarse ochii de la dânsul.

—Marchize, spuse atunci cavalerul cu o voce mișcată, nu numai că mă insultați bănuindu-mă, dar pe deasupra îmi străpungeți inima afirmând față de mine că nu pot nimici aceste bănuieli decât făcându-vă părtaș la taina mea. Iată, adăugă dânsul scoțând un portofel din buzunar, scriind într-însul câteva cuvinte în grabă cu un creion și desprinzând fila pe care scrisese aceste cuvinte; iată secretul acesta pe care doriți a-l ști, îl țin cu o mână iar cu cealaltă iau un pistol pe care îl armez; vreți să-mi aduceți satisfacție pentru ultragiul cu care m-ați acoperit? sau, la rândul meu, vă dau cuvântul meu de gentilom că-mi voi zbura creierii. O dată mort, îmi veți deschide mâna și veți citi acest bilet, veți vedea atunci dacă meritam o asemenea bănuială!

Și Gaston își apropie pistolul de tâmplă cu acea hotărâre calmă care arată că faptele vor urma cuvintelor sale.

— Gaston, Gaston, strigă Montlouis, în vreme ce du Couëdic îl apuca de braț, oprește-te, în numele Cerului! Marchize, o va face așa precum o spune; iertați-l și vă va spune tot; nu-i așa, Gaston, că nu vei

avea nici un secret pentru frații tăi, atunci când, în numele soțiilor și ale copiilor lor, frații tăi te vor implora să le spui totul?

—Dar desigur, spuse marchizul, desigur că-l iert și, mai mult decât atât, că îl iubesc; știe bine asta, fără îndoială! numai să ne dovedească nevinovăția lui și de îndată îi aduc toate scuzele care-i sunt datorate, dar înainte de asta, nimic: e tânăr, e singur pe lume, nu are ca noi soții, mame și copii cărora să le primejduiască fericirea și averea, nu riscă decât viața lui și face caz de asta, așa cum se face la douăzeci de ani; însă cu viața lui le joacă pe ale noastre; și totuși să ne spună un cuvânt, un singur cuvânt, să ne prezinte o justificare verificabilă; și voi fi primul care-i voi deschide brațele.

—Ei bine! marchize, spuse Gaston după câteva clipe de tăcere. Așadar urmați-mă și veți fi satisfăcut.

—Și noi? întrebară Montlouis și du Couëdic.

—Veniți și dumneavoastră, domnilor, sunteți cu toții gentilomi, nu risc mai mult încredințându-mi taina tuturor patru, decât unuia singur.

Marchizul îl chemă pe Talhouet, care în tot acest timp făcuse gardă bună și care veni să se alăture grupului și îl urmă pe cavaler fără să pună nici măcar o singură întrebare asupra celor petrecute. Atunci cei cinci bărbați își continuară drumul, însă mai încet, deoarece calul lui Gaston șchiopăta ușor; cavalerul, care le servea drept călăuză, îi conduse către mănăstirea pe care o cunoaștem de-acum. În răstimpul unei jumătăți de oră ajunseră pe malurile micului râu; la zece pași de grilaj, Gaston se opri:

—Aici este, spuse dânsul.

—Aici?

—La această mănăstire a augustinelor?

—Chiar aici, domnilor; se află în această mănăstire o tânără pe care o iubesc de un an de zile, după ce am văzut-o la procesiunea de Ziua Domnului,

la Nantes; ea m-a remarcat de asemenea, am urmărit-o, am pândit-o și i-am înmânat o scrisoare.

—Dar cum o vedeți? întrebă marchizul.

—O sută de ludovici l-au convins pe grădinar să se pună la dispoziția mea, mi-a dat o dublură a cheii de la acest grilaj; ceea ce îmi îngăduie să intru ușor în mănăstire; la zece picioare mai sus de suprafața apei se află o mică fereastră unde ea mă așteaptă; dacă ar fi mai senin, ați putea s-o distingeți de aici și, cu tot întunericul, eu o văd.

—Da, înțeleg bine cum procedați vara, reluă marchizul, însă barca nu mai poate să meargă.

—E adevărat, domnilor, dar în lipsa bărcii se află în astă seară o crustă de gheață; așadar mă voi duce la dânsa pe gheață în seara asta, poate că gheața se va sparge sub picioarele mele și mă voi îneca; cu atât mai bine, pentru că atunci, nădăjduiesc, bănuielile dumneavoastră mă vor urma și se vor îneca o dată cu mine.

—Am o enormă greutate în minus pe piept, spuse Montlouis; ah! sărmanul meu Gaston, cât m-ai făcut de fericit, pentru că, să nu uitați asta, eu și du Couëdic am răspuns de tine.

—Ah! cavalere, exclamă marchizul, iertați-ne, îmbrățișați-mă!

—Bucuros, marchize, dar ați nimicit o parte din fericirea mea.

—Cum asta?

—Vai! doream să fiu singurul care știe că iubesc; am atât de multă nevoie de iluzie și de curaj! Oare n-o voi părăsi în astă seară pentru a n-o mai revedea niciodată?

—Cine știe, cavalere? mi se pare că vă imaginați viitorul foarte înnegurat.

—Știu ce spun, Montlouis.

—Dacă izbutiți, cavalere —Și, cu curajul dumneavoastră, hotărârea dumneavoastră și sângele

rece al dumneavoastră, trebuie să izbutiţi —atunci Franţa e liberă; atunci Franţa vă datorează libertatea ei şi veţi fi stăpân pe tot ceea ce veţi dori.

—Ah! marchize, dacă izbutesc, aceasta va fi pentru dumneavoastră; în ceea ce mă priveşte, soarta mea este pecetluită.

—Hai, cavalere, curaj! dar, până atunci, îngăduiţi-ne să vă vedem acţionând un pic în acţiunile dumneavoastră de, iubire.

—Tot neîncrezător, marchize?

—Tot, scumpul meu Gaston; nu mă încred nici măcar în mine, iar acest lucru este cât se poate de natural după onoarea pe care mi-aţi făcut-o cu toţii de a mă numi şeful dumneavoastră; asupra mea apasă toată răspunderea, aşadar trebuie să veghez asupra dumneavoastră fără voia dumneavoastră.

—În orice caz, marchize, priviţi: sunt la fel de grăbit să ajung la picioarele acestui zid, cât şi dumneavoastră să mă vedeţi ajuns acolo, aşadar nu vă voi face să mai aşteptaţi multă vreme.

Gaston îşi legă calul de un copac; graţie unei scânduri aruncate peste micul râu şi formând o punte, el deschise grilajul şi după ce a mers câtva timp de-a lungul palisadelor pentru a se îndepărta de locul unde cursul râului împiedica apa de a îngheţa, puse piciorul pe gheaţă, care făcu să se audă la început un trosnet surd şi prelung.

—În numele Cerului! strigă Montlouis temperându-şi cu toate acestea glasul, Gaston, nu face nici o imprudenţă!

—Mulţumită lui Dumnezeu! Priviţi, marchize.

—Gaston, spuse Pontcalec, eu vă cred, eu vă cred.

—Ei bine! iată ce îmi îndoieşte curajul, spuse cavalerul.

—Şi acum, Gaston, o singură vorbă: când veţi pleca?

—Mâine la aceeași oră, marchize, voi fi făcut de-acum, după toate probabilitățile, douăzeci și cinci sau treizeci de leghe pe drumul către Paris.

—Atunci, întoarceți-vă că să vă îmbrățișăm și să ne luăm rămas bun de la dumneavoastră. Veniți, Gaston.

—Cu mare plăcere.

Iar cavalerul se întoarse pe același drum și fu rând pe rând strâns în brațe cordial de către cei patru cavaleri care așteptară, pentru a se îndepărta, ca el să fi ajuns la capătul cursei lui primejdioase, stând gata să-i sară într-ajutor, dacă i se întâmpla vreo nenorocire pe traseu.

CUM ÎNTÂMPLAREA ARANJEAZĂ CÂTEODATĂ LUCRURILE ÎN AȘA FEL ÎNCÂT SĂ NU FIE PE PLACUL PROVIDENȚEI

Cu toate trosniturile gheții, Gaston își urmă cu îndrăzneală drumul, deoarece, pe măsură ce se apropia, își dădea seama de un lucru care făcea să-i bată inima: ploile de iarnă făcuseră să crească apa micului lac și, o dată ajuns la picioarele zidului, va putea fără îndoială să atingă fereastra.

Nu se înșela: sosind la sfârșitul drumului, apropie mâinile una de alta, imită strigătul bufniței, iar fereastra se deschise.

De îndată, dulce recompensă pentru primejdia prin care trecuse, văzu apărând aproape la înălțimea sa încântătorul cap al iubitei sale, în timp ce o mână dulce și caldă căuta și întâlnea mâna lui; era pentru prima oară. Gaston prinse această mână cu dragoste și o acoperi de sărutări.

—Gaston, iată că ai venit, cu tot frigul și fără barcă, pe gheață, nu-i așa? Cu toate acestea eu te-am oprit s-o faci, în scrisoarea mea; gheața de-abia se ține.

—Cu scrisoarea dumitale pe inimă, Hélène, mi se părea că nu mă pândește nici o primejdie. Dar ce aveți oare atât de trist și atât de serios a-mi spune? Ați plâns.

—Vai, prietene, de azi-dimineață nici nu pot face altceva.

—De azi-dimineață, murmură Gaston cu un surâs trist, e ciudat! și eu la fel, de azi-dimineață aș plânge, dacă n-aș fi bărbat.

—Ce spuneți, Gaston?

— Nimic, draga mea. Hai, să ne întoarcem la dumneata, ce necazuri aveți, Hélène? vorbiți-mi despre asta.

—Vai! o știți, eu nu-mi aparțin, sunt o biată orfană crescută aici, neavând altă patrie, altă lume, alt univers decât această mănăstire; n-am văzut niciodată pe nimeni căruia să-i pot da numele de tată sau de mamă; cred că mama a murit și mi s-a spus întotdeauna că tatăl meu lipsește: depind așadar de o putere invizibilă care s-a destăinuit numai superioarei noastre: azi-dimineață m-a chemat buna noastră maică și, cu lacrimi în ochi, mi-a anunțat plecarea mea.

—Plecarea voastră, Hélène? părăsiți această mănăstire?

—Da, familia mea mă cheamă, Gaston.

—Familia dumitale, Dumnezeule! ce necazuri ne va mai aduce și această nouă nenorocire?

— Da! da, este o nenorocire, Gaston, cu toate că la început bună noastră maică m-a felicitat pentru asta ca pentru o bucurie, însă eu eram fericită în această mănăstire, nu ceream nimic mai mult Domnului decât să rămân aici până în clipa când voi deveni soția dumitale. Domnul a hotărât altfel cu mine, ce-am să mă fac?

—Dar ordinul acesta care vă desparte de mănăstire...

—Nu admite nici discuție, nici întârziere, Gaston. Vai! s-ar părea că aparțin unei familii puternice, s-ar părea că sunt fiica unui foarte mare senior; când buna mea maică m-a anunțat că va trebui s-o părăsesc, am izbucnit în plâns, m-am aruncat la genunchii ei. I-am spus că eu nu ceream decât un lucru, să n-o părăsesc niciodată: atunci dânsa a bănuit că exista un alt motiv decât acela pe care i-l spusesem, m-a constrâns, m-a interogat; iertați-mă, Gaston, aveam nevoie să încredințez taina mea cuiva, aveam nevoie să fiu compătimită și consolată, i-am spus totul, Gaston: că vă iubeam și că mă iubeați, în afară de felul în care ne vedem aici: îmi era teamă, dacă spuneam asta, să nu fiu împiedicată de a vă vedea pentru ultima oară; și doream foarte mult cu toate acestea să-mi iau rămas bun de la dumneata.

—Dar n-ați spus, Hélène, care sunt planurile mele asupra dumitale? că, legat eu însumi de o asociație care dispune de mine timp de șase luni, timp de un an încă, poate, după ce se va fi scurs acest timp, în ziua în care voi redeveni liber în sfârșit, numele meu, mâna mea, averea mea, în fine, toată viața mea vă va aparține?

—Am spus, Gaston; și iată ceea ce m-a făcut să cred că sunt fiica vreunui mare senior; pentru că atunci buna maică Ursule mi-a răspuns: „Trebuie să-l uitați pe cavaler, fiica mea, pentru că cine știe dacă noua dumneavoastră familie va consimți la această unire?”

—Dar nu fac parte oare dintr-una dintre cele mai vechi familii din Bretagne și, fără să fiu bogat, averea mea nu este oare independentă? I-ai făcut această mențiune, Hélène?

—Oh! i-am spus: „Gaston mă va lua orfană, fără nume, fără avere; pot să mă despartă de Gaston, maică, însă ar fi o crudă nerecunoștință din partea mea să-l uit, nu-l voi uita niciodată.”

— Hélène, sunteți un înger! și nu bănuiți cine ar putea fi părinții care vă cer, soarta necunoscută căreia sunteți hărăzită?

— Nu, se pare că este o mare taină, inviolabilă, de care depinde toată fericirea mea viitoare; vă spun doar atât, Gaston, mi-e teamă ca părinții aceștia să nu fie niște foarte mari seniori, pentru că mi s-a părut, mă înșelam fără îndoială, că superioara noastră însăși îmi vorbea, nu știu cum să vă spun, Gaston, îmi vorbea cu mult respect.

— Dumitale, Hélène?

—Da.

—Atunci, cu atât mai bine! spuse Gaston, scoțând un suspin.

— Cum, cu atât mai bine! exclamă Hélène; Gaston, vă bucurați de despărțirea noastră?

—Nu, Hélène, dar mă bucur de faptul că vă regăsiți o familie, în clipa în care vă veți pierde, poate, un prieten.

— Să-mi pierd un prieten, Gaston!, dar nu vă am decât pe dumneavoastră drept prieten; vă voi pierde, oare, așadar?

— Voi fi obligat cel puțin să vă părăsesc pentru câtva timp, Hélène.

— Ce vreți să spuneți?

—Vreau să spun că destinul și-a luat drept sarcină să ne facă asemănători întru totul; și că nu sunteți singura care ignorați ceea ce vă rezervă ziua de mâine.

—Gaston, Gaston, ce semnificație are acest limbaj straniu?

—Că și eu la fel, Hélène, sunt împins de o fatalitate de care trebuie să ascult, că și eu la fel sunt supus unei forțe superioare și neînduplecate.

—Dumneata? o, Doamne!

—Unei forțe care mă va condamna poate să vă părăsesc peste opt zile, peste cincisprezece zile, peste

o lună; nu numai să vă părăsesc pe dumneavoastră, dar pe deasupra să părăsesc Franța.

—Ah! ce tot vorbiți, Gaston?

—Că datorită dragostei mele, sau mai curând egoismului meu, n-am îndrăznit să vă spun încă adevărul; mergeam în întâmpinarea ceasului în care am ajuns cu ochii închiși; în dimineața asta ochii mei s-au deschis: trebuie să vă părăsesc, Hélène.

—Dar pentru ce? ce-ați pus la cale? ce se va întâmpla cu dumneata?

—Vai! avem fiecare taina noastră, Hélène, spuse cavalerul clătinând trist din cap; ca taina dumitale să nu fie la fel de îngrozitoare ca și a mea e tot ceea ce îl rog pe bunul Dumnezeu.

—Gaston!

—Oare n-ați spus cea dintâi că trebuie să ne despărțim, Hélène! N-ați avut curajul cea dintâi să vă despărțiți de mine? Iată! fiți binecuvântată pentru acest curaj care constituie pentru mine un exemplu, pentru că eu, oh! eu, vedeți, nu-l aveam.

Și la aceste cuvinte tânărul își sprijini din nou buzele pe frumoasa mână pe care dânsa nu se gândise nici o clipă să și-o retragă din ale sale; și, cu toate eforturile pe care le încercă asupra lui însuși, Hélène își dădu seama că el plângea cu amar.

—Oh! Doamne, Doamne! murmură dânsa, cu ce am păcătuit noi față de Cer pentru a fi atât de nefericiți?

La această exclamație, Gaston înălță capul.

—Hai, spuse dânsul ca și când și-ar fi vorbit lui însuși; hai, curaj, există în viață asemenea obligații împotriva cărora este inutil să lupți; să ascultăm deci fiecare în parte, Hélène, să ascultăm fără luptă, fără murmur, poate că vom dezarma destinul prin puterea resemnării. Aș putea să vă revăd încă o dată înaintea plecării dumitale?

— Nu cred, eu plec mâine.

— Și ce drum veți lua?

— Către Paris.

— Cum! vă duceți așadar?...

— Mă duc la Paris.

—Dumnezeule Mare! exclamă Gaston; și eu la fel.

— Și dumneata la fel, Gaston?

—Și eu la fel! și eu la fel! trebuie să plec, Hélène; ne-am înșelat, nu ne despărțim.

— Oh! Doamne, Doamne! ce tot spuneți, Gaston?

— Că nu aveam dreptate să învinuim Providența; și că ea se răzbună acordându-ne mai mult decât am fi îndrăznit să-i cerem. Nu numai că putem să ne vedem tot lungul drumului, dar încă și la Paris; ei bine! la Paris nu vom fi cu totul despărțiți. Cum veți pleca?

—Păi, cu trăsura mănăstirii, cred, care trebuie să călătorească din poștă în poștă, dar câte puțin în fiecare zi, ca să nu mă obosească.

— Cu cine plecați?

— Cu o călugăriță care îmi este destinată pentru a mă acompania; și care se va întoarce la mănăstire după ce mă va fi încredințat în mâinile persoanelor care mă așteaptă.

— Atunci, totul merge cât se poate de bine, Hélène: eu voi merge călare ca un călător străin, necunoscut: în fiecare seară vă voi vorbi, iar când nu voi reuși să vă vorbesc, vă voi vedea cel puțin, Hélène; nu suntem despărțiți decât pe jumătate.

Și cei doi tineri, cu acea nepieritoare încredere a vârstei lor în ziua de mâine, după ce s-au întâlnit cu lacrimi în ochi și cu tulburarea în suflet, se părăsiră cu surâsul pe buze și cu speranța în inimă.

Gaston traversă pentru a doua oară și cu același noroc pe care l-a avut prima dată lacul înghețat și se îndreptă spre arborele unde se afla legat calul său; dar, în locul calului său rănit, îl găsi pe acela al lui Montlouis; și mulțumită acestei atenții a prietenului

său, se întoarse la Nantes în mai puțin de trei sferturi de oră, fără să fi dat peste nici o primejdie.

CĂLĂTORIA

Tot restul nopții, Gaston își scrise testamentul, pe care îl depuse a doua zi la un notar din Nantes.

Lăsa toate bunurile sale Hélènei de Chaverny, o implora, dacă se întâmpla să moară, să nu renunțe la lume câtuși de puțin din această cauză, ci să îngăduie tinerei și frumoasei sale existențe să-și urmeze cursul care îi era rezervat; doar atât, pentru că el era ultimul din familia sa, o ruga, în amintirea lui, să dea numele de Gaston primului său fiu.

Apoi se duse să-i vadă pentru cea din urmă dată pe prietenii săi și mai ales pe Montlouis, acela de care era cel mai mult legat dintre toți și care, în ajun, era cel care-l susținuse cel mai mult dintre cei patru, le exprimă toată încrederea pe care o avea în succesul întreprinderii, primi de la Pontcalec jumătate dintr-o piesă de aur și o scrisoare, pe care trebuia s-o predea unui anumit căpitan la Jonquière, corespondent al conjuraților la Paris, care trebuia să-l pună pe Gaston în legătură cu personajele importante pe care se ducea să le caute în capitală, luă în valiza lui tot ceea ce putuse aduna ca bani lichizi; și întovărășit numai de un servitor, numit Oven, pe care-l avea în serviciul său de trei ani și în care socotea că poate să aibă încredere, plecă din Nantes, cei patru companioni hotărând a fi nimerit să nu-l însoțească deloc, de teama de a nu trezi bănuieli. Era la prânz, drumul era frumos, un soare magnific de iarnă se ridicase peste câmpiile strălucitoare de zăpadă, picături de apă înghețată spânzurând pe crengi reflectau razele zilei ca pe niște stalactite de diamante; și cu toate acestea drumul lung era aproape pustiu: nimic înaintea sau în spatele lui Gaston nu semăna cu trăsura mănăstirii verde și neagră, pe care o cunoștea atât de bine și în care bunele augustine din Clisson trimiteau să caute sau duceau înapoi călugărițele la familiile lor. Gaston,

urmat de lacheul său, își continua drumul, vădind pe chipul său acea bucurie amestecată cu neliniște care strânge inima omului la vederea frumuseților naturii, atunci când un eveniment fatal și inevitabil poate în curând să-l piardă pentru totdeauna. Ordinea popasurilor fusese interzisă până la Mans, înainte de a pleca din Nantes, între Gaston și prietenii săi; dar multe motive îl îndemnau pe tânăr să răstoarne această ordine: mai întâi înghețul, care făcuse drumul strălucitor ca o oglindă, obstacol insuportabil și pe care Gaston l-ar fi considerat ca atare, chiar dacă ar fi putut să treacă peste dânsul, pentru că avea nevoie, ne amintim, să nu meargă prea repede; numai că, față de lacheul său, el se prefăcea că se grăbește foarte mult; dar calul său, din primul avânt, se îndepărtase de două ori, iar cel al lui Oven căzând de-a binelea, a fost un prilej foarte natural de a-și continua drumul la pas.

Cât despre lacheu, chiar din momentul plecării, acesta păru și mai grăbit decât stăpânul său; este adevărat că el făcea parte din acea categorie de oameni care doresc întotdeauna să ajungă repede, considerând că dintr-o călătorie nu ai decât necazuri și greutăți și dorind să scurteze călătoriile cât mai mult posibil. El adora de altfel Parisul care se profila în perspectivă; nu l-a văzut niciodată, e adevărat, dar i s-au povestit despre el lucruri minunate, spunea el; și dacă ar fi putut să lege aripi la picioarele celor doi cai, cu toate că era un prost călăreț, distanța ar fi fost străbătută în câteva ceasuri. Gaston merse așadar foarte potolit până la Oudon; dar, oricât de potolit ar fi mers, trăsura augustinelor din Clisson mersese și mai puțin repede. În același timp, poșta de pe drumurile mari, exceptându-i pe aceia care puteau s-o determine să meargă, nu caii, ci vizitiii cu biciul în mână, semăna cu tăvălugul de astăzi de pe ogoare, ba erau chiar și mai puțin grăbiți, mai cu seamă când era vorba de trăsurile femeilor. Cavalerul făcu haltă la Oudon. Alese

acolo hanul „Carul încoronat”, care avea două ferestre dând spre stradă într-o proeminență ce controla tot drumul; de altfel, se informase și aflase că hanul acesta, renumit între toate hanurile din oraș, era locul de întâlnire obișnuit pentru aproape toate trăsurile. În vreme ce i se pregătea masa (putea să fie aproximativ ora două), Gaston, cu tot frigul, stând de santinelă pe balcon, nu pierdu din vedere nici o clipă drumul; dar nu văzu, atât de departe cât putea străbate privirea lui, decât furgoane grele și poștalioane ticsite de lume; cât despre acea trăsură verde și neagră, atât de mult așteptată, nu se punea câtuși de puțin problema. Atunci, în nerăbdarea lui, Gaston se gândi că Hélène îl precedase și că se afla de-acum în han poate. Prin urmare, trecu pe neașteptate de la ferestrele de dinainte la o fereastră din spate, dând spre curte și de unde putea cu ușurință să facă inspecția trăsurilor plasate sub remize. Trăsura mănăstirii lipsea de acolo, dar nu părăsi prea repede observatorul său, deoarece își văzu lacheul vorbind însuflețit cu un bărbat îmbrăcat în gri și care se înfășură într-o mantie, croită în genul mantiilor militare. Acest bărbat, după convorbirea lui cu Oven, încălecă pe un cal bun de poștă și, în pofida zăpezii și gheții, plecă asemenea unui călăreț care își are motivele sale de a se grăbi, chiar dacă ar fi trebuit, mergând repede, să riște a-și frânge gâtul. Numai că el nu alunecă nici nu căzu și, după zgomotul pe care îl făcea calul îndepărtându-se, Gaston ghici că se îndrepta spre Paris.

În acest moment, lacheul ridică ochii și îl văzu pe stăpânul său care-l privea; deveni foarte roșu și, ca un om surprins asupra faptului, încercă să se stăpânească potrivindu-și manșetele brodate ale hainei și scuturându-și zăpada pe care o avea pe picioare. Gaston îi făcu semn să vină sub fereastră și, cu toate că ordinul acesta îi era în mod vizibil neplăcut, el ascultă.

—Cu cine vorbeai acolo, Oven? întrebă cavalerul.

—Cu un bărbat, domnule Gaston, răspunse lacheul cu acel aer de nătărău amestecat cu șiretenie specific țăranilor noștri.

—Foarte bine!... dar cine este bărbatul acesta?

—Un călător, un soldat, care m-a întrebat pe unde să-și urmeze calea, domnule cavaler.

—Să-și urmeze calea? ca să ajungă unde?

—Ca să ajungă la Rennes.

—Dar tu n-o știi, pentru că tu nu ești din Oudon, nu-i așa?

—Așa că m-am dus să-l întreb pe hangiu, domnule Gaston.

—De ce nu l-a întrebat el însuși?

—Se certase cu dânsul în legătură cu prețul mesei; și nu mai voia să vorbească după aceea cu el.

—Hm! făcu Gaston.

Nimic nu era mai firesc decât toate acestea. Totuși, Gaston se întoarse în camera lui foarte gânditor; acest om care îl slujise întotdeauna cu fidelitate, e adevărat, era nepotul primului valet de cameră al domnului de Montaran, fost guvernator al Bretaniei, cel care plângerile din regiune făcuseră să fie înlocuit cu domnul de Montesquiou; chiar acest unchi îi zugrăvise lui Oven un strălucitor tablou al Parisului care făcuse să se nască în adâncul inimii lui o atât de mare dorință de a vedea capitala, dorință care, după toate probabilitățile, se va realiza.

Dar în curând, reflectând mai bine, îndoielile pe care Gaston le concepuse asupra lui Oven se risipiră, iar Gaston se întrebă dacă, înaintând pe o cale unde totuși avea nevoie de tot curajul său, nu devenea din ce în ce mai temător. Cu toate acestea, norul care acoperise pe neașteptate fruntea sa în vreme ce îl privea pe Oven discutând cu bărbatul în gri nu se șterse câtuși de puțin în întregime; de altfel, în zadar privea, trăsura verde și neagră nu sosea.

El se gândi o clipă, inimile cele mai curate au câteodată asemenea idei rușinoase, că Hélène preferase un ocol pentru a se despărți de el fără zgomot și fără ceartă; dar în curând reflectă că în călătorie totul devine întâmplare și prin urmare întârziere. Se așeză din nou la masă, cu toate că de multă vreme își terminase dejunul de-acum; și cum Oven, care tocmai atunci intrase pentru a strânge masa, îl privea mirat:

— Vin, ceru Gaston, simțind la rândul său necesitatea de a-și păstra cumpătul, așa cum simțise și Oven el însuși cu un sfert de ceas mai devreme.

Oven avusese grijă de-acum să ia de pe masă sticla de-abia atinsă și care îi aparținea de drept. Astfel că și-a privit stăpânul, care de obicei era foarte cumpătat, cu un aer stupefiat:

—Vin? repetă el.

—Ei! da, spuse Gaston nerăbdător, vin! vreau să beau ce-i de mirare aici?

—Nimic, domnule, răspunse Oven.

Și se duse până la ușă pentru a transmite ordinul stăpânului său unui slujitor, care aduse o a doua sticlă.

Gaston își turnă un pahar de vin, îl bău și își turnă altul. Oven făcea niște ochi mari uluiți.

În sfârșit, gândindu-se că era de datoria lui și în interesul lui în același timp, deoarece această a doua sticlă îi aparținea ca și cea dintâi, să-și oprească stăpânul aflat pe panta funestă pe care acesta părea să se aventureze:

— Domnule, îi spuse dânsul, am auzit povestindu-se că atunci când bea pe frig un cavaler este influențat; uitați că mai avem încă drum lung de făcut și cu cât vom zăbovi mai mult, cu atât va fi mai frig; fără a mai pune la socoteală faptul că dacă mai întârziem încă mult, vom putea foarte bine să nu mai găsim cai la poștă.

Gaston era cufundat în gândurile sale și nu răspunse nici un cuvințel la această observație, oricât de întemeiată ar fi fost.

— Îi voi atrage atenția domnului, continuă Oven, că va fi ora trei în curând, și că se face noapte la ora patru și jumătate.

Această persistență a valetului său îl surprinse pe Gaston.

—Ești foarte grăbit, Oven, îi spuse dânsul; ai oare întâlnire cu călătorul acela care te-a întrebat ce drum să ia?

—Domnul știe bine că lucrul acesta este imposibil, răspunse Oven fără să se piardă cu firea, deoarece călătorul acela mergea la Rennes, iar noi ne ducem la Paris.

Cu toate acestea, sub privirea fixă a stăpânului său, Oven nu putu să se împiedice de a roși, iar Gaston deschidea gura pentru a-i pune o altă întrebare, când zgomotul unei trăsuri, venind de la Nantes, se făcu auzit; Gaston alergă la fereastră, era trăsura verde și neagră.

La această priveliște, Gaston uită totul și lăsându-l pe Oven să-și vină în fire după plac, se avântă afară din apartament.

Atunci a fost rândul lui Oven să se ducă la fereastră pentru a vedea ce lucru important putuse pricinui această diversiune în sufletul stăpânului său; alergă la balcon și văzu trăsura verde și neagră care oprea. Mai întâi un bărbat' înfășurat într-o capă groasă coborî de pe capră și deschise portiera; apoi văzu o tânără înfășurată într-o mantie neagră, după aceea o soră augustină. Cele două doamne, anunțând că vor pleca după masă, cerură o cameră aparte. Dar, pentru a ajunge la această cameră aparte, erau obligate să traverseze sala comună în care Gaston, indiferent în aparență, stătea în picioare lângă sobă. O privire rapidă, însă semnificativă, a fost schimbată între

Hélène și cavaler și, spre marea satisfacție a lui Gaston, în omul cu capa groasă care coborâse de pe capră, îl recunoscu pe grădinarul mănăstirii, chiar acela de la care luase cheia grilajului. Era, în împrejurările în care se aflau, un fericit și puternic ajutor.

Cu toate acestea, Gaston, cu un calm care făcea cinste puterii sale de stăpânire asupra lui însuși, îl lăsă pe grădinar să treacă înapoi fără a-l opri pe parcurs; dar, pe când acesta traversa curtea și intra în grajd, îl urmări, deoarece era foarte grăbit să-l interogheze. O singură teamă îl stăpânea, aceea ca nu cumva grădinarul să fi venit numai până la Oudon și că se pregătea să se întoarcă numaidecât la mănăstire.

Însă, după cele dintâi cuvinte, Gaston se liniști; grădinarul le însoțea pe cele două femei până la Rambouillet, capătul de acum al călătoriei lui Hélène; apoi el o ducea înapoi la mânăstirea din Clisson pe sora Thérèse, acesta era numele augustinei, pe care maica superioară nu voise a o lăsa să se expună singură la primejdiile unui drum atât de lung. La sfârșitul acestei convorbiri, care avusese loc pe pragul ușii grajdului, Gaston ridică privirea și îl văzu la rândul său pe Oven care se uita la dânsul; această curiozitate a lacheului său îi displăcu.

—Oare ce faci acolo? întrebă cavalerul.

—Aștept ordinele domnului, spuse Oven.

Nu era nimic de mirare în faptul că un lacheu fără treabă se uita printr-o fereastră; Gaston se mulțumi așadar să încrunte din sprâncene.

—Îl cunoști pe acest băiat? îl întrebă Gaston pe grădinar.

—Pe domnul Oven, servitorul dumneavoastră? răspunse acesta mirat de întrebare, fără îndoială, îl cunosc, pentru că suntem din aceeași regiune.

—Cu atât mai rău! murmură Gaston.

—Oh! domnul Oven e un băiat cumsecade, reluă grădinarul.

—N-are importanță! spuse Gaston, nici un cuvânt despre Hélène, te rog.

Grădinarul îi făgădui; de altfel, el era mai mult decât oricine interesat să păstreze secretul asupra relațiilor sale cu cavalerul. Descoperirea că îi împrumutase cheia ar fi fost urmată numaidecât de pierderea locului său, iar acesta era un loc excelent, locul de grădinar într-o mănăstire a augustinelor, pentru un om care știe să-l facă profitabil. Gaston se întoarse atunci în sala comună, unde îl găsi pe Oven așteptându-l. Trebuia să-l îndepărteze de acolo, îi ordonă să pună șaua pe cai. În acest timp grădinarul îi grăbise pe oamenii de la poștă; și nu se făcuse nimic altceva decât să deshame și să înhame din nou. Trăsura era deci gata de plecare; și nu le mai aștepta decât pe călătoare care, după o masă scurtă și frugală, pentru că se aflau într-o zi de abstinență, traversară din nou sala. În ușă, cele două doamne dădură peste Gaston, cu capul descoperit, stând gata să le ofere mâna pentru a urca în trăsură. Astfel de dovezi de politețe din partea unor tineri seniori erau foarte obișnuite în acea epocă față de tinerele fete; de altfel, chiar pentru sora augustină, Chanlay nu era cu totul necunoscut. Ea primi așadar curtoazia sa fără să facă prea mult pe uricioasa și îi mulțumi chiar printr-un surâs grațios: se înțelege de la sine că după ce îi oferise mâna sorei Thérèse, Gaston avu dreptul să i-o ofere lui Hélène. Aici voia el să ajungă, așa cum se înțelege foarte bine.

—Domnule, spuse Oven în spatele cavalerului, caii sunt gata.

— Bine! răspunse Gaston, iau un pahar de vin și plec.

Gaston le salută pentru ultima dată pe cele două doamne; trăsura plecă în timp ce Gaston urca din nou

în camera lui și, spre marea uimire a lacheului său, puse să i se aducă o a treia sticlă, pentru că a doua dispăruse ca și cea dintâi. Este adevărat că, din conținutul celor două sticle, Gaston nu băuse cu totul un pahar și jumătate de vin.

Această nouă ședere a sa la masă îl făcu pe Gaston să câștige încă un sfert de ceas; după care, nemaiavând nici un motiv să rămână la Oudon și aproape la fel de grăbit acum ca și Oven de a pleca la drum, încălecă din nou și porni. Nu făcuse încă un sfert de de leghe că, la cotul drumului și la cincizeci de pași înaintea lor, văzură trăsura verde și neagră care, spărgând gheața care o acoperea, se afundase atât de tare într-un făgaș de căruță încât, cu toate eforturile grădinarului de a ridica roata și imboldurile însoțite de lovituri de bici cu care poștașul își îndemna caii, trăsura rămânea pe loc.

Acest accident era o adevărată surpriză căzută din cer. Gaston nu putea să lase cele două femei într-o asemenea încurcătură, mai ales când grădinarul, recunoscându-l pe conaționalul său Oven, care nu-l recunoscuse sub gluga lui, a făcut apel la ajutorul său; cei doi călăreți descălecară așadar; și, cum bunei sore augustine îi era tare frică, se deschise portiera, cele două femei coborâră pe drum și atunci, cu ajutorul prețios al lui Gaston și al lui Oven, trăsura ieși din locul nepotrivit în care se afla. Cele două doamne își reluară drumul, iar călătoria a fost continuată.

Numai că se făcuse cunoștința și începea printr-un serviciu adus, ceea ce-l punea pe cavaler într-o excelentă postură; noaptea înainta, iar sora Thérèse îl întrebase cu timiditate pe cavaler dacă socotea că drumul era sigur. Sărmana augustină, care nu ieșise niciodată din mănăstirea ei, credea că drumurile mari sunt înțesate de hoți. Gaston se ferise cu grijă s-o liniștească întru totul; numai că în această privință îi spusese că, deoarece avea același drum ca și dânsa și

cum ea trebuia chiar să se oprească la Ancenis, el și servitorul său vor escorta trăsura de aici până acolo. Această ofertă, pe care dânsa o considerase cum nu se poate mai prevenitoare și pe care o acceptase fără nici o ezitare, o liniștise întru totul pe buna soră Thérèse. În timpul cât durase această micuță comedie, Hélène își jucase admirabil rolul, ceea ce dovedește că o tânără fată, oricât de simplă și de naivă ar fi fost, poartă în sinea ei un instinct de prefăcătorie care nu așteaptă decât momentul favorabil pentru a se desfășura. Au continuat de îndată drumul spre Ancenis; dar, pentru că drumul era strâmt, desfundat și alunecos, pentru că pe deasupra întunericul se lăsase repede, Gaston își continuase calea ținându-se aproape de portieră, ceea ce îi oferise posibilitatea sorei Thérèse de a-i adresa câteva întrebări. Ea aflase atunci că tânărul se numea cavalerul de Livry, că era fratele uneia dintre călugărițele cele mai îndrăgite din ordinul augustinelor, care de acum trei ani se căsătorise cu Montlouis și, mândră de această cunoștință, sora Thérèse nu mai vedea nici un inconvenient pentru a accepta escorta cavalerului, opinie asupra căreia Hélène se feri cu strășnicie de a o face să se răzgândească. Se opriră la Ancenis, așa cum se înțeleseseră mai înainte. Gaston, cu aceeași politețe și de asemenea cu aceeași reținere, oferi mâna celor două femei pentru a le ajuta să coboare din trăsură. Grădinarul confirmase tot ceea ce Gaston le spusese despre rudenia sa cu domnișoara de Livry, în așa fel încât sora Thérèse nu avea nici o bănuială; dânsa îl găsea chiar pe acest cavaler foarte ponderat și foarte politicos, deoarece nu se apropia și nu se îndepărta decât cu adânci reverențe.

Astfel că a doua zi era foarte veselă, când în clipa în care se urca în trăsură, ea îl găsi de-acum în șa, cu lacheul său, în curtea hanului. Se înțelege de la sine, cavalerul descălecă de îndată și cu obișnuitele

reverențe oferi mâna celor două doamne pentru a le ajuta să urce în trăsură. Îndeplinind acest lucru, Hélène simți că iubitul ei i-a strecurat un mic bilet în mână; o aruncătură de ochi a tinerei fete îl preveni că va primi răspunsul în aceeași seară.

Drumul era încă și mai prost decât în ajun; astfel încât, deoarece prin această împrejurare nevoia de ajutor devenise încă și mai mare, Gaston nu mai părăsea nici o singură clipă trăsura; în fiecare moment drumul se afunda într-un făgaș de căruță: de îndată era necesar să acorde ajutor vizitiului și grădinarului; alteori survenea un urcuș care era prea anevoios și trebuia ca doamnele să coboare; astfel că biata soră augustină nu mai știa cum să-i mulțumească lui Gaston.

—Doamne! îi spunea dânsa în fiecare clipă lui Hélène, ce ne-am fi făcut dacă Dumnezeu nu l-ar fi trimis în ajutorul nostru pe acest cumsecade și strălucit gentilom!

Seara, puțin înainte de a ajunge la Angers, Gaston le întrebă pe aceste doamne care era hanul la care socoteau nimerit să coboare. Sora augustină consultă un carnețel pe care erau trecute dinainte diversele etape pe care trebuiau să le facă și răspunse că se vor opri la „Grapa de Aur”. Era din întâmplare același loc unde trăgea și cavalerul; astfel că-l trimise înainte pe Oven pentru a reține camerele. Sosind, Gaston își primi bilețelul, pe care Hélène îl scrisese în timpul mesei și pe care i-l încredință în timp ce cobora din trăsură. Vai! sărmanii copii uitaseră de-acum ceea ce fusese spus de o parte și de alta în timpul nopții când s-au întâlnit la fereastră; vorbeau despre dragostea lor ca și când ar fi trebuit să dureze fără încetare, despre fericirea lor ca și când aceasta n-ar fi avut drept sfârșit chiar sfârșitul călătoriei.

În ceea ce-l privește pe Gaston, el citi acest bilet cu o adâncă tristețe; el nu-și făcea iluzii; vedea viitorul

așa cum era în realitate, adică deznădăjduit. Legat cum era prin jurământul său de o conjurație, trimis la Paris pentru a îndeplini o misiune îngrozitoare, el nu lua bucuria care îi era dăruită decât ca pe o amânare a nefericirii, iar nefericirea îl aștepta mereu acolo, la capătul acestei bucurii, amenințătoare și groaznică.

Totuși, existau momente ale zilei când toate acestea erau date uitării, acelea când Gaston mergea alături de trăsură sau îi oferea brațul său lui Hélène pentru a urca vreo coastă, iar atunci cer doi îndrăgostiți schimbau priviri atât de duioase, în cât inima lui se topea de fericire; existau cuvinte înțelese numai de dânșii și care erau promisiuni de dragoste veșnică, existau surâsuri suave care, pentru o clipă, deschideau cerul pentru sărmanul cavaler. În fiecare clipă tânăra fată scotea capul său încântător prin portieră ca pentru a admira muntele sau valea, dar Gaston știa bine că numai pe el îl privea iubita lui, că munții și văile, oricât de pitorești ar fi fost, n-ar fi împrumutat câtuși de puțin ochilor ei o atât de adorabilă melancolie. Cunoștința ajungând la un asemenea punct unde se afla, Gaston avea o mie de motive pentru a nu părăsi trăsura, iar dânsul profită din plin de această situație; erau pentru acest nefericit, în același timp cele dintâi și cele de pe urmă frumoase lumini ale vieții sale. El se minuna cu un sentiment de amară revoltă împotriva destinului său cum, gustând pentru prima dată fericirea, va fi despuiat de ea pentru totdeauna; uita că el însuși era acela care se avântase în această conspirație ce acum îl învăluia, strângându-l din toate părțile, îl determina să urmeze o cale care îl va conduce la exil sau la eșafod, în timp ce, împreunându-se cu această cale, va descoperi o alta surâzătoare și veselă care l-ar fi dus drept și fără scuturături la fericire; este adevărat că, atunci când s-a azvârlit în această conjurație fatală, n-o cunoștea pe Hélène și se credea singur și izolat în

lume. Biet nesăbuit, la douăzeci de ani crezuse că lumea aceasta îi refuzase pentru totdeauna bucuriile sale și îl dezmoștenise nemilos de plăcerile sale! Într-o zi o întâlnise pe Hélène și din acea clipă lumea îi apăruse așa cum este ea într-adevăr, adică plină de promisiuni pentru cine știe să le aștepte, plină de recompense pentru cine știe să le merite: însă era prea târziu, Gaston apucase de-acum pe o cale care nu-i lăsa putința de întoarcere, trebuia să meargă înainte fără încetare și să aștepte, oricare a fi fost el, scopul fericit sau fatal, dar cu siguranță sângeros, către care se îndrepta.

Astfel că, în aceste ultime clipe care îi erau date, nimic nu-i scăpa sărmanului cavaler, nici o strângere de mână, nici un cuvânt al buzelor, nici un suspin al inimii, nici atingerea picioarelor sub masa hanului, nici foșnetul rochiei de lână care îi atingea în treacăt obrazul când Hélène urca în trăsură, nici dulcea apăsare a trupului său când cobora. În toate acestea, așa cum este de la sine înțeles, Oven era uitat, iar bănuielile care se strecuraseră în sufletul lui Gaston într-un moment de proastă dispoziție zburaseră ca și aceste întunecate păsări ale nopții care dispăreau atunci când răsare soarele. Gaston nu observase așadar că, de la Oudon și până la Mans, Oven stătuse de vorbă cu încă doi alți călăreți asemănători cu acela pe care-l văzuse plecând în prima seară și care, ca și acela, își continuau toți drumul spre Paris.

Însă Oven, care în ceea ce-l privește nu era îndrăgostit, nu pierdea nimic din ceea ce se petrecea intre Gaston și Hélène.

Cu toate acestea, pe măsură ce înaintau, Gaston devenea mai înnegurat, pentru că nu mai socotea vremea cu ziua, ci cu ceasul; de-acum erau de o săptămână pe drum și, oricât de încetișor ar fi mers, până la urmă vor trebui să ajungă. Astfel că, atunci când, ajungând la Chartres, hangiul, întrebat de sora

Thérèse, răspunse cu vocea lui groasă și indiferentă: „Mâine, grăbindu-vă puțin, veți putea atinge Rambouillet”, lui Gaston i se părea acest răspuns ea și cum ar fi spus: „Mâine veți fi despărțiți pentru totdeauna”. Hélène remarcă profunda impresie per care aceste cuvinte o făcură asupra lui Gaston; el deveni atât de palid, încât ea făcu un pas către dânsul întrebându-l dacă se simte rău. Însă Gaston o liniști cu un surâs și totul se încheie astfel.

Totuși, Hélène avea motive să se îndoiască în sinea ei. Vai! sărmana copilă iubea așa cum iubesc femeile atunci când sunt îndrăgostite, ceea ce înseamnă: cu puterea sau mai curând cu slăbiciunea de a sacrifica totul dragostei lor; ea nu înțelegea de ce cavalerul, care era bărbat, nu găsea vreun mijloc de a lupta împotriva acestei voințe nedrepte a destinului care îi despărțea. Oricât de bine erau închise porțile mănăstirii pentru acele cărți ce pervertesc tinerețea, denumite romane, se strecuraseră până la dânsa câteva volume disparate din *Clélia* sau din *Marele Cirus*, iar dânsa văzuse cum cavalerii și demoazelele din vremurile vechi se descurcau în astfel de împrejurări, adică fugeau de cei care îi persecutau și căutau vreun pustnic venerabil care-i căsătorea de-a binelea dinaintea unei cruci de lemn și a unui altar de piatră; pe deasupra era necesar adeseori, pentru a o smulge pe tânăra fată din mâna persecutorilor, să-i mituiești pe paznici, să dărâmi ziduri, să spinteci vrăjitori sau duhuri, ceea ce nu era ușor lucru, dar care se sfârșea cu bine întotdeauna, spre cea mai mare glorie a omului îndrăgit. Însă nimic din toate acestea nu se ivea în cale, nici paznici de mituit decât sărmana Soră, nici ziduri de dărâmat, deoarece nu trebuia decât să deschizi o portieră, nici un vrăjitor, nici un uriaș de spintecat, în afară de grădinarul care nu părea chiar atât de redutabil și care, de altfel, dacă trebuia să

crezi în povestea cu cheia de la grilaj, se afla de mai-nainte la dispoziția cavalerului.

Hélène nu pricepea deci această supunere pasivă la hotărârile destinului și își mărturisea ei însăși că ar fi dorit să-l vadă pe cavaler făcând ceva pentru a lupta împotriva lor. Dar Hélène era nedreaptă față de Gaston: aceleași gânduri, și lui de asemenea, îi treceau prin cap și, trebuie s-o mărturisim, îl frământau necruțător. Ghicea, după privirile tinerei fete, că nu ar fi trebuit să spună decât un cuvânt pentru ca dânsa să-l urmeze până la capătul lumii: valiza lui era plină cu aur, într-o seară, în loc să se culce, Hélène putea să coboare; atunci amândoi nu aveau decât să urce într-o adevărată trăsură trasă de cai de poștă și să plece, așa cum s-a plecat întotdeauna, plătind bine: peste două zile ei s-ar fi aflat dincolo de frontieră, în afară de orice urmărire, liberi și fericiți, nu pentru un ceas, pentru o lună, pentru un an, ci pentru totdeauna.

Da, dar exista un cuvânt care se împotrivea la toate acestea, o simplă alăturare de litere având un înțeles în ochii anumitor oameni, nereprezentând nici o valoare pentru anumiți alții, iar acest cuvânt era cuvântul onoare.

Gaston își angajase cuvântul față de patru bărbați de onoare ca și dânsul; acești bărbați se numeau: de Pontcalec, de Montlouis, du Couëdic și Talhouet; era dezonorat dacă nu și l-ar fi ținut.

Astfel încât, cavalerul era foarte hotărât să-și suporte nefericirea în toată dimensiunea ei, dar să-și țină cuvântul; este adevărat că, de fiecare dată când repurta această izbândă asupra lui însuși, o durere necruțătoare îi străpungea inima.

În decursul uneia dintre aceste lupte își aruncase Hélène privirea asupra lui; și în momentul când era pe cale a repurta una dintre aceste izbânzi el păli atât de tare încât ea crezu că va muri. Astfel că aștepta cu speranță ceea ce Gaston va face în această seară, sau

cel puțin va spune, pentru că seara aceasta era ultima; dar, spre marea ei uimire, Gaston nici nu vorbi, nici nu făcu nimic; astfel că Hélène s-a culcat cu inima strânsă și cu lacrimi în ochi, convinsă că nu era iubită câtuși de puțin așa precum iubea. Se înșela foarte mult, pentru că în acea noapte Gaston nu se culcă deloc, iar ziua îl află mai palid și mai deznădăjduit ca niciodată. De la Chartres, unde noaptea, precum am spus-o, trecuse înfiorătoare și plină de lacrimi pentru cei doi îndrăgostiți, plecară dimineața către Rambouillet, drum de străbătut pentru Gaston, destinație pentru Hélène. La Chartres, Oven stătuse de vorbă cu încă unul dintre acei călăreți înveșmântați în gri, care păreau niște santinele postate de-a lungul drumului și, mai vesel ca niciodată de-a se afla atât de aproape de Paris, pe care dorea atât de mult să-l vadă, grăbea mersul cortegiului. Au luat masa de prânz într-un sat; masa a fost foarte tăcută. Sora augustină se gândea că în seara aceea va lua drumul înapoi spre mănăstirea ei scumpă; Hélène se gândea că Gaston, chiar dacă s-ar hotărî acum, era prea târziu pentru a acționa în vreun fel; Gaston se gândea că va părăsi chiar în seara aceea duioasa companie a acestei femei iubite, schimbând-o cu teribila societate a unor bărbați misterioși și necunoscuți pe care un act fatal trebuia să-i lege pentru totdeauna. Către ora trei după-amiază, ajunseră la o măgură atât de repede încât trebuiră să descalece; Gaston îi oferi brațul Hélènei, sora augustină îl luă pe acela al grădinarului și urcară panta. Cei doi îndrăgostiți, mergând așadar unul lângă altul, inimile lor dădeau pe dinafară: Hélène, tăcută, simțea lacrimile prelingându-i-se de-a lungul obrajilor, Gaston își simțea pieptul apăsat de o greutate enormă, pentru că el nu plângea, nu pentru că n-ar fi avut poftă, ci pentru motivul că, fiind bărbat, nu îndrăznea să plângă.

Ei ajunseră la capătul urcușului, cei dintâi și mult mai înainte decât bătrâna augustină; iar acolo, dintr-o dată, înaintea lor, la orizont, văzură înălțându-se o clopotniță și, în jurul acestei clopotnițe, un mare număr de case care se adunau așa cum fac oile în jurul ciobanului lor. Era Rambouillet; nimeni nu le-o spusese și eu toate acestea, în același timp și amândoi dintr-o dată, o ghiciră. Gaston, cu toate că era cel mai hăituit, rupse cel dintâi tăcerea.

—Acolo departe, spuse el întinzând mâna spre acea clopotniță și spre acele case; acolo departe, destinele noastre se vor despărți poate pentru totdeauna; oh! vă implor, Hélène, păstrați amintirea mea și, orice eveniment va surveni, n-o blestemați niciodată.

—Nu-mi vorbiți niciodată decât despre lucruri deznădăjduite, dragul meu, spuse Hélène; am nevoie de curaj și, în loc să mi-l dați, îmi zdrobiți inima. Oare n-aveți nimic să-mi spuneți, Doamne! care să-mi aducă în sfârșit un pic de bucurie? Prezentul este îngrozitor, o știu bine; dar viitorul este oare la fel de îngrozitor ca și prezentul? În sfârșit, viitorul înseamnă mulți ani pentru noi și, prin urmare, multă speranță, Suntem tineri, ne iubim; nu există oare nici un mijloc de a lupta împotriva soartei rele a clipei de față? Oh! iată, Gaston, simt în mine o forță imensă... Și dacă mi-ați spune... Dar, iată, sunt necugetată; eu sunt aceea care sufăr și eu sunt aceea care vreau să consolez.

— Vă înțeleg, Hélène, răspunse Gaston scuturând din cap, îmi cereți o promisiune, nimic mai mult decât o promisiune, nu-i așa? Ei bine! cu toate că sunt nefericit, nu pot să promit nimic! îmi cereți să sper, nu pot să sper. Dacă aș fi avut numai, nu voi spune douăzeci de ani, zece ani, ci un singur an care să-mi aparțină, vi l-aș oferi, Hélène; și m-aș considera un om fericit; dar nu este astfel, din clipa în care vă părăsesc,

mă pierdeți și vă pierd; începând de mâine dimineață, nu-mi mai aparțin.

— Nefericitule! strigă Hélène, dând vorbelor lui un alt înțeles; oare m-ați înșelat spunându-mi că mă iubeați? Sunteți oare logodit cu o altă femeie?

—Sărmana mea iubită, spuse Gaston, asupra acestui lucru pot să vă asigur; nu am altă dragoste decât pentru dumneavoastră, nu am altă logodnică decât pe dumneavoastră.

—Ei bine! dar atunci putem așadar să fim încă fericiți, Gaston, dacă voi convinge noua mea familie să vă considere ca pe soțul meu?

—Hélène, nu vă dați seama oare că fiecare dintre cuvintele dumneavoastră îmi zdrobește inima?

—Dar, cel puțin, spuneți-mi de ce!

—Hélène, există datorii de la care nu pot să te sustragi, legături pe care nu le poți rupe!

—Nu cunosc așa ceva! strigă tânăra fată. Mi se făgăduiește o familie, bogăție, un nume; ei bine! spuneți-mi un cuvânt, Gaston, spuneți-l; și vă prefer oricui. Așadar pentru ce, de partea dumneavoastră, n-ați face la fel?

Gaston înclină capul și nu răspunse nimic. În această clipă sora augustină îi ajunse. Întunericul începea să se lase, astfel încât aceasta nu observă chipul tulburat al celor doi tineri.

Femeile urcară din nou în trăsură, grădinarul se cocoță pe capra lui, iar Gaston și Oven urcară din nou în șa; după aceea își continuară drumul spre Rambouillet.

La o leghe de oraș, sora augustină îl chemă ea însăși pe Gaston, care se apropie și mai mult de portieră.

Aceasta pentru a-i atrage atenția că vor veni poate în întâmpinarea lui Hélène. Iar niște chipuri străine, mai cu seamă niște chipuri de bărbați, ar fi nepotrivite în această întrevedere. Gaston se gândise

și dânsul la această împrejurare, însă el n-avusese curajul să vorbească despre asta. Se apropie deci și mai mult. Hélène aștepta și nădăjduia. Ce aștepta oare și ce nădăjduia? nici dânsa n-ar fi putut să spună.

Poate că durerea îl va purta pe Gaston la vreo hotărâre extremă; dar Gaston se mulțumi să se încline adânc, își exprimă recunoștința față de cele două doamne pentru a-i fi îngăduit să le țină companie și avea intenția să se îndepărteze!

Hélène nu era o femeie oarecare; ea văzu, după aerul lui Gaston, că pornea cu moartea în suflet.

—Este adio sau este la revedere? întrebă ea cu îndrăzneală.

Tânărul se apropie, cu inima bătând.

—La revedere! spuse dânsul, dacă dumneavoastră îmi veți acorda această cinste.

Și se îndepărtă în goana mare.

O CAMERĂ DIN HOTELUL „TIGRUL REGAL”, LA RAMBOUILLET

Gaston se îndepărtase fără a spune un singur cuvânt despre adresa la care se vor întâlni din nou, nici despre mijloacele prin care urmau să se revadă; însă Hélène se gândea fără grijă că era treaba unui bărbat să se ocupe de toate acestea; ea îl urmări doar din ochi până dispăru în întuneric, iar după un sfert de oră intra în Rambouillet.

Atunci sora augustină scoase o hârtie din largul său buzunar și citi la lumina felinarului plasat aproape de portieră adresa următoare: *Doamna Desroches, hotelul „Tigrul Regal”*.

Augustina transmise de îndată aceste însemnări vizitiului, iar cu zece minute mai târziu trăsura se oprea la adresa menționată.

De îndată, o femeie, care aștepta într-o cameră a hotelului ce își avea ușa lângă poarta mare, ieși cu mare grabă, înaintă spre trăsură și făcând o reverență respectuoasă le ajută pe doamne să coboare din trăsură; ea le conduse după aceea pe o distanță de câțiva pași pe o alee întunecată, precedată de un valet care ducea două felinare pictate cu înflorituri.

O ușă se deschise dând într-un vestibul care părea foarte frumos, doamna Desroches se dădu la o parte, le invită să urce înaintea ei pe Hélène și pe sora Thérèse, iar cele două călătoare, peste cinci minute, se aflau instalate pe o sofa moale dinaintea unui foc strălucitor și pârâind.

Camera în care se aflau era frumoasă, mare și mobilată cu eleganță: gustul epocii, încă destul de sever, deoarece nu se atinsese timpul capricios pe care noi l-am botezat cu numele de Rococo, se făcea remarcat aici de pretutindeni; cât despre arhitectură, aceasta aparținea stilului trist și maiestuos al marelui imperiu; imense oglinzi cu cadrele lor aurite se înălțau

sus și în fața căminului, o lustră cu mai multe brațe aurite atârna de plafon, iar niște lei auriți stăteau de strajă lângă foc.

În acest salon, existau patru uși: prima era aceea prin care intraseră; a doua conducea spre sufragerie, care se afla gata luminată, gata încălzită și gata servită; a treia dădea într-un dormitor, foarte decent împodobit; cea de a patra era închisă și nu se deschise deloc.

Hélène admira fără să se mire toate aceste splendori, ca și tăcerea valeților, aerul lor calm și respectuos, atât de diferit de chipurile vesele ale hotelierilor grăbiți pe care îi văzuse pe drum; cât despre sora augustină, aceasta își murmura binecuvântarea privind cu poftă la supa aburind pe masă, felicitându-se încetișor că nu se aflau într-o zi de post. După o clipă, doamna Desroches, care le însoțise pe cele două călătoare în salon și care după aceea le lăsase singure, intră pentru a doua oară și, apropiindu-se de sora augustină, îi remise o scrisoare pe care aceasta o deschise cu cea mai mare grabă.

Scrisoarea conținea înștiințarea următoare:

Sora Thérèse va putea să petreacă noaptea la Rambouillet sau să plece din nou chiar în seara asta după cum dorește; ea va primi două sute de ludovici, gratificație oferită de Hélène pentru mănăstirea ei dragă și o va părăsi pe însoțitoarea ei în grija doamnei Desroches, onorată de încrederea părinților lui Hélène.

În josul acestei scrisori și în loc de semnătură, era o cifră pe care sora o apropie de un sigiliu imprimat pe o scrisoare pe care dânsa o adusese de la Clisson. Atunci când a fost constatată identitatea:

—Hai, spuse ea, scumpa mea copilă, ne vom despărți după cină.

—Cum, atât de repede! exclamă Hélène, pe care o lega de sora Thérèse numai viața ei trecută.

—Da, copila mea; mi se oferă, este adevărat, să dorm aici, însă mi-ar plăcea mai mult, v-o spun, să plec din nou chiar în seara asta, pentru că mă grăbesc să ajung din nou la buna noastră casă din Bretagne, unde îmi am toate obișnuințele mele și unde nimic nu va lipsi bucuriei mele, decât faptul că nu veți mai fi acolo, draga mea copilă.

Hélène își aruncă plângând brațele în jurul gâtului bunei surori: își amintea de tinerețea ei petrecută atât de duios în mijlocul acestor ființe în întregime devotate ei, fie că acest respect le-ar fi fost recomandat de către maica superioară, fie că ea însăși a știut să se facă iubită; printr-unul din aceste miracole ale gândirii pe care știința nu le va putea explica niciodată, vechile alei mărginite de carpeni, lacul frumos, clopotele augustine îi reveniră în memorie, precum și toată această existență, pe care de-acum o privea ca pe un vis pierdut, se perindă din nou, veselă și vie, pe dinaintea ochilor săi închiși

Buna soră Thérèse, la rândul ei, plângea cu lacrimi fierbinți, iar acest eveniment neașteptat îi tăiase atât de mult pofta de mâncare, încât se ridica de-acum să plece fără să fi mâncat, când doamna Desroches reaminti celor două femei că masa era servită și atrase atenția sorei Thérèse că, dacă va călători, așa cum avea intenția, toată noaptea, nu va găsi nici un han deschis și prin urmare nimic de mâncat până a doua zi dimineața; ea o invită deci să mănânce măcar ceva sau cel puțin să-și facă provizii pentru drum. Sora Thérèse, convinsă prin acest raționament plin de logică, se hotărî în sfârșit să se așeze la masă și o rugă atât de mult pe Hélène să-i țină companie încât aceasta se așeză dinaintea ei, dar fără să se poată hotărî să mănânce nimic; cât despre călugăriță, aceasta mâncă în grabă câteva fructe și bău o jumătate de pahar cu vin de Spania, apoi se ridică și o îmbrățișă încă o dată pe Hélène, care voia s-

o însoțească cel puțin până la trăsură, dar la care doamna Desroches făcu observația că hanul „Tigrul Regal” fiind plin de străini, ar fi nepotrivit a-și părăsi camera și a se expune să fie văzută. Atunci Hélène ceru să-l revadă pe grădinarul care le servise drept escortă; sărmanul om ceruse favoarea de a-și lua rămas bun de la dânsa, dar este de la sine înțeles că nimănui nu-i păsase de cerințele lui sentimentale. Cu toate acestea, doamna Desroches de-abia o auzise pe Hélène exprimând o dorință în armonie cu a lui, că dânsa îl chemă să urce la rândul ei și îi fu îngăduit s-o vadă încă o dată pe aceea de care credea că se despărțise pentru totdeauna.

În clipele supreme, iar Hélène ajunsese într-una dintre aceste clipe, toate obiectele și toate persoanele pe care le părăsești cresc și ți se lipesc de inimă; astfel încât această bătrână călugăriță și acest biet grădinar deveniseră prieteni pentru dânsa; încercă așadar o mare greutate părăsindu-i, chemându-i înapoi în clipa în care erau gata să iasă, recomandându-le uneia pe prietenele ei și celuilalt florile sale; apoi, printre toate acestea, aruncându-i câteva priviri de mulțumire care aveau legătură cu cheia grilajului.

După aceea, deoarece doamna Desroches o vedea pe Hélène căutând, dar inutil, în buzunarul ei, pentru că puținii bani pe care-i avea erau închiși în fundul cufărului ei:

—Domnișoara, o întrebă dânsa, ar avea nevoie de ceva?

—Da, spuse Hélène, aș fi dorit să-i las o amintire acestui om cumsecade.

Atunci doamna Desroches îi dădu douăzeci și cinci de ludovici lui Hélène care, fără să-i numere, îi strecură în mâna grădinarului, ale cărui exclamații și lacrimi se dublară la această dovadă de generozitate neașteptată. În sfârșit, trebuiră să se despartă; ușa se închise după dânșii, Hélène alergă la fereastră:

obloanele erau trase și nu se putea vedea în stradă; Hélène ascultă: un moment după aceea, auzi roțile unei trăsuri, zgomotul acesta se îndepărtă puțin câte puțin și se stinse: încetând de a-l mai auzi, Hélène căzu într-un fotoliu.

Atunci doamna Desroches se apropie și o făcu atentă pe tânăra fată că ea se așezase la masă, dar nu luase nimic. Hélène consimți să cineze, nu pentru că i-ar fi fost foame, dar sperând că va obține chiar în acea seară vești de la Gaston; căută așadar să câștige timp.

Se așeză deci la masă, invitând-o pe doamna Desroches să facă la fel, dar numai după rugămințile repetate ale lui Hélène noua ei doamnă de companie consimți. Totuși, oricât de multe ar fi fost insistențele tinerei fete, ea nu voi să mănânce deloc și se mulțumi s-o servească.

Cina o dată terminată, doamna Desroches merse înaintea lui Hélène și, arătându-i dormitorul ei, îi spuse:

—Acum, domnișoară, veți suna când veți dori pentru a chema o femeie de serviciu care se află la ordinele dumneavoastră, deoarece trebuie să aflați că în această seară chiar veți primi probabil o vizită!

— O vizită! exclamă Hélène întrerupând-o pe doamna Desroches.

— Da, domnișoară, reluă aceasta, o vizită a unuia dintre părinții dumneavoastră.

—Și părintele este acela care veghează asupra mea?

—De la nașterea dumneavoastră, domnișoară.

— Oh! Doamne! exclamă Hélène ducându-și mâna la inimă; și spuneți că va veni?

—Așa cred, pentru că este foarte grăbit să vă cunoască.

—Oh! murmură Hélène; oh! îmi face impresia că mă simt rău.

Doamna Desroches aleargă la dânsa și o susținu în brațele sale.

— Încercați așadar atâta spaimă, îi spuse dânsa, că vă veți afla în preajma cuiva care vă iubește?

—Nu e spaimă, spuse Hélène, este surpriză; nu eram prevenită că va fi în seara asta, iar această veste atât de importantă și pe care totuși mi-ați transmis-o fără menajamente m-a uluit cu totul.

— Dar nu e totul, continuă doamna Desroches, această persoană este obligată să se învăluie în cea mai mare taină.

—Și pentru ce asta?

—Îmi este interzis a răspunde la această întrebare, domnișoară.

—Doamne! dar ce înseamnă oare asemenea precauții față de o biată orfană ca mine?

— Sunt necesare, vă rog să mă credeți.

—Dar, în sfârșit, în ce constau ele?

—Mai întâi că nu puteți vedea chipul persoanei respective pentru că, dacă din întâmplare ați întâlni-o mai târziu, nu trebuie să fie recunoscută de dumneavoastră.

—Atunci, înseamnă că persoana aceasta va veni mascată?

—Nu, domnișoară, dar se vor stinge toate luminile.

—Și atunci, vom rămâne în întuneric?

—Da.

—Dar veți rămâne cu mine, nu-i așa, doamnă Desroches?

—Nu, domnișoară, acest lucru îmi este interzis în mod expres.

—De către cine?

—De către persoana care trebuie să vină să vă vadă.

—Dar acestei persoane îi datorați deci ascultarea cea- mai deplină?

—Îi datorez mai mult decât aceasta, domnișoară, îi datorez cel mai adânc respect.

—Persoana care va veni are deci o mare însemnătate?

—Este unul dintre cei mai mari seniori ai Franței.

—Și acest mare senior este ruda mea?

—Cea mai apropiată.

—În numele Cerului, doamnă Desroches, nu mă lăsați în atâta nesiguranță asupra acestui lucru.

—Am avut de-acum onoarea să vă spun, domnișoară, că sunt anumite întrebări la care îmi este interzis în mod expres de a răspunde.

Și doamna Desroches făcu un pas pentru a se retrage.

—Mă părăsiți? strigă Hélène.

—Vă las pentru a vă face toaleta.

—Dar, doamnă...

Doamna Desroches făcu atunci o adâncă reverență, plină de ceremonie și de respect, și ieși închizând ușa camerei după dânsa.

UN ÎNSOŢITOR DE VÂNĂTOARE ÎN LIVREA AL A.S.R. MONSENIORUL DUCE DE ORLÉANS

În vreme ce se petreceau lucrurile despre care am vorbit în pavilionul hotelului „Tigrul Regal”, într-o cameră a aceluiaşi hotel, un bărbat aşezat dinaintea unui foc mare arzând în cămin îşi scutura cizmele pline de zăpadă şi desfăcea legăturile unui portofel.

Acest bărbat era înveşmântat într-o uniformă de însoţitor, într-o livrea de vânătoare a casei de Orléans: haină roşie şi argintie, pantaloni de piele, cizme lungi, pălărie în trei colţuri cu galoane de argint; ochiul vioi, nasul lung, ascuţit şi fremătând, fruntea bombată şi plină de o francheţe care dezminţea buzele sale subţiri şi strânse. El frunzărea cu grijă, pe o masă aşezată dinaintea lui, hârtiile de care portofelul său era umflat. Acest bărbat, datorită unui obicei care-i aparţinea, vorbea singur sau mai curând mormăia printre dinţi fraze pe care le întrerupea prin exclamaţii şi înjurături care păreau să aparţină mai puţin sensului cuvintelor pe care le pronunţa, decât altor gânduri care îi treceau la iuţeală prin cap.

— Hai, hai, spunea el, domnul de Montaran nu m-a înşelat câtuşi de puţin; şi iată-i pe bretonii mei la treabă; dar cum naiba de a mers atât de puţin pe zi? Plecat pe 11 la prânz, ajuns de-abia pe 21 la ora şase seara. Hm! Aici se ascunde probabil vreun alt mister, pe care mi-l va lămuri băiatul pe care mi l-a recomandat domnul de Montaran şi cu care oamenii mei au intrat în legătură pe tot parcursul drumului. Hei! să vină cineva!

Şi în acelaşi timp bărbatul cu haina roşie scutură un clopoţel de argint; unul dintre alergătorii săi îmbrăcaţi în gri pe care i-am remarcat pe drumul de la Nantes apăru şi salută.

—Ah! dumneata eşti, Tapin, spuse bărbatul cu haina roşie.

—Da, monseniore; este o treabă importantă, am ținut să vin eu în persoană.

—I-ați interogat pe oamenii pe care i-ați plasat pe drum?

— Da, monseniore; însă nu știu nimic, decât diferitele etape care au fost străbătute succesiv de conspiratorul nostru; de altfel, este tot ce au fost însărcinați să afle.

— Da, voi încerca să aflu eu mai mult de la servitor. Ce fel de om este?

— Păi, unul dintre acei nătărăi malițioși, jumătate normand, jumătate breton; un client rău, în totul.

— Ce face în clipa asta?

—Servește cina stăpânului său.

—Care a fost plasat, așa cum am spus, într-o cameră la parter?

—Da, monseniore.

— Într-o cameră fără perdele?

— Da, monseniore.

—Și ați făcut o gaură în oblon?

—Da, monseniore.

—Bine! trimiteți-mi-l pe acest valet; și stați mereu gata la îndemână.

—Eu sunt aici.

—De minune.

Omul cu haină roșie scoase din buzunarul de la vestă un ceas de preț pe care-l consultă.

—Ora opt și jumătate, spuse dânsul; la ora asta, monseniorul s-a întors de la Saint-Germain și îl cheamă pe Dubois. Dar, cum i se spune că Dubois nu este acolo, își freacă mâinile și se pregătește să facă vreo nechibzuință. Frecați-vă mâinile, monseniore și faceți-vă escapada după plac. Nu la Paris este primejdia, ci aici. Ah! vom vedea dacă de data asta vă veți mai bate joc de poliția mea secretă. Ah! iată-l pe omul nostru.

Într-adevăr, în această clipă, domnul Tapin îl introducea pe Oven.

— Iată persoana chemată, spuse dânsul.

Și, închizând ușa, se retrase de îndată.

Oven rămase în picioare și tremurând la ușă, în vreme ce Dubois înfășurat într-o mantie largă ce nu lăsa să se vadă decât partea de sus a capului său, pironea asupra lui niște ochi de pisică siameză.

— Apropie-te, prietene, spuse Dubois.

Cu toată cordialitatea acestei invitații, era făcută cu o voce atât de stridentă, încât Oven ar fi dorit foarte mult să se afle, pentru moment, la o sută de leghe de acest om, care-l privea într-un chip atât de straniu.

— Ei bine! spuse Dubois, văzând că stătea neclintit ca un buștean, nu m-ai auzit, netrebnicule?

— Ba da, monseniore, spuse Oven.

—Atunci, pentru ce nu asculți?

— Nu credeam că mie mi-ați făcut această cinste de a-mi spune să m-apropii.

Și Oven făcu câțiva pași către masă.

—Ai primit cincizeci de ludovici ca să-mi spui adevărul continuă Dubois.

— Iertare, monseniore, răspunse Oven, căruia această întrebare aproape afirmativă îi smulse o parte din îndrăzneala sa, nu i-am primit... mi-au fost promiși.

Dubois scoase un pumn de aur din buzunar, număra cincizeci de ludovici și făcu un teanc pe care îl puse pe masă, unde acesta rămase tremurând și înclinat.

Oven privi această grămadă de aur cu o expresie pe care ai fi crezut-o străină de privirea lui ternă și ascunsă.

—Bun! spuse Dubois, e lacom.

Într-adevăr, acești cincizeci de ludovici i se păruseră lui Oven întotdeauna feerici și neverosimili; el își trădase stăpânul fără să spere, numai dorindu-i; și cu toate acestea cei cincizeci de ludovici. făgăduiți erau aici, dinaintea ochilor săi.

—Pot să-i iau? întrebă Oven întinzând mâna spre teancul de aur.

— O clipă, spuse Dubois, care se distra stârnind această lăcomie pe care un om de la oraş ar fi ascuns-o fără îndoială, dar pe care ţăranul o dădea pe faţă; o clipă, vom face un târg.

—Care? spuse Oven.

—Iată cei cincizeci de ludovici făgăduiţi.

— Îi văd bine, spuse Oven trecându-şi limba peste buze, cum face un câine ademenit.

— La fiecare răspuns pe care mi-l vei da la întrebările mele, dacă răspunsul este important, adaug zece ludovici; dacă este ridicol şi stupid, scad zece.

Oven deschise nişte ochi mari; târgul i se părea evident arbitrar.

—Acum, să stăm de vorbă, spuse Dubois; de unde vii?

—De la Nantes, în linie dreaptă.

—Cu cine?

—Cu domnul cavaler Gaston de Chanlay.

Acest interogatoriu compunându-se în mod evident din întrebări pregătitoare, teancul rămase acelaşi.

— Atenţie! spuse Dubois întinzându-şi mâna slabă spre ludovici.

—Ascult cu amândouă urechile, răspunse Oven.

—Stăpânul tău călătoreşte sub numele lui? .

—A plecat sub numele lui, dar şi-a luat un altul pe drum.

—Care?

— Numele de domnul de Livry.

Dubois adăugă zece ludovici; dar cum nu puteau să stea pe teancul, prea înalt şi aşa, el formă un al doilea pe care îl aşeză aproape -de cel dintâi. Oven scoase un strigăt de bucurie.

— Oh! oh! spuse Dubois, nu te bucura încă, n-am ajuns la capăt. Atenție! Există un domn de Livry la Nantes?

—Nu, monseniore; dar există o demoazelă de Livry.

—Cine este această demoazelă?

—Soția domnului de Montlouis, un prieten intim al stăpânului meu.

—Bun! spuse Dubois adăugând zece ludovici; și ce făcea stăpânul tău la Nantes?

—Făcea ceea ce fac tinerii seniori: vâna, făcea scrimă, se ducea la bal.

Dubois retrase zece ludovici. Oven simțea un fior alergându-i prin tot trupul.

—Așteptați vă rog, așteptați vă rog! făcea și altceva pe deasupra.

—Ah! hai, spuse Dubois, ce mai făcea?

—Ieșea noaptea o dată sau de două ori pe săptămână, părăsind casa la ora opt seara și neîntorcându-se de obicei decât la ora trei sau patru dimineața.

—Bun! făcu Dubois; și unde se ducea?

—Cât despre asta, nu știu nimic, răspunse Oven. Dubois păstră cei zece ludovici în mână.

—Și începând cu plecarea lui, continuă Dubois, ce-a făcut?

— A trecut prin Oudon, prin Ancenis, prin Le Mans, prin Nogent și prin Chartres.

Dubois întinse mâna și, cu degetele sale ascuțite, luă alți zece ludovici. Oven scoase un strigăt de durere surdă.

—Și pe drum, întrebă Dubois, n-a făcut cunoștință cu nimeni?

—Cu o tânără călugăriță din mănăstirea augustinelor de la Clisson, care călătorea împreună cu o soră din mănăstire, numită sora Thérèse.

—Și cum se numea această călugăriță?

—Domnișoara Hélène de Chaverny.

—Hélène! numele promite; și, fără îndoială, această frumoasă Hélène este amanta stăpânului tău?

— Păi, eu nu știu nimic despre asta, răspunse Oven; înțelegeți că nu mi-a spus-o.

— E plin de duh! spuse Dubois atacând grămada și retrăgând zece ludovici din cincizeci.

O sudoare rece se scurgea de pe fruntea lui Oven. Patru răspunsuri ca ăsta și își trădase stăpânul pentru nimic.

—Și aceste doamne merg la Paris împreună cu el? continuă Dubois.

—Nu, domnule, ele se opresc la Rambouillet.

—Ah! făcu Dubois.

Exclamația i se păru de bun augur lui Oven.

—Și chiar, continuă el, buna soră Thérèse a și plecat de-acum înapoi.

—Hai, spuse Dubois, toate acestea n-au prea multă însemnătate, dar nu trebuie să-i descurajăm pe începători.

Și adăugă zece ludovici la teanc.

—Iar acum, reluă Dubois, tânăra fată a rămas singură?

—Deloc, spuse Oven.

—Cum deloc?

—O doamnă din Paris o aștepta.

—O doamnă din Paris?

—Da.

—Știi oare numele ei?

—Am auzit-o pe sora Thérèse numind-o doamna Desroches.

—Doamnă Desroches! strigă Dubois; și începu un alt teanc de câte zece ludovici; ai spus doamna Desroches?

—Da, reluă Oven luminându-se.

—Ești sigur de asta?

—Bineînțeles! dacă sunt sigur; dovadă că este o femeie înaltă, slabă, galbenă.

Dubois adăugă zece ludovici. Oven se căi atunci că n-a făcut o pauză între fiecare epitete: este evident că pierduse douăzeci de ludovici pentru că se grăbise.

—Înaltă, slabă, galbenă, repetă Dubois; chiar așa este.

—Între patruzeci și patruzeci și cinci de ani, adăugă Oven așteptând, de astă dată.

—Chiar așa este repetă Dubois adăugând zece alți ludovici.

—Îmbrăcată într-o rochie de mătase cu flori mari, continuă Oven, care voia să tragă profit din toate.

—E bine, reluă Dubois, e bine.

Oven își dădu seama că examinatorul său știa destul asupra femeii și așteptă.

—De fapt, domnule, acum când stau să mă gândesc, aș zice despre această cunoștință că era o comedie.

—Ce vrei să spui?

—Cred că ei se cunoșteau înainte de a pleca; și chiar iată, sunt sigur de asta, pe dânsa a așteptat-o stăpânul meu trei ore la Oudon.

—Bine, spuse Dubois adăugând zece ludovici; hai, hai, va ieși ceva din tine.

—Nu mai vreți să știți nimic? spuse Oven întinzând mâna spre. cele două grămezi care-i ofereau patruzeci de ludovici drept beneficiu, cu expresia unui jucător care dorește să se retragă din joc.

—O clipă, spuse Dubois; tânăra fată este frumoasă?

—Ca un înger, spuse Oven.

—Și fără îndoială că și-au dat întâlnire la Paris, stăpânul tău și ea?

—Nu, domnule; cred dimpotrivă că și-au luat adio pentru totdeauna.

—Tot o comedie.

—Nu cred; domnul de Chanlay era cu mult prea trist când s-au despărțit.

—Și nu mai trebuie să se întâlnească?

—Ba da, încă o ultimă dată, cred, iar apoi totul se va sfârși.

—Atunci, ia-ți banii tăi și adu-ți aminte că dacă spui un cuvânt, zece minute după aceea, ești un om mort.

Oven se repezi la cei nouăzeci de ludovici care dispărură pe dată, înghițiți de buzunarul adânc al pantalonilor săi.

—Iar acum, spuse dânsul, pot s-o șterg, nu-i așa?

—S-o ștergi, nătărăule! câtuși de puțin; cu începere din această clipă ești al meu, pentru că te-am cumpărat; și mai ales la Paris îmi vei fi de folos.

—În acest caz, voi rămâne, domnule, vă promit, spuse Oven scoțând un suspin adânc.

—N-ai nevoie să promiți nimic,

În această clipă, ușa se deschise, iar domnul Tapin apăru din nou, cu chipul foarte tulburat.

—Ce s-a mai întâmplat? întrebă Dubois, care se pricepea la fizionomii.

—Un lucru foarte important, monseniore; dar îndepărtați-l pe omul acesta.

—Întoarce-te în preajma stăpânului tău, iar dacă scrie oricui ar fi, amintește-ți că sunt cât se poate de curios de a-i afla scrisul.

Oven, încântat că este liber pentru moment, salută și ieși.

—Ei bine! domnule Tapin, spuse Dubois, ce este, haide spune!

—Este, monseniore, că după vânătoarea de la Saint-Germain, Alteța Sa Regală, în loc să se întoarcă la Paris, s-a mulțumit să-și trimită acolo echipajele și a dat ordinul de plecare spre Rambouillet.

—Spre Rambouillet! regentul vine la Rambouillet?

—Va fi aici într-o jumătate de oră și ar fi fost aici de-acum, dacă din fericire, împins de foame, n-ar fi intrat în castel ca să îmbuce câte ceva.

—Și ce treabă are el la Rambouillet?

—Nu știu nimic despre asta, monseniore, dacă n-o fi cumva pentru această tânără fată care a sosit adineauri cu o călugăriță și care se află instalată în pavilionul din hotel.

—Aveți dreptate, Tapin, e pentru dânsa, e chiar pentru dânsa; doamna Desroches... chiar asta e. Dumneata știai că doamna Desroches este aici?

—Nu, monseniore, habar n-aveam.

—Și sunteți sigur că va veni? sunteți sigur că nu vi s-a făcut un raport fals, dragul meu Tapin?

—Oh! monseniore, pe Eveillé l-am lăsat în preajma Alteței Sale Regale, iar ceea ce spune Eveillé, vedeți dumneavoastră, e literă de Evanghelie.

—Aveți dreptate, reluă Dubois, care părea să cunoască foarte bine calitățile aceluia căruia i se aduceau elogii, aveți dreptate, dacă este vorba de Eveillé, nu mai există nici o îndoială.

—Dovadă că sărmanul băiat și-a istovit calul, care a căzut la intrarea în Rambouillet și care n-a mai putut să se ridice în picioare.

—Treizeci de ludovici pentru cal, omul va câștiga pe deasupra ceea ce va putea.

Tapin luă cei treizeci de ludovici.

—Dragul meu, continuă Dubois, cunoașteți așezarea pavilionului, nu-i așa?

—De minune.

—Care este aceasta?

—Dă într-o parte asupra celei de a doua curți a hanului, în cealaltă parte asupra unei străduțe pustii.

—Niște oameni în acea curte, niște oameni pe acea străduță, deghizați în rândași de cai, în valeți de grajd, cum veți dori; să nu existe altcineva decât monseniorul și cu mine care să putem intra în acest

pavilion, domnule Tapin: e vorba aici de viața Alteței Sale Regale.

—Fiți liniștit, monseniore.

—Ah! îl cunoașteți pe bretonul nostru?

—L-am văzut coborând de pe cal.

— Oamenii dumitale îl cunosc?

—L-au văzut cu toții pe drum.

—Bine, vă atrag atenția asupra lui.

— Trebuie să-l arestăm?

—La dracu! feriți-vă de asta bine, domnule Tapin, trebuie să-l lăsăm să meargă, trebuie să-l lăsăm să acționeze; dacă-l arestăm acum, nu va spune nimic și conspirația noastră va avorta. La dracu! nici nu poate fi vorba de așa ceva, trebuie ca ea să nască,

—Ce anume, monseniore? întrebă Tapin, care părea să-și îngăduie anumite intimități față de Dubois.

—Mitra mea de arhiepiscop, domnule Lecocq, spuse Dubois, și acum, mergeți la treaba dumneavoastră, eu mă duc la a mea.

Și amândoi părăsiră camera și coborâră la iuțeală scara, însă la poartă se despărțiră; Lecocq urcând din nou repede prin oraș, urmând drumul către Paris, iar Dubois strecurându-se pe lângă zid, pentru a se duce să-și lipească ochiul său de linx de gaura oblonului.

DESPRE UTILITATEA PECEȚILOR

Gaston tocmai cinase; pentru că la vârsta lui, chiar dacă erai îndrăgostit, chiar dacă erai deznădăjduit, natura își cere întotdeauna drepturile; și numai bărbații care suferă de stomac, la douăzeci și cinci de ani, nu cinează, mai mult sau mai puțin.

El stătea sprijinit de masă și reflecta. Lumina lămpii se odihnea întreagă pe chipul său și slujea după dorință curiozitatea lui Dubois.

Astfel că dânsul privea cu o atenție deosebită și înspăimântătoare; ochiul său inteligent se dilatase, gura ironică se crispa într-un surâs fatal, iar oricine ar fi surprins acest surâs ori această privire, ar fi crezut lesne că-l vede cu siguranță pe diavol care, din umbră,

o privește pe una dintre victimele care îi sunt făgăduite lui mergând către țelul său de pierzanie.

Și tot privind, murmura după obiceiul său:

—Tânăr, frumos, cu ochii negri, cu gura mândră; e un breton; acesta nu s-a corupt, la fel cu conspiratorii mei din Cellamare, la dulcile ocheade ale doamnelor de la Curte. Astfel încât, uite cum aleargă, demonul! Ceilalți nu vorbesc decât de a răpi, de a detrona... Nerozii! în vreme ce acesta... Drace!... Și cu toate astea, continuă Dubois după o pauză, caut în zadar viclenia pe această frunte pură, machiavelismul în colțurile acestor buze pline de lealitate și de încredere. Nu mai poți totuși avea nici o îndoială, totul este aranjat pentru a-l surprinde pe regent la întâlnirea lui cu fecioara de la Clisson; să se mai spună acum despre bretonii ăștia că sunt capete pătrate. Cu siguranță, continuă Dubois după un alt moment de cercetare, nu e ăsta; și n-am ajuns încă la capăt, câtuși de puțin; este cu neputință ca tânărul acesta cu privirea tristă, dar calmă, să se pregătească a ucide pe un alt om peste un sfert de ceas; și care om? regentul Franței, întâiul prinț de sânge! Nu, este cu neputință, iar un asemenea sânge rece n-ar putea fi de înțeles. Și cu toate acestea, adăugă Dubois, chiar asta este, regentul ține în secret față de mine această nouă dragoste trecătoare, față de mine căruia îmi spune totul: se duce să vâneze la Saint-Germain, anunță sus și tare că va veni să doarmă la Palatul Regal, apoi dintr-o dată dă un contraordin și indică direcția Rambouillet vizitiului său. Chiar la Rambouillet așteaptă tânăra fată; ea e primită de către doamna Desroches; ce așteaptă dânsa dacă nu pe regent? Iar această tânără fată este amanta cavalerului. Dar, tot atât de bine, oare este amanta lui? Ah! o vom afla îndată; iată-l pe prietenul nostru Oven care, după ce și-a pus în siguranță cei nouăzeci de ludovici ai săi, aduce hârtie și cerneală stăpânului său. Va scrie; să

fie-ntr-un ceas bun, vom afla ceva palpabil. Și acum, reluă Dubois, să vedem până la ce punct putem conta pe această secătură de valet.

Și el își părăsi observatorul tremurând tot, pentru că, așa cum ne amintim, nu era cald.

Dubois se opri pe scară și așteptă: din locul în care se afla ascuns în întregime de întuneric, el descoperi ușa lui Gaston aflată în plină lumină.

După o clipă ușa se deschise și Oven apăru. El rămase o clipă în dreptul ușii, întorcând pe o parte și pe alta scrisoarea în mâini, apoi păru să ia o hotărâre și urcă scara.

— Bun! spuse Dubois, a mușcat din fructul oprit, iar acum este al meu.

Apoi, oprindu-l pe Oven pe scară:

—E bine, spuse dânsul, dă-mi scrisoarea pe care mi-o aduceai și așteaptă aici.

—Cum de știați că vă aduceam o scrisoare? spuse Oven cu totul năucit.

Dubois ridică din umeri, îi luă scrisoarea din mână și dispăru. Reîntors în camera lui, Dubois examină sigiliul: cavalerul, care n-avea nici ceară, nici pecete, se slujise de ceara de la sticlă și apăsase piatra prețioasă a unui inel peste ceară. Dubois aplecă ușurel scrisoarea pe flacăra lumânării și pecetea se topi.

Atunci el deschise scrisoarea și citi cele ce urmează:

Dragă Hélène, curajul dumitale l-a întărit pe al meu; faceți în așa fel încât să pot intra în casă, iar atunci veți ști care sunt planurile mele.

—Ah! ah! spuse Dubois, s-ar părea că dânsa nu le știe încă; hai, lucrurile nu sunt atât de avansate pe cât mi-am închipuit.

El pecetlui din nou scrisoarea, alese din numeroasele inele cu care degetele îi erau pline și pe care le purta poate chiar în acest scop, o piatră prețioasă destul de asemănătoare cu aceea a

cavalerului și, după ce apropiase din nou ceara de lumânare, pecetlui la loc foarte curat scrisoarea.

— Iată, îi spuse el lui Oven înapoindu-i-o, iată scrisoarea stăpânului tău, mergi s-o duci cu fidelitate; adu-mi răspunsul și îți dau zece ludovici.

—Ia te uită! își spuse Oven lui însuși, omul ăsta o fi având o mină de aur?

Și porni alergând.

Peste zece minute era înapoi cu scrisoarea așteptată. Aceasta era scrisă pe o frumoasă hârtiuță parfumată și sigilată cu o nestemată purtând numai litera H.

Dubois deschise o cutie, scoase din ea un fel de pastă pe care începu s-o frământe pentru a lua amprenta sigiliului; dar, consacrându-se acestei îndeletniciri, el își dădu seama că scrisoarea era îndoită în așa fel încât se putea perfect citi, fără a o desigila, ceea ce conținea,

—Hai, spuse dânsul, e mai comod așa,

Întredeschise scrisoarea și citi cele ce urmează:

Persoana care m-a chemat din Bretagne vine și el de partea lui în întâmpinarea mea, în loc să mă aștepte la Paris, atât este de nerăbdătoare, spune dânsa, de a mă vedea; cred că va pleca din nou în noaptea asta. Veniți mâine dimineață înainte de ora nouă, vă voi spune tot ceea ce se va fi petrecut între el și mine, iar atunci vom vedea în ce fel trebuie să acționăm.

— Asta, spuse Dubois, care își urmărea mereu ideea lui care făcea din Hélène complicea cavalerului, mi se pare mai clar. La dracu! ce ființă tânără și dezghețată! dacă așa le crește la augustinele din Clisson, am să-i aduc felicitările mele maicii superioare. Și monseniorul care, la cei șaisprezece ani ai săi, are de gând s-o ia pe asta drept o ingenuă. Oh! are să mă regrete; eu găsesc mai bine atunci când caut.

—Ține, îi spuse lui Oven, iată cei zece ludovici ai tăi și scrisoarea ta: după cum vezi, totul îți merge din plin.

Oven puse în buzunar cei zece ludovici și duse scrisoarea; onestul băiat nu mai înțelegea nimic și se întreba ce-i rezervă Parisul, când o asemenea mană cădea de pe acum în foburguri. În acest moment bătea ora zece, iar la sunetul monoton și lent al orologiului se adăuga huruitul surd al unei trăsuri care se apropia cu zgomot; Dubois se duse la fereastra lui și văzu trăsura oprindu-se la poarta hotelului. În trăsura aceasta se instalase comod un gentilom foarte la locul său, în care de la cea dintâi aruncătură de ochi Dubois îl recunoscu pe La Fare, căpitanul gărzilor Alteței Sale Regale.

—Ia te uită, ia te uită, spuse dânsul, este mai prudent decât îl credeam; dar unde este, oare?... Ah, ah!

Această exclamație îi fusese smulsă la vederea unui însoțitor de vânătoare îmbrăcat cu aceeași livrea roșie pe care o ascundea el însuși sub mantaua largă în care se înfășurase și care urma trăsura pe un superb cal andaluz din Spania, pe care nu încălecase decât cu puțină vreme în urmă; deoarece, în timp ce, cu tot gerul care te îngheață, caii de la trăsură erau acoperiți de spumă, acesta din urmă răsufla liniștit.

Trăsura se oprise la poarta hotelului și toată lumea se îngrămădea în jurul lui La Fare, care întorcea spatele, cerând cu glas tare un apartament și o cină. În această vreme, însoțitorul de vânătoare cobora de pe cal, arunca frâul în mâinile unui paj, îndreptându-se către pavilion.

—Bine! bine! spuse Dubois, toate astea sunt limpezi ca apa de izvor; dar cum se face că, în toate astea, n-a fost zărită figura cavalerului? Este oare atât de preocupat de puicuța lui, încât n-a auzit, trăsura? Să ne mai gândim un pic. În ceea ce vă privește pe dumneavoastră, monseniore, continuă Dubois, fiți

liniștit, nu voi deranja întrevederea dumneavoastră. Savurați așadar după placul dumneavoastră acest început de ingenuitate care făgăduiește atât de fericite urmări. Ah! monseniore, se vede cât de colo că aveți privirea scurtă...

Tot monologând, Dubois coborâse și își ocupase locul din nou la observatorul său.

În clipa în care își apropia ochiul de oblon, Gaston, după ce și-a pus biletul în portofel, pe care îl introduse la loc în buzunar, se ridică.

—Ah! la naiba! spuse Dubois întinzând în mod instinctiv spre cavaler ghearele lui care nu întâlniră decât zidul, la naiba! portofelul ăsta mi-ar trebui; portofelul ăsta l-aș plăti scump. Ah! ah! se pregătește să iasă gentilomul nostru; își prinde sabia, își caută mantia. Unde se duce? Să aflăm asta; să-l aștepte pe Alteța Sa Regală când va ieși? Nu, la dracu! nu, nu are figura unui om căruia să nu-i pese în clipa în care trebuie să-l omoare pe altul și aș fi tentat mai curând să cred că, în seara asta, se va mulțumi s-o facă pe spaniolul pe sub ferestrele iubitei sale. Ah! pe legea mea, dacă i-ar trece prin cap o asemenea idee bună, ar exista poate un mijloc... Ar fi greu de redat expresia zâmbetului care trecu în această clipă pe chipul lui Dubois. Da, dar, spuse dânsul răspunzându-și lui însuși, dacă voi încasa o lovitură de sabie mai ca lumea în această întreprindere, cum ar mai râde monseniorul; dar asta e! nu există nici o primejdie, oamenii noștri trebuie că sunt la postul lor și, de altfel, cine nu riscă nimic nu dobândește nimic.

Și, încurajat de acest proverb aventuros, Dubois făcu la repezeală înconjurul hotelului, pentru a se afla la o extremitate a străduței, în vreme ce cavalerul se va afla la cealaltă, presupunând că Gaston ieșise pentru a se plimba pur și simplu pe sub ferestrele amantei sale, ceea ce părea de altfel a indica expresia tristă, dar calmă, a chipului său. Dubois nu se înșelase:

la intrarea în străduță îl găsi pe domnul Tapin care, după ce i-a dat în grijă lui Eveillé interiorul curții, se pusese de santinelă în exterior; în două cuvinte îl puse la curent cu planul său. Acesta arătă cu degetul pe unul dintre oamenii săi culcați pe treptele unei porți exterioare, în timp ce un al treilea, așezat pe o bornă, zgâria un fel de ghitară proastă, după obiceiul cântăreților ambulanți care se duc să ceară de pomană în hanuri. Un al patrulea trebuie să fi fost pe undeva în alt loc; dar se ascunsese atât de bine, încât nu puteai nici măcar să-l zărești.

Dubois, sigur de a fi susținut, se înfășură până la nas în mantia lui și se aventură pe străduță.

De-abia făcuse câțiva pași prin acest loc tocmai bun pentru tâlhari, că și zări o umbră care înainta din cealaltă extremitate; această umbră avea exact aerul persoanei pe care o căuta Dubois.

Într-adevăr, de prima dată când cei doi bărbați trecură unul pe lângă altul, Dubois îl recunoscu pe cavaler; cât despre acesta, preocupat de gândurile lui, nici nu căută măcar să afle cu cine se încrucișase; și poate chiar nici nu-și dăduse seama că se încrucișase cu cineva.

Asta nu era treaba lui Dubois; el avea nevoie de o bună și frumoasă ceartă și, văzând că nimeni nu i-o caută, se hotărî să preia inițiativa.

În acest scop, se întoarse înapoi și, oprindu-se înaintea cavalerului care, după ce se oprise la rândul său, căuta să vadă care dintre cele patru sau cinci ferestre dând spre străduță erau acelea de la camera unde locuia în acest moment Hélène:

—Ei! prietene, îi spuse el cu o voce răgușită, ce faceți, dacă nu vă e cu supărare, la ora asta, dinaintea acestei case?

Gaston plecă ochii din cer pe pământ și din poezia gândurilor sale căzu din nou în latura materială a vieții.

—Vă rog, domnule? spuse dânsul, mi se pare că mi-ați spus ceva.

—Da, domnule, răspunse Dubois, v-am întrebat ce făceați aici.

—Vedeți-vă de drum, spuse cavalerul, eu nu vă duc grija dumneavoastră, nu-mi duceți nici dumneavoastră grija mie.

—S-ar putea face și astfel, spuse Dubois, dacă prezența dumneavoastră nu m-ar stânjeni.

—Strădușa asta, oricât de strâmtă ar fi, este destul de largă pentru noi doi, domnule; plimbați-vă pe o parte și eu mă voi plimba pe cealaltă.

—Dar îmi place să mă plimb singur, în ceea ce mă privește, spuse Dubois; v-aș invita așadar să mergeți la alte răspântii decât asta de aici: acestea nu lipsesc la Rambouillet, alegeți.

—Și pentru ce n-aș putea să mă uit la aceste răspântii dacă îmi plac? răspunse Chanlay.

—Pentru că sunt acelea ale soției mele, reîncepu Dubois.

—Ale soției dumneavoastră?...

—Da, ale soției mele care tocmai a sosit de la Paris și pe care sunt foarte gelos, vă previn.

—Drace! murmură Gaston, este probabil soțul persoanei însărcinate să vegheze asupra lui Hélène.

Și printr-o întoarcere subită în sinea lui, pentru a-l menaja pe acest personaj important de care putea să aibă nevoie mai târziu:

—Domnule, spuse el salutându-l politicos pe Dubois, dacă lucrurile stau astfel e altceva, sunt gata să vă cedez locul, pentru că mă plimbam fără nici un scop.

—Drace! făcu Dubois, iată un conspirator foarte politicos! Nu-mi vine la socoteală, am nevoie de o ceartă.

Gaston se îndepărta.

—Mă înșelați, domnule, spuse Dubois.

Cavalerul se întoarse atât de repede ca și cum l-ar fi mușcat un șarpe; cu toate acestea, prevăzător din cauza Hélènei, prevăzător din cauza misiunii la care pornise, el se stăpâni.

—Domnule, spuse dânsul, pentru că sunt prea formalist vă îndoiți de cuvântul meu?

—Sunteți prea formalist, pentru că vă e teamă; dar nu este mai puțin adevărat că v-am văzut privind la această fereastră.

—Teamă! eu, teamă! strigă Chanlay întorcându-se dintr-o săritură în fața adversarului său. Nu cumva ați spus că-mi este teamă, domnule?

—Am spus-o, răspunse Dubois.

—Dar atunci, reluă cavalerul, înseamnă așadar că-mi căutați ceartă?

—Chiar așa! e vizibil, mi se pare. Ia te uită! parcă ați veni din fundul Bretaniei!

—La naiba! strigă Gaston trăgând spada, hai, domnule, sabia sus!

—Iar dumneavoastră, haina jos, vă rog, spuse Dubois aruncându-și mantia și pregătindu-se să facă ia fel și cu haina.

—Haina jos? pentru ce? întrebă cavalerul.

—Pentru că nu vă cunosc, domnule și pentru că destrăbălații nocturni au câteodată hainele dublate din prevedere de o cămașă de zale.

De-abia pronunțase Dubois aceste cuvinte, că mantia și haina cavalerului erau departe de dânsul; dar în momentul în care Gaston, cu sabia goală, se avânta asupra adversarului său, bărbatul beat se rostogoli printre picioarele lui, cântărețul din ghitară îl apucă de brațul drept, ofițerul de poliție de brațul stâng, iar cel de al patrulea, care nu fusese văzut, îl prinse de mijloc.

—Un duel, domnule, strigară acești oameni, un duel, cu toată interdicția regelui! și îl duceau spre poarta pe treptele căreia stătuse culcat omul beat.

—Un asasinat! murmura Gaston printre dinți, neîndrăznind să strige de teamă să n-o compromită pe Hélène. Mizerabililor!

—Domnule, suntem trădați, spunea Dubois înfășurând într-un pachet haina și pelerina cavalerului și punându-le sub brațul său, dar ne vom reîntâlni mâine, fiți liniștit.

Și alergă cât îl țineau picioarele spre hotel, în vreme ce Gaston era închis într-o sală de jos.

Dubois urcă scările din două sărituri și, închizându-se în camera lui, scoase prețiosul portofel din buzunarul cavalerului. Într-un buzunar secret, era ascuns un țechin tăiat în două și numele unui bărbat.

Țechinul era evident un semn de recunoaștere.

Numele era fără îndoială acela al bărbatului căruia Gaston îi era recomandat și care se numea căpitanul La Jonquière. Hârtia era, de altfel, tăiată într-un anumit fel.

—La Jonquière! murmură Dubois, La Jonquière, asta e; suntem de-acum cu ochii pe el. Foarte bine!

Scotoci repede tot restul portofelului; nu mai conținea altceva.

—E puțin, spuse dânsul, dar e destul.

Tăie o hârtie după formatul celeilalte, scrise numele, apoi sună. Cineva bătu încetișor la ușă, ușa era închisă pe dinăuntru.

—E adevărat, spuse Dubois, uitasem.

Se duse să deschidă. Era domnul Tapin.

—Ce-ați făcut cu el? întrebă Dubois.

—E închis în sala de jos și ferit vederii.

—Duceți înapoi această pelerină și această haină acolo unde le-a aruncat, pentru ca să le găsească în același loc; cereți-i scuze și puneți-l în libertate. Luați seama ca nimic să nu lipsească din buzunarele hainei, nici portofelul, nici punga, nici batista; este important ca el să nu aibă nici o bănuială. În același timp, îmi veți

aduce haina și pelerina mea, care au rămas pe câmpul de bătaie.

Domnul Tapin se înclină, până la pământ și se retrase pentru a îndeplini ordinele pe care le primise.

VIZITA

Toată această scenă, după cum am spus, se petrecuse pe străduța care trecea pe sub ferestrele Hélènei; dânsa auzise așadar zgomotul acestei confruntări, iar cum în mijlocul tuturor glasurilor a crezut că o auzise și pe aceea a cavalerului, se apropiase cu neliniște de fereastră când, chiar în acea, clipă ușa camerei sale se deschise, iar doamna Desroches intră. Venea s-o roage pe Hélène să treacă în salon, deoarece persoana care trebuia s-o viziteze sosise.

Hélène tresări și simți că e aproape gata să leșine. Voi să întrebe ceva, dar nu mai avea glas. O urmă deci pe doamna Desroches, mută și tremurând.

Salonul în care o introduse conducătoarea sa era fără nici o lumină; toate lumânările fuseseră stinse cu grijă; și numai căminul, în care mai licărea un rest de foc, arunca pe covor o lumină imperceptibilă care nu se ridica până la față. Ba încă doamna Desroches luă o carafă și turnă peste această flacără muribundă un pic de apă care făcu să se înstăpânească în cameră o deplină obscuritate. Atunci doamna Desroches, după ce-i recomandă lui Hélène să nu aibă nici o teamă, se retrase. O clipă după aceea, tânăra fată auzi o voce în spatele celei de-a patra uși care nu se deschisese încă.

Tresări la sunetul acestei voci.

Făcu aproape împotriva voinței sale câțiva pași în direcția acelei uși, ascultând cu aviditate.

—E oare pregătită? spunea vocea.

—Da, monseniore, răspunse doamna Desroches.

—Monseniore! murmură Hélène; cine oare, Doamne! va veni aici?

—Așadar e singură?

—Da, monseniore.

—Prevenită de sosirea mea?

—Da, monseniore.

—Nu vom fi întrerupți?

—Monseniorul poate conta pe mine.

—Și nici o lumină?

—Complet întuneric.

Se auziră pașii care se apropiau, apoi aceștia se opriră.

—Hai, deschis, doamnă Desroches, spuse vocea, ați găsit-o atât de frumoasă precum se spune?

—Mai frumoasă decât își poate închipui Alteța Voastră.

—Alteța Voastră! Doamne! ce spune ea acolo? murmură tânăra fată aproape să leșine.

În aceeași clipă, ușa salonului scârțâi în balamalele sale aurite; un pas destul de greoi, deși înăbușit de un covor gros,apropiindu-se, făcu să trosnească parchetul. Hélène simți tot sângele năvălindu-i spre inimă.

—Domnișoară, spuse aceeași voce, binevoiți, vă rog, să mă ascultați.

—Sunt gata, murmură Hélène, aproape să moară.

—Sunteți speriată?

—Mărturisesc, eu...; trebuie să vă spun domnule sau monseniore?

— Spuneți-mi dragul meu.

În acest moment, mâna ei o atinse pe aceea a necunoscutului.

—Doamnă Desroches, sunteți aici? strigă Hélène dând înapoi fără să vrea.

—Doamnă Desroches, reluă vocea, spuneți-i domnișoarei că se află la fel de în siguranță aici ca într-un templu, înaintea lui Dumnezeu.

—Oh! monseniore, sunt la picioarele dumneavoastră, iertați-mă.

—Copila mea, ridicați-vă și așezați-vă aici. Doamnă Desroches, închideți toate ușile; iar acum,

continuă necunoscutul, reîntorcându-se la Hélène, dați-mi mâna, vă rog.

Hélène întinse mâna care o întâlni pentru a doua oară pe aceea a străinului, dar care nu se mai îndepărtă.

—S-ar spune că tremură și el, murmură dânsa.

—Hai, ce aveți? spuse necunoscutul, oare vă fac teamă scumpă copilă?

—Nu, răspunse Hélène; dar simțind mâna dumneavoastră strângând-o pe a mea, o senzație ciudată... un freamăt de neînțeles...

—Vorbiți-mi, Hélène, spuse necunoscutul pe un ton de duioșie nesfârșită. Știu de-acum că sunteți frumoasă; dar este pentru prima oară când aud sunetul glasului dumitale. Vorbiți, eu vă ascult.

— Dar dumneavoastră m-ați văzut de-acum așadar? întrebă cu grație Hélène.

—Vă amintiți că, acum doi ani, stareța augustinelor a pus să se facă portretul dumneavoastră?

—Da, îmi aduc aminte de un pictor care a venit anume din Paris, după cum am fost asigurată.

—Acest pictor eu l-am trimis la Clisson.

—Și acest portret vă era destinat?

— Acest portret, iată-l, răspunse necunoscutul scoțând din buzunar o miniatură care nu putea fi văzută, dar pe care o întinse către Hélène s-o atingă.

—Dar ce interes puteți avea de a pune să se facă și apoi a păstra astfel portretul unei biete orfane?

—Hélène, răspunse necunoscutul după o clipă de tăcere, eu sunt cel mai bun prieten al tatălui dumitale.

—Al tatălui meu! strigă Hélène. Așadar trăiește?

—Da.

—Și îl voi vedea într-o zi?

—Poate.

—Oh! fiți binecuvântat, reluă Hélène, strângând la rândul ei mâinile necunoscutului, fiți binecuvântat, pentru că îmi aduceți această veste bună.

—Scumpă copilă! murmură necunoscutul.

—Dar, dacă trăiește, continuă Hélène cu un ușor sentiment de îndoială, cum de a întârziat așadar atât de mult să se intereseze de fiica lui?

—Avea vești despre dumneata în fiecare lună și, deși de departe, veghea asupra dumitale, Hélène.

—Și cu toate acestea, reluă Hélène cu un accent de respectuos reproș, o mărturisiți dumneavoastră înșivă, de șaisprezece ani nu m-a văzut...

—Credeți-mă, reluă necunoscutul, considerații de cea mai înaltă importanță l-au privat de această fericire.

—Vă cred, domnule; nu-mi este îngăduit mie să-mi acuz tatăl.

—Nu; dar vă este îngăduit să-l iertați dacă se acuză el însuși.

—Eu să-l iert! exclamă Hélène uluită.

—Da; iar această iertare, pe care nu poate să v-o ceară el însuși, scumpă copilă, eu sunt acela care vin să v-o cer în numele său.

—Domnule , spuse Hélène, nu vă înțeleg.

—Ascultați-mă deci, spuse necunoscutul.

—Ascult.

—Da, dar mai întâi dați-mi înapoi mâna dumneavoastră.

—Iat-o.

S-a produs un moment de tăcere, ca și când necunoscutul ar fi vrut să-și recheme toate amintirile dintr-o dată; apoi continuă:

—Tatăl dumneavoastră avea un comandament în armatele fostului rege; în bătălia de la Nerwinde, la care el fusese numit în fruntea casei regale, unul dintre scutierii săi, numit domnul de Chaverny, căzu aproape de dânsul, străpuns de un glonte; tatăl

dumneavoastră voi să-l ajute, însă rana era mortală și rănitul, care nu-și făcea iluzii asupra stării sale, îi spuse scuturând capul: „Nu la mine trebuie să te gândești, ci la fiica mea”. Tatăl dumitale îi strânse mâna în semn de promisiune și rănitul, care se sprijinise pe un genunchi, căzu și muri, ca și când n-ar fi așteptat decât această asigurare pentru a închide ochii. Mă ascultați, nu-i așa, Hélène? se întrerupse necunoscutul.

—Oh! mă mai întrebați! exclamă tânăra fată.

—Într-adevăr, continuă povestitorul, campania o dată terminată, prima grijă a tatălui dumitale a fost să se ocupe de mica orfană; era o încântătoare copilă de zece până la doisprezece ani, care promitea la acea vârstă să fie frumoasă așa cum sunteți dumneavoastră acum... Moartea domnului de Chaverny, tatăl ei, îi răpise orice sprijin și orice avere, tatăl dumitale o făcu să intre în mănăstirea Vizitării[1] a doamnelor din foburgul Saint-Antoine și anunță dinainte că, atunci când va sosi vremea s-o înzestreze, el singur se va îngriji de dotă.

—Mulțumesc, Doamne! strigă Hélène; mulțumesc pentru că mi-ai hărăzit de a fi fiica unui om care își ținea atât de fidel promisiunea.

—Așteptați, Hélène, reluă necunoscutul, deoarece iată momentul în care tatăl dumitale va înceta să vă merite elogiile.

Hélène tăcu, iar necunoscutul continuă:

—Tatăl dumitale, într-adevăr, așa cum se angajase, a vegheat asupra orfanei care atinse vârsta de optsprezece ani; era atunci o fată adorabilă; astfel că tatăl dumitale își dădu seama că vizitele sale la mănăstire deveneau mai dese și mai lungi decât se cuvenea. Tatăl dumitale începea s-o iubească pe pupila sa; prima lui înclinare a fost să se înspăimânte

[1] Sărbătoarea Vizitării, la catolici. Vizita pe care a făcut-o Maria la vara ei Elisabeta, în timpul sarcinii sale. (n.t.)

de această dragoste, pentru că se gândea la promisiunea pe care o făcuse domnului de Chaverny rănit și muribund, iar el înțelegea că ar fi însemnat s-o îngrijească prost, seducând-o pe fiica lui; astfel că, pentru a-i veni în ajutor, o însărcină pe maica superioara să se intereseze de o partidă potrivită pentru domnișoara de Chaverny și află de la dânsa că nepotul său, tânăr gentilom din Bretania, văzând-o pe călugăriță atunci când se dusese s-o viziteze ea însăși, se îndrăgostise de dânsa și îi mărturisise nemăsurata dorință pe care ar avea-o de a obține mâna ei.

—Ei bine! Domnule? întrebă Hélène, văzând că necunoscutul ezita să continue.

—Ei bine! uimirea tatălui dumitale a fost mare, Hélène, când află chiar din gura maicii superioare că domnișoara de Chaverny răspunsese că nu voia să se mărite și că dorința sa cea mai mare era să rămână în mănăstirea unde a fost crescută; și că ziua cea mai fericită a vieții sale va fi aceea în care se va călugări.

—Iubea pe cineva? spuse Hélène.

—Da, copila mea, răspunse necunoscutul, ați ghicit; vai! nu poți să fugi din calea destinului. Domnișoara de Chaverny îl iubea pe tatăl dumitale; multă vreme ea închise taina în inima sa, dar într-o zi, când tatăl dumitale o îndemna să renunțe la acest plan ciudat de a se călugări, sărmana copilă, nemaiputând să reziste multă vreme, îi mărturisi totul. Tare împotriva dragostei sale atâta timp cât crezuse că nu era împărtășită, el slăbi când văzu că nu mai trebuie decât să dorească pentru a obține; erau atât de tineri amândoi, tatăl dumitale nu avea decât douăzeci și cinci de ani, domnișoara de Chaverny n-avea încă optsprezece, încât uitară de lumea întreagă pentru a nu-și mai aminti decât un lucru, acela că puteau să fie fericiți.

—Însă, deoarece se iubeau atât, întrebă Hélène, pentru ce nu se căsătoreau?

—Pentru că, răspunse necunoscutul, orice unire era imposibilă între ei din cauza distanței care îi despărțea; nu vi s-a spus, Hélène, că tatăl dumitale era un foarte mare senior?

—Vai! da, răspunse Hélène, o știu.

—Vreme de un an, continuă necunoscutul, fericirea lor a fost deplină și a depășit propriile lor speranțe; dar după un an, Hélène, ați venit pe lume, și...

—Și?... murmură timid tânăra fată.

—Și nașterea dumitale a costat-o viața pe mama dumitale.

Hélène izbucni în suspine.

—Da, continuă necunoscutul cu o voce emoționată de amintirile sale, da, plângeți, Hélène, plângeți-o pe mama dumitale, era o femeie sfântă și demnă, căreia în decursul necazurilor sale, al plăcerilor sale, al nebuniilor sale poate, tatăl dumitale, vă jur asta, i-a păstrat o nobilă amintire; astfel încât a trecut asupra dumitale toată dragostea pe a avut-o pentru dânsa.

—Și totuși, spuse Hélène cu un ușor accent de reproș, tatăl meu a consimțit să mă îndepărteze de el; și totuși, de la nașterea mea, tatăl meu nu m-a mai văzut.

—Hélène, reluă necunoscutul, în privința aceasta, iertați-l pe tatăl dumitale, pentru că n-a fost vina lui: ați venit pe lume în 1703, adică în momentul cel mai auster al domniei lui Ludovic al XIV-lea. Tatăl dumitale fiind de-acum căzut în dizgrația regelui sau, mai curând, în aceea a doamnei de Maintenon, pentru dumneata poate încă mai mult decât pentru el, se hotărî să vă îndepărteze; v-a trimis în Bretagne, v-a încredințat bunei maici Ursule, superioara mănăstirii unde ați fost crescută. În sfârșit, regele Ludovic al XIV-lea fiind mort și toate lucrurile schimbându-se în Franța, el s-a hotărât să vă cheme în preajma lui; în

decursul întregului drum, de altfel, trebuie să fi remarcat faptul că grija lui veghea asupra dumitale; și astăzi chiar, când a aflat că trebuie să ajungeți la Rambouillet; ei bine! n-a avut inima să aștepte până mâine, a venit în întâmpinarea dumitale, Hélène.

—O Doamne! strigă Hélène, e oare-adevărat?

—Și, revăzându-vă, sau mai curând ascultându-vă, a crezut că o ascultă pe mama dumitale, același chip, aceeași puritate în expresie, același accent în glas. Hélène! Hélène! să fiți mai fericită decât ea, din adâncul inimii sale imploră Cerul.

—Oh! Doamne! exclamă Hélène, atâta emoție în mâna dumneavoastră care tremură... Domnule, domnule, spuneți că tatăl meu a venit în întâmpinarea mea?

—Da.

—Aici, la Rambouillet?

—Da.

—Spuneți că a fost fericit să mă revadă?

—Oh! da, foarte fericit.

—Dar fericirea aceasta nu i-a fost îndeajuns câtuși de puțin, nu-i așa? A dorit să-mi vorbească, a dorit să-mi spună el însuși povestea nașterii mele, a dorit ca eu să-i pot mulțumi pentru dragostea lui, să-i cad la genunchi, să-i cer binecuvântarea? Oh! strigă Hélène îngenunchind, oh! sunt la picioarele dumneavoastră, binecuvântați-mă, tată!

—Hélène, copilul meu, fiica mea! strigă necunoscutul, oh! nu la genunchii mei, în brațele mele, în brațele mele!

—Oh! tată, tată! murmură Hélène.

—Și totuși, continuă necunoscutul, totuși venisem cu o altă intenție, venisem hotărât să neg totul, să rămân un străin pentru tine; dar simțindu-te aici, aproape de mine, strângându-ți mâna, ascultând glasul tău atât de blând, n-am avut puterea; doar atât,

nu mă face să regret slăbiciunea mea, iar un secret veșnic...

—Pe mama, vă jur! exclamă Hélène.

—Ei bine! e tot ce trebuie, reluă necunoscutul. Acum, ascultați-mă, deoarece trebuie să vă părăsesc,

—Oh! de-acum, tată?

—Trebuie.

—Porunciți-mi, tată, ascult.

—Mâine, veți pleca la Paris; casa care vă este destinată vă așteaptă. Doamna Desroches, care are instrucțiuni de la mine, vă va conduce; iar acolo, în prima clipă când îmi vor îngădui îndatoririle mele, voi veni să vă văd.

—În curând, nu-i așa, tată? pentru că, nu uitați că sunt singură pe lume.

—Cât de curând voi putea.

Și, apropiindu-și pentru ultima dată buzele de fruntea Hélènei, necunoscutul depuse acolo unul dintre acele suave și caste săruturi care sunt la fel de duioase pentru inima unui tată, pe cât este de duios un sărut de dragoste pentru inima unui iubit.

Zece minute după aceasta, doamna Desroches intră din nou cu o lumânare în mână. Hélène stătea îngenuncheată și rugându-se cu capul sprijinit de un fotoliu; ea ridică ochii și, fără a-și întrerupe rugăciunea, făcu semn doamnei Desroches să pună lumânarea pe cămin; doamna Desroches ascultă și se retrase.

Câteva minute încă, Hélène se rugă, apoi se ridică, privi în jurul ei, deoarece i se părea că iese dintr-un vis; însă toate obiectele martore ale acestei întrevederi a tinerei fete cu tatăl său erau încă la locul lor, acolo, prezente și vorbind pentru a spune astfel. Această lumânare singuratică adusă de madame Desroches și care nu lumina decât anevoie apartamentul, această ușă mereu închisă până atunci și pe care doamna Desroches retrăgându-se o lăsase întredeschisă și, mai mult decât toate laolaltă încă,

emoția adâncă pe care o încerca tânăra fată, o făceau să înțeleagă faptul că nu era un vis din care ieșea, ci un mare și real eveniment care tocmai se săvârșise în viața ei. Apoi, în mijlocul tuturor acestora, amintirea lui Gaston i se întorcea în gând. Acest tată pe care se temea atât de mult să-l vadă, acest tată atât de bun și de afectuos, acest tată care iubise atât de mult el însuși, care suferise atât de mult din cauza dragostei sale, nu va constrânge desigur voința sa; de altfel, Gaston, fără a face parte dintr-o spiță istorică sau ilustră, era ultimul descendent al uneia dintre cele mai vechi familii din Bretagne; mai mult decât toate acestea, ea îl iubea pe Gaston din toată inima ei, ar fi murit dacă ar fi fost despărțită de el și, dacă tatăl ei o iubea cu adevărat, tatăl ei nu-i va dori moartea.

Existau poate la fel de bine, în ceea ce-l privește pe Gaston, anumite piedici, dar aceste obstacole n-ar putea să fie decât neînsemnate în comparație cu acelea care ar fi putut să se ridice în ceea ce o privește pe dânsa; aceste obstacole se vor aplana așadar ca și celelalte, iar viitorul pe care acești tineri l-au întrevăzut atât de întunecat, redevenit de-acum pentru Hélène plin de speranță, va redeveni în curând pentru amândoi plin de dragoste și de fericire.

Hélène adormi cu astfel de gânduri surâzătoare, iar din veghea ei plină de bucurie trecu în lumea viselor duioase.

De partea lui, Gaston, redat libertății cu foarte multe scuze din partea celor care-l arestaseră și care pretindeau că l-au luat drept altul, se dusese să-și regăsească plin de îngrijorare haina și pelerina, pe care spre marea lui bucurie le aflase în același loc; după aceea, alergând de îndată la hotelul „Tigrul Regal”, se închisese cu grijă în camera lui și își cercetase cu multă grabă portofelul. Portofelul său era în aceeași stare în care îl lăsase, complet neatins, iar în buzunarul secret el regăsi jumătatea de piesă din

aur și adresa căpitanului La Jonquière pe care, pentru și mai multă siguranță, o arse numaidecât.

Apoi, dacă nu mai vesel, cel puțin mai liniștit, atribuind evenimentul din acea seară unuia dintre acele mii de accidente care pot să-l asalteze pe un om care se plimbă noaptea, se retrase în camera lui și, după ce-i dădu lui Oven instrucțiuni pentru a doua zi, se culcă, murmurând numele Hélènei, după cum și Hélène îl murmurase pe al său.

În acest timp, două trăsuri plecau de la hotelul „Tigrul Regal”: cea dintâi, în care se aflau doi gentilomi în livrea de vânătoare, era luminată puternic, precedată și urmată de doi însoțitori călare.

Cea de a doua, fără felinare, având înăuntru un simplu călător înfășurat în pelerina lui, o urmărea pe cea dintâi la două sute de pași distanță, fără a o pierde nici o clipă din vedere; de-abia ajunse la bariera de l'Etoile, acestea se despărțiră; și în vreme ce trăsura puternic luminată oprea la picioarele marii scări de la Palatul Regal, trăsura fără lumină oprea la mica poartă din strada Valois.

Amândouă, de altfel, ajunseseră fără vreun accident.

ÎN CARE DUBOIS DOVEDEȘTE CĂ POLIȚIA LUI PARTICULARĂ ERA MAI BINE PUSĂ LA PUNCT, CU 300.000 DE LIVRE, DECÂT ERA PUSA LA PUNCT POLITIA NOASTRĂ GENERALA CU TREI MILIOANE

Oricât de mari ar fi fost ostenelile nopților sale, pe care le petrecea în drumuri sau în orgii, ducele de Orléans nu schimba nimic din rânduiala zilelor sale. Toate diminețile erau consacrate treburilor, iar diferitele genuri de treburi aveau zilele lor. De obicei la început lucra singur sau cu Dubois, chiar înainte de a se îmbrăca, apoi venea ceremonialul sculării, care era foarte scurt, în timpul căruia primea puțină lume. Acest ceremonial era urmat de audiențe care, în general, îl rețineau până la ora unsprezece sau până la prânz; apoi veneau șefii de consilii: La Vrillère, mai întâi, apoi Leblanc, cel care îi dădea socoteala în legătură cu spionajul; apoi Torcy, care-i aducea scrisorile importante pe care le sustrăsese; apoi în sfârșit mareșalul de Villeroy, cu care, spune Saint-Simon, nu lucra, ci se fălea. Către ora două și jumătate, i se servea ciocolata, singurul lucru pe care îl lua dimineața și pe care îl lua de față cu toată lumea, discutând și râzând. Această pauză, întrerupere în ziua sa de lucru, dura o jumătate de oră, după aceea urma audiența femeilor; audiența odată terminată, trecea de obicei pe la doamna ducesă de Orléans, de unde ieșea pentru a se duce să-l salute pe tânărul rege, pe care îl vedea invariabil o dată pe zi, fie la o oră, fie la alta; și pe care nu-l întâlnea sau nu-l părăsea decât cu un aer de respect și reverențe care aduceau aminte fiecăruia dintre dânșii în ce mod trebuia să-i vorbești unui rege. Acest program era prelungit o dată pe săptămână de primirea miniștrilor străini și, duminica și sărbătorile, de o liturghie oficiată și ascultată în capela particulară.

La ora șase seara, dacă avea consiliu, la ora cinci, dacă nu avea, totul era terminat și nu mai era vorba de treburi. Atunci, regentul se ducea sau la Operă sau la doamna de Bem; dar acest ultim divertisment era nevoie să fie înlocuit de altul, deoarece, așa cum am văzut la începutul acestei povestiri, era certat cu fiica lui mult iubită din cauza căsătoriei sale cu Riom. După

aceea venea ora acelor faimoase dineuri, care fac atâta zgomot și care aveau loc, vara, la Saint-Cloud și la Saint-Germain și iarna la Palatul Regal.
Aceste dineuri se compuneau din zece până la cincisprezece persoane, rareori mai puțin, rareori mai mult; la aceste dineuri se afla tot felul de lume. Cei obișnuiți dintre bărbați erau ducele de Broglie, Noël, Brancas, Biron, Canillac, apoi câțiva tineri de legătură, cum îi numește Saint-Simon, strălucind prin spiritul lor și prin destrăbălarea lor. Femeile erau doamnele de Parabère, de Phalaris, de Sabran și d'Everne, vreo fată de la Operă mai cunoscută, cântăreață sau dansatoare, adeseori ducesa de Berri. E de la sine înțeles că persoana Alteței Sale Regale adăuga uneori la desfrâul acestor dineuri, însă nu reducea niciodată nimic.

În aceste dineuri domnea egalitatea cea mai absolută, în virtutea căreia regi, miniștri, consilieri, doamne de la curte, totul era trecut în revistă, jumulit, țesălat, scotocit. Acolo, limba franceză ajungea la libertatea limbii latine; acolo, totul se povestea, se spunea sau se făcea, cu condiția de a fi spiritual povestit, spus ori făcut. Astfel că dineurile acestea aveau un asemenea farmec pentru regent, încât, atunci când sosea ora și când ultimul dintre convivi era de față, în spatele acestuia se închideau și se baricadau ușile, iar asta în așa fel încât orice treburi care ar fi putut surveni, chiar dacă ar fi fost în interesul regelui, în interesul Franței, în interesul regentului însuși, era inutil a încerca să străbați până la dânsul: interdicția dura până a doua zi dimineață.

În ceea ce-l privește pe Dubois, se afla rareori la aceste dineuri, pe care sănătatea lui proastă nu i le îngăduia. De asemenea acesta era momentul pe care dușmanii lui îl alegeau pentru a-l defăima: ducele d'Orléans râdea cât îl țineau puterile de atacurile împotriva ministrului său și, ca și ceilalți, dădea câte o

lovitură de cioc, de gheară sau de dinți în carcasa destrămată a ex-preceptorului său. Dubois știa foarte bine că, în cea mai mare parte a timpului, el susținea conversația dineului; dar cum știa de asemenea că dimineața regentul uitase întotdeauna și invariabil ceea ce se discutase noaptea, el se neliniștea puțin de toate aceste asalturi care se dădeau împotriva creditului său, demolat în fiecare noapte și crescând în fiecare zi.

Și de asemenea regentul, care se simțea din zi în zi mai greoi, știa că poate să conteze pe vigilența lui Dubois. Dubois veghea când regentul dormea, supa sau bătea drumurile. Dubois, care părea că nu se poate ține pe picioare, era neobosit. Se afla în același timp la Palatul Regal, la Saint-Cloud, la Luxembourg și la Operă; el se afla pretutindeni unde era regentul, trecând prin spatele său ca o umbră, arătându-și figura de dihor pe un coridor, între cele două uși ale unui salon, în spatele pătratului unei loji. Dubois, în sfârșit, părea să aibă darul ubicuității.

Întorcându-se din drumul său la Rambouillet, unde l-am văzut veghind în preajma regentului cu atâta solicitudine și asiduitate, el pusese să-l cheme pe domnul Tapin, care, stând în șa pe un excelent cal englez și îmbrăcat în însoțitor de vânătoare, se amestecase în suita prințului și se întorsese cu dânsa fără a fi recunoscut, mulțumită întunericului; vorbise cu el un ceas, îi dăduse instrucțiuni pentru a doua zi, dormise patru sau cinci ore, în sfârșit se sculase și la ora șapte, încântat de avantajele pe care le cucerise asupra regentului și din care nădăjduia bineînțeles să tragă profit, se prezentă la mica ușă de la camera de culcare, pe care valetul de cameră al Alteței Sale Regale o deschidea întotdeauna la prima sa chemare, chiar dacă ducele de Orléans nu era singur.

Regentul încă mai dormea.

Dubois se apropie de patul său și îl privi câtva timp cu surâsul acela care amintea în aceeași vreme de maimuță și de diavol.

În sfârșit, se hotărî să-l trezească.

—Hei! Monseniore, hei! să ne trezim, strigă dânsul.

Ducele de Orléans deschise ochii și-l văzu pe Dubois, dar sperând să se debaraseze de dânsul prin câteva dintre acele bruftuluieli cu care ministrul său era atât de mult obișnuit încât alunecau pe lângă dânsul ca pe o tablă ceruită:

—Ah! tu ești, abate? du-te la naiba! și se întoarse cu nasul la perete.

—Monseniore, chiar de acolo vin, dar era prea grăbit pentru a se întâlni din nou cu mine, așa că m-a trimis la dumneavoastră.

—Lasă-mă-n pace, sunt obosit.

—Cred și eu, noaptea a fost furtunoasă, nu-i așa?

—Ce vrei să spui? întrebă ducele întorcându-se pe jumătate.

—Spun că meseria pe care ați îndeplinit-o noaptea trecută nu înseamnă nimic pentru un bărbat care dă întâlniri la ora șapte dimineața.

—Ți-am dat întâlnire la ora șapte, abate?

—Da, monseniore, ieri dimineață, înainte de a pleca la Saint-Germain.

—E al naibii de adevărat! spuse regentul.

—Monseniorul ignora că noaptea va fi atât de obositoare.

—Obositoare? M-am sculat de la masă la ora șapte.

—Da, însă după aceea?

—Ei bine, care după aceea?

—Sunteți cel puțin mulțumit, monseniore, iar tânăra persoană merita alergătura?

—Ce alergătură?

— Aceea pe care monseniorul a făcut-o ieri seară după cină sculându-se de la masă, la ora șapte.

—S-ar părea, ascultându-te, că e foarte obositor să te întorci de la Saint-Germain aici.

— Monseniorul are dreptate, de la Saint-Germain până aici nu e decât un pas; dar există un mijloc de a prelungi drumul.

—Care?

—Trecând prin Rambouillet.

—Visezi, abate.

—Visez, fie, monseniore; atunci am să vă povestesc visul meu, el va dovedi Alteței Voastre că mă preocup de dânsul visând.

—Vreo nouă baliverna.

—Deloc; am visat că monseniorul hăituia un cerb la răspântia de la Treillage; și că animalul, civilizat ca un cerb de casă bună, s-a lăsat alungat politicos patru leghe pătrate, după care s-a lăsat prins la Chambourcy.

—Până aici visul tău seamănă destul de bine cu un adevăr; continuă, abate, continuă.

—Iar mai apoi, monseniorul s-a întors la Saint-Germain, s-a așezat la masă la ora cinci și jumătate și, așezându-se la masă, a ordonat să i se țină trăsura lui fără stemă gata și înhămată cu patru cai pentru ora șapte și jumătate.

—Hai, nu e rău, abate, nu e rău!

—La ora șapte și jumătate, într-adevăr, monseniorul a concediat pe toată lumea, în afară de La Fare, cu care s-a urcat în trăsură. Așa este, monseniore?

—Zi-i mai departe, zi-i!

—Trăsura a luat drumul spre Rambouillet, unde a ajuns la ora nouă și trei sferturi; numai că, la cele dintâi case din oraș, ea s-a oprit: monseniorul a coborât, i s-a adus un cal care îl aștepta, iar, în timp ce

La Fare și-a continuat drumul spre hanul „Tigrul Regal'', monseniorul îl urma ca însoțitor.

—Aici visul tău se încurcă, nu-i așa, abate?

—Nu, monseniore, nu cine știe ce.

—Atunci, continuă așadar.

—Ei bine, pe când acest arogant de La Fare se făcea că mănâncă o cină proastă care i s-a servit numindu-l Excelență, monseniorul încredința calul său unui paj, intrând într-un mic pavilion

—Demon ce ești! dar unde stăteai oare ascuns?

—Eu, monseniore, eu n-am părăsit Palatul Regal, unde am dormit dus, iar dovada este că vă povestesc visul meu.

—Și cine era în a-cest pavilion?

—Mai întâi, la ușă, o duenă oribilă, înaltă, galbenă și uscată.

—Dubois, te voi prezenta lui Desroches și, poți să fii liniștit, prima dată când te va întâlni îți va scoate ochii.

—După aceea în interior, ah! păi! în interior...

—Ah! iată ceea ce n-ai putut să vezi, sărmanul meu abate, nici măcar în vis.

—Haida de! Monseniore, mi-ați suprima, sper asta pentru dumneavoastră, cei cinci sute de mii de livre ai mei pentru poliția secretă, dacă, mulțumită lor, n-aș vedea în interioare.

—Ei bine! ce-ai văzut oare în acesta?

—Pe legea mea, monseniore, o mică și încântătoare bretonă; șaisprezece până la șaptesprezece ani, frumoasă ca dragostea și chiar mai frumoasă decât anumite iubiri, venind în linie dreaptă de la augustinele din Clisson, acompaniată până la Rambouillet de o bună și bătrână soră a cărei prezență un pic jenantă a fost suprimată de îndată, nu-i așa?

—Dubois, adeseori m-am gândit că tu ești diavolul și că ai luat înfățișarea unui abate pentru a mă pierde.

—Pentru a vă salva, monseniore, pentru a vă salva, v-o spun eu.

—Pentru a mă salva! nu bănuiam.

—Ei bine, haideți, continuă Dubois cu surâsul lui de demon, sunteți mulțumit de mititica, monseniore?

—Încântat! Dubois, e încântătoare!

—Bineînțeles! ați făcut-o să vină de destul de departe pentru asta și, dacă era altfel, ați fi fost păgubit,

Regentul încruntă din sprâncene; dar, reflectând că Dubois știa totul până aici, însă fără îndoială ignora altceva, încruntarea lui din sprâncene se termină printr-un surâs.

—Hai, Dubois, spuse dânsul, fără îndoială ești un mare om.

—Ah! Monseniore, numai dumneavoastră vă mai îndoiați de asta și totuși mă dizgrațiați.

—Pe tine!...

—Fără îndoială, îmi ascundeți aventurile dumneavoastră.

—Hai, nu te supăra, Dubois.

—Ar fi pentru ce, totuși, monseniore, vă rog să recunoașteți.

—Și pentru ce?

—Pentru că, pe cuvântul meu, aș fi găsit la fel de bine și poate și mai bine. De ce naiba nu mi-ați spus că vă trebuie o bretonă? v-ar fi fost adusă, monseniore, v-ar fi fost adusă!

—Într-adevăr?

—Oh! Doamne, desigur; aș fi găsit bretoane, să mai și vând!

—La fel cu asta?

—La fel și mai bine.

—Abate!...

—Chiar așa! strașnică ocazie ați mai găsit!

—Domnule Dubois!...

—Poate credeți că ați pus mâna pe o comoară, nu-i așa?

—Hei! hei!

—Dacă ați ști ceea ce este bretona dumneavoastră și la ce vă expuneți!

—Să nu ne ținem de glume, abate, te-aș ruga foarte mult.

—Oh! cu siguranță, monseniore, v-ați întristat.

—Ce vrei să spui?

—Niște aparențe vă conving, o noapte vă amețește ca pe un școlar, iar, a doua zi, nu mai este nimeni care să se compare cu noua venită; este oare atât de frumoasă, monseniore, această fetiță?

—Încântătoare!

—Și cuminte! virtutea însăși; v-a fost aleasă dintr-o mie, nu-i așa?

—E chiar așa cum spui, dragul meu.

—Ei bine! cât despre mine, eu vă declar, monseniore, că sunteți pierdut.

—Eu? '.

—Iată: bretona dumneavoastră este o femeie guralivă.

—Tăcere, abate!

—Cum, tăcere!

—Da, nici un cuvânt mai mult, îți interzic, reluă regentul cu un aer grav.

—Monseniore! și dumneavoastră, de asemenea, ați avut un vis rău; lăsați-mă să vi-l explic.

—Domnule Joseph, vă voi trimite la Bastilia.

—La Bastilia cât veți pofti, monseniore, dar trebuie să știți despre această aventurieră că este...

—Este fiica mea, domnule abate!

Dubois dădu înapoi cu un pas, zâmbetul său ironic făcu loc celei mai adânci stupefacții.

—Fiica dumneavoastră, monseniore! și cu cine naiba ați mai făcut-o și pe asta?

—Cu o femeie onestă, abate, care a avut cinstea să moară înainte de a te fi cunoscut.

—Și copilul?

—Copilul a fost ascuns de toate privirile, pentru ca să nu fie întinată de ochii unei ființe veninoase ca tine.

Dubois se înclină adânc, se retrase respectuos și cu atitudinea unui om dezamăgit; regentul îl urmări cu o privire victorioasă până când închise ușa. Însă Dubois, după cum se știe, nu se descuraja prea ușor; nu închisese încă bine această ușă care îl despărțea de regent, că și zărise în această obscuritate, care îi acoperise ochii până acum, o lumină care, pentru el, valora cât flacăra celei mai strălucitoare bucurii.

—Și eu care spuneam, murmură dânsul coborând scara, că afurisita asta de conspirație va zămisli mitra mea de arhiepiscop; nătărăul de mine! călăuzind-o ușurel, ea vă zămisli de-a binelea pălăria mea de cardinal.

TOT RAMBOUILLET

La ora hotărâtă, Gaston, foarte nerăbdător, se dusese la Hélène; dar a trebuit să aștepte câtva timp în anticameră, deoarece doamna Desroches făcea greutăți pentru a autoriza această vizită. Însă Hélène se justifică pe cât de limpede, pe atât de hotărât, declarând că se consideră în stare să judece ea însăși ceea ce se cuvenea și ceea ce nu; și că decisese a-l primi pe compatriotul său domnul de Livry, care venea să-și ia rămas bun de la dânsa. Ne amintim că domnul

de Livry era numele pe care Gaston îl împrumutase în decursul întregului drum și pe care socotea nimerit să-l păstreze față de toți, excepție făcând aceia cu care misiunea în vederea căreia venea la Paris îl va pune în legătură.

Doamna Desroches se retrase așadar destul de prost dispusă în camera ei, încercând chiar să asculte conversația tinerilor; însă Hélène, care bănuia cine știe ce surpriză, se duse pentru a închide ea însăși ușa coridorului, la care puse zăvorul.

—Iată-vă, spuse dânsa, dragul meu; vă așteptam, n-am dormit în noaptea asta.

—Nici eu, Hélène; dar lăsați-mă să admir această splendoare. Hélène zâmbi. Mai întâi pe dumneavoastră: ce rochie frumoasă de mătase, ce coafură!... Cât de fermecătoare sunteți astfel!

—Nu prea aveți aerul că sunteți mulțumit!

Gaston nu răspunse, își continuă investigațiile.

—Tapetul e bogat, tablourile sunt de preț, aur, argint la cornișe; protectorii dumitale sunt bogați, pe cât se pare, Hélène?

—Cred, spuse tânăra fată surâzând; mi s-a spus totuși că tapetul acesta, aceste aurării pe care le admirați ca și mine, sunt vechi, ieșite din modă; și că vor fi înlocuite cu altele mai frumoase.

—Văd că Hélène este pe cale să devină o înaltă și puternică doamnă, spuse Gaston silindu-se să zâmbească; mă pune de-acum să fac anticameră.

—Dragul meu, nu făceați și acolo, pe lacul nostru, când barca dumitale aștepta ceasuri întregi?

—Pe atunci erați la mănăstire; nu așteptam decât bunăvoința maicii starețe.

—Titlul acesta vi se pare venerabil, nu-i așa?

—Oh da!

—Vă liniștește, vă impune respect, ascultare.

—Fără îndoială.

—Ei bine! judecați bucuria mea, prietene: aici regăsesc aceeași ocrotire, aceeași dragoste, încă și mai puternică, mai temeinică, mai durabilă.

—Cum așa! spuse Gaston uluit.

—Regăsesc...

—Vorbiți, în numele Cerului!

—Îl regăsesc pe tatăl meu!...

—Tatăl dumitale!... Ah! scumpa mea Hélène, sunt fericit, mă fac părtaș la bucuria dumitale. Ce fericire!... un tată care va veghea asupra iubitei mele, asupra soției mele!

—Va veghea... de departe.

—Cum! se desparte de dumneata?

—Vai! lumea, pe cât se pare, ne desparte!

—Este un secret?

—Pentru mine însămi; deoarece vă dați seama bine că de nu era astfel, ați fi știut de-acum totul. Față de dumneata, eu n-am secrete, Gaston.

—O naștere nefericită, o proscripție în familia dumitale, vreun obstacol trecător?

—Nu știu nimic.

—Este cu siguranță un secret; dar, spuse dânsul, surâzând, contez desigur pe dumneata și vă îngădui chiar să fiți discretă față de mine, dacă tatăl dumitale v-a poruncit acest lucru. Totuși, voi mai pune unele întrebări, nu vă veți supăra?

—Oh! nu.

—Sunteți mulțumită oare? Este un tată de care ați putea fi mândră?

—Așa cred; inima lui pare nobilă și bună, vocea lui este blândă și armonioasă.

—Vocea lui... dar... vă seamănă?

—Nu știu... Nu l-am văzut.

—Nu l-ați văzut?

—Nu, fără îndoială... era întuneric.

—Tatăl dumitale n-a încercat s-o vadă pe fiica lui!... dumneata, atât de frumoasă!... Oh! câtă indiferență!

—Dar bine, dragul meu, nu este indiferent; mă cunoaște bine, uite, are portretul meu, știți, acela care v-a făcut atât de gelos în primăvara trecută.

—Dar nu înțeleg.

—Era întuneric, vă spun.

—În această împrejurare se aprind aceste sfeșnice pe care iată-le, spuse dânsul cu un surâs mai rece.

—Acest lucru se întâmplă când vrei să fii văzut, dar atunci când ai motivele tale să te ascunzi...

—Ce tot spuneți? reluă Gaston visător; ce motive are un tată de a se ascunde de fiica sa?

—Foarte întemeiate, cred; iar dumneata, un bărbat serios, ați putea să-l înțelegeți mai bine decât mine, cu toate acestea eu nu mă mir ...

—Oh! scumpa mea Hélène, spuse Gaston visător, ce mi-ați povestit aici? Ce groază mi-ați strecurat în suflet!...

—Mă-nspăimântați, cu groaza aceasta a dumitale.

—Spuneți-mi, despre ce v-a vorbit tatăl dumitale?

—Despre iubirea atât de duioasă pe care a avut-o întotdeauna pentru mine.

Gaston făcu o mișcare.

—Mi-a jurat, că de azi înainte voi trăi fericită, că dorea să facă a înceta toată nesiguranța soartei mele

trecute, că va dispreţui consideraţiunile care l-au obligat până atunci de a mă renega drept fiica lui.

—Vorbe... vorbe... dar... ce mărturie a acestei iubiri v-a dat?... Iertaţi-mi întrebările nesăbuite, Hélène: întrevăd un abis de nenorociri, aş dori ca, pentru o clipă, nevinovăţia dumitale de înger, de care sunt atât de mândru, să facă loc infernalei sagacităţi a unui demon; mă veţi înţelege, nu mă voi acoperi de ruşinea de a vă întina prin acest interogatoriu atât de josnic şi atât de necesar, totuşi, pentru fericirea noastră viitoare.

—Nu înţeleg întrebarea dumitale câtuşi de puţin, altfel aş fi răspuns, Gaston.

—V-a mărturisit multă afecţiune?

—Multă, desigur.

—Dar în sfârşit, în acel întuneric, pentru a vorbi, pentru a vă aborda?...

—Mi-a luat mâna, iar mâna lui tremura mai mult decât mea.

Gaston, de mânie, îşi strânse pumnii tremurând.

—V-a sărutat părinteşte, nu-i aşa?

—Un sărut pe frunte... un sărut... unul singur, l-am primit în genunchi.

—Hélène, strigă dânsul. Hélène! mă încred în presimţirile mele: sunteţi amăgită, sunteţi victima unei curse infernale! Hélène, omul acesta care se ascunde, care se teme de lumină, care vă numeşte fiica lui, nu este tatăl dumitale.

—Gaston, îmi zdrobiţi inima.

—Hélène, inocenţa dumitale are putea fi invidiată de cele mai celeste creaturi, dar se profită de orice pe pământ; îngerii au fost profanaţi şi insultaţi de către oameni. Acest bărbat pe care îl voi cunoaşte, pe care voi pune mâna, pe care îl voi obliga să aibă încredere în dragostea şi în onoarea unei fiice atât de loiale ca dumneata, îmi va spune dacă nu este cumva cel mai

josnic dintre oameni; și dacă pot să-l numesc tatăl meu, sau să-l ucid ca pe un infam!

—Gaston, rațiunea dumitale se rătăcește, ce tot spuneți acolo? Ce poate să vă determine a bănui o astfel de înspăimântătoare trădare? și pentru că treziți bănuielile mele, pentru că purtați flacăra asupra celor mai mârșave labirinturi ale inimii omenești pe care nu-mi îngăduiam să le contemplu, vă voi vorbi cu aceeași franchețe. Acest bărbat, așa cum spuneți, nu mă avea sub puterea lui? Casa în care sunt nu este oare a lui? Oamenii cu care m-a anturat nu sunt oare devotați ordinelor lui?... Gaston, v-ați format despre tatăl meu o părere proastă, pentru care îmi veți cere iertare dacă mă iubiți.

Gaston se aruncă disperat într-un fotoliu.

—Dragul meu, nu-mi strica singura bucurie curată pe care am încercat-o cândva, continuă Hélène, nu otrăvi pentru mine fericirea unei vieți în care adeseori am suspinat, petrecându-mi-o în singurătate, părăsită, fără nici o afecțiune decât aceea cu care Cerul ne poruncește să fim zgârciți. Fie ca dragostea filială să-mi vină ca o despăgubire pentru remușcările pe care le încerc adeseori deoarece vă iubesc atât de mult, cu o idolatrie condamnabilă.

—Hélène, iertați-mă! strigă Gaston; da, aveți dreptate; da, eu întinez prin atingerea mea materială bucuriile dumitale atât de pure, afecțiunea poate atât de nobilă a tatălui dumitale; dar, draga mea, în numele lui Dumnezeu a cărui imagine iat-o pe această pânză, ascultă puțin de temerile experienței și ale dragostei mele. Nu este pentru prima oară când pasiunile criminale ale lumii speculează asupra inocentei credulități; argumentul pe care îl puneți în valoare este slab: să se grăbească a vă mărturisi o dragoste atât de vinovată ar fi fost neîndemânare de care acești abili corupători sunt incapabili; dar să dezrădăcineze puțin câte puțin virtutea din inima dumitale, să vă seducă

printr-un lux neașteptat, prin aceste lumini atrăgătoare la vârsta dumitale; să deprindă spiritul dumitale cu plăcerea, simțurile dumitale cu niște impresii noi, să vă înșele, în sfârșit, prin forța convingerii, este o mai plăcută victorie decât aceea care rezultă din violență. Oh! scumpă Hélène, ascultați puțin de prevederea celor douăzeci și cinci de ani ai mei; spun prevederea, pentru că numai dragostea mea vorbește, dragostea mea pe care o veți vedea atât de umilă, atât de devotată, la cel mai mic semn al unui părinte despre care voi ști că este un adevărat tată pentru dumneata.

Hélène înclină la rândul ei capul și nu răspunse.

—Vă implor, continuă Gaston, nu luați nici o hotărâre extremă, dar supravegheați tot ce vă înconjoară, feriți-vă de parfumurile care vă sunt dăruite, de vinul rubiniu care vă este oferit, de somnul care vi s-a făgăduit. Vegheați asupra a toate, Hélène, dumneata ești onoarea mea, fericirea mea, viața mea!

—Dragul meu, vă voi asculta; fiți sigur că lucrul acesta nu mă va împiedica de a-l iubi pe tatăl meu.

—Și chiar de a-l adora, dacă mă înșel, dragă Hélène.

—Sunteți un iubit nobil, dragul meu Gaston... Iată-ne înțeleși pe deplin.

—La cea mai mică neîncredere, scrieți-mi.

—Să vă scriu! Așadar plecați?

—Mă duc la Paris pentru acele afaceri de familie despre care știți de-acum câte ceva... Voi locui la hotelul „Ocaua Dragostei”, pe strada Bourdonnais; scrieți la această adresă, draga mea; și nu o dați nimănui.

—Pentru ce atâtea precauții?

Gaston ezită.

—Deoarece dacă ar fi cunoscut apărătorul dumitale atât de devotat, s-ar putea, în caz de rele intenții, să fie dejucate planurile lui de ajutor.

—Hai, hai! și dumneata ești un pic misterios, dragul meu Gaston; am un tată care se ascunde și un... iubit... acest cuvânt mă costă să-l rostesc... care se va ascunde...

— Dar acestuia îi cunoașteți intențiile, spuse Gaston, încercând să râdă pentru a-și ascunde tulburarea și roșeața din obraz.

— Ah! doamna Desroches se întoarce... ea răsucește clanța de la prima ușă, întrevederea i se pare prea lungă, dragul meu; sunt sub tutelă... e ca la mănăstire.

Gaston, concediat, depuse o sărutare pe mâna pe care iubita lui i-o întindea. În aceeași clipă, doamna Desroches apăru. Hélène făcu o reverență foarte ceremonioasă pe care Gaston i-o întoarse cu aceeași gravitate. Doamna Desroches fixă asupra tânărului, în timpul cât dură această scenă mută, niște priviri din care trebuiau să rezulte cele mai exacte semnalmente pe care vreodată un spion le-a putut afla de pe fața unui suspect.

Gaston luă de îndată drumul spre Paris. Oven îl aștepta cu nerăbdare. Pentru ca ludovicii lui să nu sune câtuși de puțin în punga lui de piele, el îi cususe în căptușeala pantalonilor; poate că astfel voia să-i apropie cât mai mult posibil de el însuși. Gaston, în trei ore, sosi la Paris: de astă dată, Oven nu mai putu să-i reproșeze încetineala, oameni și cai erau plini de spumă sau de transpirație, intrând prin bariera Conferinței.

CĂPITANUL LA JONQUIÉRE

Se afla, așa cum cititorul nostru a putut să afle, la adresa indicată de către Gaston Hélènei, pe strada Bourdonnais, un han care aproape că putea să fie denumit hotel; era destul de bine înzestrat pentru a putea locui și lua masa acolo, dar mai cu seamă acolo se putea bea. În întrevederea lui nocturnă cu Dubois, domnul Tapin primise faimosul nume de la Jonquière și îl transmisese lui Eveillé, care îl transmisese tuturor șefilor de brigadă, care porniseră în căutarea ofițerului suspect și începuseră să scotocească, plini de zelul care constituie principala virtute a complicilor poliției, toate tripourile și toate casele echivoce din Paris. Conspirația lui Cellamare, despre care am istorisit în povestirea *Cavalerul d'Harmental*, și care se petrece la începutul Regenței, la al cărei sfârșit se situează această prezentă povestire, îi învățase pe toți amatorii de comploturi că aici îi puteai găsi mai cu seamă pe

conspiratori, iar această afacere din Bretania nu era decât coada conspirației spaniole: *in cauda venenum*[1] spunea Dubois care ținea la latina lui: când ai fost supraveghetor de colegiu, fie chiar și numai un ceas, îți rămâne ceva din asta în suflet pentru tot restul vieții.

Fiecare se puse așadar în mișcare, dar fie noroc, fie abilitate, tot domnul Tapin a fost acela care, după două ore de alergătură călare pe străzile capitalei, descoperi, pe strada Bourdonnais, și asta după stema pe care o purta „Ocaua Dragostei”, faimosul han despre care am vorbit la începutul acestui capitol și unde locuia, la figurat ca și la propriu, acest vestit La Jonquière, care, pentru moment, era coșmarul lui Dubois. Gazda îl luă pe Tapin drept un bătrân secretar de procuror și la întrebările sale răspunse cu amabilitate că într-adevăr în hotelul său locuia căpitanul La Jonquière, dar deoarece se întorsese după miezul nopții, bravul ofițer mai dormea încă: acest lucru era cu atât mai explicabil cu cât nu era încă decât șase dimineața.

Tapin nu cerea mai mult; era un om drept și aproape matematic, ce mergea din deducție în deducție. Căpitanul La Jonquière dormea, deci era culcat; era culcat, deci locuia la han.

Tapin se întoarse direct la Palatul Regal; îl găsi pe Dubois care tocmai ieșea de la regent și căruia perspectiva pălăriei sale roșii îi procura o mare bună dispoziție; n-ar fi trebuit să-i lipsească nimic decât această fericită dispoziție sufletească pentru a-i da afară din slujbă pe toți acești emisari, care îi puseseră de-acum sub zăvoarele de la Fort-l'Eveque pe o serie de falși La Jonquière.

Unul era un căpitan de contrabandă numit La Joncière, acela fusese descoperit și arestat de Eveillé; numele lui se apropia măcar cel mai mult de numele

---

[1] În coada veninului (lat.) (n.t.)

original. Al doilea era un oarecare La Jonquille, sergent în gărzile franceze: li se recomandaseră delatorilor casele rău famate; și l-au găsit pe La Jonquille într-o casă de acest soi, drept care, victimă a unui moment de slăbiciune din partea lui și de eroare din partea spionilor abatelui, acesta fusese arestat. Un al treilea se numea La Jupinière, era vânător al unei case mari; din nefericire, portarul acestei case mari era bâlbâit, iar spionul, care era plin de bunăvoință, înțelesese La Jonquière în loc de La Jupinière.

Existau de-acum zece persoane arestate, cu toate că de-abia jumătate dintre urmăritori se întorseseră; era probabil așadar că arestările vor continua și că vor fi trecute în revistă toate analogiile nominale: de când cu ordinul dat de către Dubois, analogia se instaurase despotică la Paris. Când Dubois, care, cu toată buna lui dispoziție, bodogănea și înjura ca să nu-și piardă obiceiul, ascultă raportul lui Tapin, el își frecă nasul plin de furie; era semn bun.

—Vasăzică, spuse Dubois, cel pe care l-ai găsit la rândul tău este chiar căpitanul La Jonquière?

—Da, monseniore.

—L-a La, J-o-n Jon, qu-i-è-r-e quière, La Jonquière? continuă Dubois repetând cuvântul.

—La Jon-qui-ère, reluă domnul Tapin.

—Un căpitan?

—Da, monseniore.

—Un adevărat căpitan?

—I-am văzut panașul.

Această concluzie i se păru suficientă lui Dubois în ceea ce privește gradul, dar nu în ceea ce privește identitatea.

—Bun! spuse dânsul, continuându-și întrebările; și ce face acum?

—Așteaptă, se plictisește și bea.

—Ăsta trebuie să fie, spuse Dubois; așteaptă, se plictisește și bea.

—Și bea, repetă Tapin.

—Și plătește? spuse Dubois, dând evident o mare importanță acestei ultime întrebări.

—Foarte bine, monseniore.

—Să fie-ntr-un ceas bun, Tapin, sunteți plin de duh.

—Monseniore, spuse Tapin cu modestie, mă măguliți; dar e foarte simplu, dacă n-ar fi plătit, nu putea să fie un om periculos.

Am spus de-acum că domnul Tapin era un om zdravăn și plin de logică. Dubois puse să i se înmâneze zece ludovici cu titlul de gratificație, îi dădu noi ordine, îl lăsă pe secretarul său pentru a le spune celorlalți spioni, care vor sosi neapărat succesiv, că erau destui La Jonquière de-acum, se îmbrăcă repede și porni la drum pe jos către strada Bourdonnais.

Încă de la ora șase dimineața, messire Voyer d'Argenson pusese la dispoziția lui Dubois o jumătate duzină de valeți înarmați, deghizați în gărzi-financiare și prevăzuți cu instrucțiuni; unii îl urmau, alții îl precedaseră.

Iar acum, să spunem câteva cuvinte despre interiorul hanului în care îl vom introduce pe cititor.

„Ocaua Dragostei” era, după cum am spus, pe jumătate hotel, pe jumătate cabaret; aici se putea bea, se putea mânca, se putea dormi; camerele de locuit erau la primul etaj, sălile tavernei la parter.

Principala dintre aceste săli, care era sala comună, era mobilată cu patru mese de stejar, cu o cantitate infinită de scaune fără spătar și cu perdele roșii și albe, o veche tradiție a tavernelor. Câteva bănci de-a lungul pereților, pahare foarte curate pe un bufet, imagini zugrăvite, somptuos încadrate cu șipci aurite, dintre care unele reprezentau diferitele migrațiuni ale Jidovului Rătăcitor; iar altele condamnarea și executarea lui Duchauffour; totul înnegrit de vreme și dând înapoi, după ce l-a absorbit, un miros de pipă

foarte greţos, completând aspectul acestui vorbitor, cum spun englezii, în care se rostogolea un bărbat gras cu faţa roşie, cam de treizeci şi cinci până la patruzeci de ani şi se vânzolea o fetiţă cu figura palidă, de doisprezece până la paisprezece ani. Aceştia erau gazda de la „Ocaua Dragostei” şi unica sa fiică, aceea care trebuia să moştenească după el casa şi meseria lui pe care, sub conducerea paternă, ea se străduia să devină în stare s-o continue.

Un ajutor de bucătar prepara în bucătărie o tocană care răspândea un miros puternic de rinichi în sos de vin.

Sala era goală încă; însă chiar în momentul în care pendula bătea pentru ora unu după-amiază, unul de la garda franceză intră şi, oprindu-se în prag, murmură:

—Strada Bourdonnais, la „Ocaua Dragostei”, în sala comună, o masă la stânga; să ne-aşezăm şi să aşteptăm.

Apoi, pentru executarea acestui consemn, demnul apărător al patriei, fluierând o arie cazonă şi răsucindu-şi mustaţa cu gest de cochetărie militară foarte bine executat, merse să se aşeze la locul indicat. De-abia se instalase acolo şi ridica pumnul pentru a bate cu el în masă, ceea ce, pe limba tuturor tavernelor din lume, înseamnă: Vin! când un al doilea de la garda franceză, îmbrăcat exact în acelaşi fel, apăru la rândul său în pragul uşii, mormăi câteva cuvinte şi, după un moment de ezitare, veni să se aşeze lângă cel dintâi. Cei doi soldaţi se priviră în albul ochilor, apoi lăsară să le scape, fiecare de partea lui, această dublă exclamaţie: Ah! ah! care, în toate ţările din lume, de asemenea, indică surpriza.

—Tu eşti, Grippart! spuse unul.

—Tu eşti, l'Enlevant! spuse celălalt.

—Ce cauţi tu în cabaretul ăsta?

—Dar tu?

—N-am idee.
—Şi eu la fel.
—Vasăzică eşti aici?...
—Din ordin superior
—Ia uite, ca şi mine.
—Şi pe cine aştepţi?...
—Un bărbat care trebuie să vină.
—Cu un cuvânt de ordine.
—Iar acest cuvânt de ordine?...
—Poruncă să-l ascultăm, ca pe domnul Tapin însuşi.
—Asta este, iar până atunci mi s-a dat un pistol, ca să beau.
—Mi s-a dat şi mie un pistol, dar nu mi s-a spus să beau.
—Şi fiind în cumpănă?...
—Fiind în cumpănă, cum spune înţeleptul, nu mă abţin.
—În cazul acesta, să bem!
Şi mâna ridicată peste masă căzu de astă dată pentru a-l chema pe hangiu; însă era un lucru de prisos. Hangiul, care-i văzuse intrând pe cei doi muşterii şi care, după uniformă, recunoscuse nişte amatori, stătea drept, cu picioarele apropiate, cu mâna stângă la cusătura pantalonului, cu dreapta la boneta de bumbac.
Era un om glumeţ hangiul de la ,,Ocaua Dragostei".
—Nişte vin! spuseră cei doi din garda franceză.
D'Orléans, adăugă unul dintre dânşii, care părea mai cunoscător în lucrurile astea decât celălalt, zgârie şi îmi place.
—Domnilor, spuse hangiul cu un zâmbet înspăimântat, vinul meu nu zgârie, dar el nu este, cu preţul ăsta, decât mai bun.
Şi aduse o sticlă desfundată. Cei doi consumatori îşi umplură paharele şi băură; apoi le puseră pe masă

cu niște strâmbături de expresie diferită, dar care indicau cu toate acestea o aceeași opinie.

—Ce naiba tot spui că vinul tău nu zgârie deloc? el sfâșie.

—Ah! e un vin bun, domnilor, spuse hangiul.

—Da, reluă cel de al doilea din garda franceză, nu mai lipsește decât niște tarhon.

Hangiul surâse ca un om care înțelege de. glumă.

— Doriți un altul? spuse dânsul.

—Dacă dorește cineva, o să ți-l ceară.

Hangiul se înclină și, înțelegând invitația, îi lăsă pe cei doi soldați în apele lor;.

—Dar, spuse unul dintre soldați către celălalt, știi desigur ceva mai mult decât ceea ce mi-ai spus, nu-i așa?

—Oh! știu că este vorba de un anumit căpitan, răspunse celălalt.

—Da, asta e; dar, pentru a-l aresta pe căpitan, ni se va da ajutor, presupun?

—Fără îndoială, parcă doi contra unul nu e câtuși de puțin destul!

—Uiți omul cu consemnul, iată ajutorul.

—El ar putea să aibă doi; și încă mai solizi... Dar mi se pare că aud ceva.

—Într-adevăr, cineva coboară scara.

—Sst!

—Liniște!

Și cei doi din garda franceză, mai sclavi față de consemnul lor decât să fi fost adevărați soldați, își turnară câte un pahar plin pe care îl băură, având fiecare un ochi întors pe ascuns către scară.

Cei doi observatori nu se înșelaseră; într-adevăr, treptele unei scări pe care am uitat s-o menționăm și care urca sprijinită de zid, trosneau în acea clipă sub o greutate atât de respectabilă, iar oaspeții vremelnici din sala comună putură să zărească mai întâi niște picioare, după aceea un tors, apoi un cap ce coborau;

picioarele erau îmbrăcate cu niște ciorapi de mătase țesuți fin și cu niște pantaloni de cașmir alb, pieptul era înveșmântat într-o haină strânsă pe corp albastră, în sfârșit pe cap purta o pălărie în trei colțuri cochet înclinată pe o ureche. Chiar și un ochi mai puțin exersat decât acela al oamenilor din garda franceză ar fi putut așadar să recunoască în acestea toate la un loc un căpitan, deoarece epoleții și sabia nu lăsau nici o îndoială asupra gradului pe care îl avea. Acest căpitan, care era desigur căpitanul La Jonquière, era un bărbat de cinci picioare și două degete înălțime, destul de gros în talie, destul de vioi și al cărui ochi ironic cerceta totul cu o sagacitate minunată; s-ar fi spus că îi adulmeca pe spioni sub uniforma celor din gărzile franceze, deoarece le întoarse spatele de la început intrând, apoi dădu o nuanță foarte aparte conversației cu hangiul.

—Într-adevăr, spuse dânsul, aș fi luat masa cu plăcere aici, iar mirosul acesta excelent de rinichi soté m-ar fi tentat foarte mult, dar niște cheflii mă așteaptă la „Fluierul din Pafos”. Poate că va veni cineva să-mi ceară o sută de pistoli, un tânăr din provincia mea care trebuia să vină să-i ia de la mine în dimineața asta și pe care nu pot să-l mai aștept încă multă vreme; dacă vine și dacă-și spune numele, anunțați-l că voi fi aici peste un ceas; să binevoiască să mă aștepte așadar.

—Foarte bine, căpitane, răspunse hangiul.

—Ei! niște vin! spuseră soldații.

—Ah! ah! murmură căpitanul aruncând o privire în aparență nepăsătoare asupra acestor băutori, iată niște soldați care au foarte puțin respect pentru epolet.

Apoi întorcându-se către hangiu:

—Serviți-i pe acești domni, vă dați seama bine că-sunt grăbiți.

—Ah! spuse unul dintre aceștia ridicându-se, numai dacă domnul permite.

—Fără îndoială, fără îndoială, permit, spuse La Jonquière surâzând cu buzele, în vreme ce ar fi avut mare poftă să-i ia la bătaie pe cei doi soldați ale căror mutre îi displăceau; însă cucerindu-l prudența, făcu câțiva pași către ușă.

—Dar, căpitane, spuse hangiul oprindu-l, nu mi-ați spus numele gentilomului care urmează a veni să vă caute în curând.

La Jonquière ezită; o mișcare destul de militărească a unuia dintre cei doi din gărzi care se întoarse punând picior peste picior și răsucindu-și mustața, îi dădu oarecare încredere, în același timp cel de al doilea făcu să sară dopul cu vârful degetului și imită din gură pocnitura unei sticle eu vin de Champagne. La Jonquière se liniști cu totul.

— Domnul cavaler Gaston de Chanlay, spuse dânsul, răspunzând hangiului.

—Gaston de Chanlay, repetă hangiul; drace! așteptați, dacă voi uita acest nume! Gaston, Gaston, bun! îmi voi aminti de Gascon. Chanlay, bine; îmi voi aminti de Chandelle.

— Asta este, reluă cu gravitate La Jonquière. Gascon de Chandelle. Vă invit, dragul meu hangiu, să deschideți un curs de mnemonică, iar dacă toate regulile dumneavoastră sunt la fel de sigure ca și aceasta, nu mă îndoiesc de faptul că veți face avere.

Hangiul surâse pentru compliment, iar căpitanul La Jonquière ieși, după ce s-a uitat bine în jurul lui pe stradă, ca pentru a examina vremea, dar în realitate pentru a examina colțul porților și unghiurile caselor.

Nu făcuse încă o sută de pași pe strada Saint-Honoré, către care se îndreptă, când Dubois se prezentă, mai întâi la ochiul de geam, apoi la ușă. El se încrucișase cu căpitanul La Jonquière, dar pentru că nu-l văzuse niciodată pe acest important personaj, n-a putut să-l recunoască. Așadar, cu o îndrăzneală de-a dreptul sfruntată, apăru în prag, cu mâna la pălăria lui

uzată, purtând o haină gri, pantalonii scurți și bufanți cafenii, ciorapii în cute, în sfârșit ținuta completă a unui negustor de provincie.

DOMNUL MOUTONNET, NEGUSTOR POSTĂVAR LA SAINT-GERMAIN-EN-LAYE

La început, Dubois, după ce a aruncat o privire rapidă asupra celor doi din gărzile franceze care continuau să bea în colțul lor, îl înștiință pe hangiul care măsura sala cu pași mari în lung și-n lat printre bănci, aranjând scaunele fără spătar și adunând dopurile care s-au rostogolit.

—Domnule, spuse dânsul cu timiditate, oare nu aici locuiește domnul căpitan La Jonquière? aș dori să vorbesc cu el.

—Vreți să vorbiți cu căpitanul La Jonquière? spuse hangiul cercetându-l pe noul venit din cap până-n picioare.

—Dacă se poate, spuse Dubois, mărturisesc, mi-ar face plăcere.

—Oare cu cel care locuiește aici aveți treabă? spuse hangiul, care nu recunoștea nicidecum în cel care sosise pe cel care era așteptat.

—Așa cred, spuse cu modestie Dubois.

—Unul gras și scund?

—Ăsta e.

—Care bea sec?

—Ăsta e.

—Și întotdeauna gata să dea cu bastonul când nu se execută chiar pe dată ceea ce a cerut?

—Ăsta e. Scumpul căpitan La Jonquière!

—Îl cunoașteți așadar? întrebă hangiul.

—Eu! câtuși de puțin, reluă Dubois...

—Ah! e-adevărat; pentru că trebuie să-l fi întâlnit la ușă.

—Drace! a ieșit? spuse Dubois cu o mișcare de proastă dispoziție rău stăpânită; mulțumesc. De îndată, dându-și seama de imprudența pe care o comisese, el readuse pe chipul său, cel mai amabil dintre surâsuri.

—Oh! Doamne, nu sunt decât cinci minute, spuse hangiul.

—Dar trebuie să se întoarcă, fără îndoială? întrebă Dubois.

—Peste un ceas.

—Binevoiți a-mi îngădui să-l aștept, domnule?

—Cu siguranță, având în vedere că veți lua ceva așteptându-l.

—Îmi veți aduce niște cireșe în rachiu, spuse Dubois; nu beau niciodată vin decât la masă. Cei doi din gărzile franceze schimbară un zâmbet de suprem dispreț.

Hangiul se grăbi să aducă un pahar mic ce conținea cireșele comandate.

— Ah! spuse Dubois, nu sunt decât cinci! La Saint-Germain-en-Laye se aduc șase.

—Se poate, domnule, răspunse hangiul, pentru că la Saint-Germain-en-Laye nu există taxele de intrare.

—E adevărat, spuse Dubois, este perfect adevărat! uitasem taxele de intrare, desigur; mă veți scuza, domnule.

Și se puse a ronțăi o cireașă fără a putea să se stăpânească, oricât de multă putere ar fi avut asupra lui însuși, de a face o strâmbătură dintre cele mai accentuate. Hangiul, care îl urmărea din ochi, privi această strâmbătură cu un surâs de satisfacție.

—Și unde locuiește oare acest brav căpitan? spuse Dubois cu un aer de conversație.

—Iată ușa camerei sale, spuse hangiul; a preferat să fie găzduit la parter.

—Înțeleg, murmură Dubois; ferestrele dau spre drumul public.

— Fără a mai socoti că există o ușă care se deschide către strada Deux-Boules.

— Ah! există o ușă care se deschide către strada Deux-Boules? La dracu! ce comod e, astfel! Dar zgomotul care se produce aici nu-l incomodează deloc?

—Oh! are o a doua cameră sus; doarme când într-una, când în cealaltă.

—Ca și Denys Tiranul, spuse Dubois, care nu se putea lipsi de citatele sale latine sau istorice.

— Vă rog? făcu hangiul.

Dubois văzu că a comis o nouă imprudență și își mușcă buzele; în acest moment, din fericire, unul dintre cei din gărzile franceze ceru vin, iar hangiul, întotdeauna prompt la această chemare, se avântă afară din sală. Dubois îl urmări din ochi, apoi, întorcându-se către cei doi din gărzile franceze:

—Mulțumesc; voi ăștia, spuse el.

—Ce este, negustorule? întrebară aceștia.

—*Franța și Regentul*, răspunse Dubois.

—Cuvântul de ordine! exclamară în același timp cei doi falși soldați ridicându-se.

—Intrați în camera asta, spuse Dubois, arătând camera lui La Jonquière, deschideți ușa care dă în strada Deux-Boules și ascundeți-vă în spatele unei perdele, sub masă, într-un dulap, unde puteți; dacă zăresc urechea unuia dintre voi când voi intra, îi suprim leafa pe șase luni.

Cei doi din gărzile franceze își goliră paharele cu grijă, ca niște oameni care nu vor să piardă nimic din bunurile pământului, și intrară la iuțeală în camera indicată, în timp ce Dubois, care observă că uitaseră să plătească, arunca o piesă de doisprezece soli pe masă, apoi alergând să deschidă fereastra și adresându-se unui vizitiu al unei trăsuri care staționa înaintea casei:

—L'Eveillé, spuse dânsul, dați ordin să se apropie trăsura de ușa mică ce dă în strada Deux-Boules; și spuneți-i lui Tapin să urce când îi voi face semn lovind cu degetele în ochiul de geam. El știe instrucțiunile; hai.

Închise fereastra la loc și în aceeași clipă se auzi zgomotul trăsurii care se îndepărta.

Era și timpul, hangiul cel vioi se întorcea; de la prima aruncătură de ochi el își dădu seama de absența celor din gărzile franceze.

—Ia te uită! spuse el, unde sunt oare oamenii mei?

—Un sergent a bătut la ușă și i-a chemat.

—Dar au plecat fără să plătească! strigă hangiul.

—Deloc; după cum vedeți, au lăsat o piesă de doisprezece soli pe masă.

—Drace! doisprezece soli, zise hangiul; eu dau vinul meu de Orléans cu opt soli o sticlă.

—Ah! făcu Dubois, s-au gândit fără îndoială că, fiind militari, veți face o mică reducere în favoarea lor.

—În sfârșit! spuse hangiul, care, găsind fără îndoială câștigul încă rezonabil, se consola cu ușurință; în sfârșit, nu e totul pierdut; și trebuie să te aștepți la astfel de lucruri, în meseria noastră.

—N-aveți a vă teme câtuși de puțin de astfel de lucruri, din fericire, din partea căpitanului La Jonquière? reluă Dubois.

—Oh! nu, în ceea ce-l privește, este crema oaspeților mei; plătește totul cu bani peșin și fără a se tocmi. Este adevărat că nu găsește niciodată ceva care să i se pară bun pe de-a întregul.

—Păi! spuse Dubois, asta poate fi o manie.

—Ați găsit cuvântul potrivit; eu îl căutam; da, este mania lui.

—Ceea ce-mi spuneți despre corectitudinea de a plăti a căpitanului, spuse Dubois, îmi face plăcere.

—Veniți oare să-i cereți bani? spuse hangiul; într-adevăr, mi-a spus că așteaptă pe cineva căruia îi datorează o sută de pistoli.

—Dimpotrivă, spuse Dubois, eu îi aduc cincizeci de ludovici.

—Cincizeci de ludovici! la dracu! reluă hangiul, ăștia sunt niște bani frumoși; atunci am înțeles greșit: în loc să aibă de plătit, fără îndoială că avea de primit. Vă numiți din întâmplare cavalerul Gaston de Chanlay?

— Cavalerul Gaston de Chanlay! strigă Dubois cu o bucurie pe care nu putu s-o stăpânească; îl așteaptă pe cavalerul Gaston de Chanlay?

— Așa mi-a spus, cel puțin, răspunse hangiul mirat oarecum de căldura pe care o punea în întrebarea lui mâncătorul de cireșe, care continua să execute această activitate cu cele din urmă strâmbături, ea o maimuță care devorează migdale amare; încă o dată, cavalerul Gaston de Chanlay sunteți oare dumneavoastră?

— Nu, eu n-am onoarea să fiu nobil; eu mă numesc Moutonnet, atâta tot.

— Nobletea nu valorează nimic, spuse hangiul pe un ton sentențios. Cineva poate să se numească Moutonnet și să fie un om cumsecade.

—Da, Moutonnet, reluă Dubois, aprobând printr-un- gest teoria hangiului; Moutonnet, negustor de postavuri la Saint-Germain-en-Laye.

—Și spuneți că aveți să-i încredințați cincizeci de ludovici căpitanului?

— Da, domnule, reluă Dubois bându-și conștiincios sucul după ce își mâncase conștiincios cireșele. Închipuiți-vă, domnule, că frunzărind vechile registre ale tatălui meu, am descoperit la coloana pasivului că el datora cincizeci de ludovici tatălui căpitanului La Jonquière. Atunci am pornit în căutare, domnule și n-am avut nici pace, nici răgaz, până când

în lipsa tatălui, care a murit, nu-l voi fi descoperit pe fiu.

—Dar știți, domnule Moutonnet, reluă hangiul minunându-se de o atât de supremă delicatețe, că nu există mulți debitori ca dumneavoastră?

—Așa suntem noi, domnule, din tată în fiu și din Moutonnet în Moutonnet; însă de asemenea când cineva ne datorează, ah!... suntem neîndurători! Iată, există un flăcău, un om foarte cumsecade pe legea mea, care datora casei Moutonnet și fiii o sută șaizeci de livre. Ei bine! bunicul meu l-a băgat la închisoare și a rămas acolo, domnule, timp de trei generații; în așa fel încât a răposat acolo. Acum aproximativ cincisprezece zile, am făcut socotelile, domnule: acest individ, timp de treizeci de ani cât a stat sub zăbrele, ne-a costat douăsprezece mii de livre. N-are importanță, principiul a fost păstrat. Dar vă cer frumos iertare, scumpul meu hangiu, spuse Dubois care, cu colțul ochilor pândea ușa dinspre stradă înaintea căreia, de o clipă, stătea o umbră care semăna destul de mult cu aceea a căpitanului său; vă cer frumos iertare că vă plictisesc cu toate aceste baliverne care nu prezintă nici un interes pentru dumneavoastră; de altfel iată un nou client care vă sosește.

—Eh! e-adevărat, spuse hangiul, este persoana pe care o așteptați.

—Bravul căpitan La Jonquière? exclamă Dubois.

—Chiar dânsul... Vă rog să veniți, căpitane, spuse hangiul, sunteți așteptat.

Căpitanul nu-și revenise din bănuielile lui de dimineață; pe stradă, văzuse o mulțime de figuri neobișnuite care i s-au părut sinistre; se întorcea așadar plin de neîncredere. Astfel că el aruncă o privire dintre cele mai iscoditoare mai întâi asupra locului unde îi lăsase pe cei din gărzile franceze, a căror absență îl liniști într-o oarecare măsură, iar apoi asupra noului venit, care nu înceta de a-l face

bănuitor. Însă oamenii a căror conştiinţă nu este curată sfârşesc în a găsi chiar în excesul neliniştitor lor curajul de a brava presentimentele; sau, pentru a spune mai bine, ei se familiarizează cu teama lor şi nu mai ascultă de dânsa. La Jonquière, liniştit de altfel de mina cumsecade a pretinsului negustor de postavuri din Saint-Germain-en-Laye, îl salută reverenţios. De partea lui, Dubois făcu o reverenţă dintre cele mai curtenitoare.

Atunci La Jonquière, întorcându-se către hangiul său, întrebă dacă prietenul pe care-l aştepta venise.

—N-a venit decât domnul, spuse şeful hotelului, dar nu veţi pierde nimic din această schimbare de vizită: unul venea să vă ceară o sută de pistoli, celălalt vine să vă aducă cincizeci de ludovici.

La Jonquière, mirat, se întoarse către Dubois, care suportă această privire dând chipului său toată neghioaba curtenie de care era susceptibil. Fără a se lăsa cu totul înşelat, căpitanul La Jonquière fu năucit de povestea pe care Dubois i-o repetă cu un aplomb admirabil, chiar surâse pentru această restituire neaşteptată, prin urmare pentru dragostea nemăsurată pe care oamenii o au în general faţă de neprevăzut în materie de finanţe; apoi, mişcat de această generoasă acţiune a unui om care îl căuta prin toată lumea pentru a-i plăti nişte bani atât de puţin scontaţi, îi ceru hangiului o sticlă de vin de Spania şi îl invită pe Dubois să-l urmeze în camera lui. Dubois se apropie de fereastră pentru a-şi lua pălăria pusă pe un scaun şi, în vreme ce La Jonquière discuta cu hangiul, bătu toba uşurel pe ochiul de geam. În acest moment căpitanul se întoarse.

—Dar poate că vă voi incomoda în camera dumneavoastră? spuse Dubois, împrumutând chipului său cea mai surâzătoare expresie pe care era în stare s-o ia.

—Deloc, deloc, spuse căpitanul; priveliștea este plăcută, vom privi pe fereastră, în timp ce bem, cum trece lumea; și sunt femei frumoase pe strada Bourdonnais. Ah! asta vă face să zâmbiți, dragul meu prieten.

—Ei! ei! făcu Dubois frecându-și nasul într-o clipă de neatenție.

Acest gest imprudent l-ar fi pierdut într-un loc mai puțin îndepărtat de Palatul Regal, dar pe strada Bourdonnais el trecu neobservat. La Jonquière intră înainte, hangiul înainte de La Jonquière, sticlele înaintea hangiului. Dubois, care venea ultimul, avu timp să-i facă un semn de înțelegere lui Tapin, care apăru în cea dintâi încăpere, urmat de doi oameni; apoi Dubois, ca un om bine crescut, închise ușa în spatele lui.

Cei doi însoțitori ai lui Tapin se duseră direct la fereastră și traseră perdelele de la sala comună, în vreme ce șeful lor se postă în spatele ușii de la camera lui La Jonquière în așa fel încât să fie mascat de aceasta, când se va mișca deschizându-se. Hangiul se întoarse aproape numaidecât; el îi servise pe căpitan și pe domnul Moutonnet, iar în plus primise de la cel dintâi, care plătea întotdeauna cu bani gheață, trei livre. Venea în consecință pentru a înscrie această socoteală în condica lui și ca să închidă banii în sertar; însă de-abia deschisese și închisese ușa la loc și Tapin, care stătea la pândă, îi trecu o batistă peste gură, îi înfundă boneta de bumbac până la cravată și îl duse ca pe un fulg într-o a doua trăsură, care era mascată cu precizie de ușă; în același timp, unul dintre ajutoare puse mâna pe fetița care bătea niște ouă, celălalt îl aduse, înfășurat într-o față de masă, pe ajutorul de bucătar care ținea de coada tigăii și, într-o clipire de ochi, hangiul, fiica sa și strică-sosul său (să mi se îngăduie expresia consacrată de uz și de realitate), escortați de cele două ajutoare, porniră către Saint-

Lazare, conduși prea repede de doi cai prea buni și de un vizitiu prea nerăbdător pentru ca echipajul care îi ducea să fie considerat în realitate o trăsură.

De îndată Tapin, cu instinctul unui șobolan de poliție, scotoci în dulap deasupra ușii de la bucătărie, luă o bonetă de bumbac, o vestă de stambă și un șorț, apoi făcu semn unui vagabond care se oglindea în vitrine și care intră cu vioiciune pentru a se transforma într-un chelner de cabaret destul de verosimil. Chiar în această clipă, se auzi în camera căpitanului un tapaj violent, așa cum ar face o masă care se răstoarnă și niște sticle și pahare care se sparg, apoi niște tropăituri, apoi niște înjurături, apoi zgomotul unei săbii răsunând pe ochiul de geam, apoi nimic.

După un minut, zgomotul unei trăsuri care se îndepărta pe strada Deux-Boules făcu să se cutremure casa.

Tapin, care cu un aer neliniștit ciulise urechea gata să se avânte în cameră cu cuțitul său de bucătărie în mână, se redresă cu una aer vesel.

—Bine! spuse dânsul, farsa a fost jucată.

—Era și timpul, stăpâne, spuse chelnerul, iată un client.

AVEȚI ÎNCREDERE ÎN SEMNELE DE RECUNOAȘTERE

Tapin crezu mai întâi că era cavalerul Gaston de Chanlay, dar se înșela, nu era decât o femeie care venea să cumpere o jumătate de vin.

—Ce i s-a întâmplat acestui sărman domn Bourguignon? spuse dânsa, îl duc într-o trăsură, cu o bonetă de bumbac.

—Vai, scumpa mea doamnă, spuse Tapin, o nenorocire la care eram departe de a ne aștepta. Sărmanul Bourguignon, în clipa în care s-ar fi gândit mai puțin, vorbind aici, cu mine, a fost lovit de o apoplexie fulgerătoare.

—O, Cerule bun!

—Vai! reluă Tapin ridicând ochii spre cer, aceasta dovedește, sărmana mea scumpă doamnă, că suntem cu toții muritori.

—Dar fetița pe care de asemenea o duc? continuă cumătra.

—Ea îl va îngriji pe tatăl său, e datoria ei.

—Dar ajutorul de bucătar? reluă vecina care voia să fie cu conștiința împăcată.

—Ajutorul de bucătar le va face de mâncare, e doar meseria lui.

—Stăpâne Doamne! am văzut toate astea de jos, din poarta mea și nu înțelegeam nimic; astfel că, deși n-aveam nevoie, am venit să cumpăr o jumătățică de vin alb ca să știu la ce să mă aștept.

—Ei bine, acum știți, scumpă doamnă.

—Dar cine sunteți dumneavoastră?

—Eu sunt Champagne, vărul lui Bourguignon; am venit din întâmplare azi-dimineață, de la țară, i-am adus noutăți din familie; dintr-o dată bucuria, surpriza... asta i-a dat o lovitură și, ioc! s-a dus! Iată, întrebați-l pe Grabigeon, continuă Tapin, arătându-l pe ajutorul său de la bucătărie, care termina omleta începută de fiica hangiului și ajutorul ei de bucătar.

—Oh! Doamne, da, asta s-a întâmplat, întocmai așa cum povestește domnul Champagne, răspunse Grabigeon ștergându-și o lacrimă cu coada polonicului.

—Bietul domn Bourguignon! Atunci credeți că trebuie să ne rugăm lui Dumnezeu pentru el?

—Nu e rău niciodată să ne rugăm lui Dumnezeu, spuse sentențios Tapin.

—Ah! o clipă, o clipă, ia stați! măsurați-mi bine, cel puțin.

Tapin făcu un semn afirmativ și o servi într-adevăr foarte îndemânatic pe vecină; nu era un lucru anevoie, era vorba pur și simplu de a risipi bunul altuia; Bourguignon ar fi scos urlete de durere, dacă ar fi văzut măsura pe care Tapin o umplu pentru această femeie cu vin bun de Mâcon pentru doi soli.

—Hai, hai, spuse dânsa, am să liniștesc eu cartierul, care începuse să se îngrijoreze; și vă promit că am să vă rămân clientă, domnule Champagne, ba chiar mai mult, dacă domnul Bourguignon nu era vărul dumneavoastră, v-aș fi spus eu ce gândesc.

—O! spuneți, vecină, spuneți, nu vă jenați.

—Ei bine, acum îmi dau eu seama că el mă fura ca un pungaș. Aceeași cană pe care dumneavoastră mi-ați umplut-o acuma până sus pentru doi soli, de-abia dacă el mi-o umplea pentru patru dumnealui.

—Ca să vezi! spuse Tapin.

—O, domnule Champagne, degeaba spunem, vedeți dumneavoastră, dacă nu există dreptate aicea jos, există în toate acolo sus, deoarece e. foarte bine că v-ați găsi dumneavoastră aici pentru a continua negustoria lui.

—Cred și eu, spuse încetișor Tapin, fericit pentru clienții lui.

Și se grăbi să scape de femeie, pentru că se temea că-l vede sosind pe acela pe care-l aștepta, iar asemenea explicații puteau să pară suspecte noului venit. Într-adevăr, în aceeași clipă, când orologiul

bătea de ora două și jumătate, ușa dinspre stradă se deschise și un tânăr de statură înaltă intră, înfășurat într-o pelerină bleu acoperită de zăpadă.

—Oare aici este hanul „Ocaua Dragostei”? îl întrebă cavalerul pe Tapin.

—Da, domnule.

—Dar domnul căpitan La Jonquière locuiește aici?

—Da, domnule.

—Este acasă acum?

—Da, domnule; chiar acum s-a întors.

—Ei bine, anunțați-l, vă rog, de sosirea domnului cavaler Gaston de Chanlay.

Tapin se înclină, oferi cavalerului un scaun pe care acesta îl refuză, apoi intră în camera căpitanului La Jonquière.

Gaston scutură zăpada lipită de ghetele sale, pe urmă pe aceea care-i împestrița pelerina, și se puse a privi, cu curiozitatea inactivă a omului ce așteaptă, imaginile care tapetau pereții încăperii, fără să bănuiască faptul că existau acolo, în jurul mașinilor de gătit, trei sau patru săbii pe care o singură clipire din ochi a acestui hangiu atât de umil și atât de prevenitor putea să le facă a trece din tecile lor chiar în pieptul său.

După cinci minute, Tapin se întoarse, lăsând ușa deschisă pentru a indica drumul:

—Domnul căpitan La Jonquière, spuse dânsul, este la ordinele domnului cavaler de Chanlay.

Gaston înaintă în cameră aranjat pe deplin și cu ținuta într-o ordine pe de-a întregul militară: în această cameră se afla cel pe care hangiul i-l prezentase drept căpitanul La Jonquière; și, fără a fi un fizionomist bine exersat, el își dădu seama, ori că omul acesta își ascundea în mod abil jocul, ori că el nu era decât un foarte mare lăudăros.

Mic, uscat, cu nasul sfârâind, cu ochii cenușii; clătinându-se într-o uniformă destul de roasă dar care

totuși îl jena pe la răscroieli, legat de o sabie la fel de lungă pe cât era și el; astfel apăru în fața lui Gaston acest căpitan formidabil pentru care instrucțiunile marchizului de Pontcalec și ale celorlalți conjurați îi recomandau să aibă cea mai mare considerație.

—Omul acesta este urât și are aerul unui paraclisier, gândi Gaston.

Apoi, cum acest om înainta spre dânsul pentru a-l întâmpina:

—Cu căpitanul La Jonquière, spuse dânsul, am cinstea să vorbesc?

—Cu el însuși, spuse Dubois, metamorfozat în căpitan; apoi salutând la rândul său: Oare domnul cavaler Gaston de Chanlay, reluă dânsul, este acela care binevoiește a-mi face o vizită?

—Da, domnule, răspunse Gaston.

—Aveți semnele convenite? întrebă falsul căpitan La Jonquière.

—Iată jumătate din piesa de aur.

—Și iat-o pe cealaltă, spuse Dubois.

Se apropiară cele două fragmente ale țechinului, care se potriviră perfect.

—Și acum, spuse Gaston, să vedem cele două hârtii.

Gaston scoase din buzunarul său hârtia tăiată într-un mod atât de bizar, pe care se afla înscris numele căpitanului La Jonquière.

Dubois scoase îndată din buzunarul său o hârtie asemănătoare, pe care se afla înscris numele cavalerului Gaston de Chanlay; le puseră una peste cealaltă. Erau tăiate exact pe același tipar, iar părțile decupate interioare se ajustau perfect.

—De minune! spuse Gaston, iar acum portofelul.

Portofelul lui Gaston și acela al falsului La Jonquière fură comparate: erau exact la fel și amândouă, cu toate că erau noi, conțineau un calendar din anul 1700, adică anterior cu

nouăsprezece ani față de epoca în care se aflau. Era o dublă precauție care a fost luată de teama unei imitații. Însă Dubois n-a avut nevoie de a imita, luase totul de la căpitanul La Jonquière, și, cu diabolica lui sagacitate și instinctul lui infernal, ghicise totul și trăsese folos din toate.

—Și acum, domnule?... Întrebă Gaston.

—Acum, reluă Dubois, putem să stăm de vorbă despre micile noastre afaceri; nu asta ați vrut să spuneți, cavalere?

—Într-adevăr! numai că, suntem oare în siguranță?

—Ca și cum ne-am afla în adâncul unui deșert.

—Să ne așezăm așadar și să discutăm.

—Cu plăcere, să discutăm, cavalere.

Cei doi bărbați se așezară de fiecare parte a unei mese, pe care se afla o sticlă cu vin de xeres și două pahare.

Dubois umplu unul; dar în momentul în care se pregătea să-l umple pe celălalt, cavalerul întinse mâna deasupra lui pentru ca să arate că el nu va bea.

—La dracu! spuse Dubois în sinea lui, e slab și sobru, semn rău; Cezar nu avea încredere în oamenii aceștia slabi și care nu beau niciodată vin, iar acești oameni erau Brutus și Casius. Gaston părea să reflecteze și, din timp în timp, arunca o privire de profundă cercetare asupra lui Dubois..

Dubois sorbea puțin câte puțin din paharul său cu vin de Spania cu înghițituri mici și suporta perfect privirea cavalerului.

—Căpitane, spuse în sfârșit Gaston, după un răstimp de tăcere, când se întreprinde, așa cum o facem noi, o treabă în care îți riști capul, nu e rău, cred, de a se cunoaște, pentru ca trecutul să răspundă pentru viitor. Montlouis, Talhouet, du Couëdic și Pontcalec sunt cei care m-au trimis în preajma dumneavoastră, cunoașteți numele și condiția mea:

am fost crescut de un frate care avea motive de ură personală împotriva regentului. Această ură eu am moștenit-o; a rezultat de aici, se împlinesc în curând trei ani, că, atunci când liga nobleței s-a constituit în Bretagne, am intrat în conjurație: acum eu am fost ales de către conjurații bretoni pentru a veni să mă înțeleg cu cei din Paris și să primesc instrucțiunile baronului de Valef, care a sosit din Spania, să le transmit ducelui de Olivarés, agent al Majestății Sale Catolice la Paris, și să mă asigur de asentimentul său.

—Și ce poate să facă în toate acestea căpitanul La Jonquière! întrebă Dubois, ca și când el era acela care se îndoia de identitatea cavalerului.

—Trebuie să mă prezentați ducelui. Am sosit acum două ore, l-am văzut pe domnul de Valef mai întâi, în sfârșit, vin să mă fac recunoscut de dumneavoastră; acum, domnule, cunoașteți viața mea ca și mine însumi.

Dubois ascultase mimând fiecare din impresiile pe care le primea, cum ar fi putut s-o facă cel mai bun actor, apoi când Gaston a terminat:

—În ceea ce mă privește, cavalere, spuse el răsturnându-se pe scaun cu un aer de nobilă indolență, trebuie să mărturisesc faptul că povestea mea este un pic mai lungă și un pic mai agitată decât a dumneavoastră. Totuși, dacă doriți să v-o istorisesc, îmi voi face o datorie din a vă asculta.

—V-am spus, căpitane, reluă Gaston înclinându-se, că atunci când te afli în situația în care suntem noi, una dintre primele necesități pe care le impune această situație este aceea de a ne cunoaște bine.

—Ei bine! reluă Dubois, mă numesc, așa cum știți, căpitanul La Jonquière; tatăl meu era la fel ca și mine căpitan, din întâmplare; e o meserie unde dobândești multă glorie, dar unde aduni în general foarte puțini bani. Gloriosul meu tată a murit așadar lăsându-mi drept orice moștenire spada lui cea lungă

și uniforma lui. M-am încins cu spada care era un pic prea lungă, am îmbrăcat uniforma care era un pic prea largă. Începând cu acea vreme, continuă Dubois arătându-i cavalerului amploarea vestei sale, pe care de altfel cavalerul o remarcase de-acum, începând cu acea vreme am deprins obiceiul de a nu fi incomodat în mișcările mele.

Gaston se înclină în semn că nu avea nimic de obiectat împotriva acestui obicei și că, deși era mai strâns în haina lui decât era Dubois într-a sa, el o considera bună.

—Mulțumită chipului meu arătos, continuă Dubois, am fost primit în regimentul Regal Italian care, în primul rând pentru economie, iar după aceea pentru că Italia nu mai era a noastră, făcea recrutări pentru moment în Franța. Dețineam așadar acolo un loc foarte distins ca anspessad[1] când, în ajunul bătăliei de la Malplaquet, am avut o ușoară altercație cu sergentul meu în legătură cu un ordin pe care mi-l dădea, cu vârful bastonului său în aer, în loc de a mi-l da, așa cum ar fi fost un lucru convenabil, cu vârful bastonului în jos.

—Iertare, spuse Gaston, dar nu înțeleg bine ce modificare putea să aducă lucrul acesta ordinului pe care vi-l dădea.

—Ceea ce provocă modificarea aceasta a fost faptul că, lăsându-și bastonul în jos, el atinse în treacăt colțul pălăriei mele, care căzu la pământ. Rezultă din această neîndemânare un mic duel în care îi introdusei sabia străpungându-i trupul. Dar, cum aș fi fost incontestabil străpuns de arme dacă aș fi avut complezența de a aștepta să fiu arestat, am făcut jumătate întoarcere spre stânga și m-am trezit a doua zi dimineața, să mă ia naiba dacă știu cum s-a

---

[1] (din ital. lancia spezzata, lance sfărâmată). Ofițer inferior de infanterie.

întâmplat acest lucru! în corpul de armată al prințului de Marlborough.

—Asta înseamnă că ați dezertat, reluă cavalerul surâzând.

—Aveam la îndemână exemplul lui Coriolan și al marelui Condé, continuă Dubois, ceea ce mi s-a părut a fi o scuză suficientă în ochii posterității. Am asistat, așadar, ca actor, trebuie s-o spun, pentru că noi am promis că nu vom avea nimic de ascuns unul față de celălalt, am asistat ca actor la bătălia de la Malplaquet; numai că, în loc de a mă afla de o parte a râului, mă aflam pe cealaltă; în loc de a întoarce spatele satului, îl aveam în fața mea. Cred că schimbarea aceasta de loc a fost foarte fericită pentru sluga dumneavoastră; regimentul Regal Italian a lăsat opt sute de oameni pe câmpul de bătălie, compania mea a fost decimată, camaradul meu de pat a fost tăiat în două de către una dintre cele șaptesprezece mii de lovituri de tun care s-au tras în ziua aceea. Gloria de care fostul meu regiment s-a acoperit l-a încântat în asemenea măsură pe ilustrul Marlborough, încât m-a făcut portdrapel pe câmpul de bătaie. Cu un asemenea protector ar fi trebuit să ajung departe, dar soția lui, lady Marlborough, Cerul s-o pedepsească! pentru că, după cum știți, a avut neîndemânarea de a răsturna conținutul unui vas cu apă pe rochia reginei Anne, acest mare eveniment schimbă fața lucrurilor în Europa; și în tulburarea pe care o provocă, m-am trezit fără alt protector decât meritul meu personal și dușmanii pe care mi-i făcuse.

—Și ce ați devenit după aceea? întrebă Gaston, care manifesta un oarecare interes pentru viața aventuroasă a pretinsului căpitan.

—Ce vreți! această izolare mă determină, deși împotriva voinței mele, să cer a intra în serviciul Majestății Sale Catolice care, spre onoarea ei, trebuie s-o spun, acceptă cu delicatețe cererea mea. Peste trei

ani, eram căpitan; dar dintr-o soldă de treizeci de reali pe zi, ni se rețineau douăzeci, fiind îndemnați mereu să prețuim onoarea infinită pe care ne-o făcea regele Spaniei împrumutându-se din bani noștri. Cum acest mod de plasament nu mi se părea să prezinte siguranța necesară, i-am cerut colonelului meu permisiunea de a părăsi serviciul Majestății Sale Catolice și de a reveni în frumoasa mea patrie, totul însoțit de o recomandație oarecare, pentru a nu mă sâcâi prea mult în legătură cu afacerea mea din Malplaquet. Colonelul mă recomandă Excelenței Sale prințului de Cellamare, iar acesta, remarcând la mine o oarecare dispoziție naturală de a asculta de ordinele care mi se dau în mod convenabil și acompaniate de o oarecare muzică, urma să mă folosească în mod activ în celebra conspirație căreia i-a dat numele tău; când pe neașteptate afacerea căzu, după cum știți, prin dublul denunț al lui la Fillon și al unui mizerabil scriitor numit Buvat. Dar pentru că Alteța Sa gândi foarte judicios că un lucru care era amânat nu era pierdut, mă recomandă succesorului său, căruia sper că micile mele servicii îi vor putea fi de oarecare folos; și căruia îi mulțumesc din toată inima că mi-a oferit această ocazie de a face cunoștință cu un cavaler atât de desăvârșit ca dumneavoastră. Bazați-vă, așadar pe mine, cavalere, ca pe cel mai umil și cel mai ascultător servitor al dumneavoastră.

—Cererea mea se va mărgini, căpitane, răspunse Gaston, în a vă ruga să mă prezentați ducelui, singurul față de care instrucțiunile mele îmi îngăduie să mă destăinuiesc; și căruia trebuie să-i predau scrisorile baronului de Valef. Voi urma deci în litera lor instrucțiunile mele și vă voi ruga, căpitane, să mă prezentați Excelenței Sale.

—Chiar astăzi, domnule, răspunse Dubois, care părea să fi luat o hotărâre; peste un ceas, dacă binevoiți, peste zece minute, dacă este necesar.

—Cât mai curând posibil.

—Ascultați, spuse Dubois, m-am pripit un pic atunci când v-am spus că vă voi prezenta Excelenței Sale peste un ceas; la Paris nu ești sigur de nimic; poate că nu este prevenit de sosirea dumneavoastră, poate că nu vă așteaptă, poate că nu-l voi găsi acasă.

—Înțeleg acest lucru, voi avea răbdare.

—Poate că, în sfârșit, continuă Dubois, voi fi împiedicat de a veni din nou să vă iau.

—Pentru ce asta?

—Pentru ce asta? La dracu! cavalere, se cunoaște bine că sunteți pentru prima oară la Paris.

—Ce vreți să spuneți?

—Vreau să spun, domnule, că există la Paris trei poliții, cu totul diferite, cu totul distincte, dar care totuși se încrucișează și se reunesc atunci când este vorba de a-i tulbura pe oamenii cumsecade care nu cer altceva decât răsturnarea a ceea ce este, pentru a pune în loc ceea ce nu este: 1. poliția regentului, care nu prea este de temut; 2. aceea a lui messire Voyer d'Argenson: ehei! aceasta are zilele ei bune, acelea când este în proastă dispoziție pentru că a fost scărmănată rău la mănăstirea la Madelaine du Tresnel; 3. există aceea a lui Dubois. Ah! aceasta e altceva; domnul Dubois este un mare...

—Un mare mizerabil! reluă Gaston, nu-mi aduceți la cunoștință nimic nou cu asta, o știu.

Dubois se înclină cu surâsul lui fatal de maimuță.

—Ei bine, pentru a scăpa de aceste trei poliții?... Întrebă Gaston.

—Este necesară multă prudență, cavalere.

—Sfătuiți-mă atunci, căpitane, deoarece păreți a fi mai la curent decât mine; eu, v-am spus acest lucru, sunt un provincial și nimic altceva.

—Ei bine! mai întâi va fi important să nu locuim în același hotel.

—Drace! răspunse Gaston, care își aminti de adresa dată lui Hélène, iată un lucru care mă contrariază; aveam unele motive de. a dori să rămân aici.

—Nu este vorba de asta, cavalere, eu sunt acela care mă voi muta. Luați una dintre cele două camere ale mele, aceasta sau aceea de la etaj.

—O iau pe aceasta.

—Aveți dreptate, la parter, fereastră spre o stradă, ușă secretă spre cealaltă. Hai, hai, aveți ochi și va ieși ceva din dumneavoastră.

—Să ne întoarcem la afacerea noastră, spuse cavalerul.

—Da, e-adevărat; ce spuneam?

—Spuneați că veți fi poate împiedicat de a veni să mă luați chiar dumneavoastră.

—Da, dar în acest caz fiți foarte atent de a nu-l urma pe acela care va veni să vă caute, decât conform unui bun semn de recunoaștere.

—Spuneți-mi după ce semn voi putea să-l recunosc faptul că vine din partea dumneavoastră.

—Mai întâi, trebuie să aibă o scrisoare de la mine.

—Nu vă cunosc scrisul.

—E-adevărat; și am să vă dau o mostră.

Dubois se așeză la o masă și scrise următoarele câteva rânduri:

Domnule cavaler,

Urmați-l cu încredere pe bărbatul care vă va înmâna, acest bilet, este însărcinat de mine să vă conducă în casa unde vă așteaptă domnul duce de Olivarés și căpitanul La Jonquière.

Iată, continuă dânsul remițându-i biletul, dacă va veni cineva în numele meu, vă va prezenta un scris asemenea acestuia.

—Va fi destul.

—Nu este niciodată destul; pe lângă scrisul autograf, vă va arăta și jumătatea din piesa de aur, iar

la ușa casei unde vă va conduce, îi veți cere și al treilea semn de recunoaștere.

—Care va fi?...

—Care va fi hârtia.

—E bine așa, spuse Gaston; cu aceste precauții, va trebui să vină chiar diavolul în persoană pentru a ne lăsa prinși; așadar, acum ce trebuie să fac?

—Acum, așteptați; nu credeți că veți ieși astăzi?

—Nu.

—Ei bine! stați liniștit și ascuns în acest hotel, unde nu vă va lipsi nimic; am să vorbesc eu cu hangiul.

—Mulțumesc.

—Dragă domnule Champagne, îi spuse La Jonquière lui Tapin deschizând ușa, iată-l pe cavalerul de Chanlay care va lua camera mea, vi-l recomand ca pe mine însumi.

Apoi, închizând ușa la loc:

—Acest băiat valorează greutatea lui în aur, domnule Tapin, spuse Dubois cu glas scăzut; așadar nici dumneavoastră, nici oamenii dumneavoastră, să nu-l pierdeți nici o clipă din ochi, îmi veți răspunde pentru asta cu capul.

EXCELENȚA SA DUCELE DE OLIVARÉS

Cu toate acestea, Dubois, părăsindu-l pe cavaler, se minuna, așa cum avusese de-acum de multe ori prilejul de a o face, de norocul providențial care îi punea în mână încă o dată întreg viitorul regentului și al Franței. Traversând sala comună, îl recunoscu pe L'Eveillé vă amintiți, care discuta cu Tapin și îi făcu semn să-l urmeze; era același L'Eveillé, vă amintiți, care fusese însărcinat de a-l face să dispară pe adevăratul La Jonquière. Ajuns în stradă, Dubois se informă cu interes despre ce se întâmplase cu demnul căpitan: cu asprime legat strâns și punându-i-se căluș, fusese condus la donjonul 1 din Vincennes pentru a nu incomoda nici una din manevrele cârmuirii. Exista în acea vreme un fel de sistem preventiv teribil de comod pentru miniștri.

Lămurit asupra acestui punct important, Dubois își continuă drumul foarte gânditor; numai jumătate din treabă era terminată; și încă partea cea mai ușoară: acum trebuia să-l convingă pe regent să se dedea cu violență unui gen de îndeletniciri de care avea groază, politica de prins în capcană.

Dubois începu prin a se informa de locul unde se afla regentul și de ceea ce făcea regentul.

Prințul era în cabinetul său, nu de afaceri, nu de lucru, nu de regent, ci de artist, terminând o gravură în acvaforte, preparată de Humbert, chimistul său care, la o masă vecină, îmbălsăma un ibis după procedeul egiptenilor, pe care el pretindea că-l aflase din nou. În același timp, un secretar îi citea prințului o corespondență al cărei cifru era cunoscut numai de regent. Deodată ușa se deschise, spre marea mirare a regentului, pentru care acest cabinet era refugiul său și, cu glas tare, ușierul îl anunță pe domnul căpitan La Jonquière. Regentul se întoarse:

—La Jonquière! spuse dânsul, ce mai e și asta?

Humbert și secretarul se priviră, mirați că este introdus în felul acesta un străin în sanctuarul lor.

În aceeași clipă, un cap ascuțit și prelung, destul de asemănător aceluia al unui dihor, se strecură prin ușa întredeschisă. Regentul stătu un moment fără să-l recunoască pe Dubois, atât de bine era deghizat; dar, în sfârșit, nasul acesta ascuțit așa cum nu mai era altul care să-i semene în regat îl trădă.

O expresie de supremă ilaritate o înlocui pe chipul ducelui pe cea de uimire care apăruse la început.

—Cum! tu ești, abate? spuse Alteța Sa izbucnind în râs. Și ce semnificație are această nouă travestire?

—Are semnificația, monseniore, că mi-am schimbat pielea: din vulpe m-am făcut leu. Iar acum, domnule chimist, domnule secretar, faceți-mi plăcerea, dumneavoastră veți merge să împăiați pasărea dumneavoastră în altă parte, dumneavoastră să vă isprăviți scrisoarea în altă loc.

—Pentru ce asta? întrebă regentul.

—Pentru că am de discutat cu Alteța Voastră afaceri importante.

—Du-te la naiba cu afacerile tale! ora este depășită, vei reveni mâine, spuse regentul.

—Monseniorul, reluă Dubois, nu cred că dorește să mă expună la situația de a rămâne până mâine sub această înfățișare dezagreabilă, nu-mi va mai rămâne decât să mor subit. Pfui! nu mă voi consola de asta niciodată.

—Descurcă-te cum vei dori, am hotărât că restul zilei va fi consacrat delectării.

—Ei bine! asta se potrivește de minune, vin să vă propun și dumneavoastră, de asemenea, o deghizare.

—O deghizare mie! Ce vrei să spui, Dubois? continuă regentul, care crezu că era vorba de una dintre mascaradele lui obișnuite.

—Hai, iată ceea ce vă vine ca turnat, domnul Alain.

—Vorbește, ce-ai aranjat?

— Concediați-i mai întâi pe chimistul și pe secretarul, dumneavoastră.

—Ții la asta?

—Absolut.

—Atunci, pentru că așa dorești...

Regentul îl concedie pe Humbert cu un gest amical și pe secretar cu un semn de comandă. Amândoi ieșiră.

—Și acuma, haide, spuse regentul, ce dorești?

—Vreau să vă prezint, monseniore, pe un tânăr care sosește din Bretania și care îmi este recomandat în mod aparte; un băiat încântător.

—Și care-i numele lui?

—Cavalerul Gaston de Chanlay.

—De Chanlay? reluă regentul căutând a-și rechema amintirile; numele acesta nu-mi este întru totul necunoscut.

—Într-adevăr?

—Nu, mi se pare că l-am auzit pronunțat odinioară, dar nu-mi mai amintesc în ce împrejurare. Și ce-a venit să facă la Paris protejatul tău?

—Monseniore, nu vreau să vă răpesc surpriza de a descoperi singur, el vă va spune numaidecât dumneavoastră înșivă ce-a venit să facă la Paris.

—Cum așa! mie însumi?

—Da; ceea ce va să zică Excelenței Sale ducelui de Olivarés, căruia îi veți lua, dacă binevoiți, locul. Ah! protejatul meu e un conspirator foarte discret; și mi-a prins bine, mulțumită poliției mele, întotdeauna aceeași, monseniore, care v-a urmărit la Rambouillet, mi-a prins bine, spun, că am fost la curent cu anumite lucruri. El a fost recomandat la Paris unui anumit La Jonquière, care trebuia să-l prezinte Excelenței Sale ducele de Olivarés. Acum înțelegeți, nu-i așa?

—Absolut nimic, mărturisesc.

—Ei bine! eu am fost căpitanul La Jonquière; dar nu pot să fiu în acelaşi timp şi căpitanul La Jonquière şi Excelenţa Sa.

—Şi atunci ai rezervat acest rol...

—Dumneavoastră, monseniore.

—Mulţumesc! şi astfel vrei ca sub un nume fals să aflu secretele...

—Duşmanilor dumneavoastră, întrerupse Dubois. Bineînţeles! nu mi-o luaţi în nume de rău; şi apoi, cât de mult vă costă acest lucru pe dumneavoastră, să vă schimbaţi numele şi hainele; ca şi cum n-aţi fi surprins, mulţumită unor mijloace asemănătoare, multe alte lucruri decât nişte secrete? Dar vă rog amintiţi-vă, monseniore, că, graţie caracterului aventuros cu care Cerul v-a înzestrat, viaţa noastră a amândurora este un fel de mascaradă continuă. Ce naiba! Monseniore, după ce v-aţi numit domnul Alain şi domnul Jean, puteţi foarte bine, fără a vă dezminţi, mi se pare, să vă numiţi ducele de Olivarés.

—Dragul meu, nu cer nimic mai mult decât să mă deghizez când această glumă poate să-mi procure o distracţie oarecare, dar...

—Dar să vă deghizaţi, continuă Dubois, pentru a păstra liniştea Franţei, pentru a-i împiedica pe intriganţi de a tulbura regatul, pentru a-i împiedica pe asasini să vă străpungă, poate! haida de! acest lucru este nedemn de dumneavoastră; înţeleg asta! Ah! dacă ar fi fost pentru a o seduce pe acea mică negustoreasă de articole de fierărie de la Pont Neuf, sau pe acea frumoasă văduvă din strada Saint-Augustin, nu zic: la dracu! asta merita osteneala!

—Dar în sfârşit, reluă regentul, hai să vedem: dacă cedez ca întotdeauna la ceea ce îmi ceri, unde vom ajunge?

—Vom ajunge la aceea că veţi recunoaşte poate până la urmă că nu sunt un vizionar; şi că veţi îngădui

atunci să fiți apărat, deoarece nu vreți să vă apărați dumneavoastră înșivă.

—Dar o dată pentru totdeauna, dacă lucrul acesta nu merită osteneala, voi fi salvat de obsesiile dumitale?

—Pe cuvânt de onoare, mă angajez.

—Abate, dacă ți-ar fi egal, mi-ar plăcea mai mult un alt jurământ.

—Ah! ce dracu, monseniore, văd că sunteți prea dificil; jură fiecare pe ce poate.

—E scris despre acest caraghios că va avea întotdeauna ultimul cuvânt.

—Monseniorul consimte?

—Iarăși plictiseala asta!

—La dracu! veți vedea dacă este așa ceva.

—Eu cred, Dumnezeu să mă ierte, că tu confecționezi comploturi, ca să mă-nspăimânți.

—Atunci înseamnă că sunt bine confecționate; îl veți vedea pe acesta.

—Ești mulțumit de el?

—Îl găsesc foarte agreabil.

—Dacă nu mă sperii, să te ferești!

—Monseniorul pretinde prea mult.

—Mă flatezi, nu ești sigur de conspirația ta, Dubois.

—Ei bine, vă jur, monseniore, că vă veți bucura de o oarecare emoție; și că vă veți simți fericit de a vorbi prin gura Excelentei Sale.

Și Dubois, care se temea ca regentul să nu revină asupra hotărârii sale, încă nu prea bine consolidată, se înclină și ieși.

Nu era încă afară de cinci minute, că un curier intră foarte grăbit în anticameră și îi încredință o scrisoare unui paj, acest paj îl concedie și intră de îndată la Regent care, după o simplă examinare a scrisului, lăsă să-i scape un gest de surpriză.

—Doamna Desroches! spuse dânsul? ia te uită, așadar sunt noutăți; și rupând în grabă sigiliul, citi cele ce urmează:

Monseniore,

Tânăra doamnă pe care mi-ați încredințat-o nu mi se pare în siguranță aici.

—Aș! exclamă regentul.

Apoi continuă:

Sejurul în vilă, de care Alteța Voastră se temea pentru dânsa, e mai bun de o mie de ori decât izolarea , iar eu nu mă simt în stare să apăr așa cum aș dori, sau mai curând cum ar trebui, persoana pe care Alteța Voastră mi-a făcut onoarea de-a mi-o încredința.

—Ei drace! făcu regentul, lucrurile se încurcă, după cât mi se pare.

Un tânăr bărbat, care îi scrisese ieri domnișoarei Hélène, cu o clipă înainte de sosirea dumneavoastră, s-a prezentat azi-dimineață în pavilion; eu am vrut să-l concediez, însă domnișoara mi-a ordonat în mod atât de hotărât să ascult și să mă retrag, încât în această privire înflăcărată, în acest gest de regină, am recunoscut, să nu se supere Alteța Voastră Regală, sângele care comandă.

—Da, da, spuse regentul surâzând împotriva voinței sale, se cunoaște că e fata mea!

Apoi adăugă:

—Cine poate să fie acest bărbat? vreun tânăr elegant care o va fi văzut la vorbitorul mănăstirii sale; dacă mi-ar fi spus măcar numele, nebuna asta de madame Desroches! și el reluă:

Cred, monseniore, că tânărul acesta și domnișoara s-au mai văzut până acum; mi-am îngăduit să ascult, pentru serviciul Alteței Voastre; și, cu toată ușa dublă, într-un moment când el a ridicat glasul, am putut să disting aceste cuvinte: ,,Să vă văd ca și în trecut.”

Alteța Voastră Regală să fie așadar atât de bun pentru a mă salva de primejdia reală care pândește supravegherea mea; și vă implor să-mi transmiteți un ordin pozitiv, chiar în scris, la adăpostul căruia să mă pot apăra în timpul furiilor domnișoarei.

—Drace! continuă regentul, iată un lucru care complică situația; dragoste de pe acum! dar nu, asta nu e cu putință, crescută atât de sever, atât de izolat, în singura mănăstire din Franța, poate, unde bărbații nu trec niciodată de vorbitor, într-o provincie în care se spune că există aerul moravurilor celor mai pure! Nu, e cine știe ce aventură pe care n-o înțelege această Desroches, obișnuită cu toate ruginiturile de la Curte și surescitată atât de adeseori de zburdălniciile celorlalte fiice ale mele. Dar să vedem, ce-mi mai spune?

P.S.: Am luat chiar acum informații de la hotelul „Tigrul Regal”, tânărul bărbat a sosit ieri, la ora șapte seara, adică trei ceasuri înaintea domnișoarei; venea prin strada Bretagne, adică pe drumul pe care a venit și dânsa. Călătorește sub numele de domnul de Livry.

—Oh! oh! făcu regentul, asta devine mai primejdios; e un întreg plan pregătit dinainte. Bineînțeles! Dubois va râde grozav dacă-i voi vorbi de această întâmplare; cum îmi va mai răsturna dizertațiile mele asupra purității tinerelor fete care sunt departe pe Versailles sau de Paris! trebuie să sperăm că, în pofida poliției sale, caraghiosul nu va afla nimic din toate astea... Hei, paj!

Pajul care adusese scrisoarea intră din nou.

Ducele scrise în grabă câteva rânduri.

—Mesagerul care a sosit de la Rambouillet! întrebă dânsul.

— Așteaptă răspunsul, monseniore, răspunse tânărul.

—E bine, dă-i acest mesaj, iar el să plece chiar în această clipă. Du-te.

Curierul, un moment după aceea, făcea să răsune în curte potcoavele sonore ale calului său.

În ceea ce-l privește pe Dubois, tot pregătind întrevederea lui Gaston cu falsa excelență, făcea *in petto* acest calcul mărunt:

— Îl țin în mână pe regent prin el însuși ca și prin fiica sa. Această intrigă a tinerei persoane este ori fără consecință, ori serioasă. Dacă este fără consecință, o desființez exagerând-o; dacă este serioasă, am un merit real pe lângă duce pentru că am descoperit-o. Numai că nu trebuie să dai două lovituri dintr-o dată: *Bis repetita placent*. Bun! iată încă un citat! Pedant ce ești, așadar nu vei putea niciodată să te dezobișnuiești! S-a hotărât, să-l salvăm pe duce mai întâi, după aceea pe fiica lui; și vor fi necesare două recompense. Să vedem, e bine așa! mai întâi ducele? da: o fată tânără poate să moară, nimeni nu suferă din asta; dacă moare un bărbat, un întreg regat este pierdut: să începem cu ducele.

Și, după această hotărâre, Dubois expedie un curier foarte grăbit la domnul de Montaran, la Nantes.

Am spus de-acum că domnul de Montaran era fostul guvernator al Bretaniei.

Cât despre Gaston, hotărârea lui era luată: plin de rușine de-a fi avut de-a face cu un om de teapa lui La Jonquière și de a fi stat în fața unei asemenea secături într-o poziție subordonată, el se felicita că va comunica de acum înainte cu un șef mai demn de această întreprindere, hotărât; dacă va afla chiar și în acest rang aceeași josnicie și aceeași venalitate, era decis de-a se reîntoarce la Nantes pentru a povesti prietenilor săi ceea ce văzuse și să-i întrebe ce trebuia să facă.

În ceea ce-o privește pe Hélène, el nu mai ezita, cunoștea curajul de neînfrânt al acestei copile, dragostea și loialitatea ei. Știa, fără a se putea îndoi de lucrul acesta, că ea mai curând ar muri decât să aibă

pentru ce roși, chiar involuntar, înaintea prietenului ei cel mai scump. El vedea cu bucurie că fericirea de a regăsi un tată nu alterase afecțiunea ei atât de devotată; și că norocul prezent n-a determinat-o să uite trecutul. Însă de asemenea, pe de altă parte, temerile sale cu privire la această paternitate misterioasă nu-l mai părăseau din clipa în care a fost despărțit de Hélène. Ce rege, într-adevăr, n-ar fi mărturisit existența unei asemenea fiice, dacă nu cumva ceva rușinos ar fi constituit un obstacol?

Gaston se îmbrăcă plin de grijă. Există o cochetărie a plăcerii și o cochetărie a primejdiei. El își înfrumuseță tinerețea, și așa atât de proaspătă și de grațioasă, cu tot ce costumul avantajos al epocii putea să dea atracție unui chip bărbătesc încadrat de un păr negru și frumos: piciorul delicat și nervos se contura sub mătase; umerii și pieptul se mișcau în voie sub catifea; o pană albă, după ce se rotunjise luând forma pălăriei, îi cădea pe umăr și, privindu-se în oglindă, Gaston își surâse lui însuși, considerându-se un conspirator care părea să aibă un aer foarte satisfăcător.

De partea lui, regentul îmbrăcase, după sfatul lui Dubois, un costum de catifea neagră și își acoperise cu o cravată uriașă de dantelă fină jumătate din obraz, pe care tânărul bărbat ar fi putut să-l recunoască, după multiplele portrete ale epocii. În ceea ce privește întrevederea, ea trebuia să aibă loc într-o casă mică din foburgul Saint-Germain, care era ocupată de una dintre metresele sale și pe care o invitase a o evacua. Intre cele două corpuri de casă era un pavilion izolat, unde nu străbătea lumina deloc, și împodobit cu tapiserii grele. Aici sosi regentul, instalat într-o berlină închisă care ieși de la Palatul Regal prin spate, către ora cinci, adică la căderea nopții.

MONSENIORE, NOI SUNTEM BRETONI

Gaston rămăsese în camera de la parter și se îmbrăca după cum am spus, în vreme ce domnul Tapin continua să-și facă ucenicia. Astfel că, spre seară, el știa să măsoare o jumătate ca și predecesorul său, ba chiar și mai bine, deoarece înțelesese că în despăgubirile care i se plăteau domnului Bourguignon, risipa era trecută la socoteală; înțelegea așadar că, pe cât se risipea mai puțin, pe atât el, Tapin, va obține beneficii. Astfel încât clienta de dimineață a fost foarte rău servită seara și se retrase foarte nemulțumită.

O dată îmbrăcat, Gaston, pentru a termina de a se statornici asupra caracterului pe care îl avea căpitanul La Jonquière, făcu inventarul bibliotecii sale - aceasta se compunea din trei categorii de cărți: cărți obscene, cărți de aritmetică și cărți de teorie. Printre acestea din urmă, *Perfectul Sergent-Major* era legată într-un mod cu totul deosebit și părea să fi fost foarte mult citită; apoi veneau memoriile căpitanului, memorii de cheltuieli, bineînțeles, ținute cu deplina ordine a unui furier de regiment. Atâtea lucruri inutile! El se gândi că era o mască à la Fiesque[1], pentru a ascunde chipul conspiratorului.

În timp ce Gaston se dedica în mod conștiincios acestui inventar apreciativ, intră un bărbat, introdus de Tapin, care îl anunță și îl lăsă numaidecât în mod discret singur cu cavalerul. De îndată ce ușa a fost închisă la loc, bărbatul se apropie de Gaston și îl anunță că, neputând să vină, căpitanul La Jonquière îl trimisese în locul său. Gaston îi ceru dovada acestei misiuni. Necunoscutul scoase mai întâi o scrisoare a căpitanului exact în aceiași termeni și cu același scris ca și mostra pe care o avea în mână, apoi după scrisoare, jumătate din piesa de aur; Gaston recunoscu din acea clipă că era desigur trimisul așteptat, așa că nu făcu nici o dificultate pentru a-l urma. Amândoi urcară într-o trăsură foarte bine închisă, ceea ce nu era un lucru de mirare, având în vedere motivul acestei curse. Gaston văzu că traversa râul la pont Neuf și cobora pe chei; însă, o dată intrat în strada du Bac, el nu mai văzu nimic, pentru că după un moment trăsura se opri într-o curte, dinaintea unui pavilion. Atunci, fără ca măcar Gaston să i-o fi cerut, însoțitorul său scoase din buzunar hârtia tăiată pe care se afla numele

[1] Tragedia de Friedrich Schiller, *Conjurația lui Fiesque*, având ca temă conjurația contelui Jean-Louis Fiesque (v. și introducerea) (n.t.)

cavalerului, în așa fel încât, dacă acesta ar mai fi păstrat vreo îndoială, această îndoială să se risipească.

Portiera se deschise: Gaston și însoțitorul său coborâră, apoi urcară cele patru trepte ale unui peron și se aflară într-un vast coridor circular, care înconjura singura cameră din care se compunea pavilionul. Înainte de a deschide portiera care masca una dintre intrări, Gaston se întoarse pentru a-l căuta pe ghidul său, însă ghidul său dispăruse de-acum.

Cavalerul rămăsese singur.

Inima îi bătea cu violență: acela cu care trebuia să vorbească nu mai era un om vulgar. Nu mai era vorba de instrumentul grosolan pus la treabă: era însăși gândirea complotului pe care urma s-o vadă în față; era ideea rebeliunii transformată în om; era reprezentantul unui rege înaintea căruia urma să se afle, reprezentând Franța: urma să vorbească față în față cu Spania; și să aducă străinului oferta unui război comun împotriva patriei sale; el vorbea în numele unui regat înaintea altui regat.

O sonerie se auzi înăuntru. Zgomotul acestei sonerii îl făcu să tremure pe Gaston. El se privi într-un geam, era palid; se sprijini de zid, pentru că i se înmuiau genunchii; o mie de gânduri care nu-i trecuseră niciodată prin cap îl asaltară în acest moment; sărmanul băiat nu era la capătul suferințelor sale. Ușa se deschise și Gaston se află dinaintea unui bărbat pe care îl recunoscu drept La Jonquière.

—Iar! murmură el cu necaz.

Dar căpitanul, în pofida ochiului său vioi și exersat, nu păru să observe norul care întuneca fruntea cavalerului.

—Veniți, cavalere, îi spuse dânsul, suntem așteptați.

Atunci Gaston, liniștit prin chiar însemnătatea acțiunii pe care o întreprindea, înaintă cu un mers destul de ferm pe covorul care asurzea zgomotul

pașilor săi. El avu senzația unei umbre apărând în fața altei umbre.

Într-adevăr, mut și imobil, cu spatele întors către ușă, un bărbat stătea așezat sau mai curând îngropat într-un vast fotoliu; nu i se întrezăreau decât picioarele încrucișate unul peste altul. Flacăra singurei lumânări, înfiptă într-un sfeșnic de argint aurit și acoperită de un abajur, nu lumina decât partea inferioară a trupului sau; capul și umerii, protejați prin jocul unui ecran, rămâneau în penumbră. Gaston găsi trăsăturile accentuându-se cu loialitate și figura nobilă. Era un gentilom care se pricepea în materie de rasă; și înțelese numaidecât că el nu era un căpitan La Jonquière. Gura era binevoitoare, ochiul mare, cutezător și statornic, la fel cu acela al regilor și al păsărilor de pradă: el citi gânduri înalte pe această frunte, o mare prevedere și oarecare fermitate în contururile fine aflate în partea inferioară a chipului; toate acestea, totuși, în mijlocul semiîntunericului și cu toată cravata de dantelă fină.

—Cel puțin iată acvila, își spuse el; celălalt nu era decât corbul, sau cel mult vulturul.

Căpitanul La Jonquière stătea respectuos în picioare umflându-și pieptul pentru a-și lua o atitudine marțială; necunoscutul, după ce-l privi câtva timp pe Gaston, care îl salută în tăcere, iar aceasta cu aceeași atenție cu care Gaston îl privise la rândul său, se ridică și salută și dânsul cu foarte multă demnitate din cap, apoi merse pentru a se instala lângă cămin.

—Domnul este persoana despre care am avut onoarea să-i vorbesc Excelenței Voastre, spuse La Jonquière; domnul cavaler Gaston de Chanlay.

Necunoscutul se înclină ușor din nou, dar nu răspunse nimic.

—La dracu! îi șopti foarte încet Dubois la ureche, dacă nu-i vorbiți, nu va răspunde.

—Domnul sosește din Bretagne, cred? răspunse rece ducele.

—Da, monseniore; dar Excelența Voastră să binevoiască să mă ierte; domnul căpitan La Jonquière i-a spus numele meu, însă eu n-am onoarea de a-l ști pe al său; scuzați nepolitețea mea, monseniore, dar nu sunt eu cel care vorbește, ci țara care mă trimite.

—Aveți dreptate, domnule, spuse cu vioiciune La Jonquière scoțând dintr-un portofel aflat pe masă o hârtie în josul căreia se etala o semnătură mare cu sigiliul regelui Spaniei. Iată numele, spuse dânsul.

—Ducele de Olivarés, citi Gaston.

Apoi, întorcându-se către acela care-i era prezentat, fără să remarce ușoara roșeață care colora obrajii săi, se înclină respectuos.

—Iar acum, domnule, spuse necunoscutul, nu veți mai ezita să vorbiți, presupun.

—Credeam că va trebui să ascult mai întâi, răspunse Gaston rămânând încă în defensivă.

—Este adevărat, demnule; totuși, noi începem un dialog, nu uitați asta: fiecare vorbește la rândul său în decursul unei conversații.

—Monseniore, Excelența Voastră îmi face prea multă cinste, iar eu doresc să-i aduc dovada încrederii mele.

—Ascult, domnule.

—Monseniore, statele din Bretagne...

—Nemulțumiții din Bretagne, întrerupse surâzând regentul, în ciuda unui semn alarmat al lui Dubois.

—Nemulțumiții sunt atât de numeroși, reluă Gaston, încât trebuie să fie priviți ca reprezentanții provinciei: cu toate acestea, voi folosi locuțiunea pe care mi-o recomandă Excelența Voastră; nemulțumiții din Bretagne m-au trimis la dumneavoastră, monseniore, pentru a cunoaște intențiile Spaniei în această afacere.

—Să le aflăm mai întâi pe cele ale Bretaniei, reluă regentul.

—Monseniore, Spania poate să conteze pe noi;are cuvântul nostru, iar loialitatea bretonă este proverbială.

—Dar cu ce vă angajați dumneavoastră față de Spania?

—Să urmăm pe cât vom putea mai bine eforturile nobilimii franceze.

—Dar nu sunteți așadar francez, dumneavoastră înșivă?

—Monseniore, noi suntem bretoni. Bretania, reunită cu Franța printr-un tratat, trebuie să se considere separată de dânsa, din moment ce Franța nu respectă dreptul pe care ea și l-a rezervat prin tratatul acesta.

—Da, cunosc vechea poveste a contractului Annei de Bretagne; e foarte multă vreme de când acest tratat a fost semnat, domnule.

Falsul La Jonquière îl îmbrânci pe regent cu toată puterea.

—Ce importanță are? spuse Gaston, din moment ce fiecare dintre noi îl știe pe dinafară!

DOMNUL ANDRÉ

—Spuneați așadar atunci că nobilimea bretonă era gata să urmeze pe cât va putea mai bine eforturile nobilimii franceze: și ce dorește nobilimea franceză?

—Să substituie, în caz de moarte a Majestății Sale, pe regele Spaniei la tronul Franței ca singur și unic moștenitor al lui Ludovic al XIV-lea.

—Bine! foarte bine! spuse La Jonquière strecurându-și degetele până la prima falangă într-o tabacheră de corn și prizând cu o evidență satisfacție.

—Dar, în sfârșit, reluă regentul, dumneavoastră vorbiți despre toate lucrurile acestea ca și cum regele ar fi murit, dar regele n-a murit.

—Domnul Mare Delfin, domnul duce de Bourgogne, doamna ducesă de Bourgogne și copiii lor au dispărut într-un mod foarte deplorabil.

Regentul păli de mânie; Dubois începu să tușească.

—Se ia în considerație, așadar, moartea regelui? întrebă ducele.

—În linii generale, monseniore, răspunse cavalerul.

—Atunci aceasta explică faptul că regele Spaniei speră, cu toate că a renunțat la drepturile sale, să urce pe tronul Franței, nu-i adevărat, domnule? Însă, printre oamenii care sunt atașați regenței, se așteaptă să afle o oarecare opoziție la planurile sale.

Falsul spaniol sublinie involuntar aceste cuvinte.

—Astfel că, monseniore, răspunse cavalerul, a fost prevăzut acest lucru.

—Ah! făcu Dubois, ah! a fost prevăzut acest lucru: foarte bine! nespus de bine! Când vă spuneam eu, monseniore, că bretonii noștri sunt oameni prețioși. Continuați, domnule, continuați.

Cu toată invitația încurajatoare a lui Dubois, Gaston păstra tăcerea.

—Ei bine, domnule, spuse ducele, a cărui curiozitate fusese stârnită împotriva voinței sale, după cum vedeți, ascult.

—Secretul acesta nu este al meu, monseniore, răspunse cavalerul.

—Atunci, spuse ducele, oare nu mă bucur de încrederea șefilor dumneavoastră.

—Dimpotrivă, monseniore, însă numai dumneavoastră o aveți.

—Vă înțeleg, domnule; dar căpitanul face parte dintre prietenii noștri, iar eu răspund pentru dânsul în fața dumneavoastră, ca și de mine însumi.

—Instrucțiunile mele, monseniore, mă obligă a nu mă destăinui decât dumneavoastră singur.

—Dar, domnule, v-am spus de-acum că voi răspunde eu pentru căpitan.

—În acest caz, reluă Gaston înclinându-se, i-am spus monseniorului tot ceea ce aveam de spus.

—Înțelegeți, căpitane, spuse regentul; binevoiți așadar să ne lăsați singuri.

—Da, monseniore, răspunse Dubois; dar înainte de a vă părăsi, am să vă spun la rândul meu două cuvinte.

Gaston se retrase cu doi pași din discreție.

—Monseniore, spuse foarte încet Dubois, determinați-l, la dracu! scoateți-i toată afacerea din măruntaie, nu veți mai avea niciodată un prilej asemănător. Ei bine! ce spuneți de bretonul; dumneavoastră? e simpatic, nu-i așa?

—Un băiat încântător! spuse regentul; cu aerul unui adevărat gentilom, cu niște ochi plini de fermitate și de inteligență în același timp, cu un cap fin.

—Va fi tăiat cu atât mai bine, mormăi Dubois scărpinându-și nasul.

—Ce spui?

—Nimic, monseniore; sunt întocmai de părerea dumneavoastră. Domnule de Chanlay, servitorul dumneavoastră și la revedere; altcineva s-ar fi supărat pentru că n-ați vrut să vorbiți de față cu el dar eu nu sunt mândru; și având în vedere că lucrurile se desfășoară așa cum înțeleg, puțin mă interesează mijloacele.

Chanlay se înclină ușor.

— Haide, haide, spuse Dubois, s-ar părea că nu am îndeajuns aerul unui om de arme. Naiba să-l ia de nas, acum șterge-o! e încă una dintre festele sale; dar tot una e, capul să fie bun.

—Domnule, spuse regentul după ce Dubois închisese ușa, iată-ne singuri, așa că vă ascult.

—Monseniore, mă copleșiți, spuse Chanlay.

—Vorbiți, domnule, reluă regentul; după aceea adăugă surâzând: Trebuie că-mi înțelegeți nerăbdarea, nu-i așa?

—Da, monseniore, pentru că Excelența Voastră este mirat fără îndoială de a nu fi primit deloc încă din Spania o anumită depeșă pe care trebuie s-o adresați cardinalului Alberoni.

—Este adevărat, domnule, răspunse regentul făcând un efort pentru a minți, însă antrenat de împrejurări.

—Am să vă dau explicația acestei întârzieri, monseniore. Mesagerul care trebuia să aducă depeșa respectivă a căzut, bolnav și n-a părăsit Madridul; baronul de Valef, prietenul meu, care din întâmplare se afla în Spania, s-a oferit atunci; a existat o ezitare de câteva zile; în sfârșit, deoarece era cunoscut drept un om încercat de-acum în conspirația lui Cellamare, i-a fost încredințată.

—Într-adevăr, spuse regentul, baronul de Valef a scăpat cu bine de emisarii lui Dubois; știți oare, domnule, că el a avut mare curaj să încerce a reînnoda o afacere astfel întreruptă pe jumătate. Știu, în ceea

ce mă privește, că atunci când regentul i-a văzut pe doamna du Maine și pe prințul de Cellamare arestați, pe domnii de Richelieu, de Polignac, de Malezieux, pe domnișoara de Launay și pe Brigaud la Bastilia, iar pe acest mizerabil de Grange-Chancel în insulele Sainte-Marguerite, a crezut că totul s-a sfârșit.

—După cum vedeți, s-a înșelat, monseniore.

—Dar conspiratorii dumneavoastră din Bretagne oare nu se tem, ridicându-se în acest moment, că vor face să li se taie capul conspiratorilor din Paris pe care regentul îi are în mână?

—Dimpotrivă, monseniore; ei speră să-i salveze, ori își vor face o glorie din a muri împreună cu ei.

—Cum asta, să-i salveze?

—Să revenim la depeșă, dacă binevoiți, monseniore; trebuie s-o încredințez mai întâi Excelenței Voastre, așadar iat-o.

—E-adevărat.

Regentul luă scrisoarea, dar în momentul când trebuia s-o desigileze, văzând că era adresată Excelenței Sale ducelui de Olivarés, o depuse pe masă fără a o deschide.

Straniu lucru! și acest om sfărâma câteodată pentru spionajul său asupra poștelor două sute de sigilii pe zi. Este adevărat că atunci el se afla împreună cu Thorey sau Dubois, și nu cu cavalerul de Chanlay.

—Ei bine! monseniore... spuse Chanlay, neînțelegând nimic din ezitarea ducelui.

—Știți fără îndoială ce conține această depeșă, domnule? întrebă regentul.

—Poate nu cuvânt cu cuvânt, monseniore, dar știu ceea ce s-a convenit cel puțin.

—Hai, spuneți; aș fi foarte bucuros să știu până la ce punct sunteți inițiat în secretele cabinetului spaniol.

—Când vom fi scăpat de regent, spuse Gaston fără a observa ușoara tresărire pe care, la aceste cuvinte, o avu interlocutorul său, vom face în așa fel

încât să fie recunoscut în mod provizoriu ducele du Maine în locul său. Domnul duce du Maine va rupe chiar în acel moment tratatul cvadruplei alianțe semnat de acest mizerabil Dubois.

—Oh! sunt dezolat că nu se mai află aici căpitanul La Jonquière, i-ar fi făcut plăcere să vă audă vorbind astfel; continuați, domnule, continuați.

—Cu o flotă, va fi azvârlit pretendentul pe coastele Angliei; vor fi determinate să se încaiere Prusia, Suedia și Rusia cu Olanda. Imperiul va profita de luptă pentru a lua înapoi Neapole și Sicilia, asupra cărora are drepturi prin casa de Souabe. Va fi asigurat marele ducat al Toscanei, gata să rămână fără stăpân prin stingerea Medicișilor, celui de-al doilea fiu al regelui Spaniei; vor fi reunite Țările de Jos catolice cu Franța; va fi dată Sardinia ducelui de Savoia, Commachio papei. Vom face din Franța sufletul marii ligi a Sudului împotriva Nordului, iar dacă Majestatea Sa Ludovic al XV-lea se va întâmpla să moară, va fi încoronat Philippe al V-lea rege peste jumătate din lume.

—Da, domnule, știu toate acestea, spuse regentul; iar acesta este planul conspirației lui Cellamare reînnoit; dar există în ceea ce mi-ați spus la început, o frază pe care n-o înțeleg bine.

—Care, monseniore, întrebă Gaston.

—Aceasta: „vom scăpa de regent...” Și cum veți scăpa, domnule?

—Vechiul plan, după cum știți, monseniore, fusese de a-l răpi și de a-l transporta la închisoarea din Saragosa, ori la fortăreața din Toledo.

—Da, iar planul a eșuat prin supravegherea ducelui.

—Acest plan era impracticabil; o mie de obstacole se împotriveau ca ducele să ajungă la Toledo sau la Saragosa: vă rog să-mi arătați mijlocul, pentru a-l face

să străbată Franța în cea mai mare întindere a sa pe un asemenea prizonier!

—Era dificil, spuse ducele; astfel încât, n-am înțeles niciodată cum de a fost adoptat un asemenea mijloc. Și constat cu plăcere că i s-a adus o ușoară modificare.

—Monseniore, poți cumpăra gărzile, poți scăpa dintr-o închisoare, poți evada dintr-o fortăreață; apoi te întorci în Franța, pui din nou mâna pe puterea pierdută și ordoni să fie sfârtecați aceia care au executat răpirea. Philippe al V-lea și Alberoni n-au de ce să se teamă; Excelența Sa ducele d'Olivarés a trecut peste frontieră și este în afară de primejdie; și, în timp ce jumătate dintre conjurați scapă de sub mâna regentului, cealaltă jumătate plătește pentru tot.

—Cu toate acestea...

—Monseniore, avem sub ochi exemplul ultimei conspirații și, dumneavoastră înșivă spuneați adineauri, domnii de Richelieu, de Polignac, de Malezieux, de Laval, Brigaud și domnișoara de Launay sunt încă la Bastilia.

—Ceea ce spuneți, domnule, este plin de logică, răspunse ducele.

—În timp ce, dimpotrivă, continua cavalerul, scăpând de regent...

—Da, se previne întoarcerea sa. Scapi dintr-o închisoare, evadezi dintr-o fortăreață, dar nu ieși dintr-un mormânt; iată ce voiați să spuneți, nu-i așa?

—Da, monseniore, răspunse Gaston cu un ușor tremur în glas.

—Așadar, acum înțeleg scopul misiunii dumneavoastră: ați venit la Paris pentru a scăpa de regent?

—Da, monseniore.

—Ucigându-l?

—Da, monseniore.

—Și dumneavoastră sunteți, domnule, continua regentul fixându-și privirea adânc asupra tânărului, acela care v-ați oferit din proprie dorință pentru această sângeroasă misiune?

—Nu, monseniore; niciodată din propria dorință n-aș fi ales rolul unui asasin.

—Dar cine v-a obligat să jucați acest rol, atunci?

—Fatalitatea, monseniore.

—Explicați-vă, domnule.

—Alcătuiam un comitet de cinci gentilomi asociați la liga bretonă, ligă făcând parte din marea asociație; și fusese convenit între noi că tot ce vom face va fi hotărât prin majoritate.

—Înțeleg, spuse ducele; iar majoritatea a hotărât că va fi asasinat regentul?

—Așa este, monseniore: patru au fost pentru asasinat, unul singur a fost împotriva.

—Iar acela care a fost împotrivă?... Întrebă ducele.

—Chiar dacă ar fi să pierd încrederea Excelenței Voastre, monseniore, acela eram eu. '

—Dar atunci, domnule, cum de v-ați însărcinat a săvârși o faptă pe care o dezaprobați?

—Fusese hotărât ca sorții să-l desemneze pe acela care trebuia să dea lovitura.

—Iar sorții?...

—Au căzut asupra mea, monseniore.

—Cum de n-ați refuzat aceasta misiune!

—Scrutinul era secret, nimeni cu cunoștea votul meu, aș fi fost considerat laș.

—Și ați venit la Paris?...

—În scopul care-mi este impus.

—Contând pe mine?...

—Ca pe un dușman al regentului, pentru a mă ajuta să îndeplinesc un lucru care nu numai că se leagă atât de strâns de interesele Spaniei, dar pe

deasupra care va izbuti să-i salveze pe prietenii noștri din Bastilia.

—Sunt oare într-o primejdie atât de mare pe cât o credeți dumneavoastră?

—Moartea planează asupra lor; regentul are dovezi, iar el i-a spus domnului de Richelieu că, de-ar avea patru capete, deținea în mâinile sale destule motive pentru a porunci să i le taie.

—A spus asta într-un moment de mânie.

—Cum, monseniore, tocmai dumneavoastră îl apărați pe duce? Tocmai dumneavoastră tremurați când un om se devotează pentru salvarea nu numai a complicilor săi, dar pe deasupra și a celor două regate; tocmai dumneavoastră ezitați a accepta devotamentul?

—Dacă eșuați în întreprinderea dumneavoastră?

—Orice lucru are partea lui bună și partea lui rea, monseniore; când nu ai fericirea de a fi salvatorul țării tale, rămâne onoarea de a fi martirul cauzei sale.

—Dar acordați atenție acestui lucru, înlesnindu-vă mijloacele de a ajunge până la regent, eu devin complicele dumneavoastră.

—Și acest lucru vă înspăimântă, monseniore?

—Fără îndoială; pentru că, dumnevoastră o dată arestat...

—Ei bine! eu o dată arestat?...

—Vor putea, folosind tortura, să vă smulgă numele acelora... Gaston îl întrerupse pe prinț cu un gest și un surâs de suprem dispreț.

—Sunteți străin, monseniore, îi spuse dânsul; și sunteți spaniol, nu puteți prin urmare să știți ce înseamnă un gentilom francez; vă iert așadar această injurie.

—Atunci se poate conta, așadar, pe tăcerea dumneavoastră?

—Pontcalec, du Couëdic, Talhouet și Montlouis s-au îndoit de asta o singură clipă, iar după aceea mi-au cerut scuze, cu toții.

—E bine, domnule, reluă regentul, mă voi gândi în mod serios, vă promit, la ceea ce mi-ați spus; dar cu toate acestea în locul dumneavoastră...

—În locul meu?

—Aș renunța la această întreprindere.

—Aș dori foarte mult să nu fi intrat în asta niciodată, monseniore, o mărturisesc; pentru că de când am intrat în asta, o mare schimbare s-a produs în viața mea. Însă, din moment ce am intrat, trebuie să se înfăptuiască.

—Chiar dacă voi refuza să vă secondez? întrebă regentul.

—Comitetul breton a prevăzut acest caz, spuse Gaston surâzând.

—Și a hotărât?...

—Că vom trece peste.

—Astfel că hotărârea dumneavoastră?...

—Este irevocabilă, monseniore.

—Am spus ceea ce trebuie să vă spun, reluă regentul; acum, pentru că doriți cu toată puterea acest lucru, urmați-vă deci planul dumneavoastră.

—Monseniore, spuse Gaston, se pare că vreți să vă retrageți.

—Mai aveți încă ceva să-mi spuneți?

—Astăzi, nu; dar mâine, poimâine...

—Nu-l aveți drept intermediar pe căpitan? Prevenindu-mă printr-însul, vă voi primi când veți avea plăcere.

—Monseniore, spuse Gaston cu un accent de fermitate care se potrivea pe deplin cu alura lui nobilă și demnă, să vorbim deschis, nu doresc nici un intermediar asemănător acestuia. Excelența Voastră și cu mine, oricât de despărțiți am fi prin rang și merit, suntem egali cel puțin în fața eșafodului care ne

amenință. Avantajul asupra acestui punct este chiar al meu, deoarece este evident că mă pândesc mai multe primejdii decât pe dumneavoastră; totuși, dumneavoastră sunteți acum un conspirator, monseniore, ca și domnul cavaler de Chanlay, cu diferența că dumneavoastră aveți dreptul, fiind șeful, de a vedea căzând capul său înaintea celui al dumneavoastră; să mi se îngăduie așadar de trata de la egal la egal cu Excelența Voastră și de a vă vedea când voi avea nevoie de dumneavoastră.

Regentul reflectă o clipă.

—Foarte bine, spuse dânsul, această casă nu este locuința mea; înțelegeți, primesc puțin la mine de când războiul este iminent; poziția mea este precară și delicată în Franța. Cellamare este închis la Blois; eu nu sunt decât un fel de consul bun pentru a-i proteja pe conaționalii mei și bun de asemenea pentru a sluji drept ostatic; niciodată așadar nu se va putea spune că mă servesc de prea multe precauții.

Regentul mințea cu efort, se străduia să caute sfârșitul fiecărei fraze pe care o pronunța.

—Scrieți deci prin post-restant, la această adresă: domnului André. Veți adăuga ora la care doriți a-mi vorbi, iar eu mă voi afla aici. ,

—La poștă? reluă Gaston.

—Da, înțelegeți, e un răstimp de trei ore, iată tot, nu mai mult. De fiecare dată când se ridică poșta, un om al meu pândește scrisoarea dumneavoastră și mi-o aduce, dacă o găsește, iar după trei ore dumneavoastră vă prezentați aici; și asta e tot.

—Excelența Voastră vorbește foarte ușor, spuse râzând Gaston; dar eu nu știu nici măcar unde mă aflu, nu cunosc strada, nu știu numărul casei, am venit noaptea, cum ați vrea să mă descurc? Iată, monseniore, va fi cu mult mai bine, mi-ați cerut câteva ceasuri pentru a reflecta, luați-vă acest răgaz până mâine dimineață, iar mâine la ora unsprezece, trimiteți

să mă caute. Trebuie să pregătim cu foarte multă hotărâre planul nostru dinainte, pentru ca planul nostru să nu se împiedice ca și acela al unor conspiratori de răspântie cărora o trăsură pusă de-a curmezișul sau o ploaie care începe să cadă le oprește pumnalele sau le stinge praful de pușcă.

—Ei bine, v-ați gândit de minune, spuse regentul, așadar mâine, domnule de Chanlay, aici, către ora unsprezece; vor veni să vă ia la dumneavoastră acasă și nu vom mai avea, din acea clipă, secrete unul față de celălalt.

—Excelența Voastră să binevoiască a primi respectele mele! spuse Gaston înclinându-se.

—La revedere, domnule, spuse regentul întorcându-i salutul.

Regentul îl concedie pe Gaston, iar acesta își regăsi în anticameră ghidul care îl adusese. Cavalerul remarcă numai că, la întoarcere, trebui să străbată o grădină pe care n-o văzuse când a venit; și că ieșea printr-o altă poartă decât aceea pe unde intrase.

La această altă poartă aceeași trăsură îl aștepta; el se urcă de îndată; și de-abia își ocupase locul și că porni repede către strada Bourdonnais.

CĂSUȚA

Nu mai era o iluzie pentru cavaler. Încă o zi, poate două, și va trebui să se pună pe treabă; ba încă ce treabă!

Trimisul spaniol produsese o adâncă impresie asupra lui Gaston, exista într-însul un aer de măreție care îl uluia; acesta, Gaston era sigur, era într-adevăr un gentilom.

Apoi o stranie aducere aminte îi trecu prin minte; exista între această frunte severă și acești ochi strălucitori, pe de o parte, și fruntea pură și ochii blânzi al Hélènei, pe de altă parte, una dintre acele asemănări nedeslușite și îndepărtate care dau gândului ce se oprește asupra ei incoerența unui vis. Gaston, fără să-și dea seama de asta, contopea aceste două figuri în amintirea lui și, contra voinței sale, nu putea să le separe. În momentul în care era pe cale să adoarmă, ostenit de emoțiile zilei, pasul unui cal răsună pe stradă: ușa hotelului „Ocaua Dragostei” se deschise, iar Gaston, de la parterul său, crezu că aude o discuție animată; dar în curând ușa se închise la loc, zgomotul se stinse. Gaston adormi, așa cum adormi la douăzeci și cinci de ani, chiar și atunci când ești îndrăgostit și conspirator.

Cu toate acestea, Gaston nu se înșelase: calul auzit într-adevăr tropăi se și nechezase; discuția avusese loc, ușa se deschisese și se închisese la loc. Cel care sosise la acea oră era un țăran cumsecade din Rambouillet, căruia o tânără și frumoasă femeie îi dăduse doi ludovici pentru a duce un bilet în mare grabă domnului cavaler Gaston de Chanlay, pe strada Bourdonnais, la hotelul „Ocaua Dragostei”.

Pe tânăra și frumoasa femeie o cunoaștem.

Tapin luă scrisoarea, o întoarse pe dos, o mirosi, apoi, dezlegând șorțul alb încins în jurul taliei sale de hotelier, transmise paza hotelului „Ocaua Dragostei” primului său bucătar, care era un caraghios foarte inteligent, și alergă cu viteza celor două lungi picioare ale sale la Dubois, care la rândul său se întorcea de la casa din strada Bac.

—Oh! oh!,spuse Dubois, o scrisoare! ia să vedem.

El desigilă ca un abil scamator, cu ajutorul aburilor de apă clocotită, epistola pe care tocmai o primise; și, citind biletul, apoi semnătura, izbucni într-o bucurie nestăpânită.

—Bun! excelent! spuse dânsul, iată un lucru care merge de minune. Să-i lăsăm pe copii să înainteze, ei aleargă repede, dar noi ținem frâul, iar ei nu vor înainta decât atât cât vom dori noi.

Apoi, întorcându-se către mesager, după ce sigilase artistic epistola din nou:

—Ține, spuse dânsul, du această scrisoare.

—Când asta? întrebă Tapin.

—Numaidecât, spuse Dubois.

Tapin făcu un pas către ușă.

—Ba nu; stai să mă gândesc... reluă Dubois; mâine dimineață, va fi tocmai la timp.

—Acum, spuse Tapin salutând o a doua oară în momentul când să iasă, îmi este oare îngăduit să fac monseniorului o observație cu totul personală?

—Vorbește, caraghiosule.

—Ca agent al monseniorului, câștig trei scuzi pe zi.

—Și nu-i tocmai destul, mitocanule?

—E destul ca agent, și nu mă plâng; dar ca să spunem tot adevărul! nu e destul ca negustor de vinuri. Oh! ce meserie păcătoasă!

—Bea ca să te distrezi, animalule.

—De când îl vând, am început să detest vinul.

—Pentru că știi cum este făcut; dar bea șampanie, bea muscat, bea vin de struguri, dacă există așa ceva, Bourguignon plătește. Apropo, a suferit un adevărat atac; astfel că minciuna ta nu este decât o chestiune de cronologie.

—Adevărat! monseniore?

— Da, spaima pe care l-ai făcut s-o tragă a fost cauza; voiai să-i moștenești averea, găinarule!

—Nu, pe legea mea, monseniore; meseria e prea puțin distractivă.

—Ei bine! adaugă trei scuzi pe zi la solda ta atâta vreme cât o vei îndeplini, iar apoi îți voi dărui cârciuma pentru a o înzestra pe fiica ta cea mare. Du-te; și adu-mi cât mai multe scrisori ca asta, vei fi binevenit.

Tapin se întoarse, la hotelul „Ocaua Dragostei” cu același pas cu care se dusese la Palatul Regal și, așa cum îi fusese recomandat, așteptă până a doua zi pentru a remite scrisoarea.

La ora șase, Gaston era în picioare. Trebuie să-i facem această dreptate domnului Tapin, de îndată ce auzi zgomot în cameră, intră și înmână scrisoarea aceluia căruia îi era adresată. Recunoscând scrisul, Gaston roși și păli în același timp; dar pe măsură ce citea, paloarea a fost aceea care se accentua. Tapin se făcea că pune orânduială în cameră și îl privea cu coada ochiului. Într-adevăr, știrea era serioasă, iată ce conținea scrisoarea:

Dragul meu, încep să cred la fel cu dumneata, poate că aveați dreptate; în orice caz, mi-e teamă: o trăsură a sosit chiar acum, doamna Desroches a hotărât plecarea; am vrut să mă opun, am fost închisă în camera mea; din fericire, trece un țăran pentru a-și adăpa calul, îi dau doi ludovici și îmi promite să ducă biletul acesta la dumneavoastră. Aud făcându-se ultimele preparative, peste două ceasuri vom pleca spre Paris.

Odată ajunsă, voi face în așa fel încât să obțineți noua mea adresă, chiar de ar trebui, în cazul când mi se vor împotrivi, să sar pe o fereastră.

Fiți liniștit, femeia pe care o iubiți va rămâne demnă de dânsa și de dumneavoastră.

—Ah! asta e, strigă Gaston sfârșind scrisoarea; Hélène, nu m-am înșelat. Ora opt seara, Dumnezeule,

dar a plecat, ba chiar a și ajuns. Domnule Bourguignon, pentru ce nu mi s-a adus această scrisoare numaidecât?

—Excelența Sa dormea și am așteptat să se trezească, răspunse Tapin cu cea mai aleasă politețe.

Nu era nimic de răspuns unui om care știa atât de bine să se descurce; de altfel, Gaston reflectă că ambalându-se risca să dezvăluie secretul său. Își stăpâni așadar mânia; numai că-i veni o idee, se gândea să meargă la barieră pentru a pândi sosirea Hélènei, care se putea să nu fi sosit încă la Paris. Se îmbrăcă deci cu promptitudine, își încinse spada și plecă după ce-i spusese lui Tapin:

—În cazul în care domnul căpitan La Jonquière va veni să mă caute, spuneți-i că voi fi înapoi la ora nouă.

Gaston sosi foarte transpirat la barieră; nu întâlnise nici o trăsură și făcuse drumul pe jos. În vreme ce o aștepta în zadar pe Hélène, care intrase în Paris la ora două noaptea, să aruncăm o privire înapoi. L-am văzut pe regent privind scrisoarea doamnei Desroches și trimițând răspunsul prin același mesager; într-adevăr, era urgent a se lua măsuri prompte și de a o sustrage pe Hélène tentativelor acestui domn de Livry.

Dar cine putea să fie acest tânăr? Numai Dubois ar fi putut să i-o spună; astfel că, atunci când Dubois reapăru pentru a-l însoți, către ora cinci seara, pe Alteța Sa Regală în strada Bac:

—Dubois, spuse regentul, cine este domnul de Livry din Nantes?

Dubois își scărpină nasul, deoarece îl vedea pe regent apropiindu-se de adevăr.

—Livry? Livry... spuse dânsul, așteptați o clipă.

—Da, Livry!

—Trebuie să fie vreun gentilom de pe coastele de Nord, desigur un altoi din provincie.

—Bun! asta nu-i o explicație, abate, este cel mult o ipoteză.

—Dar cine-a auzit de-așa ceva, Livry? ăsta nu-i un nume. Chemați-l pe domnul d'Hozier.

—Imbecilule!

—Dar, monseniore, reluă Dubois, eu nu mă ocup de genealogie, în ceea ce mă privește, sunt un plebeu nevrednic.

—Destul cu neroziile astea.

—Drace! monseniorul nu glumește cu acești Livry, pe cât se pare; este oare vorba de a da un ordin vreunuia din familie? În acest caz, e altceva; și voi avea grijă să vă găsesc o frumoasă origine.

—Du-te la naiba! și mergând acolo trimite-mi-l pe Nocé.

Dubois etală cel mai agreabil surâs al lui și ieși. După zece minute, ușa se deschise și Nocé apăru. Era un bărbat de patruzeci de ani, de altfel destul de distins, înalt, frumos, rece, sec, spiritual și ironic, unul dintre însoțitorii, pe deasupra cei mai credincioși și cei mai iubiți de regent .

—Monseniorul m-a chemat? spuse dânsul.

—Ah! tu ești, Nocé? bună ziua.

—Toate omagiile mele monseniorului, reluă Nocé înclinându-se. Pot să fiu de folos întrucâtva Alteței Sale Regale?

—Da, împrumută-mi casa ta din foburgul Saint-Antoine, dar cât se poate de goală, foarte curată, voi instala acolo niște oameni ai mei; mai cu seamă nu prea galantă, înțelegi?

—Pentru o ipocrită, monseniore?

—Da, Nocé, pentru o ipocrită.

—Atunci de ce nu închiriați o casă în oraș, monseniore? Casele din cartiere au o reputație mizerabilă, vă previn.

—Persoana pe care vreau s-o instalez acolo nici măcar nu cunoaște această reputație, Nocé.

—La dracu! primiți complimentele mele cele mai sincere, monseniore.

—Dar, tăcere, nu-i așa, Nocé?

— Absolută.

— Nici flori, nici embleme; pune să desprindă toate tablourile un pic prea agreabile. Spațiile intermediare și panourile cum sunt?

—Spațiile intermediare și panourile pot să rămână, monseniore sunt foarte decente.

—Într-adevăr?

—Da, într-adevăr; e stilul Maintenon foarte pur.

—Să lăsăm așadar panourile; dar răspunzi pentru ele?

— Monseniore, totuși n-aș vrea să-mi iau o astfel de responsabilitate; nu sunt o ipocrită, în ceea ce mă privește; și poate că ar fi mai prudent să puneți a se răzui totul.

—Aș! pentru o zi, Nocé, nu merită osteneala; puțină mitologie, nu-i așa?

— Ehei! făcu Nocé.

—De altfel aceasta ne va lua timp și de-abia dacă am câteva ceasuri. Dă-mi cheile numaidecât.

—Doar cât să mă duc până acasă și într-un sfert de oră Alteța Voastră Regală le va avea.

—La revedere, Nocé; dă-mi mâna. Nici o pândă, nici o curiozitate, ți-o recomand, te rog.

—Monseniore, plec la vânătoare și nu mă voi întoarce decât atunci când Alteța Voastră Regală mă va chema înapoi.

—Ești un demn însoțitor. La revedere, pe mâine!

Sigur acum de a avea o casă convenabilă unde s-o instaleze, regentul scrise o a doua scrisoare doamnei Desroches, apoi îi trimise o berlină cu ordinul de-a o aduce pe Hélène, după ce-i va fi citit, fără a i-o arăta, scrisoarea pe care tocmai o scrisese. Iată ce conținea această scrisoare:

Fiica mea, am reflectat și vreau să vă am aproape de mine. Faceți-mi plăcerea de a o urma pe doamna Desroches fără nici o clipă de întârziere; la sosirea dumneavoastră la Paris veți primi știri de la mine.

Tatăl dumneavoastră devotat

Hélène, la citirea acestei scrisori transmisă de doamna Desroches, se opuse, se rugă, plânse, dar, de această dată, totul a fost în zadar și a fost obligată să asculte. Atunci a profitat ea de un moment de singurătate pentru a-i scrie lui Gaston scrisoarea pe care am citit-o și pentru a o trimite prin țăranul cu calul. După aceea plecă, lăsând încă o dată locuința care îi era scumpă, deoarece a crezut că regăsește acolo un tată și pentru că l-a primit acolo pe iubitul său.

Cât despre Gaston, el se grăbise, după cum am spus, de îndată ce a primit scrisoarea, să alerge la barieră; era aproape ziuă când ajunse acolo. Trecură mai multe trăsuri, dar Hélène nu se afla în nici una. Puțin câte puțin, frigul devenea mai aspru și speranța se stingea în inima tânărului; reluă drumul către hotel, nemaiavând altă șansă decât să găsească o scrisoare la întoarcere. În vreme ce traversa grădina Tuileries, bătu de ora opt. În aceeași clipă, Dubois intră în camera de culcare a regentului, cu un portofel sub braț și cu o mină triumfătoare.

ARTISTUL ȘI POLITICA

—Ah! tu ești, Dubois? spuse regentul văzându-l pe ministrul său.

—Da, monseniore, răspunse Dubois scoțând niște hârtii din portofelul său. Ei bine! bretonii noștri sunt în continuare amabili?

—Ce sunt hârtiile astea? spuse regentul, care cu toată conversația lui din ajun, sau poate din cauza acestei conversații, simțea o simpatie ascunsă pentru Chanlay.

—Oh! nimic, spuse Dubois; mai întâi, un mic proces-verbal asupra celor ce s-au petrecut aseară între domnul cavaler de Chanlay și Excelența Sa monseniorul duce de Olivarés.

—Așadar ai ascultat? întrebă regentul.

—La dracu! monseniore; și ce ați fi dorit să fac?

—Și ai auzit...

—Totul. Ei bine! monseniore, ce gândiți dumneavoastră în legătură cu pretențiile Majestății Sale Catolice?

—Cred că trebuie să se dispună de dânsa fără participarea ei poate.

—Și cardinalul Alberoni? Tudieu! monseniore, ce mai manevrează flăcăul ăsta Europa: pretendentul în Anglia, Prusia, Suedia și Rusia sfârtecând Olanda cu toți dinții; Imperiul reluând Neapole și Sicilia; marele ducat al Toscanei fiului lui Philippe al V-lea; Sardinia ducelui de Savoia; Commachio papei; Franța Spaniei. Ei bine! dar iată un plan care nu este lipsit de prea multă grandoare, pentru a fi ieșit din creierul unui trăgător de clopote.

—Fum în ochi, toate aceste proiecte, reluă ducele, reverii, toate aceste planuri.

—Și contele nostru breton, întrebă Dubois, e tot un fum?

—Trebuie să mărturisesc, există în realitate.

—Și pumnalul conspiratorului nostru, e tot o reverie?

—Nu; trebuie să spun chiar că mi s-a părut condus de o mână destul de puternică.

—La dracu! monseniore, vă plângeați, că în cealaltă conspirație nu găseați decât conspiratori stropiți cu apă de trandafiri; ei bine! dar mi se pare că de data asta sunteți servit după dorință; aceștia lovesc din plin.

—Îți dai seama, spuse regentul foarte gânditor, că e un om de o natură viguroasă acest cavaler de Chanlay?

—Ah! bun! nu v-ar mai lipsi decât să cădeți într-o deplină admirație față de acest flăcău! Ah! vă cunosc, monseniore, sunteți capabil de asta.

—Așadar, pentru ce întotdeauna printre dușmani și niciodată printre slujitori, întâlnește un prinț suflete atât de călite?

—Ah! monseniore, pentru că ura este o pasiune, iar devotamentul nu este adeseori decât o josnicie; dar dacă monseniorul binevoiește acum să părăsească înălțimile filozofiei, pentru a cobori din nou la o simplă muncă materială care constă în a-mi acorda două semnături...

—Care? întreabă regentul.

—Mai întâi, un căpitan care trebuie făcut maior.

—Căpitanul La Jonquière?

—Oh! nu; acela este un pungaș pe care îl vom spânzura în efigie, de îndată ce nu vom mai avea nevoie de el; dar până atunci, monseniore, trebuie să-l menajăm.

—Și cine este acest- căpitan? .

— Un brav ofițer pe care monseniorul l-a întâlnit acum opt zile, sau mai curând acum opt nopți într-o casă cumsecade de pe strada Saint-Honoré.

—Ce vrei să spui?

—Văd bine că trebuie să vin în ajutorul amintirilor monseniorului, monseniorul ars memoria atât de scurtă!

—Hai, vorbește, caraghiosule; cu tine nu poți niciodată să ajungi la fapte.

—Iată-le în două cuvinte: monseniorul a ieșit acum opt nopți, după cum spuneam, deghizat în mușchetar, prin mica poartă din strada Richelieu, acompaniat de Nocé și de Simiane.

—Da, e-adevărat; și ce s-a petrecut pe strada Saint-Honoré? Hai!

—Doriți, s-o știți, monseniore?

—Da, mi-ar face plăcere.

—Nu pot să refuz nimic Alteței Voastre.

—Hai atunci, vorbește!

—Monseniorul regent supa în acea casă de pe strada Saint-Honoré.

—Împreună cu Nocé și Simiane?

—Nu, între patru ochi, monseniore; Nocé și Simiane supau de asemenea, dar fiecare de partea lui.

—Continuă.

—Monseniorul regent supa așadar și ajunsese la desert, când un brav ofițer, care încurcase ușa, probabil, bătu atât de insistent într-a sa, încât monseniorul, impacientat, ieși, repezindu-l puțin pe inoportunul care îl deranjase atât de intempestiv. Inoportunul, care nu era prea răbdător prin firea lui, după cât se părea, scoase spada; față de aceasta, monseniorul, care nu se gândește niciodată de două ori, până să facă o nebunie, trase spada la rândul său și acceptă desfiderea ofițerului.

—Și rezultatul acestui duel? întrebă regentul.

—A fost acela că monseniorul a încasat o zgârietură la umăr, în schimbul căreia îi făcu rost adversarului său de o foarte frumoasă lovitură de spadă care-i străbătu pieptul.

— Dar această lovitură de spadă nu este primejdioasă, așa sper? întrebă cu interes regentul.

—Nu, din fericire fierul a alunecat de-a lungul coastelor.

—Oh! cu atât mai bine!

—Dar asta nu e tot.

—Cum așa?

—Se părea că monseniorul îi cășunase în mod aparte împotriva acestui ofițer.

—Eu? nu-l văzusem niciodată.

—Dar, cum prinții nu au nevoie de a vedea oamenii pentru a le face rău, ei lovesc de la distanță, în ceea ce-i privește.

—Ce vrei să spui? Hai, mergi până la capăt.

—Vreau să spun că m-am informat; și că ofițerul acesta era de-acum căpitan de opt ani când, la venirea la putere a Alteței Voastre, a fost destituit.

—Dacă a fost destituit, înseamnă că merita să fie.

—Ah! iată, monseniore, iată o idee: aceea de a ne considera infailibili ca papa.

—O fi comis cine știe ce lașitate.

—Era unul dintre cei mai bravi soldați din armată.

—Atunci vreo acțiune nedemnă.

—Era cel mai onest om din lume.

—Atunci înseamnă că este o nedreptate care trebuie reparată.

—De minune! și iată pentru ce am pregătit acest brevet de maior.

—Dă-mi-l încoace, Dubois, dă-mi-l; ai părțile tale bune câteodată.

Un surâs diabolic încreți fața lui Dubois care, exact în acel moment, scoase din portofelul său o a doua hârtie. Regentul îl urmări din ochi cu neliniște.

—Ce-i cu această a doua hârtie? întreabă el.

—Monseniore, răspunse Dubois, după o nedreptate reparată, există și o dreptate de făcut.

—Ordinul de a-l aresta pe cavalerul Gaston de Chanlay și de a-l conduce la Bastilia! exclamă regentul! Ah! caraghiosule! acum înțeleg pentru că mă ispiteai cu o faptă bună. Dar o clipă, spuse ducele, asta cere timp de a reflecta.

—Monseniorul se gândește oare că-i propun un abuz de putere? întrebă râzând Dubois.

—Nu, dar cu toate acestea...

—Monseniore, continuă Dubois însuflețindu-se, când ești răspunzător de guvernarea unui regat, trebuie mai înainte de toate să guvernezi.

—Dar mi se pare totuși, domnule pedagog, că eu sunt fără îndoială stăpânul.

—Pentru a recompensa, da, dar cu condiția de a pedepsi; echilibrul justiției este falsificat, monseniore, când o eternă și oarbă mizericordie apasă într-unui dintre talgerele balanței. A acționa așa cum doriți întotdeauna să o faceți și așa cum adeseori o faceți, nu înseamnă a fi bun, înseamnă a fi slab. Hai, spuneți,

monseniore, care va fi recompensa celor care au meritat, dacă nu-i pedepsiți pe aceia care au greșit?

—Atunci, spuse regentul cu atât mai multă nerăbdare cu cât simțea că apără o cauză nobilă, însă rea, dacă voiai să fiu sever, nu trebuia să provoci o întâlnire între mine și acest tânăr; nu trebuia nici măcar,să mă pui în situația de a-l aprecia la valoarea lui; trebuia să mă lași a crede că era un conspirator oarecare.

—Da, iar acum, pentru că s-a prezentat Alteței Voastre sub un înveliș romantic, iată că imaginația dumneavoastră de artist bate câmpii. Ce dracu! monseniore, există timp pentru toate: faceți chimie cu Humbert, faceți gravură cu Audran, faceți muzică împreună cu La Fare, faceți dragoste cu toată lumea, dar cu mine faceți politică.

—Ei! Doamne! exclamă regentul, viața mea spionată, torturată, calomniată precum este merită oare osteneala de a o apăra?

—Dar nu viața dumneavoastră o apărați, monseniore: în mijlocul tuturor calomniilor care vă urmăresc și împotriva cărora, slavă Domnului! ar trebui să fiți oțelit de-acum, acuzația de lașitate este singura pe care cei mai înverșunați dușmani ai dumneavoastră aici măcar n-au încercat să v-o arunce. Viața dumneavoastră!...

La Steinkerque, la Nerwinde și la Lerida, ați dovedit cât preț puneați pe ea; viața dumneavoastră, bineînțeles! dacă ați fi fost un simplu particular, un ministru sau chiar un prinț de sânge și căruia un asasinat să v-o ridice, ar fi inima unui om care ar înceta să bată și asta-i tot; dar pe drept sau pe nedrept ați dorit să ocupați locul dumneavoastră printre puternicii lumii. În acest scop, ați desființat testamentul lui Ludovic al XIV-lea, i-ați alungat pe bastarzi de pe tron, unde puseseră de-acum piciorul, în sfârșit v-ați proclamat regent al Franței, cu alte cuvinte

cheia de boltă a întregii lumi; dumneavoastră o dată ucis, nu cade un om, ci coloana care susținea edificiul european se prăbușește; atunci opera pentru care ne-am străduit în acești patru ani de veghe și de lupte va fi distrusă! Totul se cutremură în jurul nostru. Aruncați ochii asupra Angliei: cavalerul de Saint-George are de gând să reînvie acolo întreprinderile nebune ale pretendentului; aruncați ochii asupra Olandei: Prusia, Suedia și Rusia fac dintr-însa un mare câmp de vânătoare; aruncați ochii asupra Austriei: vulturul ei cu două capete târâie spre ea Veneția și Milano pentru a se despăgubi de pierderea Spaniei; aruncați ochii asupra Franței și veți vedea că Franța nu mai e Franța, ci vasala lui Philippe al V-lea. În sfârșit, aruncați ochii asupra lui Ludovic al XV-lea, adică asupra ultimului vlăstar sau mai curând a ultimei rămășițe din cea mai mare dinastie care a iluminat lumea, copilul pe care prin multă supraveghere și multe griji l-am smuls de la soarta părintelui său, a mamei sale și a unchilor săi pentru a-l ajuta să se așeze teafăr și nevătămat pe tronul strămoșilor, acest copil va cădea din nou în mâinile acelora pe care o lege adulteră îi cheamă în mod sfruntat să-i urmeze la tron; astfel că, de toate părțile, omoruri, dezolare, ruină și incendiu, război civil și război străin; și pentru ce toate astea; pentru că îi face plăcere monseniorului Philippe d'Orléans să se creadă întotdeauna stăpân al casei regale sau comandant al armatei Spaniei; și să uite că a încetat să fie toate acestea din ziua în care a devenit regent al Franței.

—Tu ai vrut-o deci! exclamă regentul punând mâna pe o pană.

—O clipă, monseniore, spuse Dubois; nu se va spune că, într-o afacere de asemenea importanță, ați cedat la insistențele mele: am spus ceea ce aveam de spus; acum vă las singur, faceți ce veți dori, vă las

această hârtie; am câteva ordine de dat din partea mea, într-un sfert de oră mă voi întoarce s-o iau.

Și Dubois, de astă dată la înălțimea situației în care se afla, îl salută pe regent, apoi ieși.

Rămas singur, ducele căzu într-o profundă reverie; toată această afacere atât de neguroasă și atât de persistentă, acest tronson înspăimântător al șarpelui sprijinit pe conspirația precedentă, se ridica în sufletul ducelui împreună cu o mulțime de viziuni întunecate; el bravase în focul bătăliilor, râsese de evenimentele puse la cale de către spanioli și de către bastarzii lui Ludovic al XIV-lea; dar, de astă dată, o groază tainică îl strangula fără să fi putut să-și dea seama de asta. Se simțea cuprins de o admirație involuntară pentru acest tânăr al cărui pumnal stătea ridicat către pieptul său; îl ura în anumite momente; îl scuza, aproape că-l iubea în altele. Dubois, stând la pândă asupra acestei conspirații ca o maimuță infernală asupra unei prăzi agonizante, scormonind tenace cu unghiile până în inima complotului, îi părea înarmat cu o voință și cu o inteligență sublime. El, atât de curajos de obicei, simțea că, în această împrejurare, și-ar fi apărat viața neîndemânatic, ținea pana în mână, ordinul se afla acolo, sub ochii săi și-l atrăgea.

—Da, murmură dânsul, Dubois are dreptate, a spus adevărul, viața mea pe care în fiecare ceas o joc într-o aruncătură de zaruri a încetat să-mi aparțină. Ieri încă, mama îmi spunea ceea ce mi-ai spus el astăzi. Cine știe ce se va întâmpla cu lumea întreagă dacă voi muri? Ceea ce s-a întâmplat la moartea bunicului meu Henric al IV-lea, bineînțeles! După ce și-a recucerit pas cu pas regatul, el a ajuns, mulțumită celor zece ani de pace, de economie și de popularitate, să adauge Franței Alsacia, Lorena și Flandra poate, în vreme ce, coborând Alpii, ducele de Savoia, devenit ginerele său, mergea să-și cucerească un regat printre milanezi și,

din lesturile acestui regat, să îmbogăţească republica Veneţiei şi să-i întărească pe ducii de Modena, de Florenţa şi de Mantua: începând de atunci Franţa se afla în fruntea mişcării europene, totul era gata în vederea acestui rezultat imens, clocit în decursul întregii sale vieţi de către un rege legislator şi soldat; atunci sosi mai, când trăsura cu semnul distinctiv regal trecu pe strada de la Feronnerie; şi când a bătut ora trei la orologiul Inocenţilor!... Într-o secundă, totul a fost distrus, prosperitatea un trecut, speranţa un viitor; a fost nevoie de un secol întreg, de un ministru care se numea Richelieu şi de un rege care se numea Ludovic al XIV-lea, pentru a cicatriza în coasta Franţei rana pe care o făcuse acolo cuţitul lui Ravaillac. Da, da, Dubois are dreptate, exclamă ducele însufleţindu-se, trebuie să-l părăsesc pe acest om în mâinile justiţiei omeneşti: de altfel, nu eu îl condamn, judecătorii sunt acolo, ei vor hotărî; şi apoi, adăugă dânsul surâzând, nu-mi rămâne întotdeauna dreptul meu de graţiere?

Şi, liniştit în sinea lui de această prerogativă regală pe care o exercita în numele lui Ludovic al XV-lea, el semnă cu vioiciune şi, sunându-şi valentul de cameră, trecu într-un alt apartament pentru a-şi termina toaleta. La zece minute după ce ieşise din camera în care se petrecuse această scenă, uşa se deschise din nou, încet. Dubois îşi strecură uşor şi cu precauţie înăuntru capul său de dihor, se asigură că era camera goală, se apropie uşurel de masa dinaintea căreia stătea de obicei prinţul, aruncă o privire rapidă asupra ordinului, surâse cu un surâs de triumf când văzu că regentul semnase, îl îndoi încetişor în patru, îl puse în buzunarul său şi ieşi la rândul său cu un aer de adâncă satisfacţie.

SÂNGELE SE REVELEAZĂ

Când Gaston, întorcându-se de la bariera Conferinței, intră din nou în camera sa din strada Bourdonnais, îl găsi pe La Jonquière instalat aproape de sobă și degustând o sticlă cu vin de Alicante pe care o desfundase.

— Ei bine! cavalere, spuse dânsul văzându-l pe Gaston, cum găsiți camera mea, ai? E destul de comodă, nu-i așa? Stați jos așadar și gustați din acest vin, valorează cât cele mai bune ale lui Bousseau. L-ați cunoscut pe Bousseau, în ceea ce vă privește? Nu, dumneavoastră sunteți din provincie; și nu se bea vin în Bretagne; acolo se bea cidru, rachiu de drojdie, îndoit cu apă, bere, așa cred. N-am putut să beau acolo decât rachiu, cât despre mine, e tot ce am putut găsi.

Gaston nu răspunse nimic, deoarece Gaston nici măcar nu ascultase ceea ce-i spunea La Jonquière, atât era de preocupat de un singur gând. El se lăsă să cadă foarte buimăcit pe un scaun pipăind în buzunarul hainei prima scrisoare de la Hélène.

—Unde se află oare? se întreba dânsul. Acest Paris imens, fără margini, mi-o va ascunde poate

veșnic. Oh! prea multe dificultăți dintr-o dată pentru un om care n-are nici putere, nici experiență.

—Apropo, spuse La Jonquière, care urmărise cu atât de multă ușurință gândurile din inima tânărului, ca și când trupul care îl înfășură ar fi fost de sticlă, apropo, cavalere, este aici o scrisoare pentru dumneavoastră.

—Din Bretagne? întrebă tremurând cavalerul.

—Deloc, din Paris; cu un scris mic și fermecător, care are aerul unui scris de femeie, ștrengarule.

—Unde este, exclamă Gaston.

—Întrebați-l pe hangiul nostru. Când am intrat adineauri, o răsucea între degete.

—Dați-mi-o, dați-mi-o! strigă Gaston avântându-se către sala comună.

—Ce dorește domnul cavaler? întrebă Tapin cu politețea lui obișnuită.

—Păi, scrisoarea.

—Care scrisoare?

—Scrisoarea pe care ați primit-o pentru mine.

—Ah! iertați-mă, domnule; e-adevărat; și eu care uitasem de ea!

Apoi scoase scrisoarea din buzunar și i-o dădu lui Gaston.

—Sărman imbecil! spunea în această vreme falsul La Jonquière; și nătărăul ăsta se pune să conspire! E la fel cu d'Harmental. Vor să facă în același timp și politică, și dragoste. De trei ori proști! De altfel, e mai bine pentru noi să fie astfel, pentru că pe noi nu par să ne iubească.

Gaston se întoarse vesel, citind, recitind, silabisind scrisoarea Hélènei.

Strada foburgului Saint-Antoine, o casă albă, în spatele unor copaci, niște plopi, cred; cât despre număr n-am putut să-l văd, dar este cea de-a treizeci și una sau a treizeci și doua casă la stânga cum intri,

după ce am lăsat la dreapta un castel flancat de turnuri care seamănă cu o închisoare.

Oh! exclamă Gaston, o voi găsi ușor, acest castel e Bastilia.

El spuse aceste ultime cuvinte în așa fel încât Dubois să le audă.

—Chiar așa! cred și eu că o vei găsi, spuse pentru sine Dubois, când va trebui să te conduc eu însumi acolo.

Gaston își privi ceasul, mai avea încă două ceasuri la dispoziție înainte de întâlnirea lui în casa de pe strada du Bac; își luă pălăria pe care o pusese la intrare pe un scaun și se pregăti să plece.

—Ei bine! ne luăm zborul așadar? întrebă Dubois.

—Un drum care nu suferă amânare.

—Și întâlnirea noastră de la ora unsprezece?

—Nu e nouă încă; fiți liniștiți, mă voi întoarce.

—Nu aveți nevoie de mine?

—Mulțumesc.

—Dacă pregătiți vreo mică răpire, din întâmplare, mă pricep destul de bine și aș putea să vă ajut.

—Mulțumesc, spuse Gaston roșind împotriva voinței sale, nu este vorba de așa ceva.

Dubois fluieră o arie printre dinți, ca un om care ia astfel de răspunsuri drept ceea ce prețuiesc.

—Vă voi regăsi aici? întrebă Gaston.

—Nu știu, poate că va trebui s-o liniștesc și eu pe cine știe ce frumoasă doamnă care se interesează de persoana mea; dar în orice caz, la ora hotărâtă, îl veți regăsi aici pe omul de ieri, cu aceeași trăsură și cu același vizitiu.

Gaston se despărți în grabă de însoțitorul său. În colțul de la cimitirul Inocenților, el găsi o trăsură, urcă într-însa și se îndreptă spre strada Saint-Antoine.

La cea de a douăzecea casă, coborî, poruncind vizitiului să-l urmeze, apoi înaintă, cercetând toată partea stângă a străzii. În curând se află dinaintea unui

zid mare, pe deasupra căruia se înălțau vârfurile unor plopi înalți și stufoși. Această casă corespundea atât de bine cu semnalmentele pe care i le dăduse Hélène, încât nu se mai îndoi că era aceea care o închidea pe tânăra fată. Însă acolo începeau dificultățile; nu există nici o deschizătură în aceste ziduri, nu exista la poartă nici ciocan, nici clopoțel. Erau lucruri inutile pentru oamenii cu maniere elegante, care aveau călăreți galopând înaintea lor, care băteau în porțile ce doreau să se deschidă cu mânerul de argint al bastonului lor. Gaston s-ar fi lipsit bucuros de călăreți și ar fi bătut îndată fie cu piciorul, fie cu o piatră, dar se temea să nu fi fost date anumite ordine și să nu fie oprit la poantă; el porunci așadar vizitiului să se oprească; și, voind să dea de veste, printr-un semnal bine cunoscut, Hélènei că se află aici, o luă de-a lungul unei străduțe spre care dădea latura casei și, apropiindu-se cât mai mult posibil de o fereastră deschisă care dădea în grădină, își duse mâinile la gură și imită, cu toată puterea de care era în stare, strigătul cucuvelei. Hélène tresări, recunoscu acest strigăt care răsuna la o leghe sau două depărtare în grozamele din Bretagne; i se păru că mai era încă la mănăstirea augustinelor din Clisson și că barca în care se afla cavalerul, lunecând sub efortul tăcut al vâslelor, va poposi sub fereastra ei în mijlocul stufărișului și al nuferilor. Acest strigăt, care urca de-a lungul zidurilor și care ajungea până la urechea ei, îi anunța prezența așteptată a lui Gaston; astfel că alergă de îndată la fereastră: tânărul era acolo.

Hélène și cu dânsul schimbară un semn care voia să spună pe de o parte: Vă așteptam, iar pe de alta: Iată-mă! Apoi, întorcându-se în cameră, ea scutură un clopoțel pe care îl avea datorită generozității doamnei Desroches, care i l-a dat fără îndoială pentru o cu totul altfel de folosință, cu atâta putere, încât nu numai

doamna Desroches, dar pe deasupra și camerista, și valetul de cameră alergară în cea mai mare grabă.

—Mergeți să deschideți poarta de la stradă, spuse poruncitor Hélène, se află la această poartă cineva pe care îl aștept.

—Rămâneți, spuse doamna Desroches valetului care se pregătea să asculte, vreau să văd eu însămi cine este această persoană.

—Inutil, doamnă, știu cine este și v-am spus de-acum că-l. așteptam.

—Dar totuși, dacă domnișoara n-ar trebui să-l primească, reluă duena încercând să-și păstreze demnitatea.

—Nu mai sunt la mănăstire, doamnă; și nu sunt încă la închisoare, răspunse Hélène: voi primi pe cine voi considera de cuviință.

—Dar cel puțin pot să știu cine este această persoană?

—Nu văd nici un inconvenient într-asta, este aceeași persoană pe care am primit-o încă o dată la Rambouillet.

—Domnul de Livry?

—Domnul de Livry.

—Am primit ordinul categoric de a nu lăsa niciodată să pătrundă acest tânăr până la dumneavoastră.

—Iar eu vi-l dau pe acela de a-l aduce în fața mea chiar în această clipă.

—Domnișoară, nu-l ascultați pe tatăl dumneavoastră, reluă doamna Desroches, pe jumătate mânioasă, pe jumătate respectuoasă.

—Tatăl meu n-are nimic de-a face aici; și mai ales prin ochii dumneavoastră, doamnă.

—Cu toate acestea, cine este stăpân pe soarta dumneavoastră?

—Eu! eu singură! strigă Hélène, revoltându-se la vederea acestei dominații pe care voiau s-o exercite asupra sa.

—Domnișoară, vă asigur totuși că domnul tatăl dumneavoastră...

—Tatăl meu mă va aproba, dacă este tatăl meu.

Acest cuvânt aruncat cu întreg orgoliul unei împărătese, o plecă pe doamna Desroches sub accentul de dominație care se afla într-însul; ea se retrase din acel moment într-o tăcere și o imobilitate care îi imitară pe valeții prezenți la această scenă.

—Ei bine, spuse Hélène, am poruncit să deschideți poarta; nu sunt ascultată când dau un ordin?

Nimeni nu se clinti: așteptau ordinele guvernantei.

Hélène surâse disprețuitor și, nedorind să-și compromită autoritatea cu această servitoare, făcu din mână un gest atât de imperios, încât doamna Desroches se desprinse de lângă ușa dinaintea căreia se afla și îi lăsă drum liber. Atunci Hélène coborî, calmă și demnă, scările, urmată de doamna Desroches, înlemnită de a întâlni o asemenea voință la o fată tânără ieșită de douăsprezece zile din mănăstirea ei.

—Dar e o regină, spuse camerista urmând-o pe doamna Desroches. În ceea ce mă privește, știu bine că m-aș fi dus pentru a deschide poarta, dacă nu s-ar fi dus ea însăși.

—Vai! spuse bătrâna guvernantă, așa sunt toate în această familie.

—Așadar ați cunoscut familia? întrebă camerista foarte mirată.

—Da, spuse doamna Desroches, care își dădu seama că mersese prea departe; da, l-am cunoscut odinioară pe tatăl ei, marchizul.

În această vreme, Hélène coborâse treptele peronului, traversase curtea și pusese să se deschidă poarta cu autoritate: în prag se afla Gaston.

—Veniți, dragul meu, îi spuse Hélène.

Gaston o urmă. Poarta se închise la loc în spatele lor, iar ei intrară împreună în apartamentele de la parter.

—M-ați chemat, Hélène și am alergat, îi spuse tânărul; aveți a vă teme de ceva? vă amenință vreo primejdie?

—Priviți în jurul dumneavoastră, îi spuse Hélène și judecați.

Cei doi tineri se aflau în apartamentul în care noi l-am introdus pe cititor, pe urmele regentului și ale lui Dubois, când acesta a vrut să-l facă martor la scoaterea din pagină a fiului său. Era un budoar fermecător, vecin cu sufrageria, cu care, ne amintim, comunica nu numai prin două uși, ci și printr-o deschizătură arcuită, mascată cu flori dintre cele mai rare, dintre cele mai alese, dintre cele mai parfumate; micul budoar era tapisat cu satin bleu, presărat cu trandafiri cu frunzișul de argint; părțile de deasupra ușilor, de Claude Audran, reprezentau povestea lui Venus, împărțită în patru tablouri: nașterea ei, în care apare goală pe culmea unui val; amorul ei cu Adonis; rivalitatea ei cu Psiche, pe care punea s-o bată cu vergi; și, în sfârșit, trezirea ei în brațele lui Marte, sub rețeaua întinsă de Vulcan. Panourile alcătuiau alte episoade din aceeași poveste, dar toate cu atât de suave contururi, o atât de voluptuoasă expresie, încât nu te puteai înșela asupra destinației acestui mic budoar.

Picturile despre care Nocé, în ignoranța spiritului său, îl asigurase pe regent că sunt pur Maintenon, fuseseră îndeajuns cu toate acestea s-o înspăimânte pe tânăra fată.

— Gaston, spuse dânsa, ați avut oare dreptate să-mi spuneți de-a nu mă încrede în acest bărbat care mi se prezenta drept tatăl meu? într-adevăr, îmi este și mai mult teamă aici decât la Rambouillet.

Gaston examina toate picturile acestea una după alta, roșind și pălind succesiv la gândul că exista un bărbat care crezuse în posibilitatea de a surprinde simțurile Hélènei prin asemenea mijloace, după aceea trecu în sufragerie, o examină în toate amănuntele așa cum examinase și budoarul; era continuarea acelorași picturi erotice și a acelorași intenții voluptuoase. Apoi, de acolo, amândoi coborâră în grădină, populată în întregime cu statui și cu grupuri care păreau episoade în marmură uitate în tablourile pictorului. Reîntorcându-se, trecură pe dinaintea doamnei Desroches, care nu-i pierduse din vedere, care ridică mâinile spre cer cu un aer disperat și căreia îi scăpară aceste cuvinte:

—Oh! Doamne! ce va gândi monseniorul?

Acest lucra făcu să izbucnească furtuna multă vreme stăpânită în pieptul lui Gaston.

—Monseniorul! strigă dânsul; ați auzit-o, Hélène: monseniorul! Ați avut dreptate să vă temeți, iar instinctul dumneavoastră care vă avertiza de primejdie. Suntem aici în căsuța unuia dintre acești mari perverțiți care își cumpără plăcerea pe socoteala onoarei. N-am văzut niciodată aceste case de perdiție, Hélène; dar le ghicesc. Aceste tablouri, aceste statui, aceste fresce, clarobscurul acesta misterios care de-abia se strecoară prin camere; aceste foișoare ascunse pentru serviciu, pentru ca prezența valenților să nu incomodeze plăcerile stăpânului; iată, credeți-mă, mai mult decât era necesar pentru a-mi spune totul. În numele Cerului, nu vă lăsați înșelată în continuare, Hélène. Aveam dreptate când am prevăzut primejdia la Rambouillet; aici aveți dreptate să vă temeți de dânsa .

—Dumnezeule! spuse Hélène; și dacă omul acesta va veni; dacă, ajutat de valeți, ne va reține cu forța?

—Fiți liniștită, Hélène, spuse Gaston, oare nu sunt eu aici?

—Oh! Doamne! Doamne! să renunți la acest gând frumos de a avea un tată, un protector, un prieten!

—Vai! și în care moment! când veți fi singură pe lume, spuse Gaston, trădând, fără a se gândi la asta, o parte din taina sa.

—Ce spuneți acolo, Gaston? și ce semnificație au aceste vorbe sinistre?

—Nimic... nimic... reluă tânărul; câteva cuvinte fără șir care mi-au scăpat și cărora nu trebuie să le atribuiți nici un înțeles.

—Gaston, îmi ascundeți ceva îngrozitor fără îndoială, deoarece, chiar în momentul în care îmi pierd tatăl, spuneți că mă veți părăsi.

—Oh! Hélène, nu vă voi părăsi decât o dată cu viața!

—Oh! asta e, reluă tânăra fată; vă pândește o primejdie de moarte; și vă temeți că murind mă veți părăsi. Gaston, vă trădați; nu mai sunteți Gaston cel de altădată. Faptul că m-ați regăsit astăzi v-a pricinuit o bucurie stăpânită; dacă m-ați fi pierdut ieri, nu v-ar fi produs o imensă durere; ascundeți în gând planuri mai importante decât acelea pe care le aveți în inimă. Există ceva în sinea dumneavoastră, orgoliu sau ambiție, care vă influențează dragostea. Iată, chiar în această clipă ați devenit palid! îmi zdrobiți inima prin tăcerea dumneavoastră.

—Nimic, nimic, Hélène, v-o jur. Într-adevăr, nu este îndeajuns, pentru a mă tulbura tot ceea ce ni se întâmplă, să vă aflu singură și fără apărare în această casă perfidă și de-a nu ști cum să vă apăr! pentru că fără îndoială acest bărbat este un om puternic. În

Bretagne, aș fi avut prieteni și două sute de țărani care să mă apere; aici, nu am pe nimeni.

—Nu e decât asta, Gaston?

—E chiar prea mult, mi se pare.

—Nu, Gaston, deoarece chiar în această clipă vom părăsi casa.

Gaston păli; Hélène lăsă ochii în jos și lăsând să-i cadă mâna între mâinile reci și umede ale iubitului ei:

—Înaintea tuturor acestor oameni care ne privesc, spuse dânsa, sub ochii acestei femei vândute, care nu poate complota împotriva mea decât o trădare, Gaston, vom ieși împreună.

Ochii lui Gaston străluciră într-un fulger de bucurie; apoi în aceeași clipă un gând întunecat îi umbri asemenea unui nor.

Hélène urmări pe chipul iubitului său această expresie dublă.

—Nu sunt oare soția dumitale, Gaston? spuse dânsa; onoarea mea nu este oare a dumitale? Să plecăm!

—Dar ce vom face, spuse Gaston, unde veți locui?

—Gaston, răspunse Hélène, nu știu nimic, nu pot nimic; nu cunosc Parisul, nu cunosc lumea, nu-mi sunt cunoscuți decât eu și cu dumneata. Ei bine! mi-ați deschis ochii: nutresc neîncredere față de toate și de toți, în afară de loialitatea dumitale și dragostea dumitale.

Inima lui Gaston se sfărâma: cu șase luni mai înainte, ar fi plătit cu viața generosul devotament al curajoasei fete. —Hélène, reflectați, spuse Gaston. Dacă ne înșelăm, dacă bărbatul acesta ar fi într-adevăr tatăl dumitale...

—Gaston, dumneata m-ai învățat să nu am încredere în acest tată, ați uitat.

—Oh! da, Hélène, da! exclamă tânărul; cu orice preț, să plecăm!

—Unde mergem? spuse Hélène; nu e nevoie să răspundeți, Gaston; că o știți, este îndeajuns. O ultimă rugăminte, totuși. Iată un Christ și o Fecioară în mod straniu plasate în mijlocul acestor fresce impure. Jurați pe aceste sfinte imagini că veți respecta onoarea soției dumneavoastră.

—Hélène, răspunse Gaston, nu vă voi aduce injuria de a face un asemenea jurământ; propunerea pe care mi-ați făcut-o cea dintâi astăzi, am ezitat multă vreme să v-o fac eu însumi. Bogat, fericit, sigur de prezent, noroc, bogăție, fericire, aș fi pus totul la picioarele dumitale, angajându-mă față de Dumnezeu în ceea ce privește grija pentru viitor; dar în acest moment suprem, trebuie să vă spun: Nu, nu v-ați înșelat; da, există între azi și mâine șansa unui eveniment îngrozitor. Ceea ce pot să vă ofer, pot așadar să vă spun, Hélène: acest lucru este, dacă izbutesc, o poziție înaltă și puternică, poate; dar dacă dau greș, înseamnă fuga, exilul, mizeria poate. Mă iubiți îndeajuns, Hélène, sau iubiți îndeajuns onoarea dumneavoastră pentru a brava toate acestea?

—Sunt gata, Gaston; spuneți-mi să vă urmez și-vă urmez.

—Ei bine! Hélène, încrederea dumitale nu va fi înșelată, fiți liniștită; nu la mine veniți, ci la o persoană care vă va proteja, dacă este nevoie, și care, în absența mea, îl va înlocui pe tatăl pe care ați crezut că l-ați regăsit și pe care, dimpotrivă, l-ați pierdut a doua oară.

—Cine este această persoană, Gaston? nu este neîncredere, adăugă tânăra fată cu un surâs încântător, ci este numai curiozitate.

—Cineva care nu poate să-mi refuze nimic, Hélène, ale cărui zile sunt legate de ale mele, a cărui viață depinde de a mea; și care va găsi că eu cer foarte puțin în schimb, pretinzând liniștea și siguranța dumitale.

—Iar lucruri obscure, Gaston; într-adevăr, mă faceți să mă tem de viitor.

—Această taină este cea din urmă, Hélène. Începând din această clipă, toată viața mea va fi pentru dumneata o carte deschisă.

—Mulțumesc, Gaston.

—Iar acum, sunt la ordinele dumitale, Hélène.

—Să mergem!

Hélène luă brațul cavalerului și traversă salonul; în acest salon se afla doamna Desroches, foarte crispată de indignare și compunând în grabă o scrisoare a cărei destinație putem s-o bănuim de pe acum.

—Doamne! domnișoară, strigă dânsa, unde mergeți? ce faceți?

—Unde merg?... plec. Ce fac? fug dintr-o casă unde onoarea îmi este amenințată.

—Cum! strigă bătrâna doamnă ca și când un arc ar fi ridicat-o în picioare, ieșiți cu amantul dumneavoastră!

—Vă înșelați, doamnă, răspunde Hélène pe un ton plin de demnitate; e soțul meu.

Doamna Desroches lăsă să-i cadă brațele de groază peste șoldurile descărnate.

—Iar acum, continuă Hélène, dacă persoana pe care o cunoașteți mă cheamă pentru vreo întrevedere, îi veți spune că, oricât de provincială și fată de internat aș fi, am ghicit cursa; că am scăpat din ea, iar dacă voi fi căutată, se va afla cel puțin alături de mine un apărător.

—Nu veți ieși, domnișoară! strigă madame Desroches, chiar dacă va trebui să folosesc violența.

—Încercați, doamnă, spuse Hélène pe acel ton regal care părea să-i fie natural.

— Hei! Picard, Couturier, Blanchot!

Valeții alergară.

—Pe cel dintâi care-mi barează poarta îl ucid, spuse rece Gaston scoțând spada lui bretonă.

— Ce cap infernal! strigă madame Desroches. Ah! domnișoarele de Chartres și de Valois, cât de bine le recunosc aici!

Cei doi tineri auziră această exclamație, dar fără s-o înțeleagă.

— Plecăm, spuse Hélène; nu uitați câtuși de puțin, doamnă, să repetați cuvânt cu cuvânt ceea ce v-am spus.

Și, sprijinită pe brațul lui Gaston, roșie de plăcere și de mândrie, vitează ca o amazoană antică, tânăra fată porunci să se deschidă poarta spre stradă.

Portarul nu îndrăzni să se împotrivească; Gaston o luă pe Hélène de mână, închise poarta, chemă trăsura în care venise, iar pentru că văzu că se pregăteau să-l urmărească, făcu câțiva pași către asediatori spunând cu voce tare.

—Doi pași mai mult și voi povesti în gura mare toată această întâmplare și mă voi pune, eu și cu domnișoara, sub ocrotirea onoarei publice.

Madame Desroches crezu că Gaston cunoștea misterul și se temu să nu dezvăluie numele măștilor; o apucă frica și se întoarse foarte repede în casă, urmată de toate servitorimea.

Trăsura porni înțelegătoare în galop.

CEEA CE SE PETRECEA ÎN CASA DIN STRADA DU BAC ÎN AȘTEPTAREA LUI GASTON

—Cum! monseniore, dumneavoastră, sunteți? exclamă Dubois intrând în salonul casei din strada du Bac și regăsindu-l acolo pe regent în același loc, la fel ca în ajun.

—Da, eu sunt, spuse regentul. Ce este de mirare într-asta? oare nu am întâlnire la prânz cu cavalerul?

—Dar mi se pare că ordinul pe care l-ați semnat ieri, monseniore, punea sfârșit conferințelor?

—Te înșeli, Dubois. Am vrut s-o am pe cea din urmă cu acest sărman tânăr; vreau să-ncerc încă o dată să-l fac a renunța la planul său.

—Și dacă renunță?

—Ei bine! dacă renunță la asta, totul se va sfârși: nu va mai exista conspirație; nu va mai exista conspirator: nu se pedepsește intenția.

—Față de un altul, nu v-aș lăsa să încercați, dar față de acesta, vă spun: Continuați.

—Crezi că-și va urma planul?

—Oh! voi fi liniștit numai atunci când va fi refuzat definitiv, nu-i așa? Când veți fi pe deplin convins că persistă în planul său de a vă asasina de-a binelea, mi-l veți încredința, nu-i așa?

—Da, dar nu aici.

—Pentru ce nu aici?

—E mai bine, mi se pare, să fie arestat la hotelul său.

—Acolo, la ,,Ocaua Dragostei”, de către Tapin și oamenii lui d'Argenson? imposibil, monseniore; scandalul cu Bourguignon este încă proaspăt, cartierul a fost toată ziua în mare agitație. Nu sunt prea sigur, de când Tapin dă cu măsură mai strictă, că lumea crede în mod hotărât în atacul de apoplexie al predecesorului său. La ieșirea de aici e mai bine, monseniore; casa e singuratică și e bine văzută: cred că i-am spus Alteței Voastre că locuia aici una dintre metresele mele; patru oameni se vor descurca ușor, iar ei sunt de-acum plasați în această cameră. Am să-i mut în altă parte, deoarece Alteța Voastră vrea neapărat să-l vadă: în loc de a-l aresta când intră, îl vor aresta când iese, asta-i tot. La poartă, va fi pregătită o altă trăsură decât aceea care l-a adus, iar aceasta îl va conduce la Bastilia; în felul acesta, vizitiul care l-a adus nici măcar nu va ști ce s-a întâmplat cu el. Numai domnul de Launay va fi la curent cu acest lucru, iar dânsul e discret, răspund față de dumneavoastră pentru el.

—Procedează cum vei înțelege mai bine.

—Monseniorul știe că acesta este obiceiul meu cu precădere.

—Potlogar ce ești!

—Dar mai se pare că Monseniorul nu se simte prea afectat de această potlogărie?

—Oh! știu că tu ai întotdeauna dreptate.

—Dar ceilalți?

—Care ceilalți?

—Bretonii noștri de acolo: Pontcalec, du Couëdic, Talhouet și Montlouis?

—Oh! nefericiții! cunoști numele lor?

—Dar cu ce credeți așadar că mi-am petrecut vremea la hotelul „Ocaua Dragostei”?

—Ei vor afla de arestarea complicelui lor.

—De la cine?

—Dar văzând că nu mai au corespondent la Paris, vor bănui în mod sigur că s-a întâmplat ceva.

— Aș! oare căpitanul La Jonquière nu este aici pentru a-i liniști?

—E-adevărat; dar nu este necesar să recunoască scrisul?

—Haide, haide, nu e rău, iar monseniorul începe să se formeze; însă Alteța Voastră își face griji inutile, cum spune Racine; chiar în acest moment, acești domni din Bretagne trebuie să fie arestați.

—Și cine a expediat ordinul?

—Eu, bineînțeles! Nu sunt în zadar ministrul dumneavoastră; de altfel, ați semnat-o.

—Eu, ia te uită! ești nebun?

—Cu siguranță: cei de acolo nu sunt nici mai mult, nici mai puțin vinovați decât acela de aici; și autorizându-mă să pun a-l aresta pe unul, m-ați autorizat să pun a-i aresta și pe ceilalți.

—Și când a plecat cel care avea acest ordin, așadar? Dubois își scoase ceasul.

—Acum exact trei ore; astfel că era o licență poetică pe care mi-am îngăduit-o când spuneam Alteței Voastre că ei trebuie să fie arestați acum; nu vor fi decât mâine dimineață.

—Bretania se va supăra, Dubois.

—Aș! mi-am luat toate măsurile.

—Tribunalele bretone nu vor dori să-i judece pe compatrioții lor.

—Am prevăzut acest caz.

—Și dacă vor fi condamnați la moarte, nu se va găsi nici un călău pentru a-i executa, iar aceasta va fi o a doua ediție a afacerii de la Chalais. La Nantes, nu trebuie să uiți asta, a început această afacere, Dubois; ți-o declar, bretonii sunt greu de convins.

—Spuneți mai bine greu de condus, monseniore; dar acesta este încă un punct de rezolvat cu comisarii, a căror listă iat-o; voi trimite trei sau patru călăi din Paris, oameni foarte obișnuiți cu treburi nobile și care au păstrat bunele tradiții ale cardinalului Richelieu.

—Drace! drace! spuse regentul, sânge sub domnia mea! nu-mi place asta: cuvânt de ordine pentru aceea a contelui Horn, care era un hoț, sau pentru aceea a lui Duchauffour, care era un infam; eu sunt blând, Dubois.

—Nu, monseniore, dumneavoastră nu sunteți blând, dumneavoastră sunteți nehotărât și slab; v-o spuneam când nu erați decât elevul meu, v-o repet astăzi, când sunteți stăpânul meu: când ați fost botezat, zânele, nașele dumneavoastră, v-au acordat toate darurile naturii, putere, frumusețe, curaj și spirit; una singură care n-a fost invitată, pentru că era bătrână și care ghicea probabil că veți avea groază de femeile bătrâne, sosi ultima și vă dărui ușurința; aceasta a stricat totul.

—Și cine ți-a spus această frumoasă poveste? Perrault sau Saint-Simon?

—Prințesa palatină, mama dumneavoastră.

Regentul izbucni în râs.

—Și pe cine vom numi în această comisie? întrebă dânsul.

— Oh! fiți liniștit, monseniore; niște oameni de spirit și hotărâți, puțin provinciali, puțin sensibili la scenele de familie, îmbătrâniți în pulberea tribunalelor, foarte sâcâiți, foarte uscați, pe care bretonii nu-i vor înspăimânta cu ochii lor mari și răi și pe care bretonii nu-i vor seduce cu ochii lor frumoși și umezi.

Regentul nu răspunse, ci se mulțumi să dea din cap și să miște din picior.

—La urma urmelor, continuă Dubois remarcând aceste semne de opoziție mută, acești oameni poate că nu sunt atât de vinovați pe cât presupunem. Oare ce-au complotat? Să recapitulăm faptele. Aș! fleacuri! să-i determine pe spanioli de a reveni în Franța: ce înseamnă asta? să-l numească *regele meu* pe Philippe al V-lea, care a făcut un act de renunțare la patria sa; să desființeze toate legile Statului. Nu sunt răi bretonii!

—Ei bine, spuse regentul cu demnitate; cunosc legea națională la fel de bine ca și dumneavoastră.

—Atunci, monseniore, dacă este adevărat ceea ce spuneți, nu vă mai rămâne decât să aprobați numirea comisarilor pe care i-am ales.

—Câți sunt?

—Doisprezece.

—Cum se numesc?

—Mabroul, Hertin, Barillon, Parissot, Brunet-d'Arcy, Pagon; Feydeau de Brou, Madorge, Héber de Buc, Saint-Aubin, de Beaussan și Aubry de Valton.

—Ah! ah! aveai dreptate, alegerea e nimerită. Și ce președinte vei hărăzi acestei simpatice adunări?

—Ghiciți, monseniore.

—Ia seama! îți trebuie un nume cinstit pentru a-l pune în fruntea unor asemenea devastatori.

—Am unul; și încă dintre cele mai decente.

—Care?

—Numele unui ambasador.

—Cellamare, poate?

—Pe legea mea, cred că dacă ați binevoi de a-l lăsa să iasă de la Blois, nu vă va mai refuza nimic, nici chiar de a pune să li se taie capetele propriilor săi complici.

—E mai bine la Blois, să rămână acolo. Haide, care este președintele tău?

—Châteauneuf.

—Ambasadorul Olandei, omul marelui rege! Bineînțeles! Dubois, de obicei nu te copleșesc cu complimentele, însă de astă dată ai reușit o veritabilă capodoperă.

—Înțelegeți, monseniore: el știe că oamenii aceștia vor să întemeieze o republică, iar el, care a fost crescut fără să cunoască decât sultani, care a prins groază de Olanda grație oroarei pe care Ludovic al XIV-lea o avea de republici, a acceptat, pe legea mea, cu foarte multă satisfacție; îl vom avea pe Argram drept procuror general, e un om hotărât; Cayet va fi secretarul nostru; vom fi expeditivi la treabă, monseniore, iar asta va fi bine, deoarece afacerea presează.

—Dar cel puțin, Dubois, vom fi liniștiți după aceea?

—Cred și eu; nu vom mai avea nimic de făcut decât să dormim de seara până dimineața și de dimineața până seara, adică atunci când vom termina războiul cu Spania, când vom fi operat reducerea bancnotelor; dar, în ceea ce privește această din urmă treabă, prietenul dumneavoastră domnul Law o să vă ajute. Reducerea, asta-i treaba lui.

—Câte necazuri, Doamne! Dar unde naiba mi-a fost capul când râvneam regența! Aș fi râs din toată inima astăzi, văzându-l pe domnul du Maine cum încearcă să se descurce cu iezuiții și cu spaniolii lui; doamna de Maintenon, făcându-și mica ei politică împreună cu Villeroy și Villars, ne cam face să ne

prăpădim de râs; iar Humbert spune că este bine să râzi o dată pe zi.

—Apropo de madame de Maintenon, reluă Dubois, știți oare, monseniore, se spune că biata femeie este foarte bolnavă și că nu va rezista peste o jumătate de lună?

—Aș!

—De când cu închisoarea doamnei de Maine și exilul domnului soțul său, ea spune că în mod hotărât regele Ludovic al XIV-lea a murit de-acum și că se duce plângând să-l întâlnească.

—Ceea ce nu te afectează, inimă de piatră! nu-i așa?

—Pe legea mea, o detest cordial, mărturisesc; pentru că ea m-a ajutat să fac niște ochi atât de mari în prezența fostului rege când i-am cerut pălăria roșie cu prilejul căsătoriei dumneavoastră; și, ei, drăcia dracului! nu era cu toate acestea un lucru ușor de aranjat, dumneavoastră știți ceva despre asta, monseniore; numai atât, că dacă n-ați fi fost aici pentru a repara nedreptățile regelui în ceea ce mă privește, dânsa m-ar fi ajutat să-mi distrug cariera; astfel încât, dacă aș fi putut să-l scutur puțin pe domnul du Maine al său în legătură cu afacerea noastră din Bretagne... Însă era imposibil, pe cuvânt, de onoare! Sărmanul om este pe jumătate nebun de spaimă, în asemenea măsură, încât le spune tuturor celor pe care-i întâlnește: „Apropo, știți că s-a încercat o conspirație împotriva guvernului regelui și împotriva persoanei regentului? E rușinos pentru Franța. Ah!... dacă toată lumea ar fi ca mine!”

—Nu va fi nici o conspirație, reluă regentul, e un lucru sigur.

—Și-a renegat soția, adăugă Dubois râzând.

—Iar dânsa și-a renegat soțul, replică regentul, râzând de asemenea.

—Mă voi feri neapărat să vă sfătuiesc de a-i închide împreună, s-ar lua la bătaie.

—De aceea l-am pus pe unul la Doulens, iar pe cealaltă la Dijon.

—Da, de unde se mușcă prin scrisori.

—Să dăm toate acestea la o parte, Dubois.

—Ca să se isprăvească? Ah! monseniore, sunteți un adevărat călău; și se vede cât de colo că ați jurat să pierdeți sângele lui Ludovic al XIV-lea.

Această glumă îndrăzneață dovedea în ce măsură Dubois era sigur de ascendentul său asupra prințului; deoarece față de oricare altul, ar fi provocat un nor mai întunecos decât acela care, pentru o clipă, trecu peste fruntea regentului.

Dubois prezentă hotărârea de numire a tribunalului pentru a fi semnată de Philippe d'Orléans, care, de astă dată, semănă fără să ezite; iar Dubois, bucuros în adâncul sufletului, deși calm în aparență, plecă să pregătească totul pentru arestarea cavalerului.

Părăsind casa din foburg, Gaston porunci să fie condus la hanul „Ocaua Dragostei”, unde ne amintim că o trăsură trebuia să aștepte pentru a-l conduce în strada du Bac; nu numai că trăsura aștepta, dar chiar și ghidul său din ajun. Gaston, care nu voia ca Hélène să coboare, întrebă dacă-i era îngăduit să continue drumul cu trăsura în care venise; bărbatul misterios îi răspunse că nu exista într-asta nici un inconvenient și urcă pe capră lângă vizitiu, căruia îi dădu i adresa casei înaintea căreia trebuia să se oprească.

Pe parcursul întregului traseu, Gaston, chinuit de teamă și cu inima grea de suspine, nu-i oferise Hélènei, în locul curajului pe care dânsa se aștepta să-l afle într-însul, decât tristețea fără margini, asupra căreia cavalerul nu voise a-i da nici o explicație; astfel că, în momentul când să intre în strada du Bac,

disperată de a găsi atât de puțină forță la cel pe care ar fi trebuit să se sprijine:

—Oh! spuse dânsa, mă cuprinde spaima pentru fiecare împrejurare când voi avea încredere în dumneata.

—Foarte curând, spuse Gaston, veți vedea, Hélène, dacă mă străduiesc în interesul dumitale.

Sosiră, trăsura se opri.

—Hélène, spuse Gaston, în această casă se află acela care vă va sluji drept tată; îngăduiți să urc cel dintâi și să mă duc pentru a-i anunța vizita dumitale.

—Ah! Doamne! exclamă Hélène tremurând împotriva voinței sale și fără a ști pentru ce, așadar mă veți lăsa aici singură?

—Nu aveți nimic de temut, Hélène; de altfel peste o clipă mă voi întoarce să vă iau.

Tânăra fată îi întinse mâna, pe care Gaston o apăsă peste buzele sale. El însuși era mișcat, pradă unei tulburări involuntare; și lui, de asemenea, i se părea că nu trebuie s-o părăsească pe Hélène. Dar în acel moment poarta se deschise, bărbatul care se afla pe capră ordonă ca trăsura să intre, poarta se închise în spatele lui, iar Gaston înțelese că, în această curte închisă cu ziduri mari, pe Hélène n-o pândea nici o primejdie; de altfel, nu mai putea să dea înapoi. Bărbatul care venise să-l caute la „Ocaua Dragostei” deschise portiera. Gaston strânse pentru cea din urmă oară mâna iubitei sale, sări jos din trăsură, urcă treptele peronului, urmându-și ghidul care, ca și în ajun, îl introduse într-un coridor; ajuns acolo, îi arătă ușa salonului și se retrase după ce i-a spus că poate să bată.

Gaston, care știa că Hélène îl așteaptă și care prin urmare n-avea vreme de pierdut, bătu de îndată.

—Intrați, spuse vocea falsului prinț spaniol.

Gaston nu se înșelă asupra acestei voci care se statornicise adânc în memoria sa; el ascultă, deschise

ușa și se aflã în prezența șefului complotului; dar, de astă dată, nu se mai temea ca prima oară, de astă dată era foarte hotărât și, cu fruntea sus și cu calm, îl abordă pe falsul duce de Olivarés.

—Sunteți exact, domnule, spuse acesta; aveam întâlnire la ora douăsprezece și iată că bate de ora douăsprezece.

Într-adevăr, sunetul unei pendule așezată în spatele regentului, care stătea în picioare lângă cămin, se auzi de douăsprezece ori.

—Deoarece sunt grăbit, monseniore, spuse Gaston; mandatul cu care sunt însărcinat mă apasă; mi-e teamă să nu am remușcări. Acest lucru vă miră și vă neliniștește, nu-i așa, monseniore? Dar, fiți sigur, remușcările unui tânăr ca mine nu pot să-l tulbure decât pe el însuși.

—Într-adevăr, domnule, exclamă regentul cu un sentiment de bucurie pe care nu putu să și-l ascundă pe de-a întregul, mi se pare că dați înapoi.

—Vă înșelați, monseniore; din clipa când sorții m-au desemnat pentru a-l lovi pe prinț, am mers întotdeauna înainte și nu mă voi opri decât atunci când misiunea mea va fi îndeplinită.

—Domnule, am crezut a constata o oarecare ezitare în cuvintele dumneavoastră, iar cuvintele au o mare valoare pe anumite buze și în anumite împrejurări.

Monseniore, în Bretagne există obiceiul de a spune ceea ce simți, dar există de asemenea obiceiul de a face ceea ce spui.

—Atunci, sunteți hotărât în continuare?

—Mai mult ca oricând, Excelență.

—Vreau să vă spun, vedeți dumneavoastră, reluă regentul, vreau să vă spun că mai este încă timp; răul nu s-a produs încă și....

—Numiți asta un rău, monseniore, spuse Gaston surâzând cu un surâs trist; așadar, cum s-o numesc eu?

—În acest fel o înțeleg eu, reluă cu vioiciune regentul; răul este pentru dumneavoastră, deoarece aveți remușcări.

—Nu este generos a mă copleși cu această confidență, monseniore, pentru că unui om cu mai puține merite decât Excelența Voastră, nu i-aș fi făcut-o.

—Iar eu, domnule, de asemenea tocmai pentru că vă apreciez la întreaga dumneavoastră valoare, vă spun că mai este încă vreme să vă opriți, vă întreb dacă ați reflectat foarte bine, dacă vă pare rău că ați fost amestecat în aceste... Ducele ezită o clipă și reluă: în această cutezătoare întreprindere; nu vă temeți de nimic din partea mea, vă voi proteja până și în cazul în care ne veți părăsi, nu v-am văzut decât o dată, domnule, dar cred că vă judec așa cum meritați a fi judecat; oamenii de inimă sunt atât de rari, încât orice regret va fi din partea noastră.

— Atât de multă bunătate mă tulbură, monseniore, spuse Gaston căruia un sentiment de imperceptibilă nehotărâre i se cuibărise în adâncul inimii, cu toate eforturile pe care le încerca decizia lui. Prințul meu, nu ezit, numai că reflecțiile mele sunt acelea ale unui duelist care se îndreaptă spre teren, foarte hotărât să-și ucidă dușmanul, deplorând în același timp necesitatea care îl obligă de a suprima un om. Gaston făcu o pauză de o clipă în timpul căreia privirea insistentă a interlocutorului său coborî până în cele mai intime adâncuri ale sufletului său, pentru a descoperi acea urmă de slăbiciune pe care o căuta. Gaston continuă: Dar aici interesul este atât de mare, superior tuturor slăbiciunilor naturii noastre, încât voi asculta de convingerile mele și de prieteniile mele, dacă nu de simpatiile mele; și mă voi comporta în

asemenea chip, monseniore, încât veți stima în mine până și sentimentul de slăbiciune momentană care a reținut brațul meu timp de o secundă.

—Foarte bine, spuse regentul; dar cum veți proceda?

—Voi aștepta până când îl voi întâlni față în față, iar atunci nu mă voi sluji nici de archebuză, cum a făcut Poltrot, nici de pistol, cum a făcut Vitry; îi voi spune: „Monseniore, dumneavoastră sunteți nefericirea Franței, vă sacrific pentru salvarea Franței!” și îl voi lovi cu pumnalul.

—Cum a făcut Ravaillac, spuse ducele fără a clinti și cu o seninătate care făcu să treacă un tremur prin vinele tânărului; e bine!

Gaston, înclină capul fără a răspunde.

—Acest plan mi se pare cel mai sigur, adăugă ducele; și îl aprob. Cu toate acestea trebuie să vă pun o ultimă întrebare. Dacă veți fi prins și vă vor interoga?

—Excelența Voastră știe ce se întâmplă în asemenea caz; mori dar nu răspunzi; și pentru că mi l-ați citat adineauri pe Ravaillac, este, dacă am o memorie bună, ceea ce a făcut Ravaillac; și cu toate acestea Ravaillac nu era gentilom.!

Mândria lui Gaston nu displăcu regentului, care avea multă tinerețe în inimă și spirit cavaleresc în minte; de altfel, obișnuit cu firile ofilite, josnice și lingușitoare de care se lovea în fiecare zi, firea simplă și viguroasă a lui Gaston era o noutate pentru el. Dar, se știe în ce măsură pe regent îl interesa orice noutate.

Așadar el mai reflectă și, ca și cum nu s-ar fi decis, dorea să mai câștige timp.

—Pot așadar să consider, spuse dânsul, că veți fi de neclintit?

Gaston păru mirat că interlocutorul său revine încă o dată asupra acestui lucru; sentimentul acesta era evident în ochii săi: regentul își dădu seama.

—Da, spuse dânsul pe același ton, văd, sunteți hotărât.

—Absolut, răspunse cavalerul; și aștept ultimele instrucțiuni de la Senioria Voastră.

—Cum asta, ultimele instrucțiuni de la mine?

—Fără îndoială. Excelența Voastră încă nu s-a angajat față de mine, care m-am pus de la început la dispoziția sa; vă aparțin de-acum cu trup și suflet.

Ducele se ridică.

—Ei bine! spuse dânsul, deoarece este necesar neapărat un deznodământ la această întrevedere, veți ieși prin această ușă și veți străbate mica grădină care împrejmuiește casa. Într-o trăsură care vă așteaptă la poarta din fund, îl veți găsi pe secretarul meu care vă va remite un bilet de liberă trecere de audiență pentru regent; în plus, voi garanta pentru dumneavoastră prin cuvântul meu.

—Aceasta e tot ceea ce doream asupra acestui punct, monseniore, reluă Gaston.

—Mai aveți ceva să-mi spuneți?

—Da. Înainte de a-mi lua rămas bun de la Senioria Voastră, pe care nu voi mai avea poate prilejul să-l întâlnesc în această lume, vreau să-i cer o favoare.

—Care, domnule? răspunse ducele. Spuneți, vă ascult.

—Monseniore, reluă Gaston, să nu vă mirați dacă ezit o clipă; deoarece nu este vorba câtuși de puțin de un serviciu obișnuit sau de o favoare personală: Gaston de Chanlay nu mai are nevoie decât de un pumnal și iată-l. Dar, sacrificându-și trupul, el n-ar vrea să-și sacrifice și sufletul; al meu, monseniore, aparține mai întâi lui Dumnezeu, după aceea unei tinere fete pe care o iubesc până la idolatrie. Tristă iubire, nu-i așa, aceea care a crescut atât de aproape de un mormânt. N-are importanță, abandonând-o pe această copilă atât de tandră, ar însemna să-L ispitesc pe Dumnezeu

într-un mod necugetat deoarece văd că uneori El ne încearcă în mod crud și îi lasă a suferi chiar și pe îngerii săi. Am iubit așadar pe acest pământ o fată adorabilă, pe care afecțiunea mea o susținea și o proteja împotriva curselor infame. Eu o dată mort sau dispărut, ce se va întâmpla cu dânsa? Capetele noastre vor cădea, în ceea ce ne privește, monseniore, sunt acelea ale unor simpli gentilomi; însă dumneavoastră, monseniore, sunteți un puternic luptător susținut de un puternic rege; veți birui asupra norocului nestatornic, în ceea ce vă privește. Ei bine! pot să încredințez în mâinile dumneavoastră această comoară a sufletului meu. Veți trece asupra iubitei mele protecția pe care mi-o datorați, ca asociat, ca părtaș.

—Da, domnule, vă promit acest lucru, răspunse regentul adânc mișcat.

—Nu e totul, monseniore; poate să mi se întâmple o nenorocire și, neputând să-i las persoana mea, aș vrea să-i las numele meu drept sprijin. Eu o dată mort; ea nu mai are avere; pentru că este orfană, monseniore. Am făcut, părăsind Nantes, un testament prin care îi las tot ceea ce posed. Monseniore, când voi muri, ea să fie văduvă ... este cu putință?

—Cine se opune?

—Nimeni; dar aș putea să fiu arestat mâine, în seara asta, ieșind din această casă.

Regentul tresări față de acest straniu presentiment.

—Presupuneți că voi fi condus la Bastilia, credeți că voi obține favoarea de a mă căsători cu dânsa înaintea execuției mele?

—Sunt sigur de asta.

—Vă veți folosi de toată puterea dumneavoastră pentru a-mi obține această favoare? Jurați-mi asta, monseniore, pentru ca să binecuvântez numele dumneavoastră și să nu-mi scape sub tortură decât un

gând de mulțumire, când îmi voi aminti de dumneavoastră.

—Pe onoarea mea, domnule, v-o făgăduiesc, spuse regentul înduioșat; această tânără fată va fi sacră pentru mine, va moșteni în inima mea toată afecțiunea pe care în mod involuntar o resimt pentru dumneavoastră.

—Acum, monseniore, încă o vorbă.

—Spuneți, domnule, pentru că vă ascult cu o adâncă simpatie.

—Această tânără fată nu știe nimic în legătură cu planul meu, ea nu cunoaște cauzele care m-au adus la Paris, catastrofa care ne amenință, pentru că n-am avut puterea să-i spun toate acestea. Spuneți-i dumneavoastră, monseniore. Pregătiți-o pentru acest eveniment. În ceea ce mă privește, n-o voi mai revedea decât pentru a deveni soțul ei. Dacă aș revedea-o în momentul în care voi da lovitura care mă va despărți de dânsa, poate că mâna mea va tremura, iar mâna mea nu trebuie să tremure.

—Pe legea mea de gentilom, domnule, spuse regentul mișcat mai mult decât s-ar putea exprima, v-o repet, nu numai că fata aceasta va fi sacră pentru mine, dar pe deasupra voi face pentru dânsa tot ceea ce doriți să fac. Dânsa va moșteni în inima mea, după cum v-am spus, afecțiunea pe care fără voia mea o simt pentru dumneavoastră.

—Acum, monseniore, spuse Gaston ridicându-se, acum sunt gata.

—Dar tânăra fată, întrebă regentul, unde este?

—Jos, în trăsura care-a adus-o. Dați-mi voie să mă retrag, monseniore; și spuneți-mi numai unde va locui.

—Aici, domnule. Această casă care nu este locuită de nimeni și care este cum nu se poate mai potrivită pentru o tânără fată va fi a sa.

—Monseniore, mâna dumneavoastră.

Regentul îi întinse mâna lui Gaston și poate că ar mai fi făcut o nouă tentativă de a-l opri, când o ușoară tuse seacă răsunând sub fereastră îi dădu de înțeles că Dubois era nerăbdător. El făcu așadar un pas înainte pentru a-i arăta lui Gaston că audiența se terminase.

—Monseniore, încă o dată, spuse Gaston, vegheați asupra copilei dumneavoastră. E blândă, frumoasă și mândră: e una dintre acele firi bogate și nobile așa cum ați întâlnit foarte puține în viața dumneavoastră. Adio, monseniore, mă duc să-l caut pe secretarul dumneavoastră.

—Și va trebui să-i spun că veți ucide un om? întrebă regentul făcând un ultim efort pentru a-l reține pe Gaston. .

—Da, monseniore, răspunse cavalerul. Însă veți adăuga și asta, că-l voi ucide pentru a salva Franța.

—Atunci plecați, domnule, spuse ducele deschizând o ușă care dădea spre grădină; și urmați aleea despre care v-am spus.

—Urați-mi noroc, monseniore.

—Ah! turbatul! spuse în sinea lui regentul, voia pe deasupra să mă convingă a mă ruga lui Dumnezeu pentru norocul loviturii sale de pumnal? Ah! cât despre asta, pe legea mea că nu!

Gaston se îndepărta. Nisipul, plin de zăpadă, scârțâi sub pașii lui. Regentul îl urmări câtva timp cu ochii prin fereastra de la coridor; apoi, după ce-l pierduse din vedere

—Haide, spuse dânsul, trebuie ca fiecare să-și urmeze drumul său... Bietul băiat!

Și se întoarse în salon, unde îl găsi pe Dubois care se întorsese pe o altă ușă și care-l aștepta.

Dubois avea pe chip un aer de malițiozitate și de satisfacție care nu-i scăpă câtuși de puțin regentului. Ducele îl privi câtva timp fără să spună nimic; și ca pentru a cerceta ceea ce se petrece în sufletul acestui alt Mefistofeles.

Cu toate acestea, Dubois rupse tăcerea cel dintâi.

—Ei bine, monseniore, îi spuse el regentului, iată-vă în sfârșit debarasat de dânsul, cel puțin așa sper.

—Da, răspunse ducele, dar într-un fel care îmi displace foarte mult, Dubois. Nu sunt amator să joc un rol în comediile tale, știi asta.

—Tot ce se poate; dar mi se pare că n-ați face rău, monseniore, să-mi dați, în ceea ce mă privește, un rol într-ale dumneavoastră.

—Cum asta?

—Da, ele ar izbuti mai bine, iar deznodământul ar fi mai bun.

—Nu știu ce vrei să spui, explică-mi... hai, vorbește, mă așteaptă cineva pe care trebuie să-l primesc.

—Oh! cât despre asta, monseniore, primiți-l, vom relua convorbirea mai târziu. Acum deznodământul comediei dumneavoastră s-a produs, așa că nu va fi nici mai bine, nici mai rău.

Și, după aceste cuvinte, Dubois se înclină cu acel respect ironic pe care regentul era obișnuit să-l vadă la dânsul când, în jocul permanent pe care-l jucau unul împotriva altuia, Dubois avea cărți bune. Astfel că nimic nu-l neliniștea atât de mult pe regent decât acest respect simulat. Îl reținu.

—Hai, ce mai este? și ce-ai descoperit iar? întrebă dânsul.

—Am descoperit că sunteți un abil disimulator, la dracu!

—Asta te surprinde?

—Nu, asta îmi creează dificultăți. Încă foarte puțin în această artă și veți face minuni. Nu veți mai avea nevoie de mine și mă veți trimite să fac educația fiului dumneavoastră, care are multă nevoie, sunt de acord, de un profesor ca mine.

—Haide, vorbește repede.

—E drept, monseniore; pentru că aici nu mai este vorba de fiul dumneavoastră, ci de fiica dumneavoastră.

—De care?

—Ah! e-adevărat, avem atâtea. Mai întâi, stareța din Chelles; apoi doamna de Berri; după aceea domnișoara de Valois; după aceea celelalte, care sunt prea tinere ea să mai vorbim de ele; și prin urmare ca să mai vorbesc de ele; după aceea, în sfârșit, această încântătoare floare din Bretagne, această grozamă sălbatică pe care ați dorit s-o îndepărtați de răsuflarea otrăvită a lui Dubois, de teamă ca răsuflarea aceasta să n-o veștejească.

—Îndrăznește să spui că n-aveam dreptate?

—Cum oare! Monseniore, ați făcut minuni. Nefiind încrezător în acest infam Dubois, fapt pentru care vă aprob, l-ați găsit în locul său, arhiepiscopul de Cambrai fiind mort, pe bunul, pe domnul, pe purul, pe candidul Nocé și ați împrumutat casa lui.

—Ah! ah! știi asta, vasăzică?

—Și ce casă! virginală ca și stăpânul său. Da, monseniore, da, aceasta e plină de prudență și de rațiune. Să ascundem bine de această copilă lumea corupătoare; să îndepărtăm de dânsa tot ceea ce ar putea să altereze naivitatea ei primitivă. În acest scop îi dăm o locuință unde nu le poți vedea decât pe Ledas, pe Erigone și pe Danae practicând cultul nelegiuirii sub simbolul lebedelor, al ciorchinilor de struguri și al ploilor de aur. Sanctuar moral, în care preotesele virtuții, iar asta sub pretextul ingenuității lor fără îndoială, adoptă cele mai ingenioase, însă cele mai puțin îngăduite dintre atitudini.

—Și diavolul acesta de Nocé care îmi jurase că nu exista acolo decât Mignard!

—Așadar nu cunoașteți casa, monseniore?

—Oare eu, în ceea ce mă privește, mă uit la asemenea turpitudini?

—Și mai la urma urmei, sunteți miop, e adevărat.

—Dubois!

—Drept mobile, fiica dumneavoastră nu va avea decât mese de toaletă străine, canapele de neînțeles, paturi de odihnă magică; drept cărți... ah! sunt numai cărți ale fratelui Nocé, mai ales care sunt cunoscute pentru instrucțiunea și formarea tinerilor și care fac fericită perechea cu breviarul domnului de Bussy-Rabutin, din care v-am dat un exemplar, monseniore, în ziua când ați împlinit doisprezece ani!

—Șarpe ce ești!

—Pe scurt, cea mai austeră fățărnicie se află în acest azil. Eu l-am folosit pentru a-l dezmorți pe fiu, dar monseniorul și cu mine nu vedem lucrurile cu aceiași ochi: dânsul l-a ales, în ceea ce-l privește, pentru a o purifica pe fiica lui.

—Ascultă, Dubois, spuse regentul, până la urmă, mă obosești.

—Ajung la capăt, monseniore, *ancedo ad finem*. În rest, domnișoara fiica dumneavoastră trebuie că s-a simțit foarte bine în această casă; pentru că, la fel cu toate persoanele din sângele dumneavoastră, e o persoană foarte inteligentă.

Regentul fremăta: ghicea o veste tristă sub preambulul întortocheat și sub surâsul rău și ironic al lui Dubois.

—Ei bine! cu toate acestea, continuă dânsul, iată ce înseamnă spiritul de contradicție, monseniore; ei bine! ea nu este mulțumită de locuința pe care i-a ales-o atât de patern Alteța Voastră: ea se mută.

—Ce va să zică asta?

—Mă-nșel; dânsa chiar s-a mutat.

—Fiica mea a plecat? strigă regentul.

—Bineînțeles, răspunse Dubois.

—Pe unde?

—Pe poartă, așadar ... Oh! nu este una dintre acele persoane care evadează noaptea pe fereastră. E

sângele nostru, monseniore; și dacă m-aș fi îndoit de asta, un singur minut, m-aș fi convins acum.

—Și doamna Desroches?

—Doamna Desroches este la Palatul Regal. Am părăsit-o adineauri. Venea să anunțe această noutate Alteței Voastre.

—Bine, dar nimic n-a putut s-o împiedice?

—Domnișoara ordona.

—Trebuia să pună servitorimea să încuie porțile. Servitorimea nu știa că este fiica mea și n-avea nici un motiv s-o asculte.

—Doamnei Desroches i-a fost frică de mânia domnișoarei, dar servitorimii i-a fost frică de sabie.

—De sabie! ce tot spui? Ești beat, Dubois.

—Ah, da! din cauză că țin un regim care mă amețește; nu beau decât apă de cicoare. Nu, monseniore, dacă sunt beat, e numai din cauza admirației pe care o am față de perspicacitatea Alteței Voastre, când vreți să conduceți o afacere dumneavoastră singur.

—Dar ce-ai spus de sabie? despre ce sabie ai vrut să vorbești?

—Sabia de care dispune domnișoara Hélène și care aparține unui tânăr încântător...

—Dubois!...

—Care o iubește foarte mult...

—Dubois, ai să mă faci să devin necugetat.

— Și care a urmărit-o de la Nantes la Rambouillet cu nespusă galanterie.

—Domnul de Livry?

—Iată, îi știți numele! Atunci nu vă aduc nici o noutate așadar, monseniore.

—Dubois, sunt consternat!

— Aveți și pentru ce, monseniore; dar iată ce înseamnă să-ți rezolvi afacerile tu însuți, când trebuie în același timp să te ocupi de cele ale Franței.

—Dar, în sfârșit, unde se află?

—Ah! iată! unde se află? Oare pot să știu asta, întrucât mă privește?

—Dubois, tu mi-ai adus la cunoștință fuga ei, tu trebuie să-mi spui acum unde s-a retras. Dubois, scumpul meu Dubois, trebuie să-mi regăsești fiica.

—Ah! monseniore, cât de mult semănați, în mod excesiv, cu acei părinți din Moliére și eu cu Scapin!... Ah! bunul meu Scapin dragul meu Scapin, micul meu Scapin, regăsește-mi fiica. Monseniore, sunt supărat, dar Geronte n-ar spune mai frumos. Ei bine! fie, va fi căutată fiica dumneavoastră, va fi găsită și veți fi răzbunat pe răpitorul ei.

—Ei bine! regăsește-mi-o, Dubois; și cere-mi tot ce vei voi după aceea.

—Să fie-ntr-un ceas bun! iată ce înseamnă a vorbi.

Regentul căzuse într-un fotoliu, cu capul sprijinit în mâini; Dubois îl lăsă în durerea lui, aplaudându-se pentru o afecțiune care dubla ascendentul pe care îl avea de-acum asupra ducelui.

Pe neașteptate, în vreme ce îl privea cu acel surâs malițios care-i era obișnuit, cineva bătu încetișor la ușă.

—Cine-i acolo? întrebă Dubois.

—Monseniore, se auzi vocea unui aprod dincolo de ușă, se află afară, în aceeași, trăsură care l-a adus pe cavaler, o tânără doamnă care dorește să vă întrebe dacă veți coborî în curând, sau dacă trebuie să vă aștepte întruna.

Dubois făcu o săritură și se repezi spre ușă, însă era prea târziu; regentul, căruia cuvintele aprodului îi aduseseră aminte de promisiunea solemnă pe care tocmai i-o făcuse lui Gaston, se ridicase dintr-o dată.

—Unde mergeți, monseniore? întrebă Dubois.

—S-o primesc pe această fată, spuse regentul.

—Asta e treaba mea, nu a dumneavoastră; uitați că ați lăsat pe mâna mea această conspirație?

—L-am lăsat în grija ta pe cavaler, e adevărat; dar i-am făgăduit cavalerului să-i servesc drept tată aceleia pe care o iubește; mi-am dat cuvântul, mi-l voi ține. Din moment ce-i ucid iubitul, e bine cel puțin s-o consolez.

—Mă însărcinez eu cu asta, spuse Dubois, încercând să-și ascundă paloarea și agitația sub unul dintre acele surâsuri diabolice care nu-i aparțineau decât lui.

—Taci și nu te clinti de aici, porunci regentul, ai să-mi faci încă vreo josnicie.

—Ce naiba! monseniore, lăsați-mă cel puțin să vorbesc cu dânsa.

—Îi voi vorbi foarte bine eu însumi; astea nu sunt treburile tale, sunt angajat personal, am jurat pe onoarea mea de gentilom... Haide, tăcere și rămâi aici.

Dubois își rodea unghiile; dar când regentul vorbea pe acest ton trebuia să asculte; se rezemă cu spatele de marginea căminului și așteptă. În curând, foșnetul unei rochii de mătase se auzi dincolo de ușă.

—Da, doamnă, spuse aprodul, pe aici.

—Iat-o, spuse ducele; gândește-te la un lucru, Dubois, că fata asta nu este responsabilă întru nimic de greșeala iubitului ei; în consecință, mă auzi, cea mai mare considerație, pentru dânsa. Și apoi, întorcându-se către latura de unde venea glasul: Intrați, adăugă dânsul.

La această invitație, ușa se deschise brusc; tânăra fată făcu un pas către regent, care dădu înapoi ca lovit de trăsnet.

—Fiica mea! murmură dânsul încercând să-și recapete stăpânirea asupra lui însuși, în vreme ce Hélène, după ce-l căutase în toate părțile pe Gaston din ochi, se opri și făcu o reverență.

În ceea ce-l privește pe Dubois, nu este prea greu să ne închipuim strâmbătura pe care o făcea.

—Mă iertați, domnule, spuse Hélène; dar poate că m-am înșelat. Căutam un prieten care m-a lăsat jos și care trebuia să se întoarcă pentru a mă lua; văzând că întârzie, m-am hazardat să cer vești de la dânsul. Am fost condusă aici, dar poate că este o greșeală din partea aprodului.

—Nu, domnișoară, spuse ducele, domnul cavaler de Chanlay m-a părăsit chiar în această clipă, iar eu vă așteptam.

Dar, în vreme ce regentul vorbea, tânăra fată, preocupată în asemenea măsură încât era, cât pe ce să-l uite pentru o clipă pe Gaston, părea să facă un efort pentru a-și cerceta toate amintirile; în sfârșit, ca și cum ar fi răspuns propriilor sale gânduri:

—Oh! Doamne! cât e de straniu! exclamă dânsa dintr-o dată.

—Ce aveți? întrebă regentul.

—Oh! da, într-adevăr asta este!

—Vorbiți până la sfârșit, spuse ducele, deoarece nu pot să-nțeleg ceea ce vreți să spuneți.

—Oh! domnule, spuse Hélène tremurând, e ciudat cum glasul dumneavoastră mi-a amintit glasul unei persoane... Hélène se opri ezitând.

—Cunoscută de dumneavoastră? întrebă regentul.

—A unei persoane cu care nu m-am aflat împreună decât o singură dată, dar al cărei accent a rămas viu aici, în inima mea.

—Și cine era această persoană? întrebă regentul, în vreme ce Dubois dădea din umeri la această semi-recunoaștere.

—Această persoană spunea că este tatăl meu, răspunse Hélène.

—Mă felicit pentru această întâmplare, domnișoară, reluă regentul; deoarece această asemănare a glasului meu cu acela al unei persoane care trebuie că vă este scumpă va da poate mai multă

greutate cuvintelor mele: știți că domnul cavaler de Chanlay mi-a făcut cinstea de-a mă alege drept protectorul dumneavoastră.

—Cel puțin m-a făcut să înțeleg că mă duce la cineva care va putea să mă apere de primejdia care mă pândește.

—Și ce primejdie vă pândește? întrebă regentul.

Hélène privi în jurul ei și ochii i se opriră asupra neliniștii lui Dubois. Nu te puteai înșela asupra acestui fapt, într-atât de mult figura regentului îi era vizibil simpatică, pe cât aceea a lui Dubois i se părea că inspiră neîncredere.

—Monseniore, spuse cu jumătate glas Dubois, care nu se înșela asupra expresiei sale, monseniore, cred că sunt în plus aici și mă retrag; de altfel, nu mai aveți nevoie de mine, nu-i așa?

—Nu, dar voi avea nevoie numaidecât; nu te îndepărta așadar.

—Voi fi gata la ordinele Alteței Voastre.

Toată această conversație avu loc pe un ton prea scăzut pentru ca Hélène să fi putut auzi; de altfel, din discreție, ea făcuse un pas înapoi; și continua să fixeze succesiv cu ochii fiecare ușă, sperând că pe una dintre ele se va întoarce Gaston în sfârșit. Era o consolare pentru Dubois să se gândească, retrăgându-se, că fata, care tocmai îi jucase renghiul de a rămâne singură, va fi cel puțin înșelată în această așteptare. După ce Dubois ieși, ducele și Hélène respirară mai în libertate.

—Stați jos, domnișoară, spuse ducele; avem de vorbit multă vreme, iar eu am multe lucruri să vă spun.

—Domnule, unul singur, mai întâi, spuse Hélène; pe cavalerul Gaston de Chanlay nu-l pândește nici o primejdie, nu-i așa?

—Vom reveni la dânsul numaidecât, domnișoară, mai întâi să vorbim despre dumneavoastră; el v-a adus

la mine ca la un protector. Hai, spuneți-mi, împotriva cui trebuie să vă protejez?

—Tot ceea ce mi se-ntâmplă de câteva zile este atât de straniu, încât nu știu de cine trebuie să mă tem, în cine trebuie să mă încred. Dacă Gaston ar fi fost aici...

—Și dacă v-ar autoriza să-mi spuneți totul, da, înțeleg, n-ați mai avea secrete față de mine. Dar, să vedem: dacă vă dovedesc faptul că știu aproape totul în ceea ce vă privește?

—Dumneavoastră, monseniore!

—Da, eu! Nu vă numiți oare Hélène de Chaverny? N-ați fost oare crescută între Nantes și Clisson, la mănăstirea augustinelor? Într-o zi, n-ați primit de la un protector misterios, ce are grijă de dumneavoastră, ordinul de a părăsi mănăstirea unde ați fost crescută? N-ați pornit oare la drum acompaniată de o soră, căreia i-ați dăruit o sută de ludovici spre a o recompensa pentru grija ei? La Rambouillet, o femeie numită doamna Desroches nu vă aștepta oare? Nu v-a anunțat dânsa vizita părintelui dumneavoastră? În aceeași seară, n-a venit oare cineva care vă iubea și care a crezut că îl iubeați?

—Da, domnule, e întocmai așa, spuse Hélène mirată că un străin reținuse atât de bine toate amănuntele acestei povestiri.

—Apoi, a doua zi, continuă regentul, domnul de Chanlay, care v-a urmărit sub numele de domnul de Livry, n-a venit să vă facă o vizită la care a voit în zadar să se opună guvernanta dumneavoastră?

—Toate acestea sunt adevărate, domnule; și văd că Gaston v-a spus totul.

—După aceea a venit ordinul de a pleca la Paris. Ați vrut să vă opuneți acestui ordin, cu toate acestea a trebuit să ascultați. Ați fost condusă într-o casă din foburgul Saint-Antoine; însă acolo, captivitatea v-a devenit insuportabilă.

—Vă înșelați, domnule, răspunse Hélène; nu este câtuși de puțin captivitate, ci închisoare.

—Nu vă-nțeleg.

—Gaston nu v-a vorbit oare de temerile sale pe care le-am respins la început, dar le-am împărtășit după aceea?

—Nu, spuneți-mi; ce temeri ați putea să aveți?

—Dar dacă el nu v-a spus acest lucru, cum vi l-aș spune eu?

—Există vreun lucru pe care să nu-l poți spune unui prieten?

—Nu v-a spus oare că omul acesta, pe care în primul moment l-am crezut tatăl meu...

—Pe care l-ați crezut!...

—Oh! da, v-o jur, domnule! Auzind sunetul vocii sale și simțind mâna lui strângând-o pe a mea, n-am avut la început nici o îndoială; și a trebuit să existe aproape evidența pentru ca teama să înlocuiască dragostea filială de care era plină atunci inima mea.

—Nu vă-nțeleg, domnișoară, încheiați-vă gândul; cum ați fost în stare să vă temeți de un om care, după cele ce îmi spuneți, părea să aibă o atât de mare duioșie față de dumneavoastră?

—Nu înțelegeți, domnule, că foarte curând, după cum ați spus, sub un pretext frivol, am fost obligată să vin de la Rambouillet la Paris, că am fost instalată în această casă din foburgul Saint-Antoine, iar această casă a vorbit mai limpede ochilor mei decât au putut s-o facă temerile lui Gaston? Atunci mi-am dat seama că sunt pierdută. Toată această tandrețe simulată de un părinte ascundea manevra unui seducător. N-aveam alt prieten decât pe Gaston; i-am scris, a venit.

—Astfel că, exclamă regentul în culmea bucuriei, când ați părăsit această casă, ați făcut-o pentru a fugi de un seducător și nu pentru a-l urma pe iubitul dumneavoastră?

—Da, domnule: dacă aș fi crezut în realitatea acestui părinte, pe care nu l-am văzut decât o dată și care pentru a mă vedea se înconjurase de atâtea mistere, vă jur, domnule, nimic nu m-ar fi determinat să mă îndepărtez de linia îndatoririlor mele.

—Oh, scumpă copilă! exclamă ducele cu un accent care o făcu pe Hélène să tresară.

—Atunci Gaston mi-a vorbit de o persoană care nu putea să-i refuze nimic, care trebuia să vegheze asupra mea, să-l înlocuiască pe tatăl meu. M-a adus aici, spunându-mi că se va întoarce să mă ia. Vreme de mai bine de un ceas am așteptat în zadar. În sfârșit, fiindu-mi teamă să nu fi suferit vreun accident, am cerut să-l cheme.

Fruntea regentului se posomori.

—Astfel încât, spuse el schimbând vorba, influența lui Gaston v-a întors de la datoria dumneavoastră, temerile lui le-au deșteptat pe ale dumneavoastră?

—Da; i-a fost teamă pentru mine din cauza misterului care mă împresoară; și a pretins că misterul acesta ascundea vreun plan care trebuia să-mi fie fatal.

—Ei bine, dar, pentru a vă convinge, v-a adus vreo dovadă?

—Mai trebuia și alta decât această casă infamă? Un tată ar fi condus-o pe fiica lui într-o asemenea casă?

—Da, da, murmură regentul, e-adevărat, n-a avut dreptate. Dar fiți de acord că, fără sugestiile cavalerului, în ceea ce vă privește, în inocența sufletului dumneavoastră, n-ați fi bănuit nimic.

—Nu, spuse Hélène. Dar, din fericire, Gaston veghea asupra mea.

—Credeți așadar, domnișoară, tot ceea ce vă spune Gaston? reluă regentul.

—Persoanele care se iubesc se înțeleg foarte ușor, răspunse Hélène.

—Și îl iubiți pe cavaler, domnișoară?

—De acum aproape doi ani, domnule..

—Dar cum vă vedea în mănăstire?

—Noaptea, cu ajutorul unei bărci.

—Și vă vedea adeseori?

—În fiecare săptămână.

—Astfel încât îl iubiți?

—Da, monseniore, îl iubesc.

—Dar cum ați putut să dispuneți de inima dumneavoastră; știind că nu vă aparțineți dumneavoastră însevă?

—De șaisprezece ani nu auzisem vorbindu-se deloc despre familia mea, puteam oare să mă gândesc că ea se va trezi dintr-o dată, sau mai curând că o manevră odioasă mă va scoate din retragerea în care trăim atât de liniștită pentru a încerca să mă piardă?

—Dar credeți așadar în continuare că omul acesta v-a mințit? Credeți așadar în continuare că nu e tatăl dumneavoastră?

—Vai! acum nu mai știu ce să cred, iar judecata mea se pierde în această realitate agitată, pe care sunt ispitită în fiecare clipă de-a o considera un vis.

—Dar nu judecata dumitale trebuia s-o consulți, Hélène, spuse regentul, ci inima dumitale. În preajma acestui om, inima nu v-a spus așadar nimic?

—Oh! dimpotrivă! exclamă Hélène; atâta vreme cât a fost lângă mine, am fost convinsă, pentru că niciodată nu încercasem o emoție asemănătoare cu aceea pe care o încercam atunci.

—Da, reluă regentul cu amărăciune; dar, el o dată plecat, acest sentiment a dispărut, alungat de influențe mai puternice. E foarte simplu, acest om nu era decât tatăl dumitale, iar Gaston era iubitul dumitale.

—Domnule, spuse Hélène dând înapoi, îmi vorbiți într-un mod straniu.

—Iertați-mă, reluă regentul cu o voce mai blândă, îmi dau seama că mă las antrenat de interesul pe care vi-l port; dar ceea ce mă miră mai ales, domnișoară, continuă regentul cu inima apăsată, este că, fiind iubită de domnul de Chanlay așa cum pare că sunteți, n-ați avut destulă influență asupra lui pentru a-l face să renunțe la planurile sale.

—La planurile sale, domnule! ce vreți să spuneți?

—Cum! nu știți în ce scop a venit la Paris?

—Nu știu, domnule. În ziua când, cu lacrimi în ochi, i-am spus că eram obligată să plec de la Clisson, mi-a spus că el era obligat să părăsească Nantes; și, când l-am anunțat că veneam la Paris, mi-a răspuns cu un strigăt de bucurie că va merge pe același drum.

—Asta înseamnă, exclamă regentul cu inima ușurată de o greutate enormă, asta înseamnă că nu sunteți complicea lui?

—Complicea lui! strigă Hélène înspăimântată; oh! Doamne! ce vreți să spuneți?

—Nimic, spuse regentul, nimic.

—Oh! ba da, domnule; mi-ați spus un cuvânt care-mi dezvăluie totul. Da, mă întrebam de unde vine această schimbare în caracterul lui Gaston; pentru ce, de un an, de fiecare dată când îi vorbesc de viitorul nostru, fruntea lui se întunecă dintr-o dată; pentru ce, cu un surâs atât de trist, îmi spunea: „Să ne gândim la prezent, Hélène, nimeni nu este sigur pentru ziua de mâine”; pentru ce, în sfârșit, cădea dintr-o dată în reverii adânci și tăcute și de asemenea natură, încât s-ar fi spus că-l amenință cine știe ce mare nenorocire. Ah! această mare nenorocire, mi-ați dezvăluit-o cu un cuvânt, domnule; acolo, Gaston nu vedea decât nemulțumiți, acei Montlouis, acei Pontcalec, acei Talhouet. Ah! Gaston a venit la Paris pentru a conspira; Gaston conspiră!

—Așadar, dumneavoastră, strigă regentul, dumneavoastră nu știați nimic despre această conspirație?

—Vai! Domnule, eu, eu nu sunt decât o femeie; și, fără îndoială, Gaston nu m-a considerat demnă de a împărtăși un asemenea secret.

—Oh! cu atât mai bine! cu atât mai bine! exclamă regentul. Și acum, copila mea, ascultați-mă, ascultați glasul unui prieten, ascultați sfaturile unui om care ar putea să vă fie tată: lăsați-l pe cavaler să se piardă pe drumul pe care s-a angajat, deoarece mai este încă vreme pentru dumneavoastră de a rămâne unde sunteți și de a nu merge mai departe.

—Cine? eu, domnule? strigă Hélène; eu, eu să-l părăsesc în momentul în care spuneți dumneavoastră înșivă că o primejdie pe care eu n-o cunosc, îl amenință? Oh! nu, nu, domnule; suntem izolați amândoi în această lume; el nu mă are decât pe mine, eu nu-l am decât pe el. Gaston nu mai are părinți, eu nu am încă; sau, dacă-i am, despărțiți de mine de șaisprezece ani, sunt obișnuiți cu absența mea. Putem așadar să pierim împreună, fără să facem a fi vărsată nici o lacrimă. Oh! v-am înșelat, monseniore; și, orice crimă ar fi săvârșit Gaston sau trebuie să comită, eu sunt complicea lui.

—Ah! murmură regentul cu o voce înăbușită, ultima speranță a mea s-a spulberat: îl iubește.

Hélène se întoarse cu uimire către acest necunoscut care părea să participe atât de intens la nefericirea ei. Regentul se stăpâni.

—Dar bine, reluă dânsul, n-ați renunțat aproape la el, domnișoară? Nu i-ați spus alaltăieri, în ziua în care v-ați despărțit, că totul trebuie să se sfârșească între dumneavoastră și că nu veți putea dispune nici de inima, nici de persoana dumneavoastră?

—Da, i-am spus toate acestea, monseniore! strigă tânăra fată cu exaltare, pentru că în acea clipă îl

credeam fericit, pentru că nu știam că libertatea lui, că viața lui, poate, au fost compromise. Numai inima mea a suferit atunci, iar conștiința mea a rămas liniștită. Trebuia să bravez o durere și nu să combat o remușcare. Însă din clipa când îl văd amenințat, de când îl știu nefericit, simt acest lucru, viața lui înseamnă viața mea.

—Dar vă exagerați dragostea față de dânsul fără îndoială, reluă regentul, insistând pentru a nu mai rămâne nici o îndoială asupra sentimentelor fiicei sale. Această dragoste nu va rezista în absența lui.

—Va rezista la orice, monseniore! strigă Hélène. În izolarea în care m-au lăsat părinții mei, această dragoste a devenit unica mea speranță, fericirea mea, existența mea. Ah! monseniore, în numele Cerului, dacă aveți vreo influență asupra lui — și trebuie să aveți — pentru că v-a încredințat, dumneavoastră, niște secrete pe care mi le ascunde, convingeți-l să renunțe la aceste planuri despre care îmi vorbiți; spuneți-i ceea ce nu îndrăznesc să-i spun eu însămi, că-l iubesc mai presus decât ceea ce pot exprima cuvintele; spuneți-i că soarta lui va fi soarta mea; că dacă va fi exilat, mă voi exila; dacă va fi prizonier, voi deveni captivă; dacă va muri, voi muri și eu. Spuneți-i acestea, domnule; și adăugați;... adăugați că ați înțeles din lacrimile mele și din disperarea mea că v-am spus adevărul.

—Oh! nefericită copilă! murmură regentul.

Într-adevăr, pentru oricine altul ca și pentru el, situația Hélènei era vrednică de milă. După paloarea care se răspândise pe chipul său, se vedea că suferă crâncen; după aceea, în vreme ce vorbea, lacrimile îi curgeau fără violență, fără suspine, ca un accesoriu natural al cuvintelor ei; se vedea că nu spusese nici măcar un singur cuvânt care să nu fi izvorât din inimă, că nu-și luase nici un angajament pe care să nu fie gata să-l țină.

—Ei bine! spuse regentul, fie, domnișoară, vă promit că voi face tot ce voi putea pentru a-l salva pe cavaler.

Hélène făcu o mișcare pentru a se arunca în genunchi la picioarele ducelui, în asemenea măsură teama de nenorocirea de care era amenințat Gaston încovoia sufletul acesta atât de mândru. Regentul o primi în brațele sale. Atunci Hélène tremură din tot trupul. Exista în atingerea acestui om ceva care i se părea că-i învăluie inima în speranță și în bucurie. Rămase deci sprijinită de brațul său, fără a face nici o mișcare pentru a se ridica.

—Domnișoară, spuse regentul după ce o privise câteva clipe cu o expresie care l-ar fi trădat desigur, dacă în acest moment ochii Hélènei i-ar fi întâlnit pe ai săi; domnișoară, să facem la început ceea ce este mai urgent. Da, v-am spus-o, pe Gaston îl pândește o primejdie, dar această primejdie nu este câtuși de puțin imediată; prin urmare, să ne gândim în primul rând la dumneavoastră, a cărei poziție izolată este falsă și precară. Sunteți încredințată în grija mea, iar eu trebuie, înainte de orice altceva, să mă achit de această grijă ca un bun tată de familie. Aveți încredere în mine, domnișoară?

—Oh! da, de vreme ce Gaston m-a condus la dumneavoastră.

—Mereu Gaston! murmură regentul cu jumătate de glas. Apoi revenind la Hélène:

—Veți locui, spuse dânsul, în această casă care este necunoscută și unde veți fi liberă. Veți avea drept societate cărți bune și prezența mea care nu vă va lipsi, dacă poate să vă fie agreabilă.

Hélène făcu o mișcare.

—De altfel, continuă ducele, va fi pentru dumneavoastră un prilej de a vorbi despre cavaler.

Hélène roși, regentul continuă:

—Biserica mănăstirii vecine va fi deschisă pentru dumneavoastră la orice oră, iar la cea mai mică teamă pe care-o veți încerca, de genul acelora pe care le-ați avut, mănăstirea însăși vă va fi un azil; superioara face parte dintre prietenii mei.

—Oh! domnule, spuse Hélène, mă liniștiți pe deplin; accept această casă pe care mi-o oferiți; iar bunătatea de care dați dovadă față de Gaston și față de mine îmi va face prezența dumneavoastră nespus de agreabilă.

Regentul se înclină.

—Ei bine! Domnișoară, spuse dânsul, considerați că sunteți aici ca la dumneavoastră. Există un dormitor, cred, ținând de acest salon. Distribuția parterului este comodă și, începând din această seară, vă voi trimite două călugărițe de la mănăstire; acestea vă vor conveni mai mult niște cameriste, fără îndoială?

—Oh! da, domnule.

—Atunci, continuă regentul fără ezitare, atunci ați renunțat aproape... la tatăl dumneavoastră?

—Ah! domnule, nu înțelegeți oare că o fac numai din teama că nu este tatăl meu?...

—Totuși, reluă regentul, nimic n-o dovedește; numai acea casă... Știu bine că este un puternic motiv de îndoială împotriva lui, dar poate că el nu o cunoștea!

—Oh! reluă Hélène, e aproape imposibil.

—În sfârșit, dacă ar întreprinde noi demersuri pe lângă dumneavoastră, dacă ar descoperi retragerea dumneavoastră, dacă vă va revendica, sau cel puțin dacă va cere să vă vadă?...

—Domnule, îl vom preveni pe Gaston; și după părerea lui...

—E bine, spuse regentul cu un surâs melancolic. Și îi întinse mâna tinerei fete, apoi făcu câțiva pași spre ușă.

—Domnule... spuse Hélène cu un glas atât de tremurător, încât de-abia putea fi auzit.

—Doriți încă ceva? întrebă ducele întorcându-se.

—Și el... aș putea să-l văd?

Aceste cuvinte se stinseră pe buzele tinerei fete, mai degrabă decât au fost pronunțate de dânsa.

—Da, spuse ducele; dar, pentru dumneavoastră însevă, nu e mai convenabil ca lucrul acesta să fie cât mai puțin cu putință?

Hélène lăsă ochii în jos.

—De altfel, continuă ducele, a plecat într-o călătorie și poate că nu se va întoarce decât peste câteva zile.

—Și, la întoarcerea lui, îl voi vedea? întreabă Hélène.

—Vă jur acest lucru, răspunse regentul.

Peste două minute, două tinere călugărițe urmate de o soră folosită la treburile gospodărești soseau la Hélène și se instalau acolo.

Ieșind de la fiica lui, regentul îl chemase pe Dubois; dar i se răspunsese că după ce l-a așteptat pe Alteța Sa mai mult de o jumătate de oră, Dubois se întorsese la Palatul Regal. Într-adevăr, întorcându-se la abate, ducele îl găsi lucrând cu secretarii săi; un portofel burdușit cu hârtii se afla pe o masă.

—Cer o mie de milioane de iertări Alteței Voastre, spuse Dubois zărindu-l pe duce; dar cum Alteța Voastră întârzia, iar conferința putea să se lungească foarte mult, mi-am îngăduit să încalc ordinul său și să mă întorc la lucru.

—Ai făcut bine; însă vreau să-ți vorbesc.

—Mie?

—Da, ție.

—Mie singur?

—Ei da, ție singur.

—În acest caz, monseniorul dorește să mă aștepte la dânsul sau să trecem în cabinetul meu?

—Să trecem în cabinetul tău.

Abatele făcu din mână, arătând ușa, un semn respectuos regentului. Regentul trecu cel dintâi, iar Dubois îl urmă, după ce pusese sub braț portofoliul, pregătit probabil în așteptarea vizitei pe care o primise. Când ajunseră în cabinet, ducele privi de jur împrejur.

—Acest cabinet e sigur? întrebă dânsul.

—Bineînțeles! Fiecare ușă este dublă iar zidurile sunt groase de două picioare.

Regentul se cufundă într-un fotoliu și căzu într-o mută și adâncă reverie.

—Aștept, monseniore, spuse după o clipă Dubois.

—Abate, spuse regentul pe un ton scurt și ca un om hotărât a nu îngădui asupra acestui punct nici o observație, cavalerul este la Bastilia?

—Monseniore, răspunse Dubois, trebuie că și-a făcut intrarea acolo acum aproape o jumătate de oră.

—Atunci, scrieți-i domnului de Launay. Doresc să fie eliberat chiar în această clipă.

Dubois părea să se aștepte la acest ordin. Nu-i scăpă nici o exclamație, nu dădu nici un răspuns; doar atât, puse portofelul pe o masă, îl deschise, scoase un dosar și începu să-l frunzărească liniștit.

—M-ați auzit? spuse regentul după un moment de tăcere.

—Perfect, monseniore, răspunse Dubois.

—Executați ordinul, așadar.

—Scrieți dumneavoastră înșivă, monseniore, răspunse Dubois.

—Și pentru ce eu însumi? întrebă regentul.

—Pentru că nu va fi forțată niciodată această mână, spuse Dubois, să semneze pieirea Alteței Voastre.

—Iar fraze! spuse regentul nerăbdător.

—Nu, nu fraze, ci fapte, monseniore. Domnul de Chanlay este, da sau nu, un conspirator?

—Da, desigur, dar fiica mea îl iubește.

—Frumos motiv de a-l pune în libertate!

—Nu este poate unul pentru dumneavoastră, abate, dar pentru mine ea îl face sacru. Va ieși așadar de la Bastilia de îndată.

—Mergeți să-l căutați dumneavoastră înșivă, eu nu vă împiedic, monseniore.

—Și dumneavoastră, domnule, știați acest secret?

—Care?

—Că domnul de Livry și cavalerul erau una și aceeași persoană.

—Ei bine! da, o știam. Și apoi?

—Ați voit să mă-nșelați.

—Am vrut să vă salvez din sensibilitatea în care vă înecați în acest moment. Regentul Franței, prea ocupat de-acum de plăcerile și de capriciile sale, nu putea să cadă mai rău decât fiind afectat de o pasiune; și ce pasiune încă! dragostea paternă, o pasiune înfricoșătoare! O dragoste obișnuită o satisfaci și trece, prin urmare; o tandrețe de tată este insațiabilă și adeseori intolerabilă. O va îndemna pe Alteța Voastră să comită greșeli pe care eu le voi împiedica, prin rațiunea infinit de simplă că am fericirea de a nu fi tată, în ceea ce mă privește; lucru de care mă felicit în fiecare zi, văzând nenorocirea sau prostia acelora care sunt.

—Și care se vede pe mutra mea mai mult sau mai puțin! exclamă regentul; acest Chanlay nu mă va ucide, o dată ce va ști că eu sunt acela care l-am grațiat.

—Nu, dar nu va muri, de asemenea, dacă va mai sta câteva zile la Bastilia; și trebuie să rămână acolo.

—Iar eu îți spun că va ieși astăzi.

—Este necesar pentru onoarea lui proprie, continuă Dubois, ca și când regentul n-ar fi pronunțat nici un cuvânt; pentru că, dacă ar ieși astăzi așa cum doriți, va trece în ochii complicilor săi, care sunt în

acest moment la închisoarea din Nantes — și pe care nu vă gândiți fără îndoială să-i eliberați ca pe dânsul — drept un spion și un trădător căruia i s-a iertat crima în favoarea delațiunii.

Regentul reflectă.

—Și, mai apoi, continuă Dubois, iată cum sunteți, dumneavoastră regii și prinții domnitori. O rațiune, stupidă ca toate rațiunile de onoare, așa cum este aceea pe care tocmai v-am dat-o, vă convinge și vă închide gura; dar nu vreți să înțelegeți marile, adevăratele, bunele rațiuni de stat. Ce-mi pasă mie, ce-i pasă Franței, am să vă-ntreb, că domnișoara Hélène de Chaverny, fiica naturală a domnului regent, plânge și-l regretă pe domnul Gaston de Chanlay, iubitul ei? Zece mii de mame, zece mii de femei, zece mii de fiice îi vor plânge peste un an pe fiii lor, pe soții lor, pe tații lor, uciși în serviciul Alteței Voastre de spaniolul care amenință, care ia bunătatea dumneavoastră drept neputință și pe care impunitatea îl face îndrăzneț. Am pus mâna pe complot, trebuie să facem justiție asupra complotului. Domnul de Chanlay, șef sau agent al acestui complot, venind la Paris pentru a vă asasina, nu veți spune nu, v-a povestit, nădăjduiesc, lucrurile în amănunt, este iubitul fiicei dumneavoastră. Cu atât mai rău! e o nenorocire ce-i cade Alteței Voastre pe cap. Dar au mai căzut multe altele, fără a le pune la socoteală pe cele care vor cădea. Da, știam toate acestea. Știam că este iubit. Știam că se numește Chanlay și nu Livry. Da, am ascuns, dar aceasta pentru a-l pedepsi exemplar, pe el și pe complicii lui, deoarece trebuie să se știe o dată pentru totdeauna că persoana unui regent nu este una dintre acele păpuși slujind drept țintă pe care încerci să le dobori din fanfaronadă sau din plictiseală, plecând liniștit și nepedepsit atunci când n-o nimerești.

—Dubois, Dubois! niciodată n-o voi ucide pe fiica mea pentru a-mi salva viața! și asta va însemna s-o

ucid, făcând să cadă capul cavalerului. Astfel că, nici închisoare, nici carceră, să cruțăm până și umbra torturii față de cel asupra cărui nu putem să facem justiție deplină, să iertăm, să iertăm în întregime, nici semidreptate, nici semijustiție.

—Ah! da, să iertăm, să iertăm! iată lansat marele cuvânt! Dar n-ați obosit, monseniore, de a cânta mereu același cuvânt pe toate tonurile?

—Ei! bineînțeles! de astă dată tonul mi se pare că variază cel puțin: a putea să-l pedepsești pe acest om care este mai iubit ca îndrăgostit decât sunt eu ca tată; și mi-o ia pe ultima și singura mea fiică; dar, împotriva voinței mele, mă opresc, nu voi merge mai departe: Chanlay va fi eliberat din închisoare.

—Chanlay va fi eliberat din închisoare, da, monseniore; Doamne! cine se opune la asta? Numai atât, să fie mai târziu... peste câteva zile. Ce rău îi provocăm, vă întreb? Ce naiba! nu va muri pentru o săptămână petrecută la Bastilia; vă va fi redat ginerele dumneavoastră, fiți liniștit. Dar lăsați lucrurile așa și străduiți-vă încât lumea să nu-și bată joc prea mult de bietul nostru guvernământ. Gândiți-vă așadar că în acest moment se instruiește acolo afacerea celorlalți și se instruiește cu asprime, încă. Ei bine! dar acești alții au de asemenea metrese, soții, mame... Vă ocupați oare de ele câtuși de puțin? Ah! bine, da! nu sunteți atât de nebun. Dar gândiți-vă deci la ridicol dacă lucrul acesta ar ajunge să fie cunoscut: că fiica dumneavoastră îl iubea pe acela care trebuia să vă înjunghie. Bastarzii vor râde o lună întreagă. Asta ar însemna s-o reînvii pe doamna Maintenon, care-i pe ducă, și s-o faci să trăiască un an în plus. Ce naiba! aveți răbdare; lăsați-l pe cavaler să mănânce puii și să bea vinul domnului de Launay. Bineînțeles! Richelieu stă bine la Bastilia. Ei bine! iată încă unul care este iubit de una dintre fiicele dumneavoastră, ceea ce nu v-a împiedicat să-l îmbastiliați cu mânie, în ceea ce-l

privește. Pentru ce? pentru că a fost rivalul dumneavoastră pe lângă doamna de Parabère, pe lângă doamna de Sabran și pe lângă altele, poate.

—Dar, în sfârșit, spuse regentul întrerupându-l pe Dubois, o dată ce va fi cât se poate de bine întemnițat la Bastilia, ce vei face cu el?

—Păi! din moment ce nu va face acest mic noviciat decât pentru a ajunge să fie mai demn de a deveni ginerele nostru! Apropo. În mod serios, monseniore, oare Alteța Voastră se gândește să-i procure o asemenea bucurie?

—Ei! Doamne! crezi că în clipa asta mă gândesc la așa ceva, Dubois? N-aș dori s-o fac pe sărmana mea Hélène nefericită, asta-i tot; și, totuși, cred că dându-i-l drept soț ar însemna să ne derogăm, cu toate că acești Chanlay sunt de familie bună.

—Îi cunoașteți așadar, monseniore? Chiar așa! nu ne-ar mai lipsi decât asta.

—Am auzit pronunțându-se numele lor de multă vreme, dar nu pot să-mi amintesc în ce ocazie. În așteptare vom vedea și, mi se pare că ai spus bine, raționamentul tău m-a convins; nu vreau ca acest om să treacă drept un laș. Dar amintește-ți de asemenea că nu vreau cu atât mai mult ca el să fie maltratat.

—În acest caz, stă bine cu domnul de Launay; dar nu cunoașteți Bastilia, monseniore. Dacă ați fi încercat măcar o dată, nu v-ar mai plăcea o casă la țară. Sub fostul rege era o închisoare; oh! Doamne! da, sunt de acord; dar sub regimul prea îngăduitor al lui Philippe d'Orléans, a devenit o casă de distracție. De altfel, acolo se află, în acest moment, cea mai bună companie. În fiecare zi sunt festinuri, bal, concert vocal. Se bea acolo vin de Champagne în sănătatea domnului duce de Maine și a regelui Spaniei. Dumneavoastră plătiți. Astfel că se dorește acolo cu glas tare moartea dumneavoastră și stingerea rasei dumneavoastră. Bineînțeles, domnul de Chanlay se va

afla acolo într-o lume cunoscută și în largul său ca peștele în apă. Ah! plângeți-l, monseniore, pentru că este foarte de plâns, sărmanul tânăr!

—Da, asta e, spuse ducele, încântat de a găsi un termen de mijloc; și apoi vom vedea mai târziu, după revelațiile din Bretagne.

Dubois izbucni în râs.

—Revelațiile din Bretagne! Ah! Desigur! Monseniore, spuse dânsul, aș fi curios să știu ce vă vor spune nou aceste revelații, ceva care să nu fie aflat din chiar gura cavalerului. Nu știți încă destul, monseniore? La dracu! Dacă aș fi fost eu, aș fi aflat mai multe.

— Numai că nu ești tu, abate.

—Vai! din nenorocire nu, monseniore; pentru că, dacă aș fi ducele d'Orléans regentul, m-aș fi făcut de-acum cardinal... Dar să nu vorbim de asta; lucrurile se vor aranja cu timpul, nădăjduiesc. De altfel, cred că am găsit un mijloc de a dezlega afacerea care vă neliniștește.

—N-am încredere în mijloacele tale, abate, te avertizez.

—Așteptați puțin, monseniore. Dumneavoastră nu țineți la cavaler decât pentru că fiica dumneavoastră ține la dânsul.

—Și apoi?

—Ei bine! dar în cazul când cavalerul o va răsplăti cu ingratitudine pe credincioasa lui iubită, ai? tânăra persoană este mândră, ea va renunța singură la bretonul ei; ar fi bine jucat astfel, mi se pare.

—Cavalerul să înceteze a o iubi pe Hélène, pe ea?... un înger?... imposibil!

—Sunt foarte mulți îngeri care-au trecut prin asta, monseniore. După aceea, Bastilia face și desface atâtea lucruri; și ești corupt acolo atât de repede, mai ales în societatea pe care-o va găsi.

—Ei bine! vom vedea; dar nici un demers fără consimțământul meu.

—Nu vă temeți de nimic, monseniore; numai să meargă mica mea politică pe drumul ei; și vă promit că voi lăsa să înmugurească toată mica dumneavoastră familie.

—Caraghios plin de răutate! spuse regentul râzând, tu îl vei face pe Satan să devină ridicol, pe onoarea mea.

—Haida de! iată în sfârșit că-mi dați dreptate. Vreți să profitați de împrejurare, monseniore, pentru a examina piesele care mi s-au trimis de la Nantes? Aceasta va consolida buna dumneavoastră dispoziție.

—Da, dar între timp cheam-o la mine pe doamna Desroches.

—Ah! e-adevărat.

Dubois sună și transmise ordinul regentului.

Zece minute mai târziu, doamna Desroches intră umilă și temătoare; dar în loc de furtuna pe care-o aștepta, ea primi o sută de ludovici și un surâs.

—Nu mai înțeleg nimic, spuse dânsa; hotărât lucru, se pare că tânăra persoană nu era fiica lui.

ÎN BRETAGNE

Cititorii noştri trebuie să ne îngăduie acum să aruncăm o privire înapoi, deoarece am lăsat în Bretagne, pentru a ne ocupa de eroii principali ai povestirii noastre, nişte personaje care merită un oarecare interes. De altfel, dacă ele nu se recomandă ca luând parte foarte activ la romanul pe care-l scriem, istoria se află aici pentru a-i evoca prin vocea ei inflexibilă; este necesar deci ca, pentru moment, să suportăm exigenţele istoriei.

Bretania luase, de la cea dintâi conspiraţie, o parte activă la mişcarea inspirată de către bastarzii legitimaţi. Această provincie, care dăduse garanţii de fidelitate principiilor monarhiei, împingea în momentul de faţă această fidelitate nu numai până la exagerare, dar chiar până la demenţă, pentru că prefera sângele adulterin al regelui său intereselor regatului; şi pentru că împingea dragostea ei până la crimă, nefiindu-i teamă să apeleze la ajutorul şi la pretenţiile acelora pe care-i privea ca pe prinţii săi, nişte duşmani împotriva cărora Ludovic al XIV-lea, vreme de şaizeci de ani, iar Franţa, vreme de două secole, purtaseră un război de exterminare.

Într-o seară, ne-o amintim, am văzut apărând numele principale personificând această revoltă; regentul o caracterizase foarte spiritual spunând că el avea în mână capul şi coada; dar se înşela, nu avea în mână în realitate decât capul şi corpul. Capul fiind consiliul legitimaţilor, regele Spaniei şi imbecilul său agent, prinţul Cellamare; corpul fiind oamenii, bravi şi spirituali, care populau atunci Bastilia. Dar ceea ce nu avea încă în mână era coada care se agita în aspra ţară a Bretaniei, atunci, ca şi astăzi, atât de puţin obişnuită cu aventurile de la Curte, atunci, ca şi astăzi, atât de greu de stăpânit: coada, înarmată cu săgeţi ca şi aceea a scorpionului şi care era singura de temut.

Șefii bretoni îl puneau atunci din nou în frunte pe cavalerul de Rohan, deoarece oricărei consipirații trebuie să-i dai numele unui șef. Alături de prinț, om vanitos și mediocru, ba chiar înaintea prințului, erau doi, oameni mai puternici decât el, unul ca execuție, celălalt ca gândire. Acești doi oameni erau Latréaumont, simplu gentilom din Normandia, iar celălalt Affinius Vanden-Enden, filozof olandez. Latréaumont voia bani, astfel că el nu era decât brațul; Affinius dorea o republică, astfel că el era sufletul. În plus, această republică el o dorea cuprinsă în regatul lui Ludovic al XIV-lea, pentru a-i provoca o mai mare neplăcere marelui rege care îi ura pe republicani, chiar și la trei sute de leghe; care îl persecutase și îl făcuse să piară pe marele întrețìnut al Olandei, Jean de Witt, mai crud în aceasta decât stathouderul, guvernatorul prinț d'Orange, care, declarându-se dușmanul întreținutului, răzbuna injuriile personale, în timp ce Ludovic al XIV-lea nu avusese parte decât de prietenie și devotament din partea acestui mare om. Dar Affinius dorea o republică în Normandia, îl numise protector al acesteia pe cavalerul de Rohan; conjurații bretoni voiau să răzbune provincia lor de cine știe ce injurie suferită sub regență și o decretau mai întâi republică, trebuind să aleagă un protector, chiar dacă era spaniol. Cu toate acestea, domnul du Maine a avut multă șansă. Iată ce se petrecuse în Bretagne.

La primele deschideri ale spaniolilor, bretonii ciuliră urechile. Ei n-aveau câtuși de puțin motive pentru a fi nemulțumiți mai mult decât celelalte provincii, dar în acest răstimp bretonii nu erau încă raliați pe deplin la naționalitatea franceză. Era pentru dânșii un bun motiv de război; nu vedeau alt scop. Richelieu îi subjugase în mod sever; ei nu mai simțeau mâna lui aspră și gândeau să se emancipeze sub Dubois. Începură să prindă ură față de administratorii

pe care li-i trimise regentul: o revoluție a început întotdeauna prin rebeliune.

Montesquiou era însărcinat să țină în frâu statele; era o însărcinare de vicerege. Se așteptau plângerile popoarelor și li se luau banii. Statele se plânseră mult, dar nu dădură bani, deoarece, spuneau ele, guvernatorul de provincie nu le plăcea. Această rațiune i se păru de rău augur lui Montesquiou, om al vechiului regim, obișnuit cu procedurile lui Ludovic al XIV-lea.

—Nu puteți să prezentați aceste plângeri Majestății Sale, spuse dânsul, fără a vă situa pe o poziție de rebeliune. Mai întâi plătiți, vă veți plânge după aceea; regele va asculta doleanțele voastre, dar lui nu-i plac antipatiile împotriva unui om onorat prin alegerea sa.

Fapt este că domnul de Montaran, de care Bretania credea că are dreptul să se plângă, n-avea nici o vină reală, decât pe aceea de a fi în acea epocă intendentul provinciei. Oricare altul i-ar fi displăcut ca și el. Montesquiou nu acceptă așadar condițiile și persistă ca și el în perceperea *darului gratuit*. Statele persistară în refuzul lor.

—Domnule mareșal, replică un deputat al statelor, uitați fără îndoială că limbajul dumneavoastră poate să convină unui general care tratează cu o țară cucerită, dar nu va putea fi acceptat de niște oameni liberi și învestiți cu privilegii. Noi nu suntem nici inamici, nici soldați: noi suntem cetățeni și stăpâni la noi acasă. În compensație pentru un serviciu pe care îl cerem regelui, care este de a ne scăpa de domnul de Montaran, a cărui persoană nu este iubită de poporul acestei țări, vom acorda cu plăcere impozitul care ni se cere: însă dacă noi vom constata cum Curtea vrea să pună grosul contribuției de partea exigențelor sale, ne vom păstra banii noștri și îl vom suporta atât cât vom putea pe trezorierul care ne displace.

Domnul de Montesquiou făcu mutra lui dispreţuitoare, întoarse spatele deputaţilor, care făcură la fel faţă de dânsul; şi fiecare se retrase în demnitatea sa.

Doar mareşalul încercă să aibă răbdare: credea că are înclinări către diplomaţie; nădăjduia că unele reuniuni particulare vor pune din nou în ordine ceea ce sentimentul de spirit de corp încurcase atât de neinspirat. Dar nobilimea bretonă este mândră. Umilită de a fi fost tratată astfel de către mareşal, ea rămase în apele ei şi nu mai apăru la recepţiile acestui senior, care rămase singur, foarte descumpănit, trecând de la dispreţ la mânie, iar de la mânie la hotărâri necugetate. Aici îl aşteptau spaniolii.

Montesquiou, corespondând cu autorităţile de la Nantes, de la Quimper, de la Vannes, de la Rennes, scrise că vedea bine că avea de-a face cu nişte îndărătnici şi cu nişte rebeli, dar că va avea ultimul cuvânt; şi că cele douăsprezece mii de oameni din corpul său de armată îi vor învăţa pe bretoni adevărata nobleţe şi veritabila măreţie de suflet.

Statele se reuniră; de la nobilime până la popor nu este decât un pas în această provincie; scânteia aprinse pulberea, cetăţenii se asociară. I se anunţă limpede domnului de Montesquiou că, dacă el avea douăsprezece mii de oameni, Bretania cuprindea o sută de mii care-i vor învăţa pe soldaţii lui cu pietre de caldarâm, cu furci, chiar şi cu muschete, să se amestece în ceea ce-i privea, dar nu în altfel de lucruri.

Mareşalul se asigură că existau într-adevăr o sută de mii de asociaţi în provincie; şi că fiecare îşi avea piatra lui sau arma lui. El reflectă, iar lucrurile rămaseră aici, din fericire pentru guvernământul regenţei. Atunci nobilimea, văzându-se respectată, se îmblânzi şi formulă foarte convenabil plângerea sa. Dar, pe de altă parte, Dubois şi consiliul de regenţă nu voiră să se dezică; tratară această plângere drept

manifest ostil și se slujiră de el pentru a instrumenta. După generalitate, vine și amănuntul. Montaran, Montesquiou, Pontcalec, Talhouet au fost campionii care se bătură în mod real între dânșii. Pontcalec, om de inimă și de execuție, se unise cu nemulțumiții din provincie, iar din aceste elemente încă informe se născuse germenul luptei pe care am cercetat-o.

Nu se mai putea da înapoi; ciocnirea era iminentă, însă Curtea nu bănuia decât revolta pentru impozit, ea nu vedea nimic din afacerea cu Spania. Bretonii, care subminau subteran regența, strigau sus și tare: Pentru impozit! pentru Montaran! ca să nu se audă zgomotul sapei lor și al comploturilor lor antipatriotice. Dar evenimentele se întoarseră împotriva lor; regentul, care poate să treacă drept unul dintre cei mai abili politicieni ai secolului său, ghici cursa fără a o fi zărit. El bănui că în spatele acestei fantome, sub acest văl local, se ascundea altceva; și pentru a putea să vadă mai bine acest altceva, el lăsă să cadă sau mai curând ridică vălul. El îl retrase pe Montaran al său și dădu câștig de cauză provinciei. De îndată conspiratorii fură demascați: toată lumea era satisfăcută, numai ei rămaseră la vedere și angajați; ceilalți coborâră pavilionul și cerură îndurare.

Atunci Pontcalec și prietenii săi înjghebară planul pe care-l cunoaștem; ei se folosiră de mijloace violente pentru a-și atinge scopul către care nu mai putea să tindă fără a fi descoperiți. Revolta nu mai avea motive, dar mai avea încă vestigii fumegânde. Nu s-ar fi putut ca, în această cenușă caldă încă, să se afle scânteia care să reaprindă incendiul?

Spania veghea. Alberoni, învins de Dubois în faimoasa afacere a lui Cellamare, își aștepta revanșa; și tot sângele Spaniei, toate comorile pregătite pentru a favoriza complotul din Paris, nu ezită să le trimită în Bretagne, numai să fie folosite în mod util. Numai că era târziu. El nu crezu acest lucru, iar agenții lui îl

înșelară. Pontcalec își închipui că era cu putință să reînceapă războiul; dar atunci când Franța se afla în război cu Spania. El își închipuia că a-l ucide pe regent era un lucru posibil; dar el însuși, iar nu Chanlay, trebuia să îndeplinească ceea ce nimeni nu l-ar fi sfătuit pe cel mai crud dușman al Franței în această epocă.

El scontă pe sosirea unui vas spaniol încărcat cu arme și cu bani; vasul nu sosi. Aștepta vești de la Chanlay; cel care scrise era La Jonquière; și care La Jonquière!... Într-o seară, Pontcalec și prietenii săi erau întruniți într-o cămăruță din Nantes, aproape de vechiul castel. Atitudinea lor era tristă, nehotărâtă! Du Couëdic anunță că tocmai primise un bilet prin care i se cerea să fugă.

—Am să vă arăt unul asemănător, spuse Montlouis; mi-a fost strecurat sub pahar, la masă, iar soția mea, care nu se aștepta la nimic, era foarte înspăimântată.

—Eu, spuse Talhouet, aștept și nu mă tem de nimic. Provincia și-a reluat calmul, veștile din Paris sunt bune. În fiecare zi regentul dă drumul de la Bastilia câtorva deținuți din afacerea cu Spania.

—Iar eu, domnilor, spuse Pontcalec, trebuie să vă aduc la cunoștință, deoarece vorbiți despre asta, o înștiințare ciudată pe care am primit-o astăzi. Arătați-mi biletul dumneavoastră, du Couëdic; biletul dumneavoastră, Montlouis. Poate că este același scris, poate că ni se întinde o cursă?

—Nu cred nimic, pentru că dacă cineva dorește să fim departe, este pentru a scăpa de o primejdie oarecare; dar, nu avem a ne teme pentru reputația noastră; aceasta nu este în joc. Afacerile din Bretania s-au isprăvit pentru toată lumea; fratele dumneavoastră, Talhouet, și vărul dumneavoastră au fugit în Spania; Solduc, Rohan, Cerantec, Sambilly, consilier în parlament, au dispărut; totuși a fost găsită

naturală teama lor; e o simplă cauză de nemulțumire aceea care îi alungă. Mărturisesc faptul că, dacă biletul s-ar repeta, voi pleca.

—N-avem pentru ce să ne temem, prietene, spuse Pontcalec de asemenea; trebuie s-o spunem, niciodată afacerile noastre n-au fost mai prospere. Iată: Curtea nu mai bănuiește nimic, în caz contrar, am fi de-acum neliniștiți. La Jonquière a scris ieri; el ne anunță că Chanlay va pleca spre la Muette, unde regentul trăiește ca un simplu particular, fără gărzi, fără neîncredere.

—Cu toate acestea sunteți neliniștit, replică du Couëdic.

—Mărturisesc asta, dar nu pentru motivul de care vă temeți.

—Ce este?

—Pentru dumneavoastră?

—Pentru mine însumi; și iată, n-aș putea să vorbesc în altă companie mai bună și unor prieteni mai devotați și care să mă cunoască mai mult: dacă aș fi vreodată neliniștit, dacă m-aș afla în alternativa de a rămâne sau de a fugi pentru a scăpa de o primejdie... ei bine! aș rămâne; știți pentru ce?

—Nu, vorbiți.

—Mi-e teamă.

—Dumneavoastră, Pontcalec! dumneavoastră teamă! Ce vor să spună aceste două cuvinte, unul alături de celălalt?

—Dumnezeule, da, prieteni; oceanul este salvarea noastră, nu există nici unul dintre noi care să nu-și găsească salvarea pe una dintre aceste mii de ambarcațiuni care se încrucișează pe Loire, de la Paimboeuf până la Saint Nazaire; dar ceea ce pentru voi este salvare, pentru mine este moarte sigură.

—Nu vă-nțeleg, spuse Talhouet.

—Mă-nspăimântați, spuse Montlouis.

—Ascultați deci, prieteni, spuse Pontcalec.

Și el începu, în mijlocul celei mai reculese atenții, povestirea următoare; deoarece se știa că, pentru a-i fi teamă lui Pontcalec, trebuia ca lucrul acesta să merite osteneala.

VRĂJITOAREA DIN SAVENAY

Aveam zece ani și trăiam la Pontcalec în mijlocul pădurilor, când într-o zi în care ne hotărâsem, unchiul meu Crysogon, tatăl meu și cu mine, să mergem pentru a pune o capcană pentru iepuri într-un loc retras, aflat la cinci sau șase leghe depărtare, găsirăm o femeie stând pe o rădăcină și care citea. Atât de puțini dintre țăranii noștri știu să citească, încât această împrejurare ne surprinse foarte mult. Ne oprirăm prin urmare dinaintea ei. O văd încă și acum, ca și când ar fi fost ieri, cu toate că sunt aproape douăzeci de ani de atunci. Purta îmbrăcămintea

neagră a bretonelor noastre, cu boneta albă și stătea așezată pe un mănunchi mare de grozame în floare pe care tocmai le culesese.

De partea noastră, stăteam acolo astfel: tatăl meu se afla pe un frumos cal murg întunecat cu coama aurită, unchiul meu pe un cal sur, tânăr, vioi și focos, iar eu pe unul din acei mici ponei albi care alătură la arcurile de oțel ale genunchilor blândețea mielului alb ca și ei.

Femeia ridică ochii din cartea ei și ne remarcă grupați dinaintea ei și privind-o cu curiozitate.

Văzându-mă sigur în scări, în preajma tatălui meu care părea mândru de mine, această femeie se ridică dintr-o dată și apropriindu-se de mine:

—Ce păcat! spuse dânsa.

—Ce-nseamnă vorba asta? întrebă tatăl meu.

—Înseamnă că nu-mi place acest căluț alb, răspunse femeia cu grozame.

—Și pentru ce asta, maică?

—Pentru că-i va purta nenorocire copilului dumneavoastră, sire de Pontcalec.

Suntem superstițioși, noi, ăștia, bretonii, o știți. În asemenea măsură, încât tatăl meu, care totuși, dumneavoastră o știți, de asemenea, Montlouis, era un om ferm și luminat, se opri, cu toate insistențele unchiului Crysogon, care îl îndemna să se aștearnă din nou la drum; și, tremurând la gândul că ar putea să mi se-ntâmple vreo nenorocire, adăugă:

—Totuși calul acesta e blând, bună femeie, iar Clement îl conduce foarte bine pentru vârsta lui. Eu însumi am încălecat adeseori pe acest bun și mic animal pentru a mă plimba prin parc, iar comportamentul său a fost același întotdeauna.

—Eu nu înțeleg nimic din toate astea, marchize de Guer, răspunse buna femeie; numai că bunul și micul cal alb îi va dăuna lui lui Clement al dumneavoastră: v-o spun eu.

—Și cum puteți să știți asta?

— O văd, răspunse bătrâna cu un accent ciudat.

— Dar când asta? întrebă tata.

— Chiar astăzi.

Tatăl meu păli, mie însumi mi s-a făcut frică. Dar unchiul Crysogon, care făcuse toate războaiele cu Olanda și care se călise luptându-se împotriva hughenoților, izbucni în râs:

—Cu siguranță se-nțelege bine cu iepurii din Savenay. Ce spui de asta, Clement, nu vrei cumva să te întorci acasă și să te lipsești de vânătoare?

—Unchiule, răspunsei, mi-ar plăcea mai mult să-mi continui drumul cu dumneavoastră.

—Dar iată că ești foarte palid și foarte ciudat. Ți-e teamă, cumva?

— Nu mi-e teamă, răspunsei.

Mințeam, deoarece simțeam în sinea mea un oarecare freamăt care semăna foarte mult cu sentimentul pe care încercam să-l ascund.

Tata mi-a mărturisit după aceea că, fără acele cuvinte ale fratelui său care i-au provocat o falsă rușine și fără cuvintele mele care îi gâdilară amorul propriu, sau m-ar fi trimis pe jos acasă, sau mi-ar fi dat calul unuia dintre oameni. Dar ce rău exemplu pentru un copil de vârsta mea; și mai cu seamă ce subiect de zeflemele pentru vicontele, unchiul meu!

Am rămas așadar pe poneiul alb: peste două ceasuri eram în locul retras și vânătoarea începu.

Tot timpul cât a durat vânătoarea, plăcerea ne-a făcut să uităm prezicerea: dar vânătoarea o dată terminată, când ne reîntâlnirăm, tata, unchiul și cu mine:

—Ei bine, Clement, îmi spuse unchiul, iată că ești încă pe poneiul tău! Drace! ești un băiat îndrăzneț.

Începui să râd și tata de asemenea. În acest moment străbăteam o stepă la fel de plată și la fel de uniformă ca și pătratul acestei camere. Nici un

obstacol de trecut, nici un obiect în stare să sperie caii. În aceeași clipă, totuși, poneiul meu făcu o săritură înainte care mă cutremură; după aceea cabră cu violență și mă trimise la patru pași rostogolindu-mă pe nisip. Unchiul se puse pe râs; cât despre tata, deveni la fel de palid ca moartea; în ceea ce mă privește, nu mă clinteam. Tata sări jos de pe calul său și mă ridică: aveam piciorul rupt.

A vorbi despre durerea tatălui meu și strigătele oamenilor noștri, acest lucru ar mai fi fost cu putință: dar cât despre posomorâta disperare a unchiului, era inexprimabilă: îngenuncheat lângă mine, dezbrăcându-mă cu o mână tremurătoare, acoperindu-mă cu mângâieri și cu lacrimi, el nu spunea nici un cuvânt care să nu fie o rugăciune fierbinte; și în decursul întregului traseu tata a fost obligat să-l consoleze și să-l sărute; dar la toate aceste mângâieri și la toate aceste consolări el nu răspundea nimic.

A fost chemat cel mai bun chirurg din Nantes, care declară că sunt în mare primejdie. Unchiul meu îi ceru iertare toată ziua mamei; și am remarcat că, în tot timpul cât a durat boala mea, el și-a schimbat în întregime felul de viață: în loc să bea și să vâneze cu ofițerii în loc să facă, la bordul vasului său de cabotaj amarat la Saint-Nazaire, frumoasele partide de pescuit de care este amator, că nu mai părăsea căpătâiul meu. Febra dură șase săptămâni, iar boala aproape patru luni; dar în sfârșit am fost salvat: n-am păstrat chiar nici o urmă a accidentului. Când am ieșit pentru prima oară, unchiul meu m-a însoțit și mi-a dat brațul; dar când plimbarea s-a sfârșit, el și-a luat, cu lacrimi în ochi, rămas bun de la noi.

—Ei! unde mergeți deci, Crysogon? îl întrebă tata foarte mirat.

—Am făcut jurământ, răspunse acest om excelent, dacă băiatul nostru va scăpa de la moarte,

că mă voi călugări; și mă duc să-mi îndeplinesc promisiunea.

Atunci a intervenit o nouă disperare; tata și cu mama scoaseră strigăte puternice. Eu mă aninai de gâtul unchiului meu pentru a-l convinge să nu ne părăsească; dar vicontele făcea parte dintre acei oameni care nu dau înapoi niciodată din fața cuvintelor cu care s-au angajat și a hotărârilor viguroase; rugămințile tatălui meu și ale mamei mele fură zadarnice, iar el rămase de nestrămutat.

—Frate, spuse dânsul, nu știam că Dumnezeu binevoiește câteodată să se descopere oamenilor prin acte misterioase. M-am îndoit, trebuie să fiu pedepsit. De altfel, nu vreau ca plăcerea mea în această viață să mă lipsească de o salvare eternă.

La aceste cuvinte, vicontele ne sărută, își îndemnă calul în galop și dispăru; după aceea se retrase la mănăstirea din Morlaix. Peste doi ani, posturile, mortificările și necazurile făcuseră din acest chefliu, din acest vesel conviv, din acest prieten devotat, o umbră anticipată și aproape fără sentimente. În sfârșit, după trei ani de retragere, el muri lăsându-mi toate bunurile sale.

—Drace! iată o istorie înspăimântătoare, spuse du Couëdic surâzând: însă ea își are partea ei bună și partea ei rea, iar bătrâna uitase a-ți spune că piciorul tău rupt îți va îndoi averea.

—Ascultați! spuse Pontcalec, mai grav și mai serios ca niciodată.

— Ah! ah! încă nu s-a terminat? spuse Talhouet.

—Suntem doar la o treime.

—Continuă; ascultăm.

— Ați auzit cu toții vorbindu-se despre strania moarte a baronului de Caradec, nu-i așa?

—Da, fostul nostru camarad la colegiul din Rennes, spuse Montlouis, care a fost găsit asasinat acum zece ani în pădurea de la Châteaubriant. .

—Asta e. Ascultați; dar fiți atenți deoarece acesta e un secret care, până în prezent, n-a fost cunoscut decât de mine singur; și care de acum înainte nu trebuie să fie cunoscut decât de mine și de voi.

Cei trei bretoni, care de altfel acordau mult interes povestirii lui Pontcalec, îi promiseră că secretul pe care li-l va încredința va fi sacru.

—Ei bine! spuse Pontcalec, această mare prietenie din colegiu despre care vorbește Montlouis, suferise între Caradec și mine o oarecare transformare, în legătură cu o rivalitate. Iubeam aceeași femeie, iar eu eram preferat. Într-o zi mă hotărâsem să merg la vânătoare de cerbi în pădurea de la Châteaubriant. Încă din ajun îmi trimisesem câinii și însoțitorul de vânătoare care trebuia să-ntoarcă animalul, iar eu însumi mă îndreptam călare spre întâlnire, când pe drum văzui mergând înaintea mea o mare legătură de vreascuri; acest lucru nu mă miră deloc, știți că este obiceiul ca țăranii noștri să poarte în spate niște legături de vreascuri mai groase și mai mari decât ei, în așa fel încât dispar îndărătul poverilor lor, care par, când le privești de departe, că merg singure. În curând legătura de vreascuri ce mergea înaintea mea se opri; o bătrână cumsecade, întorcându-se către mine, își contură profilul și, făcându-și un punct de sprijin chiar din legătura ei de vreascuri, se înălță pe partea înclinată a drumului. Pe măsură ce mă apropiam, ochii mei nu puteau să se desprindă de această femeie cumsecade; în sfârșit, multă vreme înainte de a fi ajuns înaintea ei, o recunoscusem pe vrăjitoarea care mi-a prezis, pe drumul către Savenay, că micul meu cal alb îmi va purta nenorocire. Cea dintâi mișcare a mea, mărturisesc, a fost aceea de a o lua pe un alt drum pentru a o evita pe această sibilă a nenorocirii, însă ea mă zărise de-acum și mi se părea că mă așteaptă cu un surâs răutăcios. Aveam cu zece ani mai mult decât

atunci când prima ei amenințare mă făcuse să tremur. Mi-a fost rușine să dau înapoi și îmi continuai drumul.

—Bună ziua, viconte de Pontcalec, îmi spuse dânsa, ce mai face marchizul de Guer?

—Bine, femeie, îi răspunsei; și voi fi foarte liniștit asupra sănătății sale până în clipa în care îl voi reîntâlni, dacă mă asigurați că nu i se va întâmpla nimic în lipsa mea

—Ah! ah! spuse dânsa râzând, n-ați uitat stepa de la Savenay. Aveți memorie bună, viconte; dar asta nu înseamnă că, dacă vă voi da astăzi un sfat bun, îl veți asculta mai; mult decât prima dată. Omul este orb

—Și care e acest sfat, să vedem?

—Să nu mergeți la vânătoare astăzi, viconte.

—Și pentru ce asta?

—Să vă întoarceți la Pontcalec, fără să mai faceți un pas în plus.

—Nu pot. Mi-am dat întâlnire la Châteaubriant.

—Cu atât mai rău, viconte, cu atât mai rău! pentru că va fi sânge de vărsat la această vânătoare.

—Al meu?

—Al dumneavoastră și al altuia.

—Aș! sunteți nebună.

—Tocmai ce spunea unchiul dumneavoastră, Crysogon. Ce mai face unchiul dumneavoastră, Crysogon?

—Nu știți că a murit, acum aproape șapte ani, la mănăstirea din Morlaix?

—Sărmanul om! spuse femeia cumsecade; era ca dumneavoastră, multă vreme n-a vrut să creadă; dar, în sfârșit, a crezut; numai că era prea târziu.

Tremuram împotriva voinței mele; însă o rușine rău înțeleasă îmi spunea în adâncul inimii că era o lașitate din partea mea să cedez unor asemenea spaime; și că, fără îndoială, numai întâmplarea îndeplinise cea dintâi prezicere a pretinsei vrăjitoare.

—Ah! văd bine că o primă experienţă nu v-a făcut mai înţelept, frumosul meu tânăr, îmi spuse dânsa. Ei bine! mergeţi la Châteaubriant, deoarece o doriţi cu tot dinadinsul; dar cel puţin trimiteţi înapoi la Pontcalec atât de frumosul şi atât de strălucitorul dumneavoastră cuţit de vânătoare.

—Şi cu ce va tăia domnul piciorul cerbului? întrebă servitorul meu care mă urma.

—Cu cuţitul dumneavoastră, spuse bătrâna.

—Cerbul este un animal regal, răspunse servitorul; şi vrea să aibă genunchiul tăiat cu un cuţit de vânătoare.

—De altfel, reluai, n-aţi spus dumneavoastră că va curge sângele meu? asta înseamnă că voi fi atacat, iar dacă mă atacă cineva trebuie neapărat să mă apăr.

—Eu nu ştiu ce înseamnă asta, reluă bătrâna, dar ceea ce ştiu este că în locul dumneavoastră, frumosul meu gentilom, aş asculta-o pe sărmana bătrână; că n-aş merge la Châteaubriant, iar dacă m-aş duce acolo, aş face-o după ce voi fi trimis cuţitul meu de vânătoare la Pontcalec.

—Oare domnul viconte o va asculta pe această bătrână vrăjitoare? îmi spuse servitorul meu, căruia fără îndoială îi era teamă că va fi însărcinat să ducă înapoi la Pontcalec arma fatală.

Dacă aş fi fost singur, m-aş fi întors; dar de faţă cu servitorul meu, stranie slăbiciune a unui om! n-am vrut să am aerul că dau înapoi.

—Mulţumesc, buna mea femeie, îi spusei; dar nu văd cu adevărat în ceea ce mi-aţi spus nici un motiv de a nu mă duce la Châteaubriant. Cât despre cuţitul meu de vânătoare, îl păstrez. Dacă sunt atacat din întâmplare, îmi trebuie neapărat o armă pentru a mă apăra

—Duceţi-vă aşadar; şi apăraţi-vă, spuse bătrâna clătinând din cap, nu poţi să fugi din faţa destinului tău.

N-am spus nimic mai mult, pentru că mi-am îndemnat calul în galop; cu toate acestea, în momentul când să intru într-o cotitură a drumului mă întorsei și o văzui pe buna femeie care, după ce-și pusese legătura de vreascuri în spinare, își reluase drumul încetișor. Dădui cotul și o pierdui din vedere. După un ceas eram în pădurea de la Châteaubriant și vă întâlneam, Montlouis și Talhouet, deoarece erați amândoi în acea parte.

—Da, e-adevărat, spuse Talhouet; și încep să înțeleg.

—Și eu la fel, spuse Montlouis.

—Dar în ceea ce mă privește, eu nu știu nimic, spuse du Couëdic. Continuați așadar, Pontcalec, continuați.

—Câinii noștri goniră cerbul, iar noi ne avântarăm, în ceea ce ne privește, pe urmele lor; dar noi nu vânam singuri în pădure și se auzea în depărtare zgomotul unei alte haite care înainta apropiindu-se de noi. În curând cele două vânători ale noastre se încrucișară, iar unii dintre câinii mei, rătăcind drumul, porniră pe acela al cerbului vânat de haita rivală. Mă avântai după câini pentru a-i despărți, ceea ce mă îndepărtă de voi ceilalți, care urmăreați acea parte a haitei care nu se rătăcise. Dar cineva mă prevenise: îi auzii pe câinii mei urlând sub loviturile de bici care li se aplicau. Îmi îndoii viteza și îl văzui pe baronul de Caradec lovindu-i cu și mai multă putere. V-am spus că exista între noi un oarecare motiv de ură; această ură nu pretindea decât un prilej pentru a izbucni într-adevăr, îl întrebai cu ce drept își permitea a-mi biciui câinii. Răspunsul lui a fost încă și mai arogant decât întrebarea mea. Eram singuri, aveam douăzeci de ani, eram rivali, ne uram; fiecare dintre noi avea o armă la șold; traserăm cuțitele de vânătoare, ne azvârlirăm unul asupra celuilalt, iar Caradec alunecă de pe cal, străpuns dintr-o parte în

alta. Să vă spun ce se petrecu în sinea mea când îl văzui căzând și zvârcolindu-se la pământ, pe care-l însângera în durerile agoniei, ar fi un lucru imposibil. Dădui pinteni calului meu și alergai ca un nebun de-a curmezișul pădurii. Auzii sunetul de corn la încolțirea cerbului și ajunsei printre cei dintâi. Îmi aduc aminte numai atât, vă amintiți oare, Montlouis? că m-ați întrebat din ce cauză eram atât de palid.

—E-adevărat, spuse Montlouis.

— Atunci mi-am amintit de sfatul vrăjitoarei și îmi reproșai cu multă amărăciune că nu-l urmasem: acest duel singuratic și mortal mi se părea ceva asemănător unui asasinat. Nantes și împrejurimile sale îmi deveniseră insuportabile, pentru că în fiecare zi așteptam să se vorbească de acest omor al lui Caradec; e-adevărat că nimeni nu mă bănuia, dar vocea secretă a inimii mele striga atât de tare, încât de douăzeci de ori am fost pe punctul de a mă denunța eu însumi. Atunci am părăsit Nantes și am făcut călătoria la Paris, nu fără a încerca s-o revăd pe vrăjitoare; dar nu-i cunoșteam nici numele, nici locuința, așa că n-am putut s-o regăsesc.

—E straniu, spuse Talhouet. Și de atunci, ai mai văzut-o pe această vrăjitoare?

—Așteaptă, așteaptă puțin! spuse Pontcalec, pentru că iată un lucru îngrozitor. În iarna asta, sau mai curând în ultima toamnă; spun iarnă, pentru că ningea în ziua aceea, cu toate că nu eram încă decât în noiembrie; mă întorceam de la Guer și ordonasem haltă la Pontcalec-des-Aulnes, după o zi din timpul căreia vânasem cu doi dintre fermierii mei becaține în mlaștini. Sosirăm pătrunși de frig la întâlnire și aflarăm un foc mare și o cină bună pregătite. Când am intrat și în vreme ce primeam saluturile și felicitările oamenilor mei, am remarcat în colțul vetrei o femeie bătrână care părea că doarme.

O mantie largă de lână cenușie învăluia această arătare.

—Cine-i acolo? îl întrebai pe fermier cu o voce schimbată și tremurând, fără voia mea.

—O bătrână cerșetoare pe care n-o cunosc și care ar părea să aibă aerul unei vrăjitoare, îmi spuse dânsul; însă era rebegită de frig, de oboseală și de foame, mi-a cerut pomană, i-am spus să intre și i-am dat o bucată de pâine pe care a mâncat-o încălzindu-se; după care a adormit.

Arătarea făcu o mișcaie în colțul căminului.

—Ce vi s-a-ntâmplat, domnule marchiz, întrebă soția fermierului, că sunteți ud de sus până jos, iar hainele dumneavoastră sunt murdare de noroi până la subsuoară?

—S-a-ntâmplat, buna mea Martine, răspunsei, că era cât pe ce să vă-ncălziți și să cinați fără mine, cu toate că ați aprins focul aresta și ați pregătit această cină pentru mine.

—Oh! Domnul era cât pe ce să piară, spuse fermierul.

—Cum așa, Doamne Iisuse! bunul meu stăpân?

—Îngropat de viu, scumpă Martine. Cunoașteți mlaștinile voastre, sunt pline de turbării; m-am aventurat fără a sonda terenul și dintr-o dată, pe legea mea, am simțit că mă-nfundam de-a binelea; în așa măsură încât, fără pușca pe care am pus-o de-a curmezișul și care i-a dat timp soțului dumneavoastră să sosească și să mă scoată din încurcătură, m-aș fi înecat în noroi, ceea ce este nu numai o moarte crudă, dar, mult mai rău decât asta, o moarte prostească.

—Lăsați-l să vorbească, lăsați-l să vorbească! spuse cu o voce sepulcrală acel soi de fantomă ghemuită în colțul căminului... El nu va muri astfel; îl prevestesc aceasta.

Și, ferind încetișor gluga mantiei sale cenușii, bătrâna cerșetoare îmi arătă chipul femeii aceleia

care, prima dată pe drumul spre Savenay, a doua oară pe acela spre Châteaubriant, îmi apăruse pentru a-mi face atât de triste preziceri. Am rămas neclintit și ca pietrificat.

—Mă recunoașteți, nu-i așa? îmi spuse dânsa fără a se tulbura.

Înclinai capul ca un semn de aprobare, dar fără de-a avea curajul să răspund. Toată lumea făcuse cerc în jurul nostru.

—Nu, nu, continuă dânsa, liniștiți-vă, marchize de Guer, nu veți muri astfel.

—Și cum de știți asta? bolborosii eu, cu certitudinea interioară că știa.

—Nu pot să vă spun, pentru că nu am idee nici eu; dar știți bine că nu mă-nșel.

—Și cum voi muri? Întrebai, făcând apel la toate puterile mele pentru a-i pune această întrebare și la tot sângele rece pentru a asculta răspunsul ei.

—Veți muri pe mare, marchize, îmi răspunse dânsa.

—Cum asta? întrebai; și ce vreți să spuneți?

—Am spus ceea ce am avut de spus și nu pot să mă explic mai mult; numai că, marchize, v-o spun eu, feriți-vă de mare.

Toți țăranii mei se priveau între dânșii cu un aer înspăimântat; unii murmurau rugăciuni, alții își făceau semnul crucii. Cât despre bătrână, ea se întoarse în colțul ei, își acoperi capul din nou cu mantia și, ca și cum am fi vorbit cu dolmenele[1] din Carnac, nu mai răspunse nici un singur cuvânt.

---

[1] . Dolmen = monument funerar megalitic, format dintr-o lespede mare piatră așezată orizontal pe altele dispuse vertical. (n.t.)

ARESTAREA

Poate că amănuntele acestei scene se vor șterge într-o zi din memoria mea, dar niciodată impresia pe care mi-a produs-o. Nu mi-a rămas nici măcar umbra vreunei îndoieli, iar această prezicere pentru viitor ia pentru mine aspectul aproape palpabil al unei realități. Da, continuă de Pontcalec, chiar dacă ar fi să-mi râdeți în nas cum a făcut bunul meu unchi Crysogon, nu mă veți face să-mi schimb părerea nici o clipă; și nu-mi veți schimba convingerea despre această ultimă prevestire, că ea se va împlini ca și celelalte două; și că trebuie să mor pe mare; astfel că vă declar, chiar dacă înștiințările pe care le-am primit ar fi adevărate, chiar dacă aș fi urmărit de ofițerii de poliție ai lui Dubois, dacă ar fi o barcă pe malul râului, dacă n-ar trebui decât să ajungem la Belle-Isle pentru a scăpa de ei, sunt atât de convins că marea trebuie să-mi fie fatală și că nici un fel de moarte nu are putere asupra mea, încât m-aș preda în mâniile celor care m-ar urmări spunându-le: „Faceți-vă meseria, domnilor, nu voi muri de mâna dumneavoastră.”

Cei trei bretoni ascultaseră în tăcere această declarație, care căpăta o oarecare solemnitate din cauza împrejurărilor în care se aflau.

—Atunci, spuse du Couëdic după un moment de tăcere, înțelegem, dragul meu prieten, admirabilul dumneavoastră curaj; caracterul morții căreia îi sunteți destinat vă face indiferent la orice primejdie care nu se apropie câtuși de puțin de aceasta; dar, luați seama, dacă povestea dumneavoastră ar fi fost cunoscută, acest lucru v-ar putea lipsi de orice merit, nu în ochii noștri, pentru că noi vă cunoaștem, în ceea ce ne privește, cât se poate de bine drept ceea ce sunteți în realitate, dar ceilalți vor spune că ne-ați aruncat în această conspirație, deoarece dumneavoastră nu puteți fi nici decapitat, nici împușcat, nici ucis cu

pumnalul, dar că nu va fi același lucru dacă vor fi înecați conspiratorii.

—Și poate că vor spune adevărul, răspunse Pontcalec surâzând.

—Dar noi, scumpul meu marchiz, reluă Montlouis, noi, care nu avem aceleași motive de securitate, n-ar fi bine să acordăm o oarecare atenție înștiințării pe care un prieten necunoscut ne-o adresează și să părăsim Nantes sau chiar Franța cât mai curând?

—Dar această înștiințare e poate falsă, spuse Pontcalec, iar eu nu cred să se știe ceva despre planurile noastre nici la Nantes, nici în altă parte.

—Și, după toate probabilitățile, nu se va ști nimic despre faptul că Gaston și-a îndeplinit însărcinarea, spuse Talhouet, iar atunci nu vom mai avea nimic de temut decât entuziasmul, iar entuziasmul nu ucide. Cât despre dumneavoastră, Pontcalec, nu vă apropiați de un port la mare, nu vă îmbarcați niciodată și veți fi sigur că veți ajunge la fel de bătrân ca Matusalem.

Conversația ar mai fi continuat pe acest ton de glumă, cu toată gravitatea situației, dacă Pontcalec ar fi consimțit să contribuie la dânsa cu cel puțin jumătate din antrenul pe care îl manifestau prietenii săi; dar vrăjitoarea era mereu aici dinaintea ochilor lui, dând la o parte capișonul mantiei sale și făcându-i cu vocea ei sepulcrală fatala prevestire. De altfel, în timp ce era acolo, câțiva gentilomi, cu care aveau întâlnire și care făceau parte din conspirație, intrară prin niște ușițe secrete și în costume diferite.

Aceasta nu înseamnă că aveau prea mult a se teme de poliția provincială: aceea din Nantes, cu toate că Nantes era unul dintre cele mai mari orașe ale Franței, nu era organizată în așa fel încât să-i neliniștească prea mult pe niște conspiratori, care de altfel aveau în localitate influența numelui și a poziției sociale; trebuia așadar ca locotenentul de poliție al orașului Paris, regentul sau Dubois, să trimită spioni

speciali pe care lipsa de cunoaștere a locurilor, diferența de îmbrăcăminte și chiar aceea de limbă i-ar face lesne suspecți pentru cei pe care veneau să-i supravegheze și care, în general, ar fi aflat de prezența lor chiar din momentul în care ar fi intrat în provincie, sau în care ar fi pus piciorul în oraș. Cu toate că asociația bretonă era numeroasă, nu ne vom ocupa decât de cei patru șefi pe care i-am numit, acești patru șefi ocupând paginile principale ale istoriei, fiind cei mai importanți din provincie și, prin nume, prin avere, prin curaj și prin inteligență, dominându-i pe toți ceilalți asociați ai lor.

S-a vorbit mult în această ședință despre o nouă opoziție față de un edict al lui Montesquiou și despre armamentul tuturor cetățenilor bretoni în caz de violență a mareșalului. Acest lucru nu era întru nimic mai puțin, după cum se vede, decât începutul războiului civil. Ar fi fost purtat desfășurând un stindard sacru. Nelegiuirea curții regentului și sacrilegiile lui Dubois erau pretextele și trebuiau să suscite toate anatemele unei provincii religioase în esență, împotriva unui guvernământ atât de puțin demn de a urma, spuneau conspiratorii, după domnia atât de înflăcărată și atât de severă a lui Ludovic al XIV-lea.

Această răscoală armată era cu atât mai ușor de stârnit, cu cât poporul îi privea cu ochi răi pe soldații care intraseră în țară cu un fel de încredere insolentă. Ofițerii, consemnați la început de mareșalul de Montesquiou și care nu participau la viața plăcută a gentilomilor din provincie, se abțineau, din orgoliu și din cauza disciplinei, de la orice raport cu cei nemulțumiți, ceea ce trebuia să-i coste mult pe ei înșiși, știindu-se bine că în această epocă ofițerii erau frați, prin blazon, ai gentilomilor care purtau spada ca și dânșii.

Pontcalec anunţă deci companionilor săi de revoltă planul hotărât de către comitetul superior, fără a bănui că, în momentul chiar în care lua toate aceste măsuri pentru a răsturna cârmuirea, poliţia lui Dubois, care îi credea acasă, trimitea la domiciliul fiecăruia un detaşament care avea ordinul să împresoare casa, precum şi un ofiţer de poliţie care avea misiunea de a-i aresta. Rezultă din asta că toţi cei care luaseră parte la conciliabul văzură de departe strălucind la poarta lor baionetele şi puştile gărzilor şi putură, în majoritatea lor, preveniţi de primejdia care-i pândea, să scape printr-o grabnică fugă. De altfel, nu era un lucru greu pentru dânşii să găsească un adăpost; deoarece, cum toată provincia făcea parte din complot, aveau prieteni pretutindeni; şi apoi, fiind proprietari bogaţi, au fost primiţi de fermierii lor sau de antrepozitarii lor; mare parte izbuti să fugă pe mare şi să treacă, fie în Olanda, fie în Spania, fie în Anglia, în pofida amiciţiei pe care Dubois începuse s-o înnoade între cele două guverne.

Cât despre Pontcalec şi de du Couëdic, de Montlouis şi de Talhouet, aceştia ieşiseră, ca de obicei, împreună; dar când Montlouis, a cărui casă era cea mai aproape de locul de unde ieşeau, ajungea la capătul străzii pe care era situată această casă, ei zăriră nişte lumini care se prelingeau prin ferestrele apartamentelor şi o santinelă care, cu muscheta de-a curmezişul, bara intrarea.

—Oh! oh! spuse Montlouis oprindu-se şi oprindu-i cu mâna pe companionii său, ce-nseamnă asta şi ce se petrece oare acasă la mine?

—Într-adevăr, spuse Talhouet, este ceva nou, iar adineauri mi s-a părut că văd o santinelă înaintea hotelului Rouen.

—Cum de nu ne-ai spus nimic? întrebă du Couëdic; mi se pare totuşi că lucrul acesta merita osteneala?

—Pe legea mea! spuse Talhouet, mi-a fost teamă să nu trec drept un alarmist; și mi-a plăcut mai mult să cred că este o patrulă.

—Dar ăsta e din regimentul din Picardia, murmură Montlouis, care făcuse câțiva pași înainte și care, o dată cu aceasta remarcă, luă din nou drumul înapoi.

—Iată într-adevăr un lucru bizar, spuse Pontcalec; dar să facem astfel: casa mea nu este decât la câțiva pași de-aici, s-o luăm pe străduța asta care duce până acolo, iar dacă și casa mea este păzită ca și aceea a lui Montlouis, atunci nu va mai exista nici o îndoială și vom ști la ce să ne așteptăm.

Astfel că, mergând toți patru în tăcere și strânși unii în alții pentru a fi mai puternici în caz de atac, ajunseră în unghiul străzii pe care locuia Pontcalec și văzură casa lui nu numai străjuită, dar și ocupată. Un detașament de douăzeci de oameni respingea mulțimea care începea să se-mbulzească zgomotos.

—De astă dată, spuse du Couëdic, nu mai e de glumă, cel puțin să nu se fi întins focul din întâmplare în toate casele noastre dintr-o dată, nu mai înțeleg nimic, de ce se amestecă uniformele astea în treburile noastre. Cât despre mine, sluga dumneavoastră, scumpii mei, eu o șterg.

—Și eu la fel, spuse Talhouet; am să trec prin Saint-Nazaire și o să ajung la Croisic. Dacă îmi acordați credit, domnilor, veți veni cu mine; știu acolo un bric ce va pleca spre Terra Nova și al cărui căpitan este unul dintre slujbașii mei. Dacă aerul de uscat devine prea neprielnic, urcăm la bord, o ștergem în larg și fie ce-o fi!

—Hai, Pontcalec, spuse Montlouis, uitați o clipă de vrăjitoarea dumneavoastră și veniți cu noi.

—Deloc, deloc! spuse Pontcalec scuturând din cap, îmi cunosc viitorul dinspre partea asta și n-am de gând să merg în întâmpinarea lui; după aceea,

reflectați, domnilor, că suntem niște șefi și că ar fi un exemplu ciudat această fugă anticipată, fără să știm cât se poate de exact încă dacă ne amenință o primejdie reală. Nu există nici măcar cea mai mică probă împotriva noastră: La Jonquière este incoruptibil; Gaston este întreprinzător. Scrisorile pe care le-am primit de la dânsul chiar ieri ne spuneau că dintr-un moment într-altul totul va lua sfârșit; poate că la această oră l-a și lovit pe regent, iar Franța este eliberată. Ce-ar gândi lumea despre noi dacă se va putea spune că, în momentul în care Gaston își îndeplinea sarcina, noi o ștergeam? Exemplul rău al dezertării noastre va compromite aici întreaga afacere; acordați multă atenție acestui lucru, domnilor, nu vă mai dau un ordin ca șef, ci un sfat ca gentilom, nu sunteți obligați așadar să-mi dați ascultare, deoarece vă dezleg de jurământul dumneavoastră; dar în locul dumneavoastră eu n-as pleca. Noi am dat exemplul devotamentului, cel mai rău lucru ce ni s-ar putea întâmpla ar fi să dăm exemplul martiriului; dar lucrurile nu vor ajunge până acolo, nădăjduiesc. Dacă vom fi arestați, parlamentul din Bretagne ne va judeca; dar din cine se compune parlamentul din Bretagne? Din prietenii noștri sau din complicii noștri: suntem mai în siguranță la închisoare, a cărei cheie o dețin ei, decât pe un bric al cărui destin este hotărât de cea dintâi întețire a vântului. De altfel, înainte ca parlamentul să fie întrunit, întreaga Bretanie se va răscula; judecați, vom fi absolviți, absolviți, suntem triumfători.

—Are dreptate, spuse Talhouet; unchiul meu, frații mei, întreaga mea familie, toți prietenii mei sunt compromiși împreună cu mine; mă voi salva împreună cu ei toți, sau voi muri împreună cu ei.

—Scumpul meu Talhouet, spuse Montlouis, toate acestea sunt bune și frumoase, dar, trebuie să vă spun, am o impresie mai proastă decât dumneavoastră

despre această afacere; dacă vom fi în mâinile cuiva, vom fi în acelea ale lui Dubois. Dubois nu este un gentilom; și prin urmare îi detestă pe aceia care sunt; mie nu-mi plac acești oameni de mijloc ce nu aparțin nici unei clase în mod hotărât, care nu sunt nici nobili, nici soldați, nici preoți; mi-ar plăcea mai mult un adevărat gentilom, un soldat sau un călugăr; cel puțin acești oameni sunt susținuți prin autoritatea profesiunii lor, care este un principiu; însă Dubois va face din toate o rațiune de stat. În ceea ce mă privește, eu fac apel, așa cum avem obiceiul să facem, la majoritate, iar dacă majoritatea dintre noi este pentru fugă, vă mărturisesc, voi fugi cu dragă inimă.

—Iar eu voi fi campionul dumneavoastră, spuse du Couëdic; Montesquiou va fi mai bine informat că nu avem încredere în el, iar dacă Dubois este acela care ne va avea în mână, așa cum crede Montlouis, ne va fi oarecum greu, cred, să ne smulgem din ghearele lui.

— Iar eu, domnilor, vă repet, spuse Pontcalec, că trebuie să rămânem: datoria șefilor unei armate este de a se lăsa uciși în fruntea unei conspirații.

—Scumpul meu, spuse Montlouis, îngăduiți-mi să vă spun, dar vrăjitoarea dumneavoastră vă orbește. Pentru a crede în adevărul prevestirilor sale, sunteți gata, naiba să mă ia! de a merge să vă înecați fără ca nimeni să vă împingă la asta. Sunt mai puțin impresionat de prezicătoare, mărturisesc, iar cum eu nu cunosc genul de moarte care-mi este rezervat, am unele neliniști asupra acestui punct.

— Vă-nșelați, Montlouis, spuse cu gravitate Pontcalec, ceea ce mă reține mai cu seamă este datoria. De altfel, dacă eu nu voi muri în urma procesului, nu veți muri nici dumneavoastră, desigur, deoarece eu sunt șeful dumneavoastră și, cu siguranță, înaintea judecătorilor voi reclama acest titlu pe care îl abjur aici. Dacă eu nu voi muri de mâna lui Dubois, nu veți muri nici dumneavoastră. Să fim logici,

pentru numele lui Dumnezeu! și să n-o ștergem ca o turmă de oi care crede că simte lupul. Cum! nouă, unor soldați, ne este teamă să facem o vizită oficială la parlament! Pentru că în sfârșit iată toată problema: un proces bun și nimic altceva. Bănci garnisite cu oameni în robă neagră, surâsuri de înțelegere de la acuzat la judecător, de la judecător la acuzat; e o bătălie care ni-l predă pe regent, s-o acceptăm, iar când parlamentul ne va fi absolvit, îl vom fi bătut cu totul altfel decât dacă am fi pus pe fugă toate trupele pe care le are în Bretagne.

—Înainte de orice, domnilor, spuse du Couëdic, Montlouis tocmai a făcut o propunere, aceea de a încredința decizia noastră majorității. Eu îl sprijin pe Montlouis.

—E just, spuse Talhouet.

—Ceea ce am spus, reluă Montlouis, nu este pentru că mi-ar fi teamă, dar n-aș vrea să intru în gura lupului când putem să-i punem botniță.

—Ceea ce spuneți este inutil, Montlouis, reluă Pontcalec, știm cu toții ce fel de om sunteți; acceptăm propunerea dumneavoastră, iar eu o supun la vot.

Și, cu același calm cu care Pontcalec își formula propunerile obișnuite, o formulă pe aceasta, de care depindea viața lui și viața prietenilor săi.

—Cei care sunt de părere, spuse Pontcalec, să se sustragă prin fugă soartei echivoce care ne așteaptă să binevoiască să ridice mâna. Du Couëdic și Montlouis ridicară mâna.

—Suntem doi contra doi, spuse Montlouis, încercarea este nulă; să ne lăsăm duși așadar de inspirația noastră.

—Da, spuse Pontcalec, dar știți că în calitatea mea de președinte eu am două voturi.

—E just, spuseră Montlouis și du Couëdic.

—Cei care sunt de părere să rămânem să ridice așadar mâna, spuse Pontcalec.

Iar el și cu Talhouet ridicară mâna. Dar, cum Pontcalec avea un vot dublu, aceste două mâini, care contară cât trei, statorniciră majoritatea la părerea lor.

Această deliberare în plină stradă și cu o asemenea aparență de solemnitate, ar fi putut să pară grotească, dacă n-ar fi cuprins în rezultatul ei chestiunea de viață sau de moarte a celor patru principali gentilomi ai Bretaniei.

—Haide, spuse Montlouis, n-am avut dreptate, pe cât se pare, scumpul meu du Couëdic; iar acum, marchize, ordonați, noi vom asculta.

—Priviți ceea ce voi face, spuse Pontcalec, iar după aceea veți face ceea ce veți voi.

La aceste cuvinte el porni drept către casa lui, iar cei trei prieteni îl urmară. Ajuns dinaintea porții sale, barată după cum am spus de un pichet de gardă, îl bătu pe umăr-pe un soldat.

—Prietene, îi spuse, chemați-l pe ofițerul dumneavoastră, vă rog.

Soldatul transmise ordinul sergentului, care îl chemă pe căpitanul său.

—Ce doriți, domnule? întrebă acesta.

—Aș vrea să intru acasă la mine.

—Dar cine sunteți?

—Sunt marchizul de Pontcalec.

—Tăcere! spuse ofițerul cu jumătate glas, liniște și tăceți din gură; fugiți fără a pierde nici o clipă, sunt aici pentru a vă aresta.

Apoi cu glas tare:

—Nu se poate trece! spuse dânsul respingându-l pe marchiz, înaintea căruia se închise gardul viu al soldaților.

Pontcalec luă mâna ofițerului, i-o strânse și îi spuse:

—Sunteți un tânăr de ispravă, domnule, dar trebuie să intru în casă. Mulțumesc și Dumnezeu să vă răsplătească!

Ofițerul, foarte surprins, porunci să se deschidă rândurile, iar Pontcalec, urmat de cei trei prieteni ai săi, traversă curtea casei lui. Zărindu-l, familia sa, înșirată pe peron, scoase un strigăt de groază.

—Ce este? întrebă marchizul cu calm; și ce s-a petrecut oare la mine?

— Este, domnule marchiz, că vă arestez, îi spuse un ofițer de poliție de la tribunalul special din Paris lui Pontcalec, foarte surâzător.

— Chiar așa! ați făcut o treabă bună, spuse Montlouis, iar pe deasupra dumneavoastră îmi păreți un om îndemânatic. Sunteți ofițer de poliție de la tribunalul special din Paris; și probabil că cei care v-au însărcinat cu arestarea sunt aceia care vă vor lua de guler!

Ofițerul de poliție, amuțit, îl salută pe acest gentilom care glumea atât de agreabil într-un moment în care atâția alții și-ar fi pierdut graiul și îi ceru numele.

—Eu sunt domnul de Montlouis, dragul meu, răspunse gentilomul; căutați bine dacă n-aveți de asemenea vreun ordin împotriva mea și, dacă aveți așa ceva, puneți-l în execuție.

—Domnule, spuse ofițerul de politie, salutând mai plecat pe măsură ce era mai uimit, nu eu, ci camaradul meu, Duchevron, este însărcinat cu arestarea dumneavoastră; doriți să-l anunț?

—Unde este? întrebă Montlouis.

—Păi, la dumneavoastră acasă, presupun, unde vă așteaptă.

—Mă voi simți prost făcându-l să mă aștepte prea mult pe un om atât de galant, spuse Montlouis, așa că mă voi duce să-l caut. Mulțumesc, prietene.

Ofițerul de poliție își pierduse capul și saluta până la pământ. Montlouis strânse mâna lui Pontcalec, a lui Talhouet și a lui Couëdic, le spuse câteva cuvinte la

ureche și plecă spre casa lui, unde se lăsă arestat, așa cum o făcuse și Pontcalec.

La fel procedară la rândul lor Talhouet și Couëdic, astfel că la ora unsprezece seara treaba era terminată.

Știrea acestei arestări alergă noaptea prin tot orașul. Cu toate acestea lumea nu era încă prea înspăimântată, pentru că, după cea dintâi mișcare, când spuneau: ,,L-au arestat pe domnul de Pontcalec și pe prietenii lui”, adăugau numaidecât: ,,Da, dar parlamentul îi va absolvi.

Însă a doua zi dimineață, spiritele și chipurile se schimbară foarte mult, când au văzut sosind la Nantes comisia complet constituită și căreia nu-i lipsea nimic, astfel precum am spus-o de-acum. Nici președinte, nici procuror al regelui, nici secretar, nici chiar călăi.

Spunem călăi, pentru că, în loc de unul, erau trei. Oamenii cei mai curajoși sunt câteodată atinși de stupoare datorită marilor neșanse; aceasta căzu asupra provinciei cu puterea și rapiditatea trăsnetului; astfel încât provincia nu făcu nici o mișcare, nu scoase nici un strigăt: nu te revolți împotriva unei calamități; în loc să izbucnească, Bretania expiră. Comisia se instală chiar începând din ziua sosirii; ea a fost surprinsă că nu i s-a făcut o mare primire din partea parlamentului și nici numeroase vizite din partea nobilimii. Simțindu-se forte, având în vedere puterile cu care era învestită, aceasta trebuia să se aștepte ca lumea să caute a o îndupleca mai curând decât a o ofensa; însă groaza era atât de mare încât fiecare se gândea la sine și se abținea să deplângă soarta celorlalți. Iată în ce situație se afla Bretania la trei sau patru zile după arestarea lui Pontcalec, a lui Montlouis, a lui du Couëdic și a lui Talhouet. Să lăsăm această jumătate a conspiratorilor încurcați la Nantes în plasa lui Dubois și să vedem ce făcea Parisul cu ai săi în aceeași perioadă de timp.

BASTILIA

Și acum, cu îngăduința cititorului, trebuie să intrăm la Bastilia, acest redutabil loc de sejur pe care chiar și trecătorul nu-l privește decât tremurând și care, pentru vecinii săi, era o jenă și o sperietoare; pentru că adeseori, noaptea, strigătele nefericiților care erau supuși torturii străbăteau prin zidurile groase, traversau spațiul și ajungeau până la ei, trimițându-le gânduri întunecate; în asemenea măsură încât ducesa de Lesdiguières scria într-o zi despre fortăreața regală că, dacă guvernatorul nu făcea să înceteze urletele pacienților săi care n-o lăsau să doarmă, se va plânge regelui. Dar, în vremea conspirației spaniole și sub domnia îngăduitoare a lui Philippe d'Orléans, nu se mai auzeau nici strigăte, nici urlete la Bastilia; de altfel, societatea era acolo aleasă, iar deținuții care locuiau în această vreme acolo erau oameni de prea bun gust pentru a tulbura somnul doamnelor.

Într-o cameră din Turnul de Colț, la primul etaj, un deținut fusese închis complet singur. Camera era spațioasă și semăna cu un imens mormânt luminat prin două ferestre împodobite cu o bogăție nemaipomenită de grilaje și de bare prin care se filtra cu zgârcenie lumina de afară; o cușetă vopsită, două scaune grosolane de lemn, o masă neagră constituiau tot mobilierul; cât despre ziduri, acestea erau acoperite cu o mulțime de inscripții bizare pe care deținutul începea să le consulte din când în când, dacă plictiseala îl zdrobea cu aripile ei apăsătoare.

Nu se împliniseră totuși decât o zi și o noapte încă de când deținutul intrase la Bastilia, iar el măsura de pe acum cu pași mari în lung și-n lat vasta lui cameră, întrebând ușile ghintuite în fier, privind printre grile, așteptând, ascultând, suspinând. În acea zi, care era o duminică, un soare palid arginta norii, iar deținutul îi

vedea cu un sentiment de inexplicabilă melancolie trecând prin poarta Saint-Antoine și de-a lungul bulevardului pe parizienii îmbrăcați de sărbătoare. Dar nu era greu să remarci că fiecare trecător privea Bastilia cu groază și părea să se felicite în sinea lui că nu se află acolo.

Un zgomot de zăvoare și de balamale ruginite îl scoase pe deținut din sumbrele lui preocupări; îl văzu intrând pe bărbatul înaintea căruia fusese condus în ajun și care îl pusese a semna un proces verbal de întemnițare. Acest bărbat, în vârstă de aproape treizeci de ani, plăcut la chip, afabil ca formă, politicos ca maniere, era guvernatorul, domnul de Launay, care a fost tatăl lui de Launay care a murit la postul său în 89; și care nu se născuse încă. Deținutul, care îl recunoscu, găsi această vizită foarte firească; el nu știa cu toate acestea cât era de rară pentru deținuții obișnuiți.

—Domnule de Chanlay, spuse guvernatorul salutând, vin să aflu dacă ați petrecut noaptea cu bine, dacă sunteți satisfăcut de obiceiurile casei și de manierele slujbașilor. Astfel îi denumea domnul de Launay pe temniceri și pe cei cu cheile; am spus că domnul de Launay era un om foarte politicos.

—Da, domnule, răspunse Gaston, iar această grijă pentru un deținut chiar m-au surprins, vă mărturisesc.

—Patul este vechi și tare, reîncepu guvernatorul, dar așa cum este, al dumneavoastră este încă dintre cele mai bune, luxul fiind un lucru interzis în mod formal de regulamentul nostru. În rest, domnule, camera dumneavoastră este cea mai frumoasă din Bastilia: ea a fost folosită de domnul duce d'Angouleme, de domnul marchiz Bassompierre și de mareșalii de Luxembourg și de Birou. Aici îi pun pe prinți când Majestatea Sa îmi face onoarea să mi-i trimită.

—Ei au o locuință foarte bună, spuse surâzând Gaston, deși atât de prost mobilată. Pot să obțin cărți, hârtie și pene?

— Cărți, domnule, acest lucru e foarte interzis aici; dar dacă totuși aveți o mare dorință de a citi, cum i se trec multe cu vederea unui prizonier care se plictisește, îmi veți face onoarea de a veni să mă vedeți, veți pune în buzunar unul dintre volumele pe care eu sau soția mea le lăsăm să zacă, îl veți ascunde cu grijă de toate privirile; într-o a doua vizită veți lua volumul următor, iar cu această mică sustragere, foarte explicabilă din partea unui prizonier, regulamentul n-are nimic de-a face.

—Și în ceea ce privește niște hârtie, niște pene și niște cerneală? spuse Gaston; aș vrea foarte mult să scriu.

—Nu se scrie aici, domnule, sau nu se scrie decât regelui, domnului regent, ministrului sau mie; dar se desenează, iar eu vă voi trimite, dacă doriți, niște creioane și niște hârtie de desen.

—Domnule, spuse Gaston înclinându-se, binevoiți a-mi spune cum voi putea să fiu recunoscător pentru atât de multă solicitudine.

—Acordându-mi mie însumi un răspuns favorabil la cererea pe care am venit să v-o adresez, domnule, pentru că vizita mea este interesată; vin să vă întreb dacă-mi acordați onoarea de a lua masa cu mine astăzi.

—Cu dumneavoastră, domnule! dar într-adevăr mă copleșiți. Societatea dumneavoastră mai cu seamă: nu pot să vă spun cât sunt de sensibil la atâta curtoazie; aș recunoaște acest lucru printr-o eternă recunoștință, dacă aș avea altceva etern înaintea mea decât moartea.

—Moartea... bun, domnule, sunteți sinistru; se gândește oare cineva la aceste lucruri, atâta vreme cât

este bine, sănătos? nu vă mai gândiți așadar la asta și acceptați.

—Nu mă mai gândesc la asta, domnule; și accept.

—Să fie-ntr-un ceas bun! iau cu mine cuvântul dumneavoastră, spuse guvernatorul salutându-l din nou pe Gaston; și plecă, lăsându-l cufundat pe prizonier, prin vizita sa, într-o nouă ordine de idei.

Într-adevăr, această politețe, care la început îl fermecase pe cavaler, i se păru mai puțin francă pe măsură ce întunericul din ascunzătoarea lui îl invada ca o umbră, risipită la început prin prezența unui interlocutor; și care punea stăpânire din nou pe domeniul ei. Această curtoazie nu avusese oare drept scop să-i inspire încredere și să-i dea prilejul de a se trăda și de a-i trăda pe companionii săi? își amintea de cronicile lugubre ale Bastiliei, de cursele întinse deținuților, iar acea faimoasă cameră a temnițelor subterane pentru condamnații pe viață despre care se spuneau atâtea, mai cu seamă în acea epocă în care lumea începea să-și îngăduie a vorbi despre toate; și pe care nimeni n-o văzuse vreodată fără a muri acolo. Gaston se simțea singur, părăsit; avea sentimentul că omorul pe care voise a-l comite merita moartea; și i se făceau avansuri. Aceste avansuri nu erau oare prea măgulitoare și prea stranii pentru ca ele să nu ascundă câtuși de puțin o capcană? în sfârșit, Bastilia își îndeplinea opera ei obișnuită: închisoarea lucra asupra deținutului, care devenise rece, bănuitor, neliniștit.

—Mă iau drept un conspirator de provincie, își spunea în sinea lui; și speră că, prudent la interogatoriile mele, voi fi imprudent în conduita mea; nu-mi cunosc complicii, nu pot să-i cunoască și trag nădejde că oferindu-mi mijlocul să iau legătura cu ei, să le scriu, ori să le pronunț numele din neatenție, vor scoate ceva de la mine; în toate aceste dedesubturi există ceva din Dubois și din d'Argenson.

După aceea, reflecţiile lui Gaston nu se opreau aici, se gândea la prietenii săi care aşteptau ca el să acţioneze pentru a acţiona la rândul lor şi care, privaţi de veşti din partea lui, trebuie că nu ştiau deloc ce se întâmplase cu dânsul, sau că, lucru mult mai rău încă, primind veşti false poate, vor acţiona şi vor pieri.

Aceasta nu era nicidecum totul, în urma prietenilor săi, ori mai curând chiar înaintea prietenilor săi, venea rândul iubitei sale, sărmana Hélène, izolată ca şi dânsul, pe care nici măcar n-a putut s-o prezinte ducelui de Olivarés, unicul ei protector de mâine; şi care el însuşi în acest moment era poate arestat sau a fugit. Atunci, oare ce va deveni Hélène, fără sprijin, fără mijloace şi urmărită de acel bărbat necunoscut care se dusese s-o caute până-n fundul Bretaniei? Acest gând îl tulbura în asemenea măsură pe Gaston încât, într-un acces de disperare, se aruncă pe patul său, revoltat de-acum împotriva închisorii sale, blestemând uşile şi barele care îl reţineau şi lovind cu pumnul în pietre.

În acest moment, un zgomot mare se auzi la uşa lui; Gaston se ridică în foarte mare grabă, alergă în întâmpinarea celui care sosea şi îl văzu intrând pe domnul d'Argenson însoţit de un grefier; în spatele acestor două personaje mergea o grupă impozantă de soldaţi. Gaston înţelese că era vorba de un interogatoriu.

D'Argenson, cu marea lui perucă neagră, cu ochii lui mari şi negri şi cu sprâncenele lui mari şi negre,nu făcu decât o impresie mediocră asupra cavalerului: intrând în conspiraţie, el făcuse sacrificiul fericirii sale; intrând la Bastilia, el făcuse sacrificiul vieţii. Când un om este în asemenea dispoziţie, e greu să-l înspăimânţi. D'Argenson îl întrebă o mie de lucruri la care Gaston refuză să răspundă, ripostând prin plângeri asupra întrebărilor care i se puneau considerându-se arestat pe nedrept şi cerând probe

pentru a constata dacă le aveau. Domnul d'Argenson se supără, iar Gaston îi râse în nas ca un școlar. Atunci d'Argenson vorbi despre conjurația din Bretagne, singura plângere pe care o articulase până atunci; Gaston făcu pe miratul, ascultă enumerarea complicilor săi fără să dea nici un semn de consimțire sau de negare; apoi când magistratul a terminat, el îi mulțumi foarte politicos de-a fi binevoit să-l pună la curent cu niște evenimente care lui îi erau cu totul necunoscute. D'Argenson începu să-și piardă răbdare pentru a doua oară și începu să tușească, așa cum îi stătea în obicei când îl cuprindea mânia. După aceea, așa cum făcuse și după cel dintâi acces al său, trecu de la interogatoriu la acuzare.

—Ați vrut să-l ucideți pe regent! îi spuse el dintr-o dată cavalerului.

—De unde știți asta? întrebă rece Gaston.

—Mă interesează, e destul că o știu.

—Atunci am să vă răspund ca Agamemnon lui Ahile: pentru ce întrebați asta, din moment ce o știți?

—Domnule, eu nu glumesc, spuse d'Argenson.

—Nici eu nu glumesc, răspunse Gaston; îl citez pe Racine, asta-i tot.

—Luați seama, domnule, spuse d'Argenson; s-ar putea să ajungeți rău cu sistemul acesta de apărare.

—Credeți oare că voi ajunge mai bine mărturisind ceea ce îmi cereți?

—Este inutil să negați un fapt care a ajuns la cunoștința mea.

—Atunci permiteți-mi să vă repet în proză ordinară ceea ce vă spuneam adineauri într-un frumos vers: la ce bun să mă interogați asupra unui plan pe care s-ar părea că dumneavoastră îl cunoașteți mai bine decât mine?

—Vreau să capăt amănunte.

—Întrebați poliția dumneavoastră, care este atât de bine întocmită, încât citește intențiile până în adâncul cel mai ascuns al inimilor.

—Hm! hm! făcu d'Argenson cu un accent batjocoritor și rece care, cu tot curajul lui Gaston, făcu o oarecare impresie asupra lui; ce-ați spune acum dacă v-aș cere vești de la prietenul dumneavoastră La Jonquière?

—Aș spune, răspunse Gaston pălind împotriva voinței sale, că sper a nu se fi comis față de dânsul aceeași eroare ca și față de mine.

—Ah! ah! spuse d'Argenson, căruia reacția de groază a lui Gaston nu-i scăpase câtuși de puțin, acest nume vă emoționează, mi se pare; îl cunoașteți bine pe domnul La Jonquière?

—Îl cunoșteam ca pe un prieten, căruia m-au recomandat prietenii mei și care trebuia să-mi arate Parisul.

—Da, Parisul și împrejurimile sale; Palatul Regal, strada du Bac, la Muette; nu asta era însărcinat mai cu seamă să vă arate?

—Ei știu totul, își spuse în sinea lui Gaston.

—Ei bine, domnule, reluă d'Argenson cu tonul său batjocoritor, nu mai știți încă un vers din Racine care să vă poată servi drept răspuns la această' întrebare?

—Poate că aș mai afla dacă aș ști ceea ce vreți să spuneți; desigur, am vrut să văd Palatul Regal, pentru că este un lucru neobișnuit și despre care am auzit vorbindu-se mult; cât despre strada du Bac, o cunosc foarte puțin; rămâne la Muette, pe care n-o cunosc deloc, pentru că n-am fost acolo niciodată.

—Nu spun că ați fost acolo; spun că trebuia să vă fie călăuză acolo căpitanul La Jonquière: veți îndrăzni să negați?

—Pe legea mea, domnule, nici nu voi nega, nici nu voi mărturisi; vă voi trimite pur și simplu la el, iar el

vă va răspunde, dacă totuși consideră bine venit s-o facă.

—Este inutil, domnule, a fost întrebat și a răspuns.

Gaston simți un frison care-i străbătu inima: era în mod evident trădat, însă ținea de onoarea lui să nu spună nimic: așadar păstră tăcerea. D'Argenson așteptă un moment răspunsul lui Gaston; după aceea, văzând că rămâne mut:

—Vreți să fiți confruntat cu căpitanul La Jonquière? întrebă dânsul.

—Sunt în puterea dumneavoastră, domnule, răspunde Gaston, depinde de dumneavoastră să faceți cu mine ceea ce vă va conveni.

Dar fără glas tânărul își făgăduia, dacă-l vor confrunta cu căpitanul, să-l zdrobească sub greutatea disprețului său.

—E bine, spuse d'Argenson; îmi convine, deoarece, cum spuneți dumneavoastră, eu sunt stăpânul, să vă aplic pentru moment chestiunea ordinară și extraordinară. Știți oare ce este asta, domnule? spuse d'Argenson sprijinindu-se pe fiecare silabă, știți oare ce este chestiunea ordinară și extraordinară?

O transpirație rece inundă fruntea lui Gaston; nu pentru că i-ar fi fost teamă de moarte, dar tortura era cu totul altceva decât moartea: rareori ieșeai din mâinile călăilor fără să fii desfigurat sau schilodit, iar cea mai blândă dintre aceste alternative nu rămânea decât foarte crudă pentru un tânăr de douăzeci și cinci de ani. D'Argenson văzu ca printr-un cristal ceea ce se petrecea în inima lui Gaston.

—Hei! făcu cel care-i interoga.

Doi valeți înarmați intrară.

—Iată-l pe domnul căruia nu-i repugnă, după cât se pare, chestiunea ordinară și extraordinară, spuse d'Argenson, să fie deci condus în cameră.

—E ceasul întunecat, murmură Gaston, e ceasul pe care-l așteptam și care a venit, o, Doamne! dă-mi curaj!

Fără îndoială, Dumnezeu îi împlini rugămintea; pentru că, după ce făcuse un semn din cap ce arăta că este pregătit, înaintă cu pasul hotărât spre ușă și urmă gărzile care mergeau înaintea lui; în spatele său venea d'Argenson. Coborâră scara de piatră și trecută pe dinaintea celei dintâi celule din Turnul de Colț; de acolo, Gaston, trebui să traverseze două curți.

În momentul când trecea prin cea de-a doua curte, câțiva deținuți, văzând printre barele lor un gentilom frumos, bine făcut și îmbrăcat într-un mod elegant, îi strigară:

—Hei! domnule, vă eliberează așadar, ai?

O voce de femeie adăugă:

—Domnule, dacă vă interoghează asupra noastră, o dată ce veți fi afară, veți răspunde că n-am spus nimic.

Glasul unui tânăr suspină:

—Sunteți foarte fericit, domnule, vă duceți s-o revedeți pe aceea pe care o iubiți.

—Vă înșelați, domnule, răspunse cavalerul, mă duc să suport chestiunea.

O tăcere îngrozitoare urmă acestor cuvinte, apoi tristul cortegiu își continuă drumul, apoi pont-levis a fost coborâtă; a fost pus într-o lectică prevăzută cu grilaj și încuiată cu cheia, care-l transportă sub o bună escortă la Arsenal, despărțit de Bastilia numai printr-un pasaj strâmt.

D'Argenson o luase înainte și îl aștepta de-acum pe deținutul său în camera torturilor.

Gaston văzu o cameră joasă, a cărei piatră era descoperită și pe ale cărei lespezi se prelingea umezeala; pe ziduri erau spânzurate lanțuri, inele, funii și alte instrumente de forme bizare, niște focare se

aflau în fund, niște cruci ale Sfântului Andrei garniseau colțurile.

—Vedeți asta, spuse d'Argenson arătând cavalerului două inele fixate în dale, la șase picioare unul de altul și despărțite printr-o bancă de lemn de trei picioare înălțime; aceste inele sunt cele în care se prind picioarele și capul pacientului; după aceea i se pune această capră sub șale în așa fel încât pântecele lui să fie cu două picioare ma i sus decât gura; apoi este îndopat cu niște căni cu apă care conțin două pinte[1] fiecare; numărul fixat la opt pentru chestiunea ordinară și la zece pentru chestiunea extraordinară. Când pacientul refuză a înghiți, i se strânge nasul, în așa fel încât nu mai poate respira; atunci el deschide gura și înghite. Această chestiune, continuă d'Argenson cu aerul cuiva care știe să poarte o conversație, ce se poate observa în fiecare amănunt al povestirii sale, această chestiune este foarte dezagreabilă, dar cu toate acestea n-aș vrea să spun că i-aș prefera-o pe aceea a colțurilor. Se moare din amândouă, dar colțurile îl deteriorează și îl deformează mult pe pacient; e-adevărat că apa distruge sănătatea pentru viitor, când ești absolvit, dar este un lucru destul de rar, având în vedere că vorbești întotdeauna la chestiunea ordinară, dacă ești vinovat; și aproape întotdeauna la chestiunea extraordiară, chiar și atunci când ești nu ești.

Gaston, palid și neclintit, privea și asculta.

—Preferați colțurile, cavalere? spuse d'Argenson, Hei! colțurile; arătați colțurile domnului.

Și un călău aduse cinci sau șase colțuri încă pătate de sânge și turtite la extremitățile superioare din cauza numeroaselor lovituri cu ciocanul de lemn cu două capete pe care le suportaseră de-acum.

---

[1] Pintă = măsură de capacitate pentru lichide, variind Intre 0,568 l în Anglia și 0,93 I la Paris. (n.t.)

—Vedeți, continuă d'Argenson, iată modul în care se operează această tortură: se strâng genunchii și gleznele pacientului intre două plăci de lemn de stejar; și acest lucru, cât mai tare cu putință; apoi unul dintre oamenii pe care-i vedeți acolo plasează un colț, acesta, iată, între genunchi și îl forțează să intre; apoi după acela, un altul, mai gros. Există opt pentru chestiunea ordinară, iar apoi două mai groase pentru chestiunea extraordinară. Și spunând aceasta, el împinse cu piciorul două colțuri enorme. Aceste colțuri, cavalere, vă previn, sfărâmă oasele ca pe niște sticlă și zdrobește carnea cu o durere insuportabilă.

—Destul! domnule, destul! spuse Gaston, cel puțin dacă nu aveți intenția de a îndoi supliciul prin descrierea supliciului însuși. Dar dacă numai din amabilitate și pentru a mă călăuzi în alergarea mea îmi dați aceste explicații, deoarece presupun că vă pricepeți mai bine decât mine, alegeți-o, vă rog, pe aceea dintre cele două torturi care poate să mă facă a muri mai repede, iar eu vă voi fi foarte recunoscător.

D'Argenson aruncă asupra cavalerului o privire în care nu putu să ascundă acel soi de admirație pe care i-o pricinuia puterea de voință a tânărului.

—Haide, îi spuse dânsul, vorbiți, ce dracu! și veți fi chit în privința chestiunii.

—Nu voi spune nimic domnule, deoarece n-am nimic de spus.

—Nu faceți pe spartanul, credeți-mă; se strigă mult, dar între strigăte se vorbește întotdeauna puțin în timpul torturii.

—Încercați, spuse Gaston.

Aerul ferm și hotărât al cavalerului, cu toată lupta firească, luptă pe care o recunoșteai după paloarea lui și după un ușor tremur nervos care-l frământa, îi dădu lui d'Argenson măsura curajului prizonierului său. El era obișnuit cu felul acesta de lucruri, o aruncătură de

ochi arareori îl înșela: el văzu că nu va scoate nimic de la Gaston, dar cu toate acestea încă mai insistă:

—Hai, domnule, îi spuse dânsul, încă mai este timp, nu ne forțați să întreprindem nimic asupra persoanei dumneavoastră.

—Domnule, spuse Gaston, vă jur înaintea lui Dumnezeu care mă aude că, dacă mă puneți la chestiune, în loc de a vorbi îmi voi ține răsuflarea și mă voi înăbuși eu însumi dacă acest lucru este posibil; judecați așadar dacă voi ceda la amenințări, hotărât cum sunt de a nu ceda la durere.

D'Argenson făcu un semn către schingiuitori, care se apropiară de Gaston; însă în loc de a-l doborî, apropierea acestor oameni păru să-i dubleze forțele; cu un surâs calm el îi ajută să-i scoată haina și își desprinse manșetele.

—Vasăzică va fi cu apă? spuse călăul.

—Cu apă mai întâi, răspunse d'Argenson.

—Se trecură funiile prin inele, se apropiară caprele, se umplură vasele: Gaston nici nu se clinti măcar.

D'Argenson reflecta. După zece minute de reflecție care trebuiră să-i pară un secol tânărului:

— Lăsați-l pe domnul să plece, spuse d'Argenson cu un bombănit de ciudă; și conduceți-l înapoi la Bastilia.

CE VIAȚĂ SE DUCEA ATUNCI LA BASTILIA AȘTEPTÂND MOARTEA

Gaston era gata să-i mulțumească magistratului de poliție, dar se reținu. Mulțumindu-i, s-ar fi părut că-i este teamă. Își reluă deci haina și pălăria, își prinse manșetele la loc și intră la Bastilia pe același drum.

—N-au vrut să aibă un proces verbal de tortură împotriva unui tânăr gentilom, spuse Gaston în sinea lui, se vor mulțumi să mă judece și să mă condamne la moarte.

Dar cel puțin amenințarea cu chestiunea avusese un avantaj: ideea morții îi părea acum simplă și blândă cavalerului, debarasat de supliciile preliminare, cărora domnul magistrat de poliție își luase osteneala de a le face în fața lui o descriere atât de exactă. Mai mult decât atât, reîntors în camera lui, el regăsi cu bucurie tot ceea ce îi părea oribil cu un ceas mai înainte, încăperea era veselă, vederea delicioasă; cele mai triste sentințe scrise pe ziduri erau niște madrigale, comparate cu amenințările reale pe care le ofereau pereții camerei de chestiune; și nu mai existau nici măcar temnicerii care îi părură lui Gaston niște gentilomi cu o mină convenabilă în comparație cu călăii. Trecuse de-abia un ceas de când se odihnea în contemplarea acestor obiecte, pe care comparația le

făcea să pară vesele, când maiorul de administrație al Bastiliei veni să-l caute urmat de un paznic cu cheile.

— Înțeleg, spuse Gaston, invitația guvernatorului este fără îndoială un cuvânt de ordine care se dă în asemenea cazuri pentru a-l face pe deținut să uite angoasa supliciului. Voi traversa cine știe ce cameră subterană, voi cădea în trapă și voi muri; facă-se voia Domnului!

Atunci Gaston se ridică cu un pas hotărât, salută cu un surâs trist camera pe care o părăsea, urmat de maior și, ajuns la cele din urmă grilaje, se miră că nu este încă precipitat în gol. De mai mult de zece ori el pronunțase în decursul acestui traseu numele Hélènei, pentru a muri cu el pe buze; dar nici un accident nu urmase acestei poetice și misterioase invocații, iar deținutul, după ce trecuse liniștit peste pont-levis, intră în curtea guvernământului, după aceea chiar în corpul de locuințe al guvernatorului. Domnul de Launay veni în întimpinarea lui.

—Îmi dați cuvântul dumneavoastră de onoare, cavalere, îi spuse el lui Gaston, că nu vă veți gândi câtuși de puțin să fugiți de aici tot timpul cât veți fi acasă la mine?... Bineînțeles, adăugă el surâzând, o dată ce veți fi condus din nou în camera dumneavoastră, acest angajament nu mai există și îmi revine mie atunci sarcina de a-mi lua toate prevederile pentru a-mi asigura continuarea companiei dumneavoastră.

—Vă dau cuvântul meu, domnule, spuse Gaston, dar în măsura în care mi-o cereți.

—E bine, intrați, domnule, sunteți așteptat.

Și guvernatorul îl conduse pe Gaston într-un salon foarte bine mobilat, cu toate că după moda lui Ludovic al XIV-lea, care începea de-acum să se-nvechească; Gaston fu cât se poate de uluit văzând societatea numeroasă și parfumată care se afla acolo.

—Domnul cavaler Gaston de Chanlay, pe care am onoarea să vi-l prezint, domnilor, spuse guvernatorul.

După aceea, spunând numele, la rândul lor, al fiecăreia dintre persoanele care se aflau acolo:

—Domnul duce de Richelieu. /

—Domnul conte de Laval.

—Domnul cavaler Dumesnil.

—Domnul de Malezieux.

—Ah! spuse Gaston, salutând și surâzând, toată conspirația lui Cellamare.

—Mai puțin domnul și doamna du Maine și prințul de Cellamare, spuse abatele Brigaud, salutând la rândul său.

—Ah! domnule, spuse Gaston pe un ton de reproș, îl uitați pe bravul cavaler d'Harmental și pe savanta domnișoară de Launay.

—D'Harmental e reținut la pat de rana lui, spuse Brigaud.

— Cât despre domnișoara de Launay, spuse cavalerul Dumesnil, roșind de plăcere când o văzu intrând pe metresa lui, iat-o, domnule; ne face onoarea să ia cina cu noi.

—Binevoiți să mă prezentați, domnule, spuse Gaston; între deținuți nu sunt necesare prea multe conveniențe. Contez așadar pe solicitudinea dumneavoastră.

Și cavalerul Dumesnil, luându-l pe Gaston de mână, îl prezentă domnișoarei de Launay. Cu toate acestea, oricât de multă stăpânire ar fi avut Gaston asupra lui însuși, nu putu să împiedice fizionomia lui mobilă de a exprima o oarecare uluire.

—Ah! cavalere, spuse guvernatorul, v-am înțeles; ați crezut, ca și trei sferturi dintre parizieni, că eu îmi devorez prizonierii, nu-i așa?

— Nu, domnule, răspunse Gaston surâzând, dar am crezut o clipă, mărturisesc, faptul că onoarea

aceasta pe care o voi avea de a cina cu dumneavoastră era hotărâtă pentru o altă zi.

—Cum asta?

—Este oare obiceiul dumneavoastră, pentru a deschide apetitul prizonierilor dumneavoastră, domnule, replică Gaston, de a-i pune să facă înaintea mesei plimbarea pe care eu am...

—Ah! e-adevărat, domnule! exclamă domnișoara de Launay, nu erați dumneavoastră adineauri cel care era condus la tortură?

—Eu însumi, domnișoară, răspunse Gaston; și credeți-mă că n-ar fi lipsit nimic mai puțin decât o piedică atât de mare pentru a mă ține departe de o atât de grațioasă companie.

—Ah! cavalere, spuse guvernatorul, pentru acest soi de lucruri nu trebuie să fiți supărat pe mine: ele nu sunt sub jurisdicția mea. Slavă Domnului! eu sunt un militar și nu un judecător. Să nu confundăm armele cu toga, așa cum spune Cicero; sarcina mea în ceea ce mă privește este de a vă păzi, de a vă împiedica să fugiți; și de a vă face sejurul la Bastilia cât mai agreabil cu putință, pentru a vă întrema din nou și pentru ca să vă întoarceți aici din nou să-mi alungați plictiseala cu societatea dumneavoastră. Treaba domnului dArgenson este de a vă pune la tortură, de a pune să fiți decapitați, de a pune să fiți spânzurați, de a pune să fiți trași pe roată, de a pune să fiți sfârtecați dacă se poate; să rămânem fiecare la specialitatea noastră. Domnișoară de Launay, iată că ni se anunță că suntem serviți, spuse guvernatorul, văzând că se deschide ușa cu două canaturi. Vreți să-mi dați brațul? Iertare, cavalere Dumesnil, mă priviți ca pe un tiran, sunt sigur de asta, dar sunt stăpânul casei, deci mă folosesc de privilegiile mele. La masă, domnilor, la masă!

—Oh! ce lucru oribil este închisoarea! spuse ridicându-și cu delicatețe manșetele ducele de

Richelieu, plasat între domnișoara de Launay și contele de Laval: sclavie, fiare, zăvoare, lanțuri grele!

—Să vă ofer din ciorba asta de raci? spuse guvernatorul.

— Da, domnule, bucuros, spuse ducele; bucătarul dumneavoastră o face de minune, iar eu sunt într-adevăr supărat că al meu n-a conspirat împreună cu mine. Ar fi profitat de șederea lui la Bastilia pentru a lua lecții de la al dumneavoastră.

—Domnule conte de Laval, continuă guvernatorul, aveți niște vin de Champagne lângă dumneavoastră; n-o uitați pe vecina dumneavoastră, vă rog.

Laval își turnă cu un aer sumbru un pahar de vin de Champagne și îl înghiți până la ultima picătură.

—Îl aduc direct din d'Aï, spuse guvernatorul.

—Îmi veți da adresa furnizorului dumneavoastră, nu-i așa domnule de Launay? spuse Richelieu; pentru că, dacă regentul nu va pune să-mi taie cele patru capete ale mele, nu mai vreau să beau decât din acesta... Ce vreți, am intrat în cârdășie în timpul celor trei sejururi pe care le-am făcut la dumneavoastră, iar eu sunt un animal pradă obișnuințelor.

—Într-adevăr, spuse guvernatorul, luați un exemplu de la ducele de Richelieu, domnule; iată unul dintre cei care mi-au rămas fideli, astfel încât el are aici camera lui care nu este dată nimănui în absența sa, decât numai dacă se ivește vreo încurcătură.

—Tiranul ăsta de regent ar putea foarte bine să ne forțeze pe fiecare să ne-o păstrăm pe a noastră, spuse Brigaud.

—Domnule abate, tăiați vă rog acești pui de potârniche, spuse guvernatorul; am remarcat întotdeauna că oamenii bisericii excelează în acest gen de exerciții.

—Îmi faceți onoare, domnule, spuse Brigaud, așezând înaintea lui platoul de argint pe care se aflau

zburătoarele indicate, pe care începu să le dezarticuleze imediat cu o dexteritate care dovedea că domnul de Launay era un bun observator.

—Domnule guvernator, spuse contele de Laval cu o voce sălbatică domnului de Launay, ați putea să-mi spuneți dacă din ordinul dumneavoastră au venit să mă trezească la ora două noaptea și să-mi explicați ce va să zică persecuția asta?

—Nu e vina mea, domnule conte, ci a acestor domni și a acestor doamne care nu vor în ruptul capului să stea liniștiți, cu toate înștiințările pe care le dau în fiecare zi.

—Noi! strigară toți convivii.

—Dar, fără îndoială, dumneavoastră! reluă guvernatorul; dumneavoastră comiteți în camerele dumneavoastră o mie de infracțiuni la regulamente. Mi se aduc în fiecare moment rapoarte de comunicări de corespondențe, de bilete.

Richelieu izbucni în râs. Domnișoara de Launay și cavalerul Dumesnil roșiră până în albul ochilor.

—Dar vom vorbi despre toate acestea la desert, continuă guvernatorul. Domnule conte de Laval, vă ofer această specialitate... Dumneavoastră nu beți, domnule de Chanlay?

—Nu, domnule, ascult.

—Spuneți că visați. Nu poate nimeni să mă înșele astfel pe mine.

—Și la ce? întrebă Malezieux.

—La ce ați vrea să viseze un tânăr de douăzeci și cinci de ani? Se vede bine că vreți să păreți bătrân, domnule poet. La iubita lui, bineînțeles!

—Nu-i așa, domnule de Chanlay continuă Richelieu, că ar fi mai bine să ai capul despărțit de corp, decât trupul despărțit de suflet?

—Ah! bravo! bravo! exclamă Malezieux, frumos, încântător! Domnule duce, aș face din asta un distih pentru doamna du Maine.

Nu vi se pare, Doamnă, că ar fi mai nimerit
Trupul de cap, decât de suflet, să fie despărțit?

—Ce spuneți de această cugetare de când a fost transpusă în versuri , domnule duce? spuse Malezieux.

—Că valorează ceva mai puțin decât atunci când era în proză, domnule poet, spuse ducele.

—Apropo, întrerupse Laval, există vești de la Curte? și se știe oare ce face regele?

—Domnilor, domnilor, exclamă guvernatorul, fără politică, vă rog. Să vorbim despre artele frumoase, poezie, literatură, desen, război, sau chiar Bastilia, dacă doriți; ba încă prefer acest lucru.

—Ah! da, să vorbim de Bastilia, spuse Richelieu. Ce-ați făcut cu Pompadour, domnule guvernator?

—Domnule duce, am încercat marele regret că m-a silit să-l pun în celulă.

—În celulă? întrebă Gaston. Ce-a făcut oare marchizul?

—L-a bătut pe temnicerul său.

—De când așadar un gentilom nu poate să-și bată oamenii? întrebă Richelieu.

—Temnicerii sunt oamenii regelui, domnule duce, răspunse surâzând guvernatorul.

—Spuneți ai regentului, domnule, răspunse Richelieu.

—Distincția este subtilă.

—Dar nu este prin aceasta decât mai justă.

—Să vă ofer, oare, din acest chambertin[1], domnule de Laval? spuse guvernatorul.

—Da, domnule, dacă doriți să beți cu mine în sănătatea regelui..

—Nu cer nimic mai mult, dacă doriți să-mi dați dreptate la rândul dumneavoastră, bând în sănătatea regentului.

—Domnule guvernator, spuse Laval, nu-mi mai este sete.

---

[1] Varietate de roșu de Burgundia (n.t.)

—Cred și eu, spuse guvernatorul, tocmai ați băut un pahar plin de chambertin chiar din pivnița Alteței Sale.

—Cum! a Alteței Sale? acest chambertin vine de la regent?

—Mi-a făcut onoarea să mi-l trimită ieri, știind că uneori îmi acordați plăcerea companiei dumneavoastră.

—În acest caz, strigă Brigaud aruncând conținutul paharului său pe parchet, otravă este acest chambertin! *venenum furens*. Dați-mi din vinul dumneavoastră d'Aï, domnule de Launay.

—Dați-i această sticlă domnului abate, spuse guvernatorul.

—Oh! oh! spuse Malezieux, abatele își aruncă vinul fără să accepte de a-l bea! Abate, nu vă știam atât de fanatic pentru cauza dreaptă.

—Vă aprob, abate, spuse Richelieu, dacă vinul este împotriva principiilor dumneavoastră; numai că n-ați avut dreptate să-l aruncați, deoarece eu îl recunosc pentru că am băut din el; vine efectiv din pivnițele regentului, iar dumneavoastră nu veți găsi unul asemănător în altă parte decât la Palatul Regal. Aveți mult, domnule guvernator?

—Numai șase sticle.

—Vedeți, abate, ce sacrilegiu ați comis. Ce dracu'! trebuia să-l treceți vecinului dumneavoastră sau să-l puneți în sticlă... acolo era locul său, iar nu pe parchet: *Vinum în amphoram*, spunea pedagogul meu.

—Domnul duce, spuse Brigaud, mi-aș îngădui să vă spun un lucru: și anume că dumneavoastră nu cunoașteți la fel de bine latina ca spaniola.

—Nu e rău, abate, spuse Richelieu; dar există încă o limbă pe care o cunosc mai puțin bine decât toate acestea și pe care aș dori s-o învăț, franceza.

—Aș! spuse Malazieux, ar dura prea multă vreme și ar fi foarte plictisitor, domnule duce; și ar dura mai

puțin pentru dumneavoastră, credeți-mă, dacă ați încerca să fiți primit la Academie.

—Și dumneavoastră, domnule cavaler, îi spuse Richelieu lui Chanlay, vorbiți de asemenea spaniola?

—Aleargă zvonul că sunt aici, domnule duce, răspunse Gaston, pentru că am făcut abuz de această limbă. ,

—Domnule, spuse guvernatorul, vă previn, dacă vom cădea iar în politică, voi fi obligat să părăsesc dejunul, cu toate că nu suntem decât la dulciuri; ar fi supărător, deoarece dumneavoastră sunteți prea politicos, cred, pentru a rămâne la masă atunci când eu nu voi mai fi.

—Atunci, spuse Richelieu, rugați-o pe domnișoara de Launay să ne vorbească despre matematică, asta nu va-nspăimânta pe nimeni.

Domnișoara de Launay tresări asemenea cuiva care este trezit pe neașteptate; plasată vizavi de cavalerul Dumesnil, ea se lăsase antrenată cu dânsul într-o simplă conversație asupra unor aspecte care n-aveau nimic alarmant pentru guvernator, dar care, în schimb, îl făcea foarte nefericit pe locotenentul din Bastilia, Maison-Rouge, care era foarte îndrăgostit de domnișoara de Launay și făcea tot ceea ce-i stătea în putință pentru a fi pe placul prizonierei sale, lucru la care, din nefericire, după cum am văzut, cavalerul Dumesnil ajunsese înaintea lui.

Mulțumită alocuțiunii guvernatorului, restul mesei a fost foarte decent cu privire la Alteța Sa Regală și la ministrul său. Prizonierii, pentru care aceste reuniuni, tolerate, de altfel, de către regent, erau o mare distracție, își luară angajamentul de a vorbi despre altceva, iar Gaston a putut să spună că unul dintre dineurile cele mai încîntătoare și cele mai spirituale unde a participat vreodată în viața lui a fost această masă la care era invitat la Bastilia.

De altfel, curiozitatea îi era viu stârnită. Se afla aici în fața unor personaje ale căror nume erau de două ori celebre prin strămoșii lor sau prin talentele lor, celebre prin recenta ilustrare pe care tocmai le-o dăduse conspirația lui Cellamare. În rest, lucru rar, toate aceste personaje, bărbați la modă, mari seniori, poeți sau oameni de spirit, îi părură la înălțimea reputației lor.

Când masa luă sfârșit, guvernatorul îi conduse înapoi unul câte unul pe fiecare prizonier, care îi mulțumi pentru curtoazia lui, fără a-și da seama că în pofida cuvântului dat cele două camere învecinate cu sufrageria erau pline de gărzi, iar în timpul mesei, convivii erau atât de strașnic păziți, încât le-ar fi fost imposibil să-și strecoare cel mai mic bilet. Dar Gaston nu văzuse toate acestea și rămânea foarte mirat. Acest regim al unei închisori despre care nu se vorbea decât cu spaimă, acest contrast între scena care se petrecuse cu două ceasuri mai înainte în sala de tortură, unde îl condusese d'Argenson, și aceea care tocmai se petrecuse la guvernator, tulbura toate gândurile lui. Când îi veni rândul să se retragă, el îl salută de domnul de Launay și, reluând conversația de unde o lăsase dimineața, îl întrebă dacă nu era posibil să obțină niște ustensile pentru ras, aceste instrumente părându-i-se de o absolută necesitate într-un loc în care întâlneai o atât de bună și de elegantă companie.

—Domnule cavaler, spuse guvernatorul, sunt- foarte dezamăgit de a vă refuza un lucru a cărui necesitate o înțeleg la fel de bine ca și dumneavoastră. Dar este împotriva tuturor regulamentelor casei ca vreun prizonier să-și îngrijească barba dacă nu are permisiunea domnului magistrat de poliție. Treceți în cabinetul meu, veți găsi acolo hârtie, pene și cerneală. Îi veți scrie, eu îi voi

trimite scrisoarea și nu mă îndoiesc de faptul că veți primi în curând răspunsul pe care-l doriți.

—Dar, întrebă cavalerul, acești domni cu care am luat masa, atât de bine îmbrăcați și atât de bine rași, sunt așadar privilegiați?

—Câtuși de puțin: a trebuit ca ei să ceară permisiunea, așa cum o veți face și dumneavoastră. Domnul de Richelieu, pe care l-ați văzut atât de proaspăt tuns și bărbierit, a stat o lună bărbos ca un patriarh.

—Îmi este greu să împac severitatea aceasta în micile amănunte cu întrunirea plină de libertate pe care am văzut-o chiar acum.

—Domnule, spuse guvernatorul, în ceea ce mă privește, am și eu privilegiile mele, care nu merg până acolo încât să vă dau brice, pene și cărți, dar care îmi lasă libertatea de a-i invita la masa mea pe aceia dintre prizonierii mei pe care doresc să-i favorizez; presupunând totuși, adăugă surâzând domnul de Launay, că invitația aceasta este o favoare. Este adevărat că-mi este prescris a da seamă magistratului de poliție despre cuvintele care ar putea ținti împotriva guvernământului; dar neîngăduindu-le să discute despre politică, sunt dispensat, după cum vedeți, de a trăda ospitalitatea mesei mele, dând socoteală despre conversația lor.

—Și nu există teama, domnule, întrebă Gaston, ca intimitatea aceasta între dumneavoastră și pensionarii dumneavoastră să nu aducă din partea dumneavoastră prea multă indulgență, care s-ar putea să nu fie în intenția guvernământului?

—Îmi cunosc îndatoririle, domnule, spuse guvernatorul; și mă străduiesc să rămân în cele mai stricte limite ale lor. Așa cum i-ați văzut pe convivii mei de astăzi, și fără ca unul singur să se gândească a se plânge de mine, ei au trecut de-acum din camerele lor în carceră, unde unul dintre ei se mai află încă.

Ordinele de la Curte vin unul după altul și nu se potrivesc unul cu altul. Eu le primesc, le pun în aplicare, iar oaspeții mei, care știu că eu n-am nici o vină în treaba asta și că, dimpotrivă, le îndulcesc în măsura în care stă puterea mea, nu-mi poartă nici o ranchiună. Sper că veți face la fel, domnule, dacă, lucru pe care n-am nici un motiv de a-l presupune, de altfel, mi-ar sosi vreun ordin care să nu fie conform cu dorințele dumneavoastră.

Gaston surâse cu melancolie.

—Prevederea nu este inutilă, domnule, reluă dânsul, deoarece mă-ndoiesc de faptul că voi fi lăsat multă vreme să mă bucur de plăcerea pe care am avut-o astăzi. În orice caz, vă făgăduiesc de a nu vă considera amestecat în nici unul dintre evenimentele triste care ar putea să mă afecteze.

—Aveți fără îndoială vreun protector la Curte? întrebă guvernatorul.

—Nici unul, răspunse Gaston.

—Vreo putere binefăcătoare care să vegheze asupra dumneavoastră?

—Nu știu nimic despre asta.

—Atunci trebuie să contăm pe hazard, domnule.

—Nu mi-a fost niciodată favorabil.

—Un motiv în plus pentru ca acesta să fi obosit de a vă fi împotrivă.

—Și apoi, eu sunt breton, adăugă cavalerul, iar în Bretagne nu credem decât în Dumnezeu.

—Tocmai despre asta am vrut să vorbesc, reluă guvernatorul, atunci când v-am pomenit de hazard.

Gaston își făcu cererea și se retrase foarte încântat de manierele și de caracterul domnului de Launay.

CUM ERA PETRECUTĂ NOAPTEA LA BASTILIA ÎN AȘTEPTAREA DIMINEȚII

Gaston se informase de-acum, ieri pe seară, dacă deținuții puteau să aibă lumină, iar temnicerul pe care-l chemase în acest scop îi răspunsese negativ.

Când se lăsase întunericul, iar în această perioadă a anului acesta se lăsa devreme, el nu se mai interesă de nimic așadar și se culcă liniștit. Vizita din cursul dimineții în camera de tortură constituise pentru el o mare lecție de filozofie.

Astfel că, fie nepăsare juvenilă, fie putere de caracter, fie, mai mult decât toate acestea la un loc, cerința imperioasă a naturii într-o constituție de douăzeci și cinci de ani, se cufundă într-un somn adânc după vreo douăzeci de minute de când se culcase.

I-ar fi fost greu cavalerului să spună de câtă vreme dormea, când a fost trezit pe neașteptate de timbrul unui clopoțel. Acest clopoțel părea să se afle în cameră; însă, cu toate acestea, oricât de mari își deschise ochii, nu văzu nici clopoțelul, nici pe acela care-l agita: e-adevărat că era foarte întuneric, ba chiar și ziua, în camera cavalerului, iar noaptea, așa cum nu este prea greu de presupus, era pe deasupra cu totul altceva.

Cu toate acestea, clopoțelul își continua treaba, sunând ușurel și cu precauție, ca un clopoțel discret și căruia îi era teamă să nu fie auzit. Orientându-se, Gaston crezu să remarce că zgomotul pe care-l auzea vine din cămin.

Se sculă și se apropie încetișor de locul în care clopoțelul își făcea auzit micul său clinchet argintiu. Nu se înșelase: sunetul venea din locul în chestiune.

În vreme ce era ocupat să se ocupe de acest fapt, auzi niște lovituri în planșeul pe care mergea. Se dădeau lovituri cu un instrument contondent, lovituri urmate, întrerupte de intervale regulate. Era evident că sunetul clopoțelului și loviturile în planșeu erau niște semnale, iar semnalele acestea îi parveneau de la deținuții vecini cu dânsul. Pentru a vedea puțin mai limpede ceea ce va trebui să facă, Gaston se duse și ridică perdelele de serj verde care atârnau înaintea ferestrei sale și care îi ascundeau razele lunii, plină în acel răstimp. Însă, trăgând perdelele, zări un obiect spânzurat de capătul unei sfori și care se clătina în fața barelor.

—Bun! spuse dânsul, se pare că voi avea niște ocupații; dar fiecare la rândul său. Este nevoie de ordine, mai ales la închisoare. Să vedem ce vrea de la mine clopoțelul mai întâi; el are prioritate.

Și Gaston se întoarse la cămin, întinse mâna, apoi simți în curând un cordon. La capătul acestui cordon era spânzurat un clopoțel. Gaston trase de partea sa, dar clopoțelul rezistă.

—Bun! spuse un glas care ajunse până la el prin coșul căminului ca printr-un portavoce; bun! sunteți acolo.

—Da, răspunse Gaston; ce doriți de la mine?

—Chiar așa, ce doresc de la dumneavoastră! doresc să stăm de vorbă.

—Foarte bine, spuse cavalerul, să stăm de vorbă.

—Nu sunteți dumneavoastră oare cavalerul Gaston de Chanlay, cu care am avut onoarea de a lua dejunul astăzi la guvernator, domnul de Launay?

—Întocmai, domnule.

—În acest caz, sunt servitorul dumneavoastră.

—Și eu al dumneavoastră.

—În acest caz, binevoiți a-mi spune, domnule, unde se află afacerile din Bretagne.

—După cum vedeți, domnule, se află la Bastilia.

—Bun! făcu vocea cu un accent al cărui timbru vesel nu putea să-l ascundă.

—Mă iertați, spuse Gaston, dar întrucât vă interesează, domnule, ceea ce se petrece în Bretagne?

—Pentru că, spuse vocea, când afacerile din Bretagne merg prost, suntem tratați bine, iar când ele prosperă, suntem tratați rău. Astfel încât, alaltăieri, apropo de nu știu ce afacere care avea, pretindeau ei, niște ramificații cu a noastră, am fost cu toții trimiși la carceră.

—Ah! drace! făcu Gaston în sinea lui, dacă dumneavoastră n-o știți, eu o știu, întrucât mă privește.

Apoi adăugă:

—Ei bine, domnule, fiți liniștit: ele merg prost și iată pentru care motiv am avut onoarea de a lua masa împreună astăzi.

—Ei! domnule, sunteți oare compromis?

—Așa mă tem.

—Atunci, primiți toate scuzele mele.

—Eu sunt acela care vă rog să le acceptați pe ale mele. Dar am un vecin dedesubtul meu care își pierde răbdarea și care bate astfel, încât mi-e teamă că va sparge planșeul; îngăduiți-mi să-i răspund.

—Desigur, domnule, desigur; cu atât mai mult că, în cazul când calculele mele topografice sunt exacte, trebuie să fie marchizul de Pompadour.

—Nu-mi va fi prea ușor să mă asigur de asta.

—Nu-i atât de greu pe cât credeți.

—Și cum asta?

—Nu bate oare într-un mod aparte?

—Da, acest mod de a bate ascunde un înțeles oarecare?

—Fără îndoială, este felul nostru de a ne înțelege între noi când nu avem fericirea de a comunica direct, așa cum facem noi acum.

—Atunci, domnule, binevoiți a-mi da cheia acestei înțelegeri.

—Nu e greu: fiecare literă are un loc în alfabet, nu-i așa?

—Incontestabil.

—Există douăzeci și patru de litere în alfabet.

—Nu le-am numărat niciodată, dar am încredere în dumneavoastră.

—Ei bine, o lovitură pentru A, două lovituri pentru B, trei lovituri pentru C și așa mai departe.

—Înțeleg; dar cum această manieră de a coresponda trebuie că este puțin cam lentă; și cum văd la fereastra mea o sfoară ce are aerul că-și pierde răbdarea, voi lovi o dată sau de două ori pentru a-l face să înțeleagă pe vecinul meu de dedesubt că l-am auzit și mă voi duce la sfoară.

—Duceți-vă domnule, duceți-vă, chiar vă implor, deoarece dacă nu mă-nșel, această sfoară este foarte importantă pentru mine. Dar, mai întâi, loviți de trei ori în planșeu: în limbajul Bastiliei, asta înseamnă răbdare. Deținutul va aștepta în acest caz ca dumneavoastră să-i dați din nou un semn.

Gaston lovi de trei ori cu piciorul scaunului și într-adevăr nu mai auzi nici un zgomot dedesubtul său.

Profită de acest moment de răgaz pentru a se duce la fereastră.

Nu era lucru ușor să ajungi la niște bare fixate în interiorul unui zid care măsura cinci până la șase picioare grosime; dar cu toate acestea, apropiind masa de fereastră, Gaston izbuti să se prindă cu o mână de grilaj și să apuce cu cealaltă sfoara, lucru pentru care aceasta se vădi foarte recunoscătoare mișcându-se încetișor de îndată ce simți că se ocupă cineva de dânsa.

Gaston trase către dânsul un pachet care întâmpină o oarecare dificultate pentru a trece printre bare.

Conținea un vas cu dulceață și o carte. Gaston văzu că era ceva scris pe hârtia vasului cu dulceață, dar nu putu să citească din cauza întunericului.

Sfoara se agita într-una cu atâta drăgălășenie, ceea ce voia să spună fără îndoială că așteaptă un răspuns.

Gaston își aminti de lecția vecinului său cu clopoțelul, luă o mătură pe care o zărise într-un colț și care servea a îndepărta pânzele de păianjen și lovi de trei ori în plafon.

Ne amintim că în limbajul Bastiliei, trei lovituri voiau să-nsemne răbdare.

Deținutul cu pachetul aștepta probabil acest limbaj, pe cât se pare, deoarece retrase către dânsul sfoara debarasată de încărcătura ei.

Gaston se întoarse la cămin.

—Hei! domnule! spuse dânsul.

—Aici sunt. Ei bine?

—Ei bine, tocmai am primit prin intermediul sforii o carte și un vas cu dulceață.

—Nu este oare ceva scris pe vasul de dulceață sau pe carte?

—Pe carte, nu știu nimic despre asta; pe vasul de dulceață, sunt sigur. Din nenorocire, nu pot să citesc din cauza întunericului.

—Așteptați, spuse glasul, am să vă trimit niște lumină.

—Credeam că este interzis deținuților să aibă așa ceva.

—Da, însă mi-am procurat.

—Dați-i drumul, domnule, răspunse Gaston; deoarece sunt la fel de nerăbdător ca și dumneavoastră să văd ceea ce mi se scrie.

Și pentru că noaptea putea să treacă foarte bine în conversații între dânsul și cei trei vecini ai săi și deoarece nu era prea cald în această cameră imensă, Gaston începu să se îmbrace din nou pe pipăite. Tocmai își isprăvise de bine de rău toaleta, când văzu căminul său luminându-se puțin câte puțin. Clopoțelul coborî din nou, susținut de cordonul său; numai că el se transformase în felinar. Transformarea se produsese în modul cel mai simplu: clopoțelul fusese răsturnat în așa fel încât să constituie un recipient; în acest recipient, se turnase ulei, iar în ulei ardea o mică feștilă. Gaston, care nu era încă obișnuit eu viața de închisoare și cu imaginația care izvora dintr-însa, găsi mijlocul atât de ingenios, încât uită pentru moment de carte și de vasul cu dulceață.

—Domnule, îi spuse el vecinului său, aș putea să vă întreb fără a părea indiscret cum v-ați procurat diversele obiecte cu ajutorul cărora ați fabricat această mică lampă?

—Nimic mai simplu, domnule: am cerut un clopoțel pentru a suna când aș avea nevoie și mi-a fost acordat fără nici o dificultate; apoi am economisit din uleiul de la dejunurile mele și de la cinele mele până când am adunat o sticlă plină. Am încropit feștile sfâșiind una dintre batistele mele; am cules o pietricică plimbându-mă prin curtea interioară; am confecționat niște iască din rufărie arsă; am furat un oarecare număr de chibrituri stând la masă la guvernator; în sfârșit, am lovit scăpărătoarea cu un cuțit pe care-l am și cu ajutorul căruia, de altfel, am făcut gaura prin care stăm de vorbă. ,

—Primiți toate felicitările mele, domnule, spuse Gaston, sunteți un om plin de inventivitate.

—Vă mulțumesc pentru compliment, domnule; dar veți binevoi acum să vedeți ce carte vi s-a trimis și ce este scris pe hârtia de la vasul cu dulceață?

—Domnule, cartea este un Virgiliu.

—Chiar asta e; ea mi-o promisese! exclamă glasul cu un accent de fericire care îl miră pe cavaler, neînțelegând cum un Virgiliu putea fi așteptat cu atâta nerăbdare.

—Acum, spuse deținutul cu clopoțelul, treceți, vă rog, domnule, la vasul cu dulceață.

—Bucuros, răspunse Gaston, care citi:

Domnule cavaler,

Am aflat de la domnul locotenent al castelului că dumneavoastră ocupați camera de la etajul întâi, care are o fereastră perpendiculară pe a mea; între deținuți sunt datorate asistență și ajutor: mâncați dulceața și ajutați să treacă prin căminul dumneavoastră acest Virgiliu alăturat la cavalerul Dumesnil, care nu are, în ceea ce-l privește, fereastră decât spre curte.

—E tocmai, ceea ce așteptam, spuse deținutul cu clopoțelul; și am fost prevenit la dejun că trebuia să primesc mesajul acesta.

—Așadar, sunteți cavalerul Dumesnil, domnule? întrebă Gaston.

—Da, domnule; și în același timp servitorul dumneavoastră, vă rog să credeți.

—Eu sunt al dumneavoastră, răspunse Gaston râzând; vă datorez un vas cu dulceață, credeți-mă că nu voi uita.

—În acest caz, domnule, binevoiți să dezlegați clopoțelul și să-l legați pe Virgiliu în locul lui.

—Dar dacă n-aveți clopoțelul, spuse Gaston, nu veți putea să citiți.

—Oh! nu vă neliniștiți, domnule, răspunse prizonierul, voi fabrica un alt felinar.

Gaston, care se gândea la ingeniozitatea vecinului său, ingeniozitate de care îi dăduse dovadă, nu mai opuse din acest moment nici o dificultate pentru a se supune dorinței sale; luă clopoțelul, pe care îl depuse în gâtul unei sticle goale; și îl legă de cordon pe Virgiliu, în care avusese grijă a pune

conștiincios la loc o scrisoare care căzuse dintr-însul... De îndată cordonul urcă din nou cu veselie.

E de necrezut cum în închisoare toate obiectele par să fie dotate cu viață și cu sentiment.

—Mulțumesc, domnule, spuse cavalerul Dumesnil; iar acum, dacă binevoiți să răspundeți dumneavoastră dedesubt...

—Îmi redați libertatea, nu-i așa? spuse Gaston.

—Da, domnule; cu toate că în curând, vă previn, voi face apel din nou la bunăvoința dumneavoastră.

—Cu totul la ordinele dumneavoastră, domnule. Spuneți așadar, în ceea ce privește literele din alfabet?...

—O lovitură pentru A, douăzeci și patru de lovituri pentru Z.

—Vă mulțumesc.

Cavalerul lovi cu coada măturii sale o dată în planșeu, pentru a-l preveni pe vecinul său de dedesubt că era gata să intre în conversație cu dânsul, care vecin, așteptând fără îndoială acest semnal cu nerăbdare, răspunse de îndată printr-o altă lovitură. La capătul unei jumătăți de oră de lovituri schimbate, cei doi prizonieri parveniseră a-și spune cele ce urmează:

—Bună seara, domnule, cum vă numiți?

—Mulțumesc, domnule; numele meu este cavalerul de Chanlay.

—Iar al meu, marchizul de Pompadour.

În acest moment, Gaston își întoarse privirea către fereastră din întâmplare și văzu sfoara care se agita într-un mod convulsiv.

El dădu trei lovituri una după alta, în semn de invitație la răbdare; și se întoarse către deținutul său de la cămin.

—Domnule, îi comunică el lui Dumesnil, am onoarea să vă aduc la cunoștință că sfoara de la fereastră pare să se enerveze în mod prodigios.

—Rugați-o să aibă răbdare, domnule, mă ocup de dânsa într-o clipă.

Gaston reînnoi, la adresa plafonului, aceeași procedură pe care tocmai o îndeplinise la adresa parchetului, apoi se întoarse la cămin. La capătul unui minut, Virgiliu coborî.

—Domnule, spuse cavalerul Dumesnil, aveți bunătatea de a-l atașa pe Virgiliu de sfoară: pe el îl așteaptă dânsa.

Gaston avu curiozitatea de a vedea dacă-i răspunsese cavalerul domnișoarei de Launay. Îl deschise pe Virgiliu: nu exista aici o scrisoare înăuntru, dar câteva cuvinte erau subliniate cu creionul, iar Gaston putu să. citească: *meos amores* și *carceris oblivia longa*[1]. El înțelese această manieră de corespondență, care consta din a găsi într-o carte un capitol și de a sublinia niște cuvinte care, plasate unele după altele, ofereau un înțeles. Cavalerul Dumesnil și domnișoara de Launay aleseseră, ca foarte asemănătoare cu împrejurarea și ca pe ceva care putea să le procure cele mai multe cuvinte în armonie cu starea inimilor lor, cea de-a patra din Eneida, care tratează, așa cum știe fiecare, despre iubirea dintre Didona și Enea.

—Bun! spuse Gaston deschizând fereastra și legându-l pe Virgiliu de sfoară, s-ar părea că am devenit cutie de scrisori.

După aceea scoase un adânc suspin gândindu-se că el n-avea nici un mijloc de a coresponda cu Hélène și că biata copilă ignora cu desăvârșire ce se petrecuse cu dânsul. Acest lucru îi provocă o compasiune încă și mai adâncă pentru dragostea dintre domnișoara de Launay și cavalerul Dumesnil; în asemenea măsură încât se întoarse la cămin:

---

[1] —dragostea mă face să uit anii îndelungați de temniță (lat.) (n.t.)

—Domnule, spuse dânsul, puteți să fiți liniștit; răspunsul dumneavoastră a sosit în portul căutat.

—Ah! mulțumesc de o mie de ori, cavalere, spuse Dumesnil; acum, încă o vorbă și vă las să dormiți în tihnă.

—Oh! nu vă jenați, domnule; am luat un acont, spuneți așadar ceea ce voiați să spuneți.

—Ați discutat cu prizonierul care este dedesubtul dumneavoastră?

—Da.

—Cine este?

—E marchizul de Pompadour.

—Bănuiam. Ce v-a mai spus?

—Mi-a spus bună seara și m-a întrebat cum mă numesc; însă n-a avut timpul să mă-ntrebe altceva. Acest fel de corespondență este ingenios, dar nu este prompt.

—Trebuie să faceți o gaură și atunci veți comunica direct, cum facem noi.

—Să fac o gaură, dar cu ce?

—Am să vă împrumut cuțitul meu.

—Mulțumesc.

—Chiar dacă lucrul acesta nu va sluji decât pentru a vă distrage atenția și tot va fi de-acum ceva.

—Dați-mi-l.

—Iată-l.

Și cuțitul, trimis prin cămin, căzu la picioarele lui Gaston.

—Acum doriți să vă înapoiez clopoțelul? întrebă cavalerul.

—Da, pentru că mâine dimineață gardienii mei, făcându-și vizita, își vor da seama că-mi lipsește, iar dumneavoastră nu aveți nevoie să vedeți limpede, presupun, pentru a relua conversația dumneavoastră cu Pompadour.

—Nu, desigur.

Și clopoțelul, așa cum era transformat în felinar, urcă din nou prin cămin.

—Acum, spuse cavalerul, vă trebuie ceva ca să beți împreună cu dulceața, iar eu vă voi trimite o sticlă cu vin de Champagne.

—Mulțumesc, spuse Gaston; nu vă privați de dânsa pentru mine, nu fac cine știe ce caz.

—Atunci o veți trece, când gaura va fi gata, lui Pompadour, care, la acest capitol, este pe deplin opusul dumneavoastră. Iat-o, luați-o.

—Mulțumesc, cavalere.

—Noapte bună!

—Noapte bună!

Și cordonul urcă din nou.

Gaston mai aruncă o privire spre fereastră: sfoara se culcase, sau, dacă nu se culcase, cel puțin se întorsese acasă la dânsa.

—Ah! spuse dânsul suspinând, Bastilia ar fi un paradis pentru mine, dacă eu aș fi în locul cavalerului Dumesnil, iar sărmana mea Hélène ar fi în acela al domnișoarei de Launay.

După aceea el reîncepu cu Pompadour o conversație care dură până la ora trei dimineața și în decursul căreia îl informă că va face o gaură în planșeu, pentru a încerca să aibă cu dânsul o comunicare mai directă.

UN COMPANION DIN BASTILIA

Astfel ocupat ziua cu interogatoriile iar noaptea cu corespondența cu vecinii, săpând, la intervale, o gaură pentru comunicarea cu Pompadour, Gaston era mai mult neliniștit decât plictisit. De altfel, descoperise o altă sursă de distracție. Domnișoara de Launay, care obținea tot ceea ce dorea de la locotenentul Maison-Rouge, numai să fi cerut lucrurile pe care le dorea cu un dulce surâs, obținuse hârtie și pene; ea trimisese natural dintre acestea și cavalerului Dumesnil, care împărțise comoara lui cu Gaston, cu care comunica mereu, și Richelieu, cu care ajunsese a comunica. Dar Gaston avusese ideea (bretonii sunt mai mult sau mai puțin poeți) de a scrie versuri Hélènei. De partea lui, cavalerul Dumesnil scria pentru domnișoara de Launay, care scria pentru cavaler; în asemenea măsură încât Bastilia devenise un adevărat Parnas. Numai Richelieu dezonora societatea făcând proză și, prin toate mijloacele posibile, scria prietenilor și metreselor lui. Timpul trecea așadar; și apoi, dealtfel, timpul trece întotdeauna, chiar și la Bastilia.

Gaston a fost întrebat dacă era bucuros a asista la mesă și cum, pe lângă preocuparea pe care mesa putea să i-o ofere lui Gaston, el era în esență și profund credincios, acceptase cu dragă inimă. A doua zi după ce îi fusese făcută această propunere, veniră deci să-l caute. Mesa, la Bastilia, se celebra într-o mică biserică, având, în loc de capele, niște cabinete separate, care dădeau printr-o deschizătură spre cor. În așa fel încât deținutul nu putea să-l vadă pe oficiant decât atunci când se ridica și numai din spate. În ceea ce-l privește pe oficiant, el nu-i vedea niciodată pe

deținuți. Se preconizase acest mod de-a asista la serviciul divin sub domnia marelui rege, deoarece într-o zi unul dintre deținuți îl interpelase pe preot și îi făcuse revelații publice.

Gaston îi văzu la mesă pe domnul conte de Laval și pe domnul de Richelieu, care ceruseră să asiste la serviciul divin, nu numai, ca Gaston, dintr-un sentiment religios, ci, pe cât se părea, pentru a vorbi împreună, deoarece Gaston remarcă faptul că, îngenunchiați unul lângă altul, nu mai încetau să șușotească. Domnul de Laval părea să aibă vești foarte importante de comunicat ducelui și, din timp în timp, ducele își arunca privirea asupra lui Gaston, ceea ce dovedea că nu era străin de aceste vești.

Cu toate acestea, cum nici unul, nici altul nu-i adresară cuvântul decât pentru a respecta politețea uzuală, Gaston rămase în rezervă și nu le puse nici o întrebare.

Mesa o dată terminată, deținuții fură conduși la ei acasă: traversând un coridor întunecat. Gaston se încrucișă cu un bărbat care îi strecură o hârtiuță.

Gaston duse nepăsător mâna la buzunarul vestei și puse biletul acolo.

Dar, ajuns acasă, de îndată ce văzu ușa închizându-se la loc după însoțitorul său, el scoase nu nerăbdare biletul din buzunar. Era scris pe niște hârtie din trestie de zahăr, cu vârful unu i cărbune ascuțit și conținea numai un rând:

Simulați a fi bolnav de plictiseală.

La început, lui Gaston i se păru că scrisul din bilețelul care-i fusese remis în coridorul întunecat nu-i era necunoscut; însă era atât de grosolan executat, încât era foarte dificil ca trăsăturile pe care le avea sub ochi să poată servi drept ghid aducerii sale aminte Părăsi așadar puțin câte puțin această idee și așteptă seara cu nerăbdare pentru a-l consulta pe cavalerul Dumesnil asupra a ceea ce trebuia să facă.

Sosind noaptea, el făcu semnalul obișnuit, cavalerul se instală la postul său, iar Gaston povesti ceea ce i se întâmplase, întrebându-l pe Dumesnil, care avea un stagiu destul de îndelungat la Bastilia, ce apărere avea în legătură cu sfatul pe care i-l dăduse corespondentul său necunoscut.

—Pe legea mea! îi răspunse cavalerul, cu toate că nu știu unde poate să vă ducă sfatul acesta, urmați-l oricum, deoarece nu poate să vă dăuneze; vi se va da poate mai puțină mâncare, dar asta e tot ceea ce poate să vi se întâmple în cazul cel mai rău.

—Dar, spuse Gaston, dacă-și dau seama că maladia mea e simulată?...

—Oh! cât despre asta, răspunse cavalerul Dumesnil, nu există nici o primejdie, chirurgul de la Bastilia este complet ignorant în medicină și nu va constata boala dumneavoastră decât pentru a face ceea ce veți hotărî dumneavoastră înșivă; poate că atunci vi se va îngădui plimbarea în grădină, iar în cazul acesta veți fi foarte fericit, deoarece este o distracție deosebită.

Gaston nu voi să se oprească aici și o consultă pe domnișoara de Launay, care, fie logică, fie simpatie, a fost exact de aceeași părere cu cavalerul. Numai că adăugă:

—Dacă veți fi pus la dietă, spuneți-mi, iar eu vă voi trimite pui, dulceață și vin de Bordeaux.

Cât despre Pompadour, el nu răspunse nimic; gaura nu era încă străpunsă. Gaston o făcu așadar pe bolnavul, nemâncând nimic din ceea ce i se aducea și trăind din dărnicia vecinei sale, ale cărei oferte le acceptase. Către sfârșitul celei de-a doua zile, domnul de Launay urcă el însuși. I se raportase că de patruzeci de ore Gaston nu mâncase nimic. Îl găsi pe deținut în pat.

—Domnule, îi spuse dânsul, aflu că sunteți bolnav și am venit să mă informez eu însumi de starea sănătății dumneavoastră.

—Sunteți prea bun, domnule, răspunse Gaston; e-adevărat că sunt suferind.

—Ce aveți? întrebă guvernatorul.

—Pe legea mea, domnule, spuse Gaston, cred că nu suferiți de amor propriu pentru castelul dumneavoastră: mă plictisesc la Bastilia.

—Cum! de patru sau cinci zile de când sunteți aici?

—M-am plictisit încă din primul ceas.

—Și ce fel de plictiseală încercați?

—Există mai multe?

—Fără îndoială; te plictisești cu gândul la familie.

—Nu am.

—Te plictisești cu gândul la iubită.

Gaston scoase un suspin.

—Te plictisești cu gândul la țara ta.

—Da, asta e, spuse Gaston, simțind bine că trebuia să se plictisească de ceva.

Guvernatorul păru a reflecta un moment.

—Domnule, îi spuse dânsul, de când sunt guvernatorul Bastiliei, declar că singurele clipe agreabile pe care le-am petrecut aici sunt acelea în care am fost în stare de-a aduce vreun serviciu gentilomilor pe care regele îi încredințează îngrijirilor mele. Sunt așadar gata să fac ceva pentru dumneavoastră, dacă-mi promiteți că veți fi rezonabil.

—Vă promit, domnule.

—Pot să vă pun în legătură cu unul dintre compatrioții dumneavoastră, sau cel puțin cu un om care mi s-a părut a cunoaște foarte bine Bretania.

—Iar acest om este deținut ca și mine?

—Ca și dumneavoastră.

Un vag sentiment se strecură în inima lui Gaston în legătură cu acest compatriot despre care vorbea

domnul de Launay, că era cel care-i înmânase biletul în care era invitat să facă pe bolnavul.

—Dacă binevoiți să faceți asta pentru mine, spuse Gaston, vă voi fi foarte recunoscător.

—Ei bine, mâine vă voi înlesni să-l vedeți; numai că, deoarece îmi este recomandat să fiu foarte sever cu el însuși, nu veți putea petrece decât un ceas împreună; și, pentru că este absolut interzis pentru dânsul de a părăsi camera sa, dumneavoastră veți merge să-l căutați.

—Voi face tot ceea ce veți dori, domnule, răspunse Gaston.

—Atunci rămâne hotărât: mâine, la ora cinci, așteptați-mă, pe mine sau pe maiorul de administrație de aici; dar cu o condiție.

—Care?

—Aceea că, în așteptarea acestui divertisment, veți mânca un pic astăzi.

—Voi face tot ce voi putea.

Gaston mâncă niște piept de pasăre și bău două degete de vin pentru a-și ține cuvântul față de domnul de Launay.

Seara, îi împărtăși cavalerului Dumesnil ceea ce se petrecuse între el și domnul de Launay.

—Pe legea mea, îi spuse acesta, sunteți foarte norocos: contelui de Laval i-a venit aceeași idee ca și dumneavoastră, dar singurul lucru pe care l-a obținut este că a fost mutat într-o cameră din turnul Tresor, unde-mi spunea că se plictisește de moarte, neavând altă distracție decât de a pălăvrăgi cu farmacistul Bastiliei.

—Drace! spuse Gaston, cum de nu mi-ați spus asta mai curând?

—Uitasem.

Această amintire tardivă a cavalerului îl tulburase puțin pe Gaston. Așezat așa cum era, între domnișoara de Launay, cavalerul Dumesnil și marchizul de

Pompadour, cu care intra mereu în legătură, poziția lui, mai puțin neliniștea pe care i-o inspira soarta lui și mai cu seamă aceea a lui Hélène, era convenabilă. Dacă l-ar muta în altă parte, nu va putea să scape de a fi atacat de maladia pe care simulase că o încearcă. La ora convenită, maiorul de administrație al Bastiliei, urmat de un temnicer, veni să-l caute pe Gaston, pe care îl făcu să traverseze mai multe curți și care se opri în sfârșit împreună cu însoțitorii săi înaintea turnului Tresor. Fiecare turn, se știe, avea numele său aparte. În camera numărul 1 era un deținut la care fu introdus Gaston. Acest bărbat, cu spatele întors la lumină, dormea complet îmbrăcat pe patul său de campanie. Resturile cinei sale erau încă lângă el pe o masă de lemn mâncat de carii, iar costumul său, destrămat în mai multe locuri, arăta că este un om de rând.

—Ei drace! spuse Gaston, s-au gândit așadar că iubesc într-atât Bretania, încât cel dintâi vagabond, pentru că este din Rennes sau din Penmark, poate să pară nobil în ochii mei? Oh! Nicidecum, acesta este un pic prea zdrențăros și mi se pare că mănâncă prea mult; însă cum la urma urmelor nu trebuie să fii capricios la închisoare, să-ncercăm totuși de data asta. Îi voi povesti aventura domnișoarei de Launay, iar dânsa o va pune în versuri pentru cavalerul Dumesnil.

O dată plecați maiorul de administrație și temnicerul, Gaston rămase singur cu deținutul, care începu prin a se întinde îndelung, apoi căscă de trei sau de patru ori, se întoarse, privi fără să vadă nimic în cameră și făcu să trosnească patul scuturându-se.

—Bun! ce frig e în blestemata asta de Bastilie, murmură el, scărpinându-și nasul furios.

Vocea asta, gestul acesta! gândi Gaston; dar nu, este el însuși, iar eu nu mă-nșel.

Și se apropie de pat.

—Ia te uită, ia te uită, ia te uită! spuse deținutul lăsând să-i alunece picioarele jos din pat, pe care rămase așezat, privindu-l pe Gaston cu un aer uluit. Dumneavoastră aici, domnule de Chanlay?

—Căpitanul La Jonquière! exclamă Gaston.

—Eu însumi, adică nu prea, nu mai sunt ceea ce spuneți. Mi-am schimbat numele de când nu ne-am văzut.

—Dumneavoastră?

—Da, eu.

—Și vă numiți?

—*Primul Tresor*.

—Cum ați spus?

—*Primul Tresor*, sluga dumneavoastră, cavalere. E un obicei la Bastilia, deținutul ia numele camerei lui; asta îi cruță pe temniceri de neplăcerea de a reține niște nume pe care n-au nevoie să le știe; și pe care ar fi primejdios pentru dânșii dacă nu le-ar uita. Cu toate acestea, există cazuri în care asta variază: când Bastilia este prea plină și când se pun doi sau trei deținuți împreună, ei iau niște numere cu dublă folosință; exemplu: m-au pus aici, eu sunt *primul Tresor*, veți fi pus împreună cu mine, veți fi *primul Tresor bis*, va fi pus Excelența Sa împreună cu noi, el va fi *primul Tresor ter* etc. Temnicerii au o specie de mică literatură latină în acest scop.

—Da, înțeleg, răspunse Gaston, care îl privise fix pe La Jonquière, pe parcursul acestei întregi explicații; astfel că, iată-vă deținut?

— Chiar așa, vedeți prea bine. Presupun că nici dumneavoastră, nici eu nu suntem aici pentru plăcerea noastră.

—Așadar, suntem descoperiți?

—Mi-e teamă că da.

—Grație dumneavoastră.

—Cum! grație mie! strigă La Jonquière simulând cea mai mare uimire. Să nu glumim, vă rog.

—Ați făcut dezvăluiri, trădătorule!

—Eu? Haida de, tinere, sunteți nebun; și nu la Bastilia trebuia să vă aducă, ci la Petites-Maisons.

—Nu negați, domnul d'Argenson mi-a spus-o.

—Domnul d'Argenson! Ah! desigur! autoritatea e bună. Dar știți ce mi-a spus, mie?

—Nu.

—Mi-a spus că dumneavoastră m-ați denunțat.

—Domnule!

—Ei bine! la urma urmei, domnule!... N-o să ne tăiem gâtul pentru că poliția și-a făcut meseria mințind ca un înspăimântător smulgător de dinți!

—Dar, în sfârșit, cum s-a putut descoperi...

— Vă-ntreb și eu. Dar există un fapt: dacă eu aș fi spus ceva, n-aș fi aici. M-ați văzut puțin; dar, cu toate acestea trebuie să fi ghicit că nu sunt atât de prost încât să fac mărturisiri în mod gratuit. Revelațiile se vând, domnule, și se vând chiar prin vremea care trece, iar eu știu că Dubois le-a cumpărat sau le-ar fi cumpărat foarte scump.

—Poate că aveți dreptate, spuse Gaston după ce se gândi, în orice caz, să binecuvântăm întâmplarea care ne pune laolaltă.

—Aș dori.

—N-aveți aerul că sunteți prea încântat, cu toate acestea.

—Pentru că nu sunt decât într-o oarecare măsură, mărturisesc.

—Căpitane!

—Ah! Doamne! ce rău caracter aveți.

—Eu?

—Da. Vă ambalați întotdeauna. Eu țin la singurătatea mea, în ceea ce mă privește; nu există decât singurătatea care nu vorbește.

—Domnule!

—Iar! Hai, ascultați-mă. Credeți, așa cum spuneți, că numai întâmplarea ne strânge laolaltă?

—Și ce ați vrea să fie?
—Chiar așa! Vreo combinație necunoscută de călăii noștri, de d'Argenson, de Dubois, poate.
—Nu dumneavoastră, așadar, mi-ați trimis un bilet?
—Un bilet! eu!...
—În care îmi spuneați să simulez o maladie de plictiseală?
—Și pe ce ar fi trebuit să scriu asta? cu ce? prin cine?
Gaston păru să reflecteze și în acest timp La Jonquière îl privi cu micul său ochi viu și pătrunzător.
—Iată, spuse căpitanul după o clipă, eu cred, în ceea ce mă privește, cu totul dimpotrivă, că datorită dumneavoastră avem plăcerea de a ne afla la Bastilia laolaltă.
—Mie, domnule?
—Da, cavalere, sunteți prea încrezător. Vă spun părerea mea pentru cazul când veți ieși de-aici; și mai ales pentru cazul în care veți rămâne.
—Mulțumesc.
—Ați remarcat dacă sunteți urmărit?
—Nu.
—Când conspiri, dragul meu, nu trebuie să privești niciodată înaintea ta, ci în spatele tău.
Gaston mărturisi că nu-și luase această măsură de prevedere.
—Iar ducele, întrebă La Jonquière, este arestat?
—Nu știu nimic despre asta. Tocmai voiam să vă-ntreb.
—La dracu! asta devine neliniștitor. Ați condus o tânără femeie la dânsul.
—Știți asta?
—Ei! dragul meu, totul se știe. Nu va fi fost dânsa, oare, care să fi vorbit? Ah! scumpul meu cavaler, femeile! femeile!

—Aceasta este o femeie curajoasă, domnule, iar întrucât privește discreția, curajul și devotamentul, răspund de dânsa ca de mine însumi.

—Da, înțeleg: o iubim, deci este de miere și de aur. Strașnic conspirator mai sunteți, nu-i așa, încât vă hotărâți să duceți femeile la șeful complotului!

—Dar vă spun de la-nceput că nu i-am încredințat nimic, iar dânsa nu poate să știe din secretele mele decât ceea ce a surprins.

—Femeile au ochiul viu și nasul fin.

—Și chiar dacă ar fi cunoscut planurile mele ca și mine însumi, de altfel, sunt convins că n-ar fi deschis gura.

—Ei! domnule, fără a pune la socoteală dispoziția pe care o are în mod firesc pentru acest exercițiu, oare nu poți face întotdeauna o femeie să vorbească? I s-o fi spus, fără vreo pregătire prealabilă: Iubitului dumneavoastră, domnul de Chanlay, i se va tăia gâtul, ceea ce, de altfel, este foarte posibil, fie spus între paranteze, cavalere, dacă dumneavoastră nu ne dați unele explicații; și pariez că mai vorbește și acum.

—Nu există nici o primejdie, domnule, mă iubește prea mult.

—Pentru asta, desigur, o fi pălăvrăgit ca o coțofană: și iată-ne pe amândoi în cușcă. În sfârșit, să nu mai vorbim de asta. Ce faceți aici?

—Mă distrez.

—Vă distrați! Ah! bun, iată ce noroc!... Vă distrați! și cu ce?

—Făcând versuri, mâncând dulceață și străpungând planșeul.

—Faceți găuri în tencuiala regelui? spuse La Jonquière scărpinându-și nasul. Oh, oh! asta-i bine de știut. Iar domnul de Launay nu bombăne?

—Domnul de Launay nu știe nimic despre asta, răspunse Gaston; de altfel, nu sunt singurul, aici toată lumea străpunge câte ceva, unul planșeul, celălalt

căminul, celălalt zidul. Dumneavoastră nu străpungeți nimic, în ceea ce vă privește?

La Jonquière îl privi pe Gaston pentru a vedea dacă nu-și bate joc de el.

—Vă voi spune asta mai târziu. Dar haide, reluă La Jonquière, să vorbim serios, domnule Gaston, sunteți condamnat la moarte?

—Eu?

—Da, dumneavoastră!

—Cum spuneți asta?

—Dar e un obicei la Bastilia; există aici douăzeci de condamnați la moarte care nu se comportă mai rău.

—Am fost interogat.

—Vedeți așadar.

—Dar nu cred să fiu condamnat încă.

—Va veni și asta.

—Scumpul meu căpitan, fără să se cunoască, spuse Gaston, dar știți că sunteți de o veselie nebună?

—Găsiți?

—Da.

—Și asta vă miră?

—Nu vă știam atât de neînfricat.

—Vasăzică dumneavoastră regretați viața, în ceea ce vă privește?

—Mărturisesc, deoarece nu-mi trebuie decât un lucru pentru a fi fericit, să trăiesc.

—Și v-ați făcut conspirator având șansa de a fi fericit? Nu vă mai înțeleg. Eu credeam că se conspiră în disperare de cauză, așa cum te căsătorești când nu mai ai alte resurse.

—Când am intrat în această conspirație, încă nu iubeam.

—Și o dată intrat?

—N-am mai avut cum să ies din ea.

—Bravo! iată ceea ce se numește caracter. Vi s-a dat chestiunea?

—Nu; dar pot să spun că puțin a lipsit.

—Atunci o s-o aveți.

—Pentru ce asta?

—Pentru că eu am avut-o, în ceea ce mă privește; și că ar fi o nedreptate să fim tratați în mod diferit. Vedeți cum mi-au aranjat hainele toți caraghioșii ăștia.

—Pe care v-au dat-o? întrebă Gaston, încă mai trecându-l fiorii la simpla amintire a celor ce s-au petrecut între el și d'Argenson.

—Aceea a apei. M-au făcut să beau un baril și jumătate. Stomacul meu era ca un burduf. N-aș fi crezut niciodată că pieptul omului poate să cuprindă atât lichid fără să explodeze.

—Și ați suferit mult? întrebă Gaston cu un interes amestecat cu neliniște personală.

—Da, însă constituția mea e robustă; a doua zi, nici nu mă mai gândeam la asta. E-adevărat că de atunci am băut mult vin. Dacă vi se aplică chestiunea și dacă aveți alegerea, alegeți apa, asta curăță. Toate băuturile care ni se dau, când suntem bolnavi, nu sunt decât un mijloc mai mult sau mai puțin onest de a ne face să înghițim apă. Fagon spune că cel mai mare medic despre care a auzit vorbindu-se era doctorul Sangrado. Din nefericire, acesta n-a existat niciodată decât în capul lui Cervantes; altfel, ar fi făcut miracole.

—Îl cunoașteți pe Fagon? întrebă Gaston uimit.

—Bineînțeles! din reputație. De altfel, i-am citit cărțile... Și contați a persista să nu spuneți nimic?

—Fără îndoială.

—Aveți dreptate. V-as fi spus, desigur, dacă regretați atât de mult viața pe cât spuneați adineauri, să-i șoptiți câteva cuvinte foarte încet în particular lui d'Argenson; dar ăsta-i un palavragiu, care se va duce să dezvăluie confesiunea dumneavoastră la toată lumea.

—Voi tăcea, domnule, fiți liniștit. Există puncte asupra cărora n-am nevoie să fiu întărit.

—Cred bineînțeles! S-ar părea că duceți o viață de Sardanapal în turnul dumneavoastră. Eu nu-l am într-al meu decât pe domnul conte de Laval, care-și face trei spălături pe zi. E un divertisment pe care l-a inventat. Ei! Doamne! gusturile sunt bizare în închisoare. Și apoi, poate că vrea să se obișnuiască astfel cu chestiunea apei, dragul de el!

—Dar, reluă Gaston, nu-mi spuneați oare adineauri că voi fi cu siguranță condamnat?

—Vreți să știți tot adevărul?

—Da.

—Ei bine, d'Argenson mi-a spus că veți fi.

Gaston păli; oricât de brav ai fi, o asemenea știre produce întotdeauna o oarecare emoție. La Jonquière remarcă schimbarea aceasta de fizionomie, oricât de ușoară ar fi fost ea.

—Cu toate acestea, spuse dânsul, cred că vă veți salva viața făcând unele revelații.

—Pentru ce ați vrea să fac eu ceea ce dumneavoastră n-ați făcut, în ceea ce vă privește?

—Caracterele sunt diferite, ca și pozițiile: astfel încât eu nu mai sunt tânăr, în ceea ce mă privește; nu mai sunt îndrăgostit, eu nu las nici o iubită pradă lacrimilor.

Gaston suspină.

—Vă dați seama bine, continuă La Jonquière, că noi suntem doi oameni foarte diferiți. Când m-ați auzit vreodată pe mine suspinând, așa cum suspinați în această clipă?

—Dacă mor, spuse Gaston, Excelența Sa va avea grijă de Hélène.

—Și dacă este arestată ea însăși?

—Aveți dreptate.

—Atunci?

—Atunci Dumnezeu va fi aici.

La Jonquière își scărpină nasul.

—Hotărât lucru, sunteți foarte tânăr, spuse dânsul.

—Explicați-vă.

—Să presupunem că Excelența Sa nu va fi arestat câtuși de puțin.

—Ei bine?

—Ce vârstă are Excelența Sa?

—Patruzeci și cinci până la patruzeci și șase de ani, presupun.

—Închipuiți-vă că Excelența Sa se îndrăgostește de Hélène; nu astfel o numiți pe curajoasa dumneavoastră?

—Ducele îndrăgostit de Hélène! dânsul căruia i-am încredințat-o! dar aceasta ar fi o infamie!

—Lumea e plină de infamii, numai cu ele merge mai departe.

—Oh! nici măcar nu vreau să mă opresc la gândul acesta.

—Nici nu vă spun să vă opriți la el, spuse La Jonquière cu un surâs diabolic; vi-l sugerez, asta-i tot; faceți cu dânsul ce veți dori.

—Sst! spuse Gaston, vine cineva.

—Ați cerut ceva?

—Eu? deloc.

—Atunci, înseamnă că timpul care ni s-a acordat pentru vizita dumneavoastră s-a scurs.

Și La Jonquière se aruncă din nou pe patul său în mare grabă.

Zăvoarele scârțâiră și o ușă se deschise, apoi alta, în sfârșit guvernatorul apăru.

—Ei bine, domnule, îi spuse guvernatorul lui Gaston, sunteți mulțumit de companionul dumneavoastră?

—Da, domnule, răspunse Gaston, cu atât mai mult că-l cunoșteam pe domnul căpitan La Jonquière.

—Îmi spuneți un lucru, răspunse domnul de Launay surâzând, care face ca sarcina mea să fie mai

delicată. Dar cu toate acestea, deoarece v-am făcut o ofertă, nu mă voi întoarce din drum. Voi îngădui o vizită pe zi, la ora la care veți dori. Fixați ora: dimineața? seara?

Gaston, neștiind ce să răspundă, îl privi pe La Jonquière.

—Spuneți la ora cinci seara, îi spuse repede și cu glas foarte scăzut La Jonquière lui Gaston.

—Seara, la ora cinci, domnule, dacă binevoiți, răspunse Gaston.

—Așadar, ca și astăzi?

—Ca și astăzi.

—E bine; vom face cum doriți, domnule.

Gaston și La Jonquière schimbară o privire semnificativă, apoi cavalerul fu condus din nou în camera lui.

SENTINȚA

Era ora șase și jumătate și prin urmare se făcuse pe deplin întuneric. Cea-dintâi grijă a cavalerului, întorcându-se la dânsul, a fost, de îndată ce ușa camerei sale s-a închis la loc, să alerge la cămin.

—Ei, cavalere! spuse dânsul.

Dumesnil răspunse.

—Mi-am făcut vizita.

—Ei bine?

—Ei bine, am găsit, dacă nu un prieten, cel puțin o cunoștință.

—Un nou deținut? *

—Oare cred să aibă o vechime ca și a mea.

—Cum îi spuneți?

—Căpitanul La Jonquière.

—Așteptați o clipă.

—Îl cunoașteți?

—Dar desigur.

—Atunci, faceți-mi un mare serviciu; cine este?

—Oh! păi, un dușman înverșunat al regentului.

—Sunteți sigur?

—Cum adică? făcea parte din conspirația noastră, dar s-a retras deoarece era vorba de-a aresta și nu de-a asasina.

—Așadar, el era?

—Pentru asasinat.

—Asta-i bine, murmură Gaston. Deci, reluă dânsul cu glas tare, e un om în care poți să ai încredere?

—Dacă este acelaşi cu cel despre care am auzit vorbindu-se şi care locuia în strada Bourdonnais, la Ocaua Dragostei.

—Întocmai; asta e.

—Atunci e un om sigur.

—Cu atât mai bine, spuse Gaston; pentru că omul acesta ţine în mâinile sale viaţa a patru bravi gentilomi.

—Dintre care dumneavoastră sunteţi unul, nu-i aşa? spuse Dumesnil.

—Vă-nşelaţi, reluă Gaston, iar eu m-am situat în afară, deoarece se pare că pentru mine totul s-a sfârşit.

—Cum! totul s-a sfârşit?

—Da, eu sunt condamnat.

—La ce?

—La moarte.

Interveni un moment de tăcere între cei doi interlocutori.

—Imposibil! reluă cel dintâi cavalerul Dumesnil.

—Şi pentru ce asta, imposibil?

—Pentru că, dac-am înţeles bine, afacerea dumneavoastră este legată de a noastră, nu-i aşa?

—Este urmarea acesteia.

—Ei bine...

—Ei bine?

—Afacerea noastră aflându-se pe un drum bun, a dumneavoastră nu poate să meargă rău.

—Şi cine v-a spus că afacerea dumneavoastră se află pe un drum bun?

—Ascultaţi; deoarece pentru dumneavoastră, scumpul meu vecin, pentru dumneavoastră care aţi binevoit a consimţi să fiţi intermediarul nostru, nu mai avem secrete.

—Ascult, spuse Gaston.

—Iată ce-mi scria domnişoara de Launay ieri. Ea se plimba împreună cu Maison-Rouge care, după cum

știți, este îndrăgostit de dânsa și de care noi râdem amândoi, dar pe care-l menajăm pentru că ne este de mare folos; și cum, sub pretextul de a fi bolnavă, ea a cerut, ca și dumneavoastră, un doctor, el a prevenit-o că cel de la Bastilia se află la ordinele sale. Astfel că, trebuie să vă spun că l-am cunoscut, de o manieră foarte intimă chiar, pe acest doctor al Bastiliei, care se numește Herment. Cu toate acestea, ea nu spera să iasă mare lucru din asta, deoarece este un om foarte temător de felul său. Când el a intrat în grădină, unde dânsa se plimba, dându-i o consultație în aer liber, i-a spus: *Nădăjduiți!* În gura altuia, acest cuvânt n-ar fi însemnat nimic; dar în gura lui Herment, înseamnă foarte mult. Așadar, din moment ce ni s-a spus că trebuie să nădăjduim, n-aveți nimic de temut, în ceea ce vă privește, deoarece afacerea noastră și a dumneavoastră se leagă atât de intim una de alta.

—Cu toate acestea, reluă Gaston, căruia cuvântul i se părea foarte vag, La Jonquière mi-a făcut impresia că era foarte sigur de ceea ce spunea.

În acest moment, Pompadour bătu cu coada măturii sale.

—Iertați-mă, îi spuse Gaston lui Dumesnil, dar mă cheamă marchizul; poate că are vreo veste să-mi comunice.

Și Gaston merse la gaura lui, pe care cu câteva lovituri de cuțit o făcu practicabilă.

—Ia ascultați, cavalere, spuse Pompadour, întrebați-l vă rog pe Dumesnil dacă n-a aflat ceva nou de la domnișoara de Launay.

—În legătură cu ce?

—În legătură cu unul dintre noi. Am surprins câteva cuvinte, pe care maiorul de administrație și guvernatorul le-au schimbat la ușa mea; le-am auzit pe acestea: *Condamnat la moarte*!

Gaston avu un tremur.

—Fiți liniștit, marchize, spuse dânsul, am toate motivele să cred că despre mine era vorba.

—Drace! scumpul meu cavaler, asta nu m-ar liniști câtuși de puțin. Mai întâi, pentru că ne-am cunoscut și că devii repede prieten la închisoare, ceea ce înseamnă că voi fi disperat dacă vi se va întâmpla ceva; în sfârșit, pentru că ceea ce vi s-ar putea întâmpla dumneavoastră ar putea foarte bine să ni se întâmple de asemenea și nouă, având în vedere asemănarea dintre cele două afaceri ale noastre.

—Și credeți că domnișoara de Launay ar putea să vă scoate din incertitudine? întrebă Gaston.

—Fără îndoială; ferestrele sale dau spre Arsenal.

—Și apoi?

—Și apoi? Ea trebuie să fi văzut foarte bine dacă s-a petrecut ceva nou astăzi.

—Ei! tocmai, reluă Gaston, iată că bate.

Într-adevăr, domnișoara de Launay bătuse de două ori în plafon, ceea ce voia să însemne:

—Atenție!

Gaston îi răspunse domnișoarei de Launay bătând o dată, ceea ce voia să-nsemne:

—Ascult!

După aceea se duse să deschidă fereastra. O clipă mai târziu, sfoara coborî cu o scrisoare. Gaston trase sfoara la dânsul, luă scrisoarea, apoi se îndreptă spre gaura lui Pompadour.

—Ei bine? spuse marchizul.

—O scrisoare, răspunse Gaston.

—Ce spune?

—Nu știu nimic; dar o voi trece la cavalerul Dumesnil, care mi-o va citi.

—Grăbiți-vă.

—Bineînțeles! spuse Gaston, vă rog să mă credeți că sunt la fel de grăbit ca și dumneavoastră.

Și alergă la cămin.

—Cordonul! strigă dânsul.

—Aveți o scrisoare? întrebă Dumesnil.
—Da. Aveți lumină?
—Am aprins-o chiar acum.
—Coborâți repede cordonul, atunci.
—Iată-l.
Gaston legă scrisoarea, care urcă numaidecât din nou.
—Scrisoarea nu este pentru mine, este pentru dumneavoastră, spuse Dumesnil.
—N-are importanță, citiți-o totuși. Îmi veți spune ce serie acolo; eu n-am lumină, iar dumneavoastră ați pierde multă vreme să mi-o coborâți.
—Permiteți?
—Bineînțeles!
Se făcu o clipă de liniște.
—Ei bine? spuse Gaston.
—Drace! făcu Dumesnil.
—Vești proaste, nu-i așa?
—Păi! judecați singur.
Și Dumesnil citi:
Scumpul meu vecin.
Au sosit în seara asta niște judecători extraordinari la Arsenal și am recunoscut livreaua lui d'Argenson. Vom ști mai multe despre asta de îndată, pentru că voi primi vizita medicului.
Transmiteți din partea mea mii de salutări lui Dumesnil.
—E tocmai ceea ce mi-a spus La Jonquière, reluă Gaston. Niște judecători extraordinari; pe mine m-au judecat.
—Aș! cavalere, spuse Dumesnil cu o voce care încerca în zadar să pară liniștită, cred că vă alarmați prea repede.
—Deloc, știu la ce trebuie să mă aștept; și apoi, iată!
—Ce anume?
—Vine cineva. Tăcere.

Și Gaston se îndepărtă repede de cămin.

Ușa se deschise: maiorul de administrație și locotenentul, escortați de patru soldați, veneau să-l caute pe Gaston.

Gaston profită de lumina pe care-o aduceau cu dânșii pentru a pune puțină ordine în îmbrăcămintea lui, apoi îi urmă ca și prima dată. Intrară într-o lectică bine închisă, măsură de prevedere destul de inutilă, deoarece pe parcursul ei toți soldații sau gardienii se întorceau cu fața la perete: acesta era consemnul la Bastilia.

Chipul lui d'Argenson era încruntat ca de obicei. Asesorii lui nu aveau un aer mai bun decât al său.

—Sunt pierdut, murmură Gaston. Sărmana Hélène!

Apoi înălță capul cu cutezanța unui om brav care, știind că moartea va sosi, înalță capul pentru a o privi în față când sosește.

—Domnule, spuse d'Argenson, crima dumneavoastră a fost cercetată de către tribunalul al cărui președinte sunt. Vi s-a îngăduit în ședințele precedente să vă apărați. Dacă nu s-a considerat în privința dumneavoastră necesar de a vi se acorda un avocat, acest lucru nu este câtuși de puțin în scopul de a dăuna apărării dumneavoastră, ci dimpotrivă, pentru că este inutil de a manifesta față de dumneavoastră indulgența extremă a unui tribunal însărcinat a fi sever.

—Nu vă-nțeleg, domnule, spuse Gaston.

—Atunci voi fi mai limpede, spuse magistratul de poliție. Dezbaterile ar fi făcut să reiasă, chiar și în ochii apărătorului dumneavoastră, un lucru incontestabil, anume că sunteți un conspirator și un asasin. Cum ați dori ca, fiind stabilite aceste două puncte, să se procedeze cu indulgență față de dumneavoastră? Dar iată că sunteți înaintea noastră; vă vor fi acordate toate facilitățile pentru justificarea dumneavoastră:

dacă cereți un răgaz, îl veți avea; dacă doriți cercetări asupra unor piese, vor fi făcute; dacă vorbiți, în sfârșit, aveți cuvântul și nu vi se va retrage câtuși de puțin.

—Înțeleg bunăvoința tribunalului, răspunse Gaston; și îi mulțumesc. În plus, scuza pe care mi-o cere pentru absența unui apărător, de care nu am nevoie, mi se pare suficientă. Nu am de gând să mă apăr.

—Nu doriți așadar aici martori, nici piese, nici un răgaz?

—Vreau sentința mea, asta-i tot.

—Haide, continuă d'Argenson, pentru dumneavoastră însivă, cavalere, nu vă-ncăpățânați astfel și faceți unele mărturisiri.

—N-am nici o mărturisire de făcut; deoarece remarcați că, în toate interogatoriile mele, nici măcar n-ați formulat o acuzație precisă.

—Și ați dori așa ceva?

—Mărturisesc faptul că nu m-ar deranja să știu de ce anume sunt acuzat.

—Ei bine, am să vă spun: ați venit la Paris, delegat de comisia republicană din Nantes; ați venit pentru a-l asasina pe regent. V-ați adresat unui așa numit La Jonquière, complicele dumneavoastră, condamnat astăzi ca și dumneavoastră.

Gaston simțea că pălește, pentru că toate aceste acuzații erau adevărate.

—Aceasta înseamnă, domnule, reluă dânsul, că nu puteați s-o știți; un om care vrea să comită o asemenea acțiune n-o mărturisește decât atunci când a comis-o.

—Da, însă complicii săi o mărturisesc pentru dânsul.

—Vreți să spuneți că La Jonquière mă denunță?

—La Jonquière; nu este vorba de La Jonquière, ci de ceilalți acuzați.

—Alți acuzați! exclamă Gaston; există așadar și alte persoane arestate ca și mine și căpitanul La Jonquière?

—Dar desigur: există domnii de Pontcalec, de Talhouet, de Montlouis și du Couëdic.

—Nu vă-nțeleg, spuse Gaston cu un vag și profund sentiment de groază, nu pentru dânsul, ci pentru prietenii săi.

—Cum! nu înțelegeți că domnii de Pontcalec, de Talhouet, de Montlouis și du Couëdic au fost arestați și că se judecă procesul lor chiar în acest moment la Nantes!

—Arestați, ei! strigă Gaston. Imposibil!

—Ah! da, nu-i așa? spuse d'Argenson. Vă gândeați că provincia se va revolta mai curând decât să lase a fi arestați apărătorii săi, așa cum spuneți dumneavoastră ăștia, rebelii. Ei bine, provincia n-a spus nimic; provincia a continuat să râdă, să cânte și să danseze. Doar atât, că lumea se informează de-acum în ce piață din Nantes vor fi decapitați, ca să închirieze acolo niște ferestre.

—Nu vă cred, domnule, spuse rece Gaston.

—Dați-mi acest portofoliu, spuse d'Argenson către un soi de grefier care stătea în picioare în spatele său.

—Iată, domnule, continuă magistratul de poliție scoțând succesiv mai multe hârtii din portofoliu; iată actele de arestare, urmate de procesele verbale. Vă îndoiți de niște piese autentice?

—Toate acestea nu-mi spun câtuși de puțin domnule, că ei m-ar fi acuzat.

—Ei au spus cu toții ceea ce noi doream să știm, iar culpabilitatea dumneavoastră rezultă clar din interogatoriile lor.

—În acest caz și dacă ei au spus cu toții ceea ce dumneavoastră doreați să știți, nu mai aveți nevoie de mărturisirile mele.

—Este răspunsul dumneavoastră definitiv, domnule?

—Da.

—Grefier, citiți judecata.

Grefierul desfășură o hârtie și citi cu o voce nazală, pe același ton pe care ar fi citat o simplă ispravă:

Având în vedere că rezultă din instrucția începută la 19 februarie, că messire Gaston-Eloy de Chanlay a venit de la Nantes la Paris, cu intenția de a comite, asupra persoanei Alteței Sale Regale monseniorul regent al Franței, o crimă de omor, care trebuia să fie urmată de revoltă împotriva autorității regelui, comisia extraordinară, instituită pentru a cerceta asupra acestei crime, l-a judecat pe cavalerul de Chanlay demn de pedeapsa rezervată vinovaților de înaltă trădare și de lezmajestate, persoana domnului regent fiind inviolabilă ca persoană regală.

În consecință:

Ordonăm ca domnul cavaler Gaston de Chanlay să fie în prealabil degradat din titlurile și demnitățile sale; declarați infami el și posteritatea lui în perpetuitate, bunurile sale să fie confiscate, arborii săi de codru înalt și bătrân să fie tăiați la o înălțime de șase picioare, iar el însuși decapitat la cererea

oamenilor regelui, fie în piața Grevei, fie în orice loc îi va plăcea domnului magistrat să hotărască, în afară de iertarea Majestății Sale.

Gaston ascultă lectura condamnării sale cu paloare, însă de asemenea și cu imobilitatea unei statui de marmură.

—De îndată ce-i va plăcea Majestății Sale, răspunse magistratul de poliție.

Gaston simți ca o mare strângere în tâmple, un nor însângerat îi trecu pe dinaintea ochilor. Simți că gândurile i se tulburau și rămase liniștit pentru a nu spune ceva nedemn de dânsul. Dar dacă impresia a fost vie, a fost rapidă; puțin câte puțin, seninătatea reapăru pe fruntea lui, sângele îi urcă din nou în obraji, iar un fel de surâs disprețuitor îi strânse buzele.

—E bine, domnule, spuse dânsul; în orice moment ar veni ordinul Majestății Sale, mă va afla pregătit. Doar atât, aș vrea să știu dacă, înainte de a muri, îmi va fi îngăduit să văd câteva persoane care-mi sunt scumpe; și să cer o favoare regelui.

Ochii lui d'Argenson străluciră de o bucurie răutăcioasă.

—Domnule, spuse dânsul, vă prevenisem că veți fi tratat cu indulgență; puteați așadar să-mi spuneți acest lucru mai de mult, iar bunătatea Majestății Sale nu s-ar fi lăsat devansată poate de o rugăminte.

—Vă-nșelați, domnule, spuse Gaston cu demnitate. Nu cer Majestății Sale decât o favoare din pricina căreia gloria mea și a sa nu vor suferi.

—Ați putea s-o puneți pe cea a regelui înaintea celei a dumneavoastră, domnule, spuse un asesor pe un ton în care se simțea sâcâiala Curții.

—Domnule, răspunse Gaston, eu voi muri, gloria mea va începe mai curând decât aceea a Majestății Sale.

—Ce solicitați așadar? spuse d'Argenson; vorbiți, iar eu vă voi spune de îndată dacă există vreo șansă de a se da curs cererii dumneavoastră.

—Cer mai întâi ca titlurile și demnitățile mele, care de altfel nu sunt mare lucru, să nu fie stinse nici alterate, deoarece nu dispun de posteritate, mor cu totul, iar numele meu este singurul lucru care trebuie să-mi supraviețuiască; pe deasupra, cum el nu este decât nobil și nu ilustru, nu-mi va supraviețui multă vreme.

—Aceasta este o favoare în întregime regală, domnule. Doar Majestatea Sa poate să răspundă, iar Majestatea Sa va răspunde. Aceasta e tot ceea ce doriți, domnule?

—Nu, domnule. Doresc încă un lucru, dar nu știu cui trebuie să adresez cererea mea.

—Mai întâi mie, domnule; apoi, în calitatea mea de magistrat de poliție, voi vedea dacă trebuie să iau sub responsabilitatea mea de a vă acorda acest lucru, sau dacă este necesar să mă refer la Majestatea Sa.

—Ei bine, domnule, spuse Gaston, doresc să mi se acorde grația de a o vedea pe domnișoara Hélène de Chaverny, pupila Excelenței Sale domnul duce de Olivarés, precum și pe domnul duce însuși.

D'Argenson la această cerere, făcu un semn ciudat pe care cavalerul îl interpretă, ca pe o ezitare.

—Domnule, se grăbi să adauge Gaston, îi voi vedea unde veți dori, precum și atât de puțin timp cât veți dori.

—E bine, domnule, îi veți vedea, spuse d'Argenson.

—Ah! domnule, exclamă Gaston făcând un pas înainte ca pentru a-i strânge mâna, mă copleșiți de bucurie.

—Cu o condiție totuși, domnule.

—Care? spuneți; nu există nici o condiție compatibilă cu onoarea mea pe care să n-o accept în schimbul unei atât de mari bunăvoințe.

—Nu veți vorbi cu nimeni despre condamnarea dumneavoastră, iar aceasta pe cuvântul dumneavoastră de gentilom.

—Și o voi face cu atât mai bucuros, domnule, răspunse Gaston, cu cât una dintre cele două persoane ar muri desigur aflând acest lucru.

—Atunci, e foarte bine. Nu mai aveți nimic de spus?

—Nu, domnule, decât că doresc să atestați că n-am spus nimic.

—Tăgăduirile dumneavoastră sunt înscrise în procesele verbale. Grefier, treceți piesele domnului, pentru ca să le citească și să le semneze.

Gaston se așeză la o masă și, în vreme ce d'Argenson și judecătorii, grupați în jurul lui, discutau între dânșii, citi cu atenție toate piesele procesului și reciti toate răspunsurile pe care le dăduse de la începutul interogatoriilor sale.

—Domnule, spuse Gaston, toate hârtiile dumneavoastră sunt în regulă. Voi avea onoarea să vă revăd?

—Nu cred, răspunse d'Argenson cu acea brutalitate care constituia spaima oricărui prevenit și a oricărui condamnat.

—Atunci, la revedere în cealaltă viață, domnule.

D'Argenson se înclină și făcu semnul crucii, după uzul judecătorilor care se despărțeau de un om pe care-l condamnaseră la moarte. Atunci maiorul de administrație îl luă în paza lui pe Gaston și îl conduse din nou în camera lui.

O URĂ DE FAMILIE

Reîntors în camera lui, Gaston a fost obligat să le răspundă lui Dumesnil și lui Pompadour, care vegheaseră așteptând pentru a obține vești de la dânsul. Conform promisiunii pe care i-o făcuse domnului d'Argenson, nu spuse nici un cuvânt despre sentința care îl condamna la moarte, ci le dezvălui numai un interogatoriu mai grav decât celelalte. Numai că, pentru că voia, înainte de a muri, să scrie câteva scrisori, îi ceru lumină cavalerului Dumesnil. Cât despre hârtie și creion, ne amintim că le obținuse de la guvernator pentru a desena. De astă dată, Dumesnil coborî până la dânsul o lumânare aprinsă; fiecare lucru mergea progresând, după cum se vede. Maison-Rouge nu era în stare să-i refuze nimic domnișoarei de Launay, iar domnișoara de Launay împărtășea totul cavalerului său care, ca un bun camarad de închisoare, împărțea bucuriile sale între Gaston și Richelieu, vecinii săi.

Gaston, cu toată promisiunea pe care i-o făcuse d'Argenson. se îndoia neîncetat că i se va îngădui s-o revadă pe Hélène, dar știa că nu-l vor lăsa să moară fără a-i trimite un confesor. Dar nu exista nici o îndoială că acest confesor va consimți să împlinească ultima dorință a unui om pe cale să moară și că va remite două scrisori la adresa lor. Pe când se pregătea să scrie, o auzi pe domnișoara de Launay dând semnalul că avea ceva să-i trimită. Era o scrisoare pe adresa lui. De astă dată, Gaston putu s-o citească: avea lumânarea.

Scrisoarea era astfel concepută:

Prietenul nostru, pentru că ați devenit prietenul nostru și nu mai există nici un secret față de dumneavoastră, comunicați-i lui Dumesnil această strașnică speranță pe care am încercat-o după cuvântul pe care mi l-a spus Herment.

Inima lui Gaston palpită; poate că va afla, de asemenea și dânsul, vreun motiv de speranță în această scrisoare: nu i s-a spus oare că soarta lui nu putea fi separată de aceea a conspiratorilor lui Cellamare? E-adevărat că aceia care-i spuseseră aceasta nu cunoșteau conspirația lui însuși.

Reluă așadar:

Acum o jumătate de oră, medicul a venit, întovărășit de Maison-Rouge. Acesta din urmă îmi făcu niște ochi atât de dulci, încât am bănuit cel mai favorabil augur. Cu toate acestea, când i-am cerut să-i vorbească în particular, sau cel puțin cu voce scăzută medicului, mi-a făcut mari greutăți, pe care le-am îndepărtat cu un surâs.

— Cel puțin îmi spuse dânsul, e de la sine înțeles că nimeni nu va ști că m-am îndepărtat în afară de sunetul glasului; pentru că, fără nici o îndoială, mi-aș pierde postul dacă ar afla cineva de această ușurință.

Acest ton de dragoste și de interes combinate împreună mi s-a părut atât de grotesc, încât i-am promis râzând tot ceea ce ar fi dorit. După cum vedeți, îmi țin cuvântul față de dânsul.

Se îndepărtă așadar, iar domnul Herment se apropie.

Atunci începu un dialog în care gesturile semnificau un lucru în vreme ce glasul exprima altceva.

—Aveți prieteni buni, spuse Herment, prieteni sus-puși care se interesează în mod deosebit în ceea ce vă privește.

Eu mă gândeam în mod firesc la doamna du Maine.

—Ah! domnule, exclamai, v-au însărcinat să-mi transmiteți ceva?

—Sst! spuse Herment, scoateți limba.

Închipuiți-vă cum îmi bătea inima.

Gaston duse mâna la propria sa inimă și își dădu seama că și lui, de asemenea, inima îi bătea cu violență.

—Și ce aveți să-mi transmiteți?

—Oh! eu însumi, nimic; dar vi se va aduce obiectul convenit.

—Dar care este acest obiect? spuneți, hai!

—Se știe că paturile de la Bastilia sunt proaste și mai cu seamă prost acoperite, așa că am fost însărcinat să vă ofer...

—Ce anume, în sfârșit?

—O pătură pentru picioare.

Am izbucnit în râs; devotamentul prietenilor mei se mărginea întru a mă feri de răceală.

—Scumpul meu domn Herment, îi spusei, în starea în care mă aflu, mi se pare că prietenii mei ar fi trebuit să se preocupe mai mult de capul decât de picioarele mele.

—E o prietenă.

—Și care este această prietenă?

—Domnișoara de Charolais, spuse Herment coborând glasul în asemenea măsură încât de-abia îl auzii.

Apoi se retrase.

Iar eu, scumpe cavalere, stau aici, așteptând pătura pentru picioare a domnișoarei de Charolais.

Povestiți-i acest lucru lui Dumesnil îl va face să râdă.

Gaston suspină cu tristețe. Veselia oamenilor care-l înconjurau îi apăsa inima. Acesta era oare un nou supliciu care se inventase, de a-i interzice să-și încredințeze soarta oricui ar fi fost? I se părea că ar fi găsit o consolare în lacrimile pe care cei doi vecini ai săi le-ar fi vărsat pentru nenorocirile sale. A fi plâns de două inimi care se iubesc, atunci când iubești tu însuți și când vei muri, este o mare ușurare.

Astfel încât Gaston nu avu curajul să-i citească scrisoarea lui Dumesnil; ci i-o trimise întreagă, iar o clipă după aceea auzi hohotele sale de râs. Chiar în acel moment, el îi spunea adio Hélènei. După ce-și petrecuse o parte din noapte scriind, adormi. La douăzeci și cinci de ani, trebuie să dormi întotdeauna, chiar și atunci când ești pe cale să adormi pentru vecie. Dimineața, i se aduse lui Gaston dejunul, la ora obișnuită. Gaston remarcă, însă, faptul că era mai delicat decât de obicei; surâse de față cu această atenție supremă și își aminti de grijile care se acordau, se spune, pentru condamnații la moarte.

Către sfârșitul dejunului, guvernatorul intră.

Gaston, dintr-o privire iute, îi cercetă chipul. Chipul său era la fel de afabil și plin de curtoazie. Chiar și el însuși ignora oare așadar condamnarea din ajun, sau poate că purta o mască?

—Domnule, spuse guvernatorul, veți binevoi să vă luați osteneala de a coborî în camera de consiliu?

Gaston se ridică. Auzi ca un fel de zumzet în urechi. Unui condamnat la moarte, orice ordin pe care nu-l înțelege i se pare o trimitere către supliciu.

—Aș putea să știu pentru ce sunt invitat să cobor, domnule? întrebă Gaston cu un glas de altfel destul de calm pentru a fi imposibil de-a recunoaște într-însul emoția lui interioară.

—Păi, pentru a primi o vizită, răspunse guvernatorul. Ieri, după interogatoriu, nu i-ați cerut oare domnului magistrat de poliție favoarea de a vedea pe cineva?

Gaston tresări.

—Și este această persoană? întrebă dânsul.

—Da, domnule.

Gaston tocmai deschidea gura pentru a continua interogatoriul, deoarece își amintise chiar atunci că nu una, ci două persoane aștepta.

Dar i-a fost anunțată una singură: care dintre cele două venise? El n-avu curajul să întrebe, ci îl urmă în tăcere pe guvernator. Guvernatorul îl conduse pe Gaston în sala de consiliu. Intrând acolo, Gaston aruncă în toate părțile o privire avidă, dar sala era în întregime goală, iar ofițerii care asistă de obicei la aceste feluri de întrevederi erau ei înșiși absenți.

— Rămâneți aici, domnule, îi spuse guvernatorul lui Gaston; persoana pe care-o așteptați va veni.

Domnul de Launay îl salută pe Gaston și ieși. Gaston alergă la fereastră, care era zăbrelită, de altfel, ca toate ferestrele din Bastilia. Înaintea ferestrei, stătea o santinelă. În timp ce stătea aplecat spre a privi în curte, ușa se deschise. La zgomotul pe care-l făcu deschizându-se, Gaston se întoarse și se află în fața ducelui de Olivarés. Acest lucru nu era tot ce aștepta, însă cu toate acestea era foarte mult; deoarece dacă și-au ținut cuvântul față de dânsul în ceea ce-l privește pe duce, nu exista nici un motiv pentru care să și-l calce în ceea ce-o privea pe Hélène.

—Oh! monseniore, exclamă Gaston, cât de bun sunteți de a veni la rugămintea unui sărman deținut!

—Era o datorie pentru mine, domnule, răspunse ducele. După aceea, de altfel, trebuia să vă mulțumesc.

—Mie! spuse Gaston uluit; și ce-am făcut oare care să merite mulțumirile Excelenței Voastre?

—Ați fost interogat, ați fost condus în sala de tortură, vi s-a dat de înțeles că veți fi grațiat dacă-i numiți pe complicii dumneavoastră; și cu toate acestea ați păstrat tăcerea.

—Era un angajament luat și mi l-am ținut, asta-i tot; acest lucru nu merită nici o mulțumire, monseniore.

—Și acum, domnule, spuneți-mi, reluă ducele, dacă vă pot fi de folos cu ce va.

—Înainte de orice, asigurați-vă asupra dumneavoastră înșivă, monseniore. N-ați fost deranjat nici într-un fel?

—Câtuși de puțin.

—Cu atât mai bine.

—Iar dacă și conjurații din Bretagne sunt la fel de discreți ca și dumneavoastră, nu mă-ndoiesc de faptul că numele meu nici măcar nu va fi pronunțat în aceste nefericite dezbateri.

—Oh! răspund pentru ei, monseniore, ca pentru mine însumi. Dar dumneavoastră, răspundeți oare pentru La Jonquière?

—Pentru La Jonquière? spuse ducele încurcat.

—Da; nu știți oare că și el, de asemenea, a fost arestat?

—Ba da, am auzit vorbindu-se ceva despre asta.

—Ei bine, monseniore, vă întreb ce gândiți despre el.

—Nu pot să vă spun nimic despre asta, domnule, decât că se bucură de toată încrederea mea.

—Dacă se bucură de încrederea dumneavoastră, înseamnă că este demn de dânsa; asta-i tot ceea ce voiam să știu, monseniore.

—Atunci, domnule, reveniți la acea cerere pe care doreați să mi-o faceți.

—Excelența Voastră a văzut-o pe acea tânără fată pe care am condus-o la dumneavoastră?

—Domnișoara Hélène de Chaverny; da, domnule, am văzut-o.

—Ei bine, monseniore, ceea ce n-am avut vreme să vă spun atunci, am să vă spun în acest moment; pe această fată eu o iubesc de acum un an! Visul acestui an fusese de a-mi consacra viața fericirii sale... Spun visul, monseniore, deoarece atunci când eram treaz, știam bine că orice speranță de fericire îmi era interzisă; și cu toate acestea, pentru a-i da un nume, o

poziție, o avere acestei tinere fete, în momentul în care am fost arestat, ea trebuia să devină soția mea.

—Fără aprobarea rudelor sale, fără consimțământul familiei sale? spuse ducele.

—Nu avea nici familie, nici rude, monseniore; și, după toate probabilitățile, era cât pe ce să fie vândută unui numit mare senior, când ea a socotit că trebuie să fugă de la persoana care fusese plasată în preajma ei.

—Dar cine-a putut să vă determine a crede că domnișoara Hélène de Chaverny era pe cale să devină victima unui târg rușinos?

—Ceea ce mi-a povestit ea însăși despre un pretins tată care se ascundea, despre niște diamante care i s-au oferit. După aceea, știți oare unde am regăsit-o, monseniore? Într-una dintre acele case infame destinate plăcerilor desfrânaților noștri... ea, un înger de candoare și de puritate! Pe scurt, monseniore, această tânără fată a fugit împreună cu mine, în pofida strigătelor guvernantei sale, în plină zi, în fața lacheilor care fuseseră plasați în jurul ei; a rămas două ceasuri singură cu mine; și cu toate că este încă pură ca și în ziua în care a primit cea dintâi sărutare de la mama ei, nu este cu acest preț mai puțin compromisă în clipa de față. Ei bine, monseniore, aș dori ca mariajul proiectat să se înfăptuiască.

—În situația în care sunteți, domnule? întrebă ducele. .

—Un motiv în plus, monseniore.

—Dar poate că vă faceți iluzii asupra pedepsei care vă este rezervată.

—Este probabil aceeași care, într-o circumstanță asemănătoare, i-a lovit pe contele de Chalais, pe marchizul de Cinq-Mars și pe cavalerul Louis de Rohan.

—Asta înseamnă că sunteți pregătit pentru orice, domnule, chiar și pentru moarte?

—M-am pregătit pentru asta, monseniore, din ziua în care am intrat în complot: singura scuză a

conspiratorului este că, ridicând viața altora, și-o pune pe a lui în joc.

—Și această tânără fată, ce va câștiga dânsa din această căsătorie?

—Monseniore, fără a fi bogat, am o oarecare avere; ea este săracă, eu am un nume și ea nu are, aș dori să-i las numele meu și averea mea și, în acest scop, am rugat de-acum să se ceară regelui ca bunurile mele să nu fie confiscate, ca numele meu să nu fie declarat infam; când se va ști pentru care motiv am făcut aceste două cereri, fără îndoială că-mi vor fi aprobate. Dacă mor fără ca ea să fie soția mea, va fi considerată metresa mea și va fi dezonorată, pierdută. Această protecție o cer cu mâinile împreunate, vom fi uniți, nimeni nu va mai avea nimic să-i reproșeze: sângele care curge pe un eșafod politic nu pătează câtuși de puțin familia; nici o rușine nu va plana asupra văduvei mele, iar, dacă dânsa nu trăiește fericită, va trăi cel puțin independentă și onorată. Iată grația pe care doream să v-o ceir, monseniore, stă în puterea dumneavoastră de a mi-o obține?

Ducele înaintă spre ușa prin care intrase și bătu de trei ori: ușa se deschise și locotenentul Maison-Rouge apăru.

—Domnule locotenent, spuse ducele, binevoiți a-l întreba din partea mea pe domnul de Launay dacă tânăra fată care este la poartă și care așteaptă în trăsura mea poate să vină până aici. El știe că, la fel ca și a mea, vizita ei este autorizată. Veți avea bunătatea s-o aduceți aici, nu-i așa?

—Cum! monseniore, Hélène este aici, la poartă!?

—Nu vi s-a promis că va veni?

—O, ba da! Dar, văzându-vă singur, îmi pierdusem orice speranță.

—Am vrut să vă văd eu mai întâi, presupunând că aveți să-mi spuneți foarte multe lucruri pe care ea nu trebuie să le asculte; pentru că eu știu totul, domnule.

—Știți totul! ce vreți să spuneți?

—Știu că ieri ați fost chemat la Arsenal.

—Monseniore!

—Știu că l-ați găsit acolo pe d'Argenson; știu că v-a citit sentința. Știu, în sfârșit, că sunteți condamnat la moarte și că vi s-a cerut cuvântul că nu veți spune nimănui.

—Oh! monseniore, tăcere! tăcere! un astfel de cuvânt și-o veți ucide pe Hélène!

—Fiți liniștit, domnule. Dar, haide, așadar nu există nici un mijloc de a scăpa de această moarte?

—Ar fi necesare mai multe zile pentru a pregăti și a executa un plan de evadare, iar Excelența Voastră știe, de-abia dacă mai am câteva ore.

—Prin urmare nu vă vorbesc despre asta câtuși de puțin. Vă întreb dacă nu aveți vreo scuză de oferit pentru crima dumneavoastră.

—Pentru crima mea, reluă. Gaston, uluit că un complice se servește de această expresie.

—Ei! Doamne! da, reluă ducele dându-și seama, știți că astfel numesc oamenii uciderea unui om; numai că posteritatea judecă, iar această crimă devine câteodată o acțiune măreață.

—Nu am nici o scuză de oferit, monseniore, decât aceasta, că eu cred necesară moartea regentului pentru fericirea Franței.

—Da, reluă surâzând ducele; dar înțelegeți foarte bine că nu este câtuși de puțin o scuză pe care să i-o oferiți lui Philippe d'Orléans. Aș fi dorit ceva personal. Oricât de inamic politic aș fi al regentului, trebuie să spun că el nu trece deloc drept un om rău. Se spune că este îndurător și că nici o execuție capitală nu s-a înfăptuit sub domnia lui.

—Îl uitați pe contele de Horn, tras pe roată în piața Grevei.

—Era un asasin.

—Dar eu ce sunt, oare, dacă nu un asasin, ca și contele de Horn?

—Cu deosebirea că, nu uitați, contele de Horn asasina pentru a fura, în ceea ce-l privește.

—Nu pot și nu vreau să-i cer nimic regentului, spuse Gaston.

—Nu personal, domnule, știu acest lucru, dar prietenii dumneavoastră. Dacă prietenii dumneavoastră ar avea o scuză plauzibilă pe care s-o pună în valoare, poate că prințul ar merge el însuși în întâmpinarea dorințelor dumneavoastră, poate că ar acorda o grațiere.

—Nu am nici unul, monseniore.

—Este imposibil, domnule, îngăduiți-mi să v-o spun. O hotărâre ca aceea pe care ați luat-o nu se naște în inima unui om fără un motiv oarecare, fără un sentiment de ură, fără o nevoie de răzbunare. Și, iată, îmi amintesc, i-ați spus căpitanului La Jonquière, care mi-a reprodus-o: ați moștenit o ură de familie; haide, spuneți-mi care era cauza acestei dușmănii.

—Inutil, monseniore, să vă osteniți cu toate acestea. Evenimentul care a dat naștere acestei dușmănii nu va prezenta nici un interes pentru Excelența Voastră.

—N-are importanță, spuneți, cu toate acestea.

—Ei bine, regentul l-a ucis pe fratele meu.

—Regentul l-a ucis pe fratele dumneavoastră!... Ce tot «puneți?... Imposibil... domnule Gaston! strigă ducele d'Olivarés.

—Da, ucis, dacă de la efect urcăm până la cauză.

—Explicați-vă, vorbiți. Cum a putut regentul...

—Fratele meu, care era mai în vârstă decât mine cu cincisprezece ani și care i-a înlocuit pe lângă mine pe tatăl meu, mort cu trei luni înainte de nașterea mea, pe mama, moartă în vreme ce mă aflam în leagăn, fratele meu era îndrăgostit de o tânără fată

care, din ordinele prințului, era crescută într-o mănăstire.

—În care mănăstire, o știți!

—Nu; știu numai că era la Paris.

Ducele murmură câteva cuvinte pe care Gaston nu le ascultă câtuși de puțin sau pe care nu putu să le-nțeleagă.

—Fratele meu, rudă cu stareța din această mănăstire, avusese prilejul s-o vadă pe această tânără fată; se îndrăgostise de dânsa; o ceruse în căsătorie. Se ceruse de la prinț consimțământul pentru această unire, iar el se prefăcuse a consimți, când această tânără fată, sedusă de pretinsul ei protector, dispăru dintr-o dată. Vreme de trei luni, fratele meu nădăjdui s-o regăsească, dar toate cercetările lui au fost inutile; nu obținu în legătură cu acest lucru nici o știre și, din disperare, se lăsă ucis în bătălia de la Ramillies.

—Și cum se numea această tânără fată pe care o iubea fratele dumneavoastră? întrebă cu interes ducele.

—Nimeni n-a știut-o niciodată, monseniore; a-i spune numele, ar însemna s-o dezonorezi.

—Nu mai încape nici o îndoială, era dânsa! murmură ducele, era mama lui Hélène. Iar fratele dumneavoastră se numea?... adăugă el cu voce tare.

—Olivier de Chanlay, monseniore.

—Olivier de Chanlay... repetă foarte încet ducele. Știam bine că numele acesta de Chanlay nu-mi era străin.

Apoi cu glas tare:

—Continuați, domnule, spuse dânsul, vă ascult.

—Dumneavoastră nu știți ce înseamnă o dușmănie din copilărie, monseniore; și mai ales într-o țară ca a noastră. Îl iubeam pe fratele meu cu toată dragostea pe care aș fi avut-o față de părinții noștri. Într-o zi, mă aflam singur pe lume. Am crescut în izolarea inimii și cu speranța răzbunării. Am crescut în

mijlocul unor oameni care îmi repetau: „Ducele d'Orléans l-a ucis pe fratele tău.” Apoi, într-o zi, acest duce d'Orléans a devenit regentul Franței. Cam în aceeași vreme, liga bretonă se organiză. Am intrat într-însa printre cei dintâi. Cunoașteți restul, monseniore; după cum vedeți, nu există nimic în toate acestea care să prezinte prea mult interes pentru Excelența Voastră.

—Ba da, domnule, iar dumneavoastră vă înșelați asupra acestui punct, reluă ducele; din nefericire, domnule, regentul are multe greșeli de acest gen să-și reproșeze.

—Înțelegeți deci, continuă Gaston, că destinul meu trebuie să se împlinească; și că nu pot să cer nimic omului acesta.

—Da, domnule, aveți dreptate, spuse ducele, trebuie ca lucrurile să decurgă de la sine, dacă există această intenție.

În acest moment ușa se deschise, iar locotenentul Maison-Rouge reapăru.

—Ei bine, domnule? întrebă ducele.

—Domnul guvernator a primit într-adevăr de la domnul magistrat de poliție ordinul de a-i îngădui prizonierului să comunice cu domnișoara Hélène de Chaverny. Trebuie s-o conduc sus?

—Monseniore... spuse Gaston privindu-l pe duce cu un aer de implorare.

—Da, domnule, răspunse acesta, înțeleg; durerea și dragostea își au pudoarea lor care nu dorește martori. Voi veni pentru a o lua din nou pe domnișoara Hélène.

—Permisiunea este numai pentru o jumătate de oră, spuse Maison-Rouge.

—Vă las, spuse ducele! mă voi întoarce s-o iau peste o jumătate de ceas.

Și ieși după ce l-a salutat pe Gaston.

Maison-Rouge dădu atunci ocol prin cameră, examină fiecare ușă, se asigură că santinelele stăteau la locurile lor înaintea ferestrelor, apoi ieși la rândul său.

O clipă după aceea ușa se deschise din nou, iar Hélène apăru palidă, tremurând și bolborosind mulțumiri și întrebări locotenentului de la Bastilia, care o salută foarte curtenitor și se retrase fără să-i răspundă. De-abia atunci, privind în jurul ei, Hélène îl văzu pe Gaston. La fel cum se procedase în privința ducelui și contrar uzanțelor respectate întotdeauna, cei doi tineri au fost lăsați singuri. Gaston alergă spre Hélène, Hélène spre Gaston și, fără alt gând decât la suferințele lor din trecut și decât la viitorul atât de întunecat, ei se îmbrățișară cu ardoare.

—În sfârșit! exclamă tânăra fată cu obrajii scăldați în lacrimi.

—Da, în sfârșit! repetă Gaston.

—Vai! să vă revăd aici, în această închisoare, murmură Hélène privind cu groază în jurul ei, să nu vă pot vorbi liber, să fim supravegheați, ascultați poate.

—Să nu ne plângem, Hélène, deoarece există o excepție în favoarea noastră. Niciodată un deținut n-a putut să strângă aproape de inima lui o iubită, o rudă. În mod obișnuit, vedeți, Hélène, vizitatorul este acolo, lipit de perete, iar deținutul la cealaltă extremitate; un soldat stă în mijlocul camerei, iar subiectul convorbirii este fixat dinainte.

—Cui datorăm această favoare!

—Sunt obligat s-o spun, Hélène, regentului, fără îndoială; pentru că ieri, când i-am cerut domnului d'Argenson permisiunea să vă văd, a spus că acest lucru depășea puterile sale și că va trebui să se adreseze regentului.

—Dar dumneata, Gaston, acum că v-am găsit, îmi veți povesti în amănunt ceea ce s-a petrecut într-un secol de lacrimi și de suferințe. Ah! spuneți-mi,

presimțirile mele nu m-au înșelat așadar câtuși de puțin! Ați conspirat! Oh! nu negați: o știam.

—Ei bine, da, Hélène: o știți, noi ăștia, bretonii, suntem constanți în ura ca și în iubirea noastră; o ligă s-a organizat în Bretagne, toată nobilimea a luat parte la dânsa. Trebuia oare să fi făcut altfel decât au făcut frații mei? Vă-ntreb, Hélène, trebuia oare, puteam oare! nu m-ați fi disprețuit oare când ați fi văzut întreaga Bretanie înarmată, iar eu singur inactiv, cu o cravașă în mână, în vreme ce toți ceilalți țineau într-însa o spadă?

—O! nu, nu, aveți dreptate, Gaston. Dar pentru ce n-ați rămas împreună cu ceilalți în Bretagne?

—Ceilalți sunt arestați ca și mine, Hélène.

—Așadar ați fost denunțați, trădați?

—Probabil, dar așezați-vă aici, Hélène; lăsați-mă să vă privesc în clipa asta când suntem singuri, lăsați-mă să vă spun că sunteți frumoasă, lăsați-mă să vă spun că vă iubesc. Dar dumneata, dumneata, Hélène, cum v-ați aflat în absența mea?... Ducele...

—Oh! dacă ați ști, Gaston, cât a fost de bun față de mine. În fiecare seară a venit să mă vadă; câte îngrijiri! câte atitudini prevenitoare!

—Și, spuse Gaston, pe care cuvântul aruncat la întâmplare de falsul La Jonquière îl mușca de inimă în această clipă; și, în aceste îngrijiri, în aceste atitudini prevenitoare, nimic suspect?

—Ce vreți să spuneți, Gaston? întrebă Hélène.

—Că ducele este încă tânăr și că, așa cum vă spuneam adineauri, sunteți foarte frumoasă.

—Oh! Dumnezeule Mare! oh! nu, nu, Gaston: de data asta, nu mă pot înșela; și când era acolo, aproape de mine, la fel de aproape cum sunteți înșivă în această clipă, ei bine, existau unele momente, Gaston, în care credeam că l-am regăsit pe tatăl meu.

—Biată copilă!

—Da, printr-o întâmplare stranie și de care nu pot să-mi dau seama, există între vocea ducelui și aceea a bărbatului care a venit să mă vadă la Rambouillet o asemănare care la început m-a frapat.

—Credeți? spuse Gaston distrat.

—Dar la ce vă gândiți, Doamne! spuse Hélène; mi se pare că nu ascultați ceea ce vă spun.

—Eu, Hélène, eu! când fiecare dintre vorbele dumitale au răsunet în cele mai adânci unghere ale inimii mele.

—Nu, sunteți neliniștit. Oh! Gaston, înțeleg asta. A conspira, înseamnă a-ți juca viața. Dar fiți liniștit, Gaston; i-am spus ducelui, dacă muriți, voi muri și eu.

Gaston tresări.

—Sunteți un înger, spuse dânsul.

—O! Doamne! continuă Hélène, înțelegeți un asemenea supliciu? Să simți că bărbatul pe care îl iubești este pândit de o primejdie cu atât mai îngrozitoare cu cât este necunoscută, să simți că nu poți face nimic pentru dânsul, nimic pe lume decât să verși niște lacrimi inutile, iar acest lucru atunci când ți-ai da viața ca s-o răscumperi pe a lui.

Chipul lui Gaston se ilumină de o rază de fericire; era prima dată când auzea cuvinte atât de încântătoare ieșind din gura mult iubitei sale, iar acest lucru sub impresia unui gând pe care părea să-l nutrească de câteva clipe:

—Ba da, Hélène a mea, spuse dânsul luându-i mâinile, ba da; te înșeli, pentru că poți foarte mult pentru mine.

—Și ce pot oare, Doamne!

—Poți să consimți a deveni soția mea, spuse Gaston privind-o țintă pe Hélène.

Hélène tresări.

—Eu, soția dumitale? spuse dânsa.

—Da, Hélène; acest plan, hotărât atunci când eram liberi, poți să-l realizezi în timpul captivității

mele. Hélène, soția mea, soția mea înaintea lui Dumnezeu și înaintea oamenilor! soția mea în această lume și în cealaltă, în timp și în eternitate! Iată ceea ce poți deveni, cu un cuvânt, pentru mine, Hélène; crezi oare că lucrul acesta nu înseamnă nimic?

—Gaston, spuse Hélène, privindu-l fix pe tânăr, îmi ascundeți ceva.

Acum, Gaston tresări la rândul său.

—Eu! spuse dânsul; și ce ați vrea să vă ascund?

—Mi-ați spus că l-ați văzut pe domnul d'Argenson ieri.

—Da, ei bine?

—Ei bine, Gaston, spuse pălind Hélène, sunteți condamnat.

Gaston luă o hotărâre bruscă.

—Ei bine! da, spuse dânsul, sunt condamnat la deportare și aș dori, egoist cum sunt, să vă leg de mine prin niște legături de nedezlegat înainte de a părăsi Franța.

—Gaston, spuse Hélène, este oare adevărat ceea ce-mi spuneți?

—Da. Ați avea oare curajul de a deveni soția unui proscris, Hélène? de a vă condamna la exil?

—Tu o ceri, Gaston! strigă Hélène cu ochii strălucind (le entuziasm. Exilul!... Oh! mulțumesc, Doamne! Eu care aș fi acceptat împreună cu tine o închisoare veșnică și care tot m-aș fi considerat ca prea fericită! Oh! te voi însoți așadar, te voi urma așadar! Această condamnare, dar gândește-te, e o fericire imensă, pe lângă aceea de care ne temeam. În afară de Franța, lumea întreagă e a noastră. Oh! Gaston... Gaston, mai putem încă să fim fericiți.

—Da, Hélène, da, murmură Gaston cu un efort.

—Dar fără îndoială, reluă Hélène; dar gândește-te numai cât de fericită voi fi! Franța, pentru mine, este țara în care vei fi tu! Patria mea este iubirea ta. Va trebui, știu bine asta, să te fac a uita? Bretania,

prietenii tăi, visurile tale pentru viitor; dar te voi iubi într-atât, vezi tu, încât te voi face să uiți toate acestea!

Gaston nu mai fu în stare decât să ia mâinile lui Hélène și să le acopere cu sărutări.

—Locul exilului tău a fost hotărât? reluă Hélène; ți l-au spus? Când pleci? Vom pleca împreună, nu-i așa? Dar hai, răspunde.

—Hélène a mea, răspunse Gaston, e imposibil; ne vom despărți, cel puțin pentru moment. Trebuie să fiu condus la granița Franței, nu știu încă unde; o dată ieșit din regat, sunt liber și atunci vei veni să mă întâlnești.

—Oh! va fi mai bine, Gaston, strigă Hélène, va fi mai bine; aflu de la duce în ce țară vor să te exileze și în loc să merg să te întâlnesc, mă voi duce să te aștept. Când vei coborî din trăsură, mă vei găsi acolo pentru a-ți îndulci despărțirea de Franța; apoi, numai moartea este fără întoarcere; mai târziu s-ar putea chiar ca hotărârea de astăzi de a te pedepsi să fie o acțiune care va merita recompensa lui. Atunci ne vom întoarce; atunci nimic nu ne va împiedica să mergem în Bretania, acest leagăn al iubirii noastre, acest paradis al amintirilor noastre. Oh! reluă Hélène, cu un accent de dragoste amestecată cu nerăbdare, spune-mi deci că îmi împărtășești speranța, spune-mi deci că ești mulțumit, spune-mi deci că ești fericit!

—Oh! da, da, Hélène! strigă Gaston, da, sunt fericit; pentru că abia în acest moment știu ce înger mă iubește. Oh! da, Hélène! ți-am spus, o oră de dragoste ca a ta și apoi moartea e de preferat unei vieți lungi fără a fi iubit.

—Ei bine, vom vedea, continuă Hélène, atașându-se cu tot sufletul noului viitor care i se prezenta; acum ce vor face ei? Mă vor lăsa să revin aici înainte de plecarea ta? Când și cum ne vom revedea? Vei putea primi scrisorile mele? Îți vor da voie să-mi răspunzi?

Mâine dimineață la ce oră mă voi putea prezenta la închisoare?

—Aproape mi-au promis că ne vom putea căsători în această seară sau mâine.

—Aici! într-o închisoare! spuse Hélène, cutremurându-se fără voia ei.

—Oriunde ar fi, Hélène, oare nu mă va lega de tine pentru tot restul vieții?

—Dar, spuse Hélène, dacă nu-și vor ține cuvântul? dacă te vor face să pleci fără să te pot revedea?

—Vai! exclamă Gaston cu o teribilă strângere de inimă, așa ceva e într-adevăr posibil, sărmana mea Hélène, iată de ce mă tem.

—Oh, Doamne! crezi deci că plecarea ta e atât de apropiată?

—Știi, Hélène, răspunse Gaston, prizonierul nu-și aparține lui însuși; dintr-un moment într-altul ei pot veni să-l ia, să-l ridice!

—Oh, să vină, să vină! strigă Hélène, cu atât mai curând vei fi liber, cu atât mai curând vom fi împreună. Nu am nevoie să fiu soția ta ca să te urmez, ca să merg să te întâlnesc. Cunosc loialitatea lui Gaston al meu și din acea zi te privesc ca pe soțul meu în fața lui Dumnezeu. Oh! să pleci repede, din contră, Gaston, pentru că atâta timp cât te țin între aceste ziduri groase și apăsătoare, mă tem pentru viața ta; pleacă și în opt zile vom fi din nou împreună, fără absența care să ne amenințe, fără martori care să ne spioneze, împreună pentru totdeauna.

În acel moment se deschise ușa.

—Oh! Doamne! așa repede! strigă Hélène.

—Domnișoară, spuse locotenentul, timpul acordat pentru vizita dumneavoastră s-a scurs.

—Hélène! spuse Gaston și se agăță de mâinile tinerei fete cu un tremur nervos pe care nu și-l putea controla.

—Ei bine! ce este, dragul meu? reluă Hélène privindu-l îngrozită; ce se întâmplă cu tine? ai pălit.

—Eu!... nu, nu, nimic! răspunse Gaston, recăpătându-și stăpânirea de sine, nimic...

Și sărută mâinile Hélènei surâzând.

—Pe mâine, spuse Hélène.

—Da, pe mâine.

În acelt moment, ducele apăru la rândul său în pragul ușii. Cavalerul alergă spre el.

—Monseniore, îi spuse Gaston luându-i mâinile, monseniore, faceți tot ce puteți ca ea să-mi fie soție. Dar, dacă nu veți reuși, jurați-mi cel puțin că va deveni fiica voastră.

Ducele strângea mâinile lui Gaston; era vizibil emoționat pentru că nu-i putea răspunde. Hélène se apropie; cavalerul amuți, temându-se ca ea să audă. El ținea o mână a Hélènei, care îl mângâia pe frunte; lacrimi mari și tăcute curgeau pe obrajii tinerei fete. Gaston închise ochii ca să nu plângă văzându-o pe ea plângând. Până la urmă, a trebuit să se despartă. Gaston și Hélène schimbară o ultimă privire lungă. Ducele ținea mâna lui Gaston.

Era un lucru ciudat în această simpatie între cei doi bărbați, dintre care unul venise de atât de departe pentru a-l ucide pe celălalt.

Ușa se închise din nou și Gaston căzu într-un scaun. Toate puterile nefericitului tânăr erau epuizate. După vreo zece minute, guvernatorul se întoarse, venea să-l caute pe Gaston pentru a-l duce înapoi în camera lui.

Gaston îl urmă abătut și liniștit și, când guvernatorul îl întrebă dacă nu dorea nimic, dacă nu avea nevoie de nimic, acesta scutură doar din cap.

Se lăsase noaptea și domnișoara de Launay dădu semnalul care anunța că are ceva de comunicat vecinului său. Gaston deschise fereastra și trase spre el o scrisoare, în care se afla încă una.

El își făcu lumină cu mijloacele obișnuite. Prima scrisoare îi era adresată.

Dragă vecine, citi el.

Cuvertura nu era atât de demnă de dispreț pe cât o credeam; ea conținea o hârtie mică pe care era scris cuvântul pe care mi l-a spus Herment: Speră.

În plus, era acolo această scrisoare pentru domnul de Richelieu. Faceți în așa fel încât să ajungă la Dumesnil, care o va înmâna ducelui.

Slujitoarea voastră.

De Launay.

—Vai! spuse Gaston cu un surâs trist, când nu voi mai fi aici, le voi lipsi într-adevăr.

Și îl chemă pe Dumesnil, căruia îi dădu scrisoarea.

AFACERILE DE STAT ȘI AFACERILE DE FAMILIE

Părăsind Bastilia, ducele o duse pe Hélène înapoi la ea, promițându-i că va veni să o vadă, ca de obicei, între orele opt și zece seara, promisiune pentru care Hélène i-ar fi datorat o recunoștință și mai mare, dacă ar fi știut că, în aceeași seară, Alteța Sa dădea un mare bal mascat la Monceaux.

Intrând în Palatul Regal, ducele întrebă de Dubois; i se răspunse că acesta era în cabinetul său și lucra.

Ducele urcă iute scara, după obiceiul său, și intră în cameră fără să vrea să fie anunțat.

De fapt, Dubois, așezat în fața unei mese, lucra cu atâta concentrare, încât nu-l auzi pe duce care, după ce deschise și închise ușa, se apropie pe vârful picioarelor și privi pe deasupra umărului la ce fel de treabă se angajase acesta cu atâta patimă. Scria într-un fel de tabel nume cu acolade, cu explicații detaliate în dreptul fiecărui nume.

—Ce naiba faci aici, abate? întrebă regentul.

—Ah! dumneavoastră sunteți, monseniore? Mă scuzați. Nu v-am auzit venind...

—Nu asta te-am întrebat, spuse regentul, te-am întrebat ce faci acolo.

—Semnez biletele de înmormântare pentru prietenii noștri din Bretania.

—Dar încă nu s-a hotărât nimic despre soarta lor; o iei nebunește înainte și sentința comisiei...

—O cunosc, spuse Dubois.

—S-a pronunțat deci?

—Nu, dar le-am dictat-o înainte să plece.

—Să știți că este odios, abate, ceea ce faceți!

—Chiar așa, monseniore, sunteți insuportabil! Ocupați-vă de afacerile voastre de familie și lăsați-mi mie afacerile de stat.

—Afacerile mele de familie!

—Ah! pentru acestea, sper că sunt de bună înțelegere, altfel sunteți prea dificil. Mi l-ați recomandat pe domnul Gaston de Chanlay și pe baza recomandării voastre i-am făcut o Bastilie ca apa de trandafiri: mese îmbelșugate, slujbe religioase încântătoare, un guvernator adorabil, l-am lăsat să perforeze găuri în zidurile voastre și să degradeze pereții voștri, ceea ce ne va costa foarte scump să le reparăm. De la venirea sa, toată lumea e în sărbătoare și Dumesnil trăncănește toată ziua prin șemineul său, domnișoara de Launay pescuiește cu undița prin fereastra sa, Pompadour bea vin de Champagne. N-a mai rămas nimeni până la Laval care să nu se spele cu tărăboi de trei ori pe zi! Nu se poate spune nimic despre acestea, sunt treburile voastre de familie; dar acolo, în Bretania, oh! nu aveți nimic de privit, monseniore, iar eu vă apăr de această priveliște, noroc că cel puțin nu ați lăsat pe acolo un sfert de duzină de fiice necunoscute, ceea ce nu este imposibil.

—Dubois, secătură!

—Ah! credeți că ați spus tot când m-ați numit Dubois și când ați adăugat epitetul secătură la numele meu; ei bine! secătură, dacă așa vă place; dar, până atunci, fără secătura asta, ați fi fost asasinat.

—Ei bine! mai departe?

—Mai departe? Ah! omul de stat! ei bine! mai departe eram spânzurat eu, poate: iată de altfel un raționament; după aceea, doamna de Maintenon era regenta Franței: ce năzbâtie! Mai departe!... Și se spune că e un prinț filosof acela care se încumetă la asemenea naivități. O, Marc Aureliu! Nu el a spus acea absurditate, monseniore: *Populos esse demum felices, si reges philosophi forent, aut philosophi reges*[1]? Iată un eșantion.

---

[1] Oamenii vor fi în sfârșit fericiți dacă regii vor fi filosofi sau filosofii regi (nota lui naid)

Și spunând acestea, Dubois scria întruna.

—Dubois, spuse regentul, tu nu-l cunoști pe acest băiat?

—Care băiat?

—Cavalerul.

—Într-adevăr! Mi-l veți prezenta când va fi ginerele vostru.

—Atunci asta se va întâmpla mâine, Dubois.

Abatele se întoarse stupefiat, cele două mâini îi căzură pe brațele fotoliului său și-l privi pe regent cu ochii săi mici atât de holbați, pe cât îi permitea îngustimea pleoapelor:

—Așa, deci! monseniore, ați înnebunit? întrebă el.

—Nu, dar este un om cinstit, iar oamenii cinstiți sunt rari; tu știi asta mai bine decât oricine.

—Om cinstit! ah! monseniore, permiteți-mi să vă spun că vă așteptați doar la onestitate.

—Da! în orice caz, nu cred că tu și eu o înțelegem în același fel.

—Și ce a mai făcut omul cinstit? A otrăvit pumnalul cu care urma să vă lovească? În acest caz, n-ar mai fi nimic de spus; ar fi vorba de mai mult decât un om cinstit, ar fi un sfânt. Avem de-acum pe sfântul Jacques Clement, pe sfântul Ravaillac, sfântul Gaston lipsește din calendarul nostru. Repede, repede, monseniore, dumneavoastră, care nu vreți să cereți papei cardinalatul pentru ministrul vostru, cereți-i canonizarea pentru asasinul vostru și astfel, pentru prima dată în viața voastră, veți fi logic.

—Dubois, îți spun că puțini sunt oamenii capabili să facă ceea ce a făcut acest tânăr.

—La dracu'! din fericire. Dacă ar fi numai zece ca el în Franța, vă declar, monseniore, că mi-aș da demisia.

—Nu vorbesc despre ceea ce a vrut să facă, spuse regentul, vorbesc despre ceea ce a făcut.

—Ei bine! ce a făcut? să vedem, ascult. Nu cer mai mult decât să fiu și eu convins.

—În primul rând, și-a ținut jurământul pe care l-a făcut lui d'Argenson.

—Oh! de asta, nu mă îndoiesc; e un băiat care își ține cuvântul și, fără mine, și-l ținea și pe acela pe care îl făcuse domnilor de Pontcalec, Montlouis, Talhouet etc., etc..

—Da, dar unul era mai dificil decât celălalt; jurase că nu va vorbi despre condamnarea sa nimănui și nu a vorbit iubitei sale.

—Nici dumneavoastră?

—Mie mi-a vorbit pentru că i-am spus că este inutil să nege și că știam despre aceasta. Atunci mi-a interzis să-i cer regentului ceva pentru el, nu dorea să obțină nimic, mi-a spus, în afară de o singură favoare.

—Care? să vedem.

—Aceea de a se căsători cu Hélène, pentru a-i putea lăsa o avere și un nume.

—Grozav! El vrea să lase o avere și un nume fiicei voastre. Ei bine, e politicos ginerele vostru.

—Uiți că toate acestea sunt necunoscute pentru el?

—Cine știe?

—Dubois, nu știu în ce ți-au scăldat mâinile în ziua când ai venit pe lume; dar ceea ce știu este că murdărești tot ce atingi.

—Exceptând conspiratorii, monseniore, pentru că mi se pare că, în asemenea circumstanțe, din contră, fac curățenie destul de bine. Cellamare, de exemplu. Nu? cum a mai fost curățat! Dubois aici, Dubois acolo. Sper că farmacistul s-a bucurat să elibereze Franța și Spania. Ei bine, va fi la fel cu Olivarés cum a fost cu Cellamare. Nu mai e decât Bretania de înfundat. O bună doctorie pentru Bretania și totul va fi terminat.

—Dubois, glumești cu Evanghelia.

—Bineînțeles, de acolo am început.

Regentul se ridică.

—Hai, hai, monseniore, spuse Dubois, nu am dreptate, am uitat că sunteţi pe stomacul gol. Să vedem sfârşitul poveştii.

—Ei bine, sfârşitul poveştii este că am promis să cer această autorizaţie regentului şi că regentul o va acorda.

— Regentul va face o prostie.

—Nu, domnule, va repara o greşeală.

—Atunci, bine! nu mai lipseşte decât să descoperiţi că datoraţi o reparaţie domnului de Chanlay.

—Nu lui, ci fratelui său.

—Cu atât mai bine; dar pezevenghiul ăla e mielul lui La Fontaine; şi ce i-aţi făcut acestui frate?

—I-am suflat o femeie pe care o iubea.

—Care?

—Mama Hélènei.

—Ei bine, de astă dată nu aveţi dreptate, pentru că, dacă i-aţi fi lăsat-o, n-am fi avut astăzi de descurcat această afacere complicată.

—O avem, trebuie s-o scoatem la capăt cât mai bine posibil.

—La asta lucrez acum... Şi pe când căsătoria, monseniore?

—Mâine.

—În capela Palatului Regal? Veţi fi acolo în costum de cavaler al ordinului, vă veţi pune mâinile pe capul ginerelui vostru, cu atât mai mult cu cât el n-a vrut să şi le pună pe dumneavoastră; va fi cum nu se poate mai emoţionat.

—Nu, nu se va petrece totul chiar aşa. Se vor căsători la Bastilia, iar eu voi fi într-o capelă unde nu mă vor putea vedea.

—Ei bine, monseniore, cer să fiu acolo cu dumneavoastră. Este o ceremonie pe care vreau s-o

văd. Se spune că astfel de lucruri sunt foarte înduioşătoare.

—Ba de loc, m-ai stingheri. Fizionomia ta dezagreabilă ar denunța incognito-ul meu.

—Frumoasa voastră fizionomie e cu atât mai uşor de recunoscut, monseniore, spuse Dubois, înclinându-se. Există portrete ale lui Henri al IV-lea şi ale lui Louis al XIV-lea la Bastilia.

—Ce linguşitor.

—Monseniorul se retrage?

—Da, i-am dat o întâlnire lui de Launay.

—Guvernatorul Bastiliei?

—Da.

—Mergeți, monseniore, mergeți.

—Apropo, vei fi în această noapte la Monceaux?

—Se poate.

—Ai cu ce să te costumezi?

—Am costumul de La Jonquière.

—Țț! Nu se potriveşte decât pentru „Ocaua Dragostei" şi pentru strada Bac.

—Monseniorul uită Bastilia, unde are destul succes. Fără să mai punem la socoteală, adăugă Dubois cu surâsul lui de maimuță, acela pe care îl va mai avea.

—Bine. La revedere, abate.

—La revedere, monseniore.

Regentul ieşi.

Rămas singur, Dubois se agită în fotoliul său, apoi rămase gânditor, apoi se scărpină în nas, apoi surâse. Acesta era semnul că luase o mare hotărâre, în consecință, îşi întinse mâna spre sonerie şi sună. Uşierul intră.

—Domnul de Launay, guvernatorul Bastiliei, va veni la monseniorul regent, spuse el; aşteptați-l la ieşire şi aduceți-l la mine.

Uşierul se înclină şi se retrase fără să răspundă. Dubois se întoarse la munca lui funebră. După o

jumătate de oră, ușa se deschise iar și aprodul îl anunță pe domnul de Launay.

Dubois îi înmână o notă foarte detaliată.

—Citiți asta, îi spuse Dubois. Vă dau instrucțiunile scrise, ca să nu aveți nici un pretext pentru a vă abate.

De Launay citi nota, trădând toate semnele unei consternări crescânde.

—Ah! domnule, spuse el când termină, vreți deci să-mi pierd reputația?

—Cum așa?

—Mâine, când se va ști ce s-a întâmplat...

—Cine le va spune? Poate dumneavoastră?

—Nu, dar monseniorul!...

—Va fi încântat. Răspund eu în locul său.

—Un guvernator al Bastiliei!

—Țineți să păstrați acest titlu?

—Fără îndoială.

—Faceți atunci ceea ce vă ordon.

—E totuși destul de greu, când ești pus să păzești, să închizi ochii și să-ți astupi urechile.

—Dragul meu guvernator, mergeți atunci să faceți o vizită la șemineul domnului Dumesnil, la plafonul domnului Pompadour și la seringa domnului de Laval.

—Ce spuneți, domnule?... oare e posibil... Dar dumneavoastră îmi vorbiți acum despre lucruri pe care nu le cunosc deloc!

—Dovadă că știu mai bine decât dumneavoastră ce se petrece la Bastilia; și dacă v-aș fi vorbit despre lucruri pe care le știați, ați fi fost încă și mai uimit.

—Ce ați fi putut să-mi spuneți? întrebă sărmanul guvernator, cu totul consternat.

—Aș fi putut să vă spun că sunt astăzi opt zile de când unul din funcționarii Bastiliei, și încă dintr-unul din locurile cele mai înalte, a primit din mână în mână cincizeci de mii de livre pentru a lăsa să treacă două negustorese ca să-și facă toaleta.

—Domnule, erau...

—Știu cine erau, ce vroiau să facă și ce au făcut: erau domnișoarele de Valois și de Charolais. Ce vroiau să facă?... vroiau să-l vadă pe domnul de Richelieu; ce au făcut?... au mâncat bomboane până la miezul nopții în turnul Coin, unde intenționează să se întoarcă mâine, sub aceeași firmă ca domnișoara de Charolais, astăzi, care l-a anunțat pe domnul de Richelieu.

De Launay păli.

—Ei bine, continuă Dubois, credeți că dacă aș povesti astfel de lucruri regentului, care e atât de dornic de scandal pe cât îl cunoașteți, un anume domn de Launay va mai fi mult timp guvernator al Bastiliei? Dar nu, n-am suflat nici un cuvânt; știu că trebuie să-i ajut deopotrivă și pe unii, și pe alții. Vă ajut, domnule de Launay, dar ajutați-mă și dumneavoastră.

—La ordinele dumneavoastră, domnule, spuse guvernatorul.

—Acestea fiind zise, voi găsi toate lucrurile pregătite?

—Vă promit, domnule, dar nici un cuvânt monseniorului.

—Foarte bine! La revedere, domnule de Launay.

—La revedere, domnule Dubois.

Și de Launay se retrase de-a-ndăratelea, făcând reverențe adânci.

—Bun, spuse Dubois, și acum, monseniore, între noi doi și, când veți dori mâine să o măritați pe fiica voastră, nu vă va mai lipsi decât un lucru, și anume ginerele vostru.

....

Chiar în momentul în care Gaston vroia să-i predea lui Dumesnil scrisoarea domnișoarei de Launay, acesta auzi pași pe coridor; se grăbi să-l anunțe pe cavaler să nu pronunțe nici un cuvânt, lovi

din picior pentru a-l preveni pe Pompadour ca să fie atent, stinse lumânarea sa și își aruncă hainele pe un scaun, ca și cum ar fi început să se dezbrace.

În acel moment, ușa se deschise și guvernatorul intră. Cum nu avea obiceiul să viziteze prizonierii la o asemenea oră, Gaston aruncă asupra lui o privire rapidă și neliniștită și crezu că-l observă pe acesta tulburat; în plus, guvernatorul, care părea că vrea să rămână singur cu Gaston, luă lampa din mâna celui care o purta. Cavalerul observă că, în timp ce o punea pe masă, mâna guvernatorului tremura.

Purtătorii de chei se retraseră, dar prizonierul își dădu seama că fuseseră plasați doi soldați la ușa sa.

Un frison îi trecu prin tot corpul; aceste pregătiri tăcute aveau ceva funebru.

— Cavalere, spuse guvernatorul, sunteți un om și mi-ați spus să vă tratez ca pe un om. Am aflat în această seară că știți de ieri care vă e sentința.

—Și veniți să-mi spuneți, nu-i așa, domnule, spuse Gaston cu acea fermitate pe care o căpăta întotdeauna în fața pericolului, veniți să-mi spuneți, nu-i așa, că ora execuției mele a sosit.

—Nu, domnule, dar vin să vă spun că ea se apropie.

—Și când va trebui să aibă loc?

—Pot să vă spun adevărul, cavalere?

—V-aș fi recunoscător, domnule.

—Mâine, la revărsatul zorilor.

—Și unde va avea loc?

—În piața Bastiliei.

—Mulțumesc, domnule; cu toate acestea, aveam o speranță.

—Care?

—Aceea ca înainte de moarte să devin soțul tinerei fete pe care a-ți condus-o la mine astăzi.

—Domnul d'Argenson v-a promis această favoare?

—Nu, domnule, s-a angajat doar să o ceară regelui.

—S-ar putea ca regele să-l fi refuzat.

—Deci nu se acordă niciodată asemenea favoruri?

—Este rar, domnule, cu toate astea, lucrul nu este fără precedent.

—Domnule, spuse Gaston, eu sunt creștin; sper că nu-mi vor refuza un confesor.

—Este deja aici.

—Pot să-l văd?

—În câteva minute. Pentru moment, cred că este alături de complicele dumneavoastră.

—Complicele meu? dar care complice?

—Căpitanul La Jonquière.

—Căpitanul La Jonquière? strigă Gaston.

—Este condamnat ca dumneavoastră și va fi executat cu dumneavoastră.

—Nefericitul! murmură cavalerul. Și eu care îl bănuiam!

—Cavalere, spuse guvernatorul, sunteți prea tânăr ca să muriți.

—Moartea nu ține cont de vârstă, domnule. Dumnezeu îi spune să lovească și ea se supune.

—Dar, de vreme ce putem îndepărta lovitura pe care v-o dă, este aproape o crimă să vă oferiți ei așa cum faceți dumneavoastră.

—Ce vreți să spuneți, domnule? nu vă înțeleg.

—Vreau să spun că domnul d'Argenson a dorit să vă lase să sperați...

—Destul, domnule. Nu am nimic de mărturisit și nu voi recunoaște nimic.

În acest moment se auziră bătăi în ușă: guvernatorul o deschise. Era maiorul de administrație; el schimbă câteva cuvinte cu domnul de Launay. Guvernatorul reveni la Gaston care, stând în picioare și cu mâna rezemată de speteaza unui scaun, era palid, dar părea liniștit.

—Domnule, îi spuse, căpitanul La Jonquière mi-a cerut permisiunea de a vă vedea pentru ultima oară.

—Și dumneavoastră i-ați refuzat-o! răspunse Gaston cu un surâs ușor ironic.

—Nu, domnule, din contră, i-am acordat-o, în speranța că va fi mai rezonabil decât dumneavoastră și că vă va cere să vă înțelegeți asupra declarațiilor pe care trebuie să le faceți.

—Dacă pentru asta dorește să mă vadă, domnule guvernator, răspundeți-i că refuz să mă duc la el.

—V-am spus asta, domnule, dar n-am spus nimic, reluă vioi guvernatorul; s-ar putea ca cererea sa să nu aibă alt scop decât ca să regăsească un tovarăș de nenorocire.

—În acest caz, domnule, consimt.

—Voi avea onoarea să vă conduc chiar eu, spuse guvernatorul, înclinându-se.

—Sunt gata să vă urmez, domnule, răspunse Gaston.

Domnul de Launay mergea primul, Gaston venea în urma sa, iar cei doi soldați care stătuseră la ușă mergeau în urma lui Gaston. Treceau prin aceleași coridoare și prin aceleași curți ca și prima dată; în sfârșit, se opriră în fața turnului tezaurului. Domnul de Launay plasă cele două santinele în fața ușii, apoi urcă douăsprezece trepte urmat în continuare de Gaston. Un purtător de chei pe care îl întâlniră pe scară îi introduse pe amândoi la La Jonquière. Căpitanul avea aceleași haine ale sale rupte în fâșii și stătea culcat ca și prima dată pe patul său. Așteptând să se deschidă ușa, se întoarse și, cum domnul de Launay mergea primul, fără îndoială că îl văzu doar pe el și-și reluă prima sa poziție.

—Credeam că preotul Bastiliei este alături de dumneavoastră, spuse domnul de Launay.

—De fapt, a fost, domnule, dar l-am concediat.

—Și de ce?

—Pentru că nu-mi plac iezuiții. Oare credeți, la naiba! că am nevoie de un preot ca să mor de-a binelea?

—A muri de-a binelea, domnule, nu înseamnă a muri cu curaj, ci a muri creștinește.

—Dacă aș fi vrut o predică, l-aș fi reținut pe preot, care s-ar fi descurcat tot atât de bine ca și dumneavoastră; dar l-am cerut pe domnul Gaston de Chanlay.

—Iată-l aici, domnule, am ca principiu să nu refuz nimic celui care nu mai are nimic de așteptat.

—Ah! sunteți aici, cavalere! spuse La Jonquière, întorcându-se, fiți binevenit.

—Căpitane, spuse Gaston, văd cu durere că vă refuzați ajutorul religiei.

—Și dumneavoastră! bine! dacă mai spuneți un cuvânt despre asta, unul sau altul, vă declar că mă fac hughenot.

—Scuzați, căpitane, spuse Gaston, dar am crezut de datoria mea să vă sfătuiesc să faceți ceea ce voi face eu însumi.

—De aceea nu vă port pică, cavalere; când voi fi ministru, voi proclama libertatea cultelor. Acum, domnule de Launay, continuă La Jonquière, scărpinându-se la nas, trebuie să înțelegeți că, de vreme ce suntem pe punctul de a întreprinde, între patru ochi, o călătorie atât de lungă ca aceea pe care o vom face, cavalerul și cu mine, nu trebuie să fie cu supărare dacă stăm puțin de vorbă fără martori.

—Vă înțeleg, domnule, și mă retrag. Cavalere, aveți o oră să rămâneți aici, într-o oră vor veni să vă ia.

—Mulțumesc, domnule, spuse Gaston, înclinându-se în semn de recunoștință.

Guvernatorul ieși, iar Gaston îl auzi, în timp ce se depărta, dând ordine care aveau, fără îndoială, scopul de a dubla supravegherea.

Gaston și La Jonquière rămaseră singuri.

—Ei bine? spuse căpitanul.

—Ei bine, reluă Gaston, aveți dreptate și mi-ați spus-o bine.

—Da, zise La Jonquière, dar sunt exact ca omul acela care se învârtea în jurul Ierusalimului, strigând: *nenorocire*! Timp de șapte zile s-a învârtit strigând astfel, iar în a șaptea zi, o piatră căzută din zid l-a lovit și l-a omorât.

—Da, știu că sunteți condamnat la fel și că va trebui să murim împreună.

—Ceea ce vă contrariază puțin, nu-i așa?

—Mult, pentru că aveam destule motive să țin la viață.

—Avem întotdeauna.

—Da, dar eu mai mult decât alții.

—Atunci, dragul meu prieten, nu am decât o soluție.

—Să fac destăinuiri? Niciodată!

—Nu, ci să fugi cu mine.

—Cum! să fug cu dumneavoastră!

—Da, eu o șterg.

—Dar știți că execuția noastră e fixată pentru mâine dimineață.

—Tocmai, o șterg chiar în această noapte. ,

—Spuneți că fugiți?

—Exact.

—Dar pe unde? Cum?

—Deschideți această fereastră.

—Iată-mă.

—Scuturați bara din mijloc.

—Dumnezeule mare!

—Rezistă?

—Nu, din contră, iese.

—Să fie într-un ceas bun. Mi-a dat destulă bătaie de cap. Mulțumesc lui Dumnezeu.

—Oh! mi se pare că e un vis.

—Vă amintiți că m-ați întrebat dacă nu mă amuz și eu, făcând vreo gaură ca și ceilalți?

—Da, dar mi-ați spus...

—Că vă voi răspunde mai târziu... Iată răspunsul meu! găsiți că ar mai trebui și altul?

—Excelent! dar cum se coboară?

—Ajută-mă.

—La ce?

—La scotocit prin salteaua de paie.

—O scară de frânghie?

—Întocmai.

—Dar cum ați putut s-o procurați?

—Am primit-o cu o pilă, într-un pateu de ciocârlie, chiar în ziua sosirii mele.

—Căpitane, sunteți în mod sigur un om mare.

—Știu bine asta. Fără să mai punem la socoteală că sunt un om bun; pentru că, în sfârșit, puteam să mă salvez singur.

—Dar v-ați gândit la mine!

—V-am chemat, spunând că aș vrea să mă întâlnesc cu dumneavoastră pentru a face declarații. Știam prea bine că folosind această momeală le voi putea face câteva năzbâtii.

—Să ne grăbim, căpitane, să ne grăbim.

—Sst! din contră, să facem lucrurile încet și bine gândit; avem o oră în fața noastră și n-au trecut nici cinci minute de când a ieșit guvernatorul.

—Apropo, dar santinelele?

—Aș, e întuneric.

—Dar șanțul care e plin cu apă?...

—Apa e înghețată.

—Dar zidurile?....

—Când vom ajunge acolo, vom avea timp să ne ocupăm de ele.

—Trebuie fixată scara?

—Așteaptă, vreau să mă asigur chiar pe pielea mea că e solidă. Țin la șira spinării mele, așa, demnă

de milă cum este, și n-aș vrea să-mi frâng gâtul în timp ce-mi dau osteneala să-i împiedic să mi-l taie.

—Sunteți primul căpitan al epocii, dragul meu La Jonquière.

—Aș! Am mai văzut eu și pe alții, spuse La Jonquière, făcând ultimul nod la scara sa.

—E gata? întrebă Gaston.

—Da.

—Vreți să trec eu primul?

—Cum doriți.

—Mi-ar face plăcere.

—Atunci, mergeți.

—E înalt?

—Cincisprezece sau optsprezece picioare.

—O bagatelă!

—Da, pentru dumneavoastră, care sunteți tânăr, dar pentru mine e o afacere; să fim deci prudenți, vă rog.

—Fiți liniștit.

De fapt Gaston cobora primul, încet și prudent, urmat de La Jonquière , care râdea pe sub mustață și bombănea de fiecare dată când se lovea la degete sau când vântul balansa scara de frânghie

—Ce muncă pentru succesorul lui Richelieu și Mazarin! murmura Dubois printre dinți. E adevărat că nu sunt cardinal încă, și asta mă salvează.

Gaston atinse apa sau mai degrabă gheața din șanț. O clipă după aceea, La Jonquière era alături de el. Santinela, pe jumătate înghețată, era în ghereta sa și nu văzuse nimic.

—Acum, urmați-mă, spuse La Jonquière.

Gaston îl urmă pe căpitan. Pe cealaltă parte a șanțului, o scară îi aștepta.

—Aveți, deci, complici? întrebă Gaston.

—La naiba! oare credeți că pateul de ciocârlie a venit singur?

—Să mai spuneți atunci că nu se poate evada din Bastilia! exclamă Gaston foarte vesel.

—Tânărul meu prieten, spuse Dubois, oprindu-se pe a treia treaptă, pe care ajunsese de-acum, credeți-mă, nu vă angajați să o luați de la capăt fără mine; s-ar putea să nu reușiți a doua oară tot atât de bine ca prima dată.

Continuară să urce pe zid, iar pe platformă se plimba o santinelă; dar, în loc să se opună ascensiunii celor doi fugari, această santinelă îi oferi mâna lui La Jonquière pentru a-l ajuta să urce pe plațformă; apoi, toți trei, în liniște și cu iuțeala oamenilor care cunosc valoarea minutelor, traseră scara la ei și o plasară pe cealaltă parte a zidului.

Coborârea avu loc cu aceeași ușurință cum se făcuse și ascensiunea și La Jonquière și Gaston se regăsiră într-un alt șanț înghețat ca și primul.

—Acum, spuse căpitanul, să luăm cu noi scara asta pentru a nu-l compromite pe sărmanul diavol care ne-a ajutat.

—Suntem deci liberi? întrebă Gaston.

—Încă puțin, răspunse La Jonquière.

Această noutate dublă puterile lui Gaston, care luă scara pe umărul său și o cără.

—La dracu'! cavalere, spuse La Jonquière, răposatul Hercule era o nimica toată pe lângă dumneavoastră, după câte mi se pare.

—Aș! zise Gaston, în acest moment aș ridica Bastilia.

Merseră vreo treizeci de pași în liniște și ajunseră într-o străduță din suburbia Saint-Antoine. Cu toate că era abia nouă și jumătate, străzile erau pustii, căci crivățul sufla din răsputeri.

—Acum, dragul meu cavaler, spuse La Jonquière, fă-mi plăcerea să mă urmezi până la marginea cartierului.

—Vă voi urma până în infern.

—Nu, nu atât de departe, dacă vreți; fiindcă, pentru mai mare siguranță, o vom lua fiecare pe drumul său.

—Ce e cu această trăsură? întrebă Gaston.

—E a mea.

—Cum, a dumneavoastră?

—Da.

—La naiba! dragul meu căpitan, o trăsură cu patru cai! călătoriți ca un prinț.

—Cu trei cai, cavalere, pentru că unul dintre cai e pentru dumneavoastră.

—Cum! sunteți de acord?

—Bineînțeles! și nu e totul.

—Ce?

—Nu aveți bani.

—M-au scotocit și mi-au luat tot ce aveam la mine.

—Uite o pungă cu cincizeci de ludovici.

—Dar, căpitane...

—Hai, hai! sunt banii Spaniei, luați-i!

Gaston luă punga în timp ce un surugiu dezlega calul pe care îl aduse cavalerului.

—Acum, spuse Dubois, unde mergeți?

—În Bretania, să-mi întâlnesc camarazii.

—Sunteți nebun, dragul meu. Camarazii dumneavoastră sunt condamnați ca și noi și în două sau trei zile pot fi executați.

—Aveți dreptate, aprobă Gaston.

—Mergeți în Flandra zise La Jonquière, mergeți în Flandra, e un loc bun. În cincisprezece sau optsprezece ore veți ajunge la graniță.

—Da, spuse Gaston cu un aer sumbru. Mulțumesc, știu unde trebuie să merg.

—Să mergem, băiete, spuse Dubois, urcându-se în trăsura sa; bate un vânt de ia coarnele boilor.

—Călătorie plăcută, răspunse Gaston.

Și amândoi își strânseră o ultimă dată mâinile; apoi fiecare o luă pe drumul său.

CUM NU TREBUIE SĂ-I JUDECI MEREU PE CEILALȚI DUPĂ TINE ÎNSUȚI

Regentul, după obiceiul său, își petrecea seara la Hélène.

De patru sau cinci zile nu lipsise deloc, iar orele pe care i le dedica tinerei fete erau orele sale fericite. Însă, de această dată, sărmana Hélène, pe care ultima vizită la iubitul ei o impresionase puternic, se întorsese de la Bastilia peste măsură de tristă.

—Dar, spuse regentul, fii sigură, Hélène, chiar mâine te vei mărita cu el.

—Mâine e departe, răspunse fata.

—Hélène, reluă regentul, crezi în cuvântul meu, care nu te-a înșelat niciodată. Îți promit că ziua de mâine va veni cu multă fericire pentru tine și pentru el.

Hélène scoase un suspin adânc.

În acest moment, intră un servitor și îi vorbi încet regentului.

—Ce este? întrebă Hélène, pe care micul incident o speriase.

—Nimic, copilul meu, spuse ducele; e secretarul meu care dorește să-mi vorbească despre niște lucruri presante.

—Vreți să vă las?

—Da; fă-mi această plăcere pentru o clipă.

Hélène se retrase în camera ei.

În același timp ușa salonului se deschise și Dubois intră gâfâind.

—De unde mai vii, întrebă regentul, și în halul ăsta?

—Chiar așa! de unde vin, spuse Dubois, de la Bastilia.

—Și prizonierul nostru?

—Ei bine?

—S-a aranjat totul pentru căsătoria sa?

—Da, monseniore, absolut totul, cu excepția orei, pe care nu mi-ați comunicat-o.

—Ei bine, să spunem mâine, la ora opt dimineața.

—La ora opt dimineața... repetă Dubois, calculând.

—Da. Ce calculezi?

—Socotesc unde va fi.

—Cine?

—Prizonierul.

—Cum! prizonierul?

—Da, mâine, la ora opt dimineața, va fi la patruzeci de leghe de Paris.

—Cum! la patruzeci de leghe de Paris?

—Cel puțin, dacă va fugi la fel cum l-am văzut plecând.

—Ce vrei să spui?

—Vreau să spun, monseniore, că nu lipsește decât un lucru pentru cununie, și anume mirele.

—Gaston!...

—A fugit de la Bastilia acum o jumătate de oră.

—Minți, abate; nu se poate fugi de la Bastilia.

—Vă cer iertare, monseniore; când ești condamnat la moarte, te salvezi de oriunde.

—A fugit, știind că mâine trebuie să se căsătorească cu cea pe care o iubește!

—Ascultați, totuși, monseniore, viața e un lucru scump și ținem la ea! apoi domnul, ginerele vostru, are un cap tare agreabil și dorește să și-l păstreze pe umeri. Ce poate fi mai natural?

—Și unde este?

—Unde este? Poate îmi veți comunica aceasta mâine seară; dar, la această oră, tot ce pot să vă spun

este că se află destul de departe și tot ce pot să vă răspund este că nu se va întoarce.

Regentul căzu într-o reverie adâncă.

—Dar, monseniore, reluă Dubois, într-adevăr, naivitatea voastră îmi provoacă o permanentă mirare; ar fi trebuit să nu cunoști inima umană pentru a presupune că un om condamnat la moarte va rămâne în închisoare când s-ar putea salva.

—Oh! Domnule de Chanlay! izbucni regentul.

—Eh! Dumnezeule! acest cavaler, acest erou, a făcut ceea ce trebuie să facă ultima ordonanță și, într-adevăr, a făcut bine.

—Dubois, și fiica mea?

—Ei bine! fiica voastră, monseniore?...

—Va muri, spuse regentul.

—Ba nu! monseniore. Învățând să cunoască personajul, se va consola, iar dumneavoastră o veți căsători cu vreun mic prinț de Germania sau de Italia, sau cu ducele de Modena, de exemplu, pe care domnișoara de Valois nu-l vrea.

—Dubois, și eu care vroiam să-i fac o favoare.

—Și-a făcut-o el însuși, a găsit lucrul cel mai sigur și, într-adevăr, recunosc că și eu aș fi făcut la fel.

—Oh! tu, tu nu ești gentilom; tu n-ai făcut jurământ.

—Vă înșelați, monseniore, l-am făcut pe acela de a o împiedica pe Alteța Voastră să facă o prostie și, aici, am reușit.

—Atunci, e bine, să nu mai vorbim; nici un cuvânt despre acestea în fața Hélènei. Mă însărcinez să-i duc eu vestea.

—Iar eu, să-l regăsesc pe ginerele vostru.

—Nu, nu! e salvat, să profite!

În momentul când regentul pronunță aceste cuvinte, un zgomot ciudat se auzi în camera de alături și un aprod, intrând precipitat, anunță:

—Domnul cavaler Gaston de Chanlay.

Acest anunț produse un efect de-a dreptul diferit asupra celor două persoane care îl auziră. Dubois deveni mai palid ca un mort, iar fața lui se crispă sub o expresie de furie amenințătoare. Regentul se ridică într-o stare de bucurie care-i acoperea, din contră, figura cu o vie roșeață. Avea atâta veselie pe față, redată sublim prin încredere, pe câtă furie comprimată se citea pe figura fină și vicleană a lui Dubois.

—Să intre, spuse regentul.

—Așteptați, cel puțin, să ies, ceru Dubois.

—Ah! da, e adevărat, el te va recunoaște.

Dubois se retrase cu pași lenți și cu un mormăit înăbușit, asemănător cu acela al unei hiene care e deranjată de la festinul său și de la iubirile sale. El intră într-o cameră vecină. Acolo căzu mai curând decât se așeză pe un scaun plasat în fața unei mese luminate de două lumânări și pe care se afla tot ce trebuie pentru scris. Această priveliște păru că face să se nască în el o idee nouă și teribilă, pentru că figura i se lumină, iar el surâse. Sună, iar un ușier intră.

—Du-te și caută-mi portofoliul care se află în trăsura mea, spuse el.

Acest ordin fu executat chiar în acea clipă. Dubois înhăță în grabă câteva hârtii, le completă precipitat cu o expresie de bucurie sinistră, puse totul la loc în fundul portofoliului, apoi, cerând pornirea trăsurii, ordonă să-l ducă la Palatul Regal.

În acest timp, ordinul dat de regent se execută, iar ușile se deschiseră în fața cavalerului. Gaston intră vioi și merse drept la duce, care îi întindea mâna.

—Cum! iată-vă, domnule? spuse ducele, încercând să imprime fizionomiei sale expresia de uimire.

—Da, monseniore, răspunse Gaston, un miracol s-a petrecut în favoarea mea prin intermediul bravului căpitan La Jonquière: el avea totul pregătit pentru fuga sa; m-a chemat la el sub pretextul de a se înțelege cu

mine asupra mărturisirilor noastre; apoi, când am rămas singuri, mi-a spus totul și am evadat împreună și în mod fericit.

—Și în loc de a fugi, domnule, pentru a ajunge la frontieră, pentru a vă pune în siguranță, ați revenit aici, cu riscul capului dumneavoastră!

—Monseniore, spuse Gaston înroșindu-se, trebuie să mărturisesc, libertatea mi s-a părut la început lucrul cel mai frumos și mai prețios de pe pământ. Primele guri de aer pe care le-am respirat m-au îmbătat; dar, aproape în același moment, monseniore, am reflectat.

—La un lucru, nu-i așa?

—La două, monseniore.

—La Hélène pe care o părăseai?

—Și la camarazii mei pe care îl lăsam sub securea călăului.

—Și atunci ați decis...

—Că eram legat de cauza lor până ce proiectele noastre vor fi îndeplinite.

—Proiectele noastre!

—Da! Nu sunt oare ale voastre ca și ale mele?

—Ascultați, domnule, supuse regentul, cred că omul trebuie să se păstreze în limita forțelor sale. Există lucruri pe care Dumnezeu pare că-l scutește să le facă, avertismente care-i spun să renunțe la un anumit proiect. Ei bine, eu cred că este un sacrilegiu să contestăm aceste avertismente, să rămânem surzi la aceste voci. Proiectele noastre sunt eșuate, domnule; să nu ne mai gândim.

—Din contră, monseniore, spuse Gaston cu un aer sumbru și scuturînd din cap; din contră, să ne gândim mai mult ca oricând.

—Dar atunci sunteți furios, domnule! zise regentul surâzând; de ce aveți de gând să persistați astfel într-o afacere care a devenit atât de dificilă, acum, când este aproape fără sens?

—Mă gândesc, monseniore, spuse Gaston, mă gândesc la prietenii noștri arestați, judecați, condamnați! Domnul d'Argenson mi-a spus-o; la prietenii noștri pe care-i pândește eșafodul și pe care doar moartea regentului poate să-i salveze; la prietenii noștri care ar fi spus, dacă aș fi părăsit Franța, că mi-am cumpărat salvarea cu prețul pieirii lor și că porțile Bastiliei s-au deschis în fața delațiunilor mele.

—Așadar, domnule, sacrificați totul pentru această chestiune de onoare, chiar pe Hélène?

—Monseniore, dacă ei trăiesc încă, trebuie să-i salvez.

—Dar dacă sunt morți? întrebă regentul.

—Atunci, e altceva... răspunse Gaston; atunci trebuie să-i răzbun.

—Dar, ce naiba! Domnule, reluă ducele, iată, mi se pare o idee un pic exagerată de eroism. Mi se pare că ați plătit destul din partea dumneavoastră, cu propria persoană. Credeți-mă, credeți un om care este recunoscut pentru destul bun simț în materie de onoare: sunteți absolvit în ochii lumii întregi, dragul meu Brutus.

—Nu sunt absolvit în proprii mei ochi, monseniore.

—Așadar persistați?

—Mai mult ca niciodată. Trebuie ca regentul să moară și, amplificând o voce surdă, regentul va muri!

—Dar, mai înainte, nu vreți s-o vedeți pe domnișoara de Chaverny? întrebă ducele cu o voce ușor schimbată.

—Da, monseniore. Dar, mai înainte, trebuie să am cuvântul vostru că mă veți ajuta în proiectul meu. Gândiți-vă deci, monseniore, că nu e nici un moment de pierdut; că prietenii mei sunt acolo, judecați și condamnați cum eram și eu. Monseniore, spuneți-mi imediat, înainte s-o văd pe Hélène, că nu mă veți abandona. Lăsați-mă să-mi iau, într-un fel, un nou

angajament cu dumneavoastră. Sunt om, iubesc, și în consecință sunt slab. Va trebui să nu mai văd pe Hélène decât cu condiția să-mi promiteți că mă veți ajuta să-l văd pe regent.

—Și dacă voi refuza să-mi iau acest angajament?

—Monseniore, nu o voi revedea pe Hélène. Sunt mort pentru ea; este inutil să-i revină speranța pentru a o pierde din nou; e chiar îndeajuns să mă plângă o dată.

—Și totuși persistați?

—Da, chiar cu cele mai puține șanse.

—Dar atunci, ce veți face?

—Îl voi aștepta pe regent peste tot unde va trebui să meargă și îl voi lovi peste tot unde îl voi întâlni.

—Încă o dată, mai gândiți-vă, spuse ducele.

—Pe onoarea numelui meu, reluă Gaston, vă somez să-mi acordați sprijinul, sau am să vă declar că plec.

—Bine, domnule; intrați la Hélène și veți găsi răspunsul meu când vă veți întoarce.

—Unde?

—Chiar în această cameră.

—Și acest răspuns va fi după dorința mea?

—Da.

Gaston trecu la Hélène; tânăra fată era îngenunchiată în fața unui crucifix, rugând pe Dumnezeu să-i înapoieze iubitul. La zgomotul pe care-l făcu Gaston când deschide ușa, ea se întoarse. Crezu că Dumnezeu făcuse o minune și scoase un țipăt puternic întinzând brațele către cavaler, dar fără să aibă puterea să se ridice.

—Oh! Doamne! spuse ea, el este? e umbra lui?

—Eu sunt, Hélène, chiar eu sunt! strigă tânărul, repezindu-se către Hélène și luându-i mâinile.

—Dar cum tu... tu, prizonier azi dimineață..., tu, liber astă seară...

—Am evadat. Hélène.

—Și atunci te-ai gândit la mine, ai venit în grabă la mine, n-ai vrut să fugi fără mine... Oh! cât de bine îl recunosc în privința asta pe Gaston al meu. Ei bine! iată-mă, prietenul meu, sunt gata; du-mă unde vei dori, sunt a ta... te urmez.

—Hélène, spuse Gaston, tu nu ești logodnica unui om oarecare. Dacă n-aș fi avut nimic în plus față de ceilalți oameni, tu nu m-ai fi iubit.

—Oh! nu, cu siguranță.

—Ei bine, Hélène, pentru sufletele de elită datoriile mai mari și, în consecință, încercările mai mari sunt impuse. Eu mai am încă de îndeplinit, înainte de a fi al tău, misiunea pentru care am venit la Paris. Avem amândoi de îndurat un destin fatal... Orice ai vrea, Hélène, asta e situația: viața noastră sau moartea noastră nu mai depinde decât de un singur eveniment, iar acest eveniment va avea loc chiar în această noapte.

—Ce spui?... strigă tânăra fată..

—Ascultă, Hélène, răspunse Gaston, dacă în patru ore, adică la ivirea zorilor, nu vei avea vești despre mine, Hélène, să nu mă mai aștepți. Să crezi că ceea ce s-a întâmplat între noi în seara asta a fost un vis. Și dacă vei putea obține permisiunea, să vii să mă revezi la Bastilia.

Hélène păli, brațele sale căzură fără putere de-o parte și de alta. Gaston o luă de mână și o duse înapoi în fața scaunului ei de rugăciune, unde ea îngenunche.

Apoi o sărută pe frunte, cum ar fi făcut un frate:

—Continuă să te rogi, Hélène, spuse el, căci, rugându-te pentru mine, te rogi și pentru Bretania, și pentru Franța!

Iar el se repezi afară din cameră.

—Vai! vai! murmură Hélène, salvează-l Doamne! salvează-l! ce-mi pasă de restul lumii!

Întorcându-se în salon, Gaston găsi un ușier care-l anunță că ducele plecase, dar îi lăsase din partea sa un bilet.

Acest bilet era redactat în acești termeni:

,,*În seara asta este un bal mascat la Monceaux, la care va lua parte și regentul. El are obiceiul să se retragă singur către ora unu dimineața într-o seră pe care o îndrăgește și care este situată la capătul galeriei aurite. Acolo, de obicei, nu intră nimeni în afară de el, pentru că se cunoaște preferința sa și se respectă. Regentul va fi îmbrăcat cu un costum domino din catifea neagră, pe al cărui braț stâng va fi brodată o albină de aur. El ascunde acest semn într-un pliu atunci când dorește să rămână necunoscut. Biletul pe care îl alătur acestei scrisori este un bilet de ambasador; cu acest bilet veți fi admis nu numai la bal, dar chiar și în această seră, unde veți avea aerul că mergeți să căutați o întrevedere secretă. Folosiți-l pentru întrevederea dumneavoastră cu regentul. Trăsura mea este jos; veți găsi acolo propriul meu domino; vizitiul este la ordinele dumneavoastră*”.

Citind această scrisoare, care îi deschidea toate ușile și care îl conducea, ca să spunem așa, față în față cu cel pe care trebuia să-l asasineze, o sudoare rece apăru pe fruntea lui Gaston, iar el se sprijini de spătarul unui scaun; apoi, cum luase o hotărâre violentă, se repezi afară din salon, coborî în viteză scara, apoi să-i în trăsură strigând către vizitiu:

— La Monceaux!

Dar abia părăsise el salonul, că o ușă ascunsă în lambriuri se deschise și ducele apăru; el se îndreptă încet spre ușa din față, cea care conducea spre Hélène; aceasta scoase un strigăt puternic de bucurie când îl văzu.

—Ei bine! îi spuse regentul cu un surâs trist, ești mulțumită, Hélène?

—Oh! dumneavoastră, monseniore! exclamă Hélène.

—Vezi, copilul meu, continuă regentul, că prezicerile mele s-au adeverit. Crezi în cuvântul meu, speră!...

—Ah! monseniore, sunteți așadar un înger trimis pe pământ pentru a-mi ține loc de tată, pe care l-am pierdut?

—Vai, spuse regentul, surâzând, nu sunt un înger, draga mea Hélène; dar, așa cum sunt, îți voi ține loc, într-adevăr, de tată și voi fi chiar un tată grijuliu.

Și, cu aceste cuvinte, ducele luă mâna tinerei fete și vru să o sărute cu respect; dar ea ridică capul și buzele regentului îi atinseră fruntea.

—Văd că îl iubești mult, spuse el.

—Monseniore, fiți binecuvântat.

—Poate urarea ta îmi va purta noroc! spuse regentul.

Și, surâzând încă, el o părăsi, apoi se urcă în trăsură.

—Mână la Palatul Regal, spuse el vizitiului; dar ai grijă că nu ai decât un sfert de oră să ajungi la Monceaux.

Vizitiul gonea mâncând pământul. În momentul când trăsura intra în mare galop pe sub peristil, un curier călare pleca el însuși în goană mare. Dubios, văzându-l plecând, închise fereastra și se întoarse în cameră.

MONCEAUX

În acest timp, Gaston mergea spre Monceaux.

Cum îi spusese ducele, el găsise o mască și un domino în trăsură: era o mască de catifea neagră și un domino de satin violet. El își puse masca pe figură și pelerina pe umeri; dar în vremea aceea se gândea la un lucru: acela că nu avea nici un fel de armă.

De fapt, ieșind de la Bastilia, alergase în strada Bac și acum nu cuteza să se întoarcă în vechea sa locuință, la hotelul „Ocaua Dragostei”, de teamă că va fi recunoscut și arestat. Nu îndrăznea să scoale din somn un fabricant de cuțite, de teamă că va trezi bănuieli cumpărând un pumnal.

Se gândea că, o dată ajuns la Monceaux, o armă oarecare era ușor de procurat.

Dar, pe măsură ce se apropia, ceea ce-i lipsea cel mai mult nu era arma, ci curajul. Se dădea în el o luptă teribilă: orgoliul și umanitatea se încăierau și era nevoie să se întoarcă cu gândul din când în când, să-și amintească de prietenii săi din închisoare, condamnați, amenințați de o moarte crudă și înjositoare, pentru care, întorcându-se cu violență asupra primei sale hotărâri, își continuă drumul. Astfel, când trăsura intră în curțile de la Monceaux și se opri în fața acelui pavilion care era viu luminat, în ciuda frigului glacial care se așternuse, în ciuda zăpezii care acoperea liliecii albiți, atât de triști iarna, atât de frumoși și parfumați primăvara, Gaston simți o sudoare rece care-i apăru sub mască și murmură cuvintele:

—Așa, curând!

În acest timp trăsura se opri, portiera i se deschise; trebui să coboare. De altfel fusese

recunoscut vizitiul particular al prințului, trăsura de care se servea pentru drumurile sale secrete și fiecare se grăbi în liniște, fiind gata să se supună primelor ordine.

Gaston nu remarcă de loc această amabilitate. El coborî cu un pas destul de ferm, un fel de întunecare momentană trecu peste ochii săi și își prezentă biletul.

Dar lacheii își deschiseră cu respect rândurile în fața lui, ca pentru a-i spune că această formalitate a biletului de intrare era cu totul inutilă.

Era deci obiceiul de a se masca, bărbați și femei și, cu totul altfel decât astăzi, erau mai degrabă mai multe femei decât bărbați care mergeau la acest fel de reuniuni cu fața descoperită. De fapt, femeile din acea epocă nu numai că aveau obiceiul să vorbească liber, ci mai mult, ele știau să vorbească. Masca nu servea pentru a le ascunde nulitatea; în secolul al XVIII-lea, toate femeile aveau spirit. Nu servea nici pentru a ascunde inferioritatea de rang; în secolul al XVIII-lea, când erai frumoasă, aveai destul de repede un nume: dovadă ducesa de Châteauroux, contesa Dubary.

Gaston nu cunoștea pe nimeni, dar, în același timp, din instinct, își dădea seama că se găsește în mijlocul celei mai delicate flori a societății din acea epocă. Erau, ca bărbați, cei din familia Noailles, Brancas, Broglie, Saint-Simon, Nocé, Canilhac, Biron; erau, ca femei, într-o societate poate mai amestecată, dar cu siguranță nu mai puțin spirituală, nu mai puțin elegantă, în afară de numele mari care făceau mofturi la Sceaux și la Saint-Cyr, în jurul doamnei du Maine și al doamnei de Maintenon, toată aristocrația, care se ralia în jurul prințului cel mai curajos și mai popular al familiei regale. Nu lipseau de la această reprezentație a marelui secol trecut decât bastarzii lui Ludovic al XIV-lea și un rege.

De fapt, nimeni din lume, și chiar dușmanii săi recunoșteau acest adevăr, nu știa să organizeze o

petrecere ca regentul. Acest lux de bun gust, această admirabilă abundență a florilor care înmiresmau saloanele, aceste milioane de lumini care se multiplicau în oglinzi; acești prinți, acești ambasadori, aceste femei adorabil de frumoase și delicios de vesele care frecventau petrecerile sale, toate acestea produceau efectul lor asupra tânărului provincial care, de departe, nu văzuse în regent decât un om și care, din acel moment, îl cunoștea ca pe un rege, un rege puternic, spiritual, vesel, amabil, iubit și, mai presus de toate, popular și național.

Gaston simțea că parfumul acestui întreg lux i se urcă la cap și îl îmbată. Ochii lui strălucitori de sub mască o străpungeau ca niște pumnale înroșite. Inima sa bătea puternic în timp ce căuta, printre toate aceste capete, pe acela căruia loviturile sale îi erau destinate; el băgă de seamă un domino negru. Se îndreptă, înghiontindu-se și izbindu-se, legănându-se ca o barcă fără vâsle și fără pânze, printre acele torente care se mișcau de jur împrejurul său, se înclină și se ridică sub acele respirații de poezie sumbră sau veselă care îl învăluiau, trecând într-o secundă din paradis în infern.

Fără masca ce îi acoperea fața și care ascundea ochilor schimbarea fizionomiei sale, n-ar fi putut să facă nici patru pași în mijlocul acestor saloane fără să fie arătat cu degetul și fără să se spună:

—Iată un asasin!

Era ceva laș și rușinos, ceea ce nu-l caracteriza deloc pe Gaston, în a veni la un prinț ca oaspete, pentru a schimba aceste lustre strălucitoare în făclii funebre, pentru a păta de sânge aceste tapițerii fermecătoare, pentru a provoca teroarea în mijlocul freamătului sărbătorii: astfel, la acest gând, curajul îl abandona și îl făcea să meargă câțiva pași spre o ușă.

—Te voi ucide afară, spuse el, dar nu aici.

Atunci își aminti indicația pe care i-o dăduse ducele. Acel bilet care îi va oferi sera izolată, iar el murmură printre dinți:

—Deci el a prevăzut că îmi va fi teamă de lume; deci a ghicit că sunt un laș!

Acea ușă spre care începuse să avanseze îl conduse spre un fel de galerie unde erau aranjate bufetele. Fiecare venea la aceste bufete pentru a bea sau a mânca.

Gaston se apropie ca și ceilalți; nu pentru că i-ar fi fost foame sau sete, dar, după cum am spus, nu avea arme.

El alese un cuțit lung și subțire și, după ce aruncă o privire rapidă în jur, pentru a se asigura că nimeni nu-l privea, îl băgă sub dominou cu un surâs funebru.

—Un cuțit! murmură el, un cuțit! Haide, asemănarea cu Ravaillac va fi completă. Este adevărat că e vorba de un nepot al lui Henri al IV-lea.

Acest gând abia a fost formulat în spiritul lui că, întorcându-se, Gaston văzu apropiindu-se de el o mască îmbrăcată într-un domino de catifea albastră. La câțiva pași în urma acestui om mergeau o femeie și un alt bărbat, de asemenea mascați. Dominoul albastru remarcă atunci că fusese observat și făcu doi pași în fața acelor măști, spuse câteva cuvinte bărbatului pe un ton autoritar care îl făcu să plece capul cu un aer respectuos, apoi reveni la Chanlay,

—Ezitați! îi zise lui Gaston cu o voce bine cunoscută.

Gaston întredeschise dominoul său cu o mână și îi arătă ducelui cuțitul care îi strălucea în cealaltă mână.

—Văd cuțitul care strălucește, dat tot așa văd și mâna care tremură.

—Ei bine, da, monseniore, e adevărat, spuse Gaston; ezitam, tremuram, mă simțeam gata să fug, dar iată-vă, mulțumesc lui Dumnezeu!

—Bine! și acel curaj feroce? spuse ducele cu vocea sa zeflemitoare.

—Nu înseamnă că l-am pierdut, monseniore!

—Bine! și ce a devenit atunci?

—Monseniore, sunt sub acoperișul său.

—Da, dar nu sunteți în seră.

—Puteți să mi-o arătați mai înainte, ca să mă obișnuiesc cu prezența sa, ca să mă exaltez de ura pe care o am pentru el; pentru că nu știu cum să ajung la ea în mijlocul acestei mulțimi.

—Adineauri a fost aproape de dumneavoastră.

Gaston se scutură.

—Aproape de mine? întrebă tânărul.

—Foarte aproape de dumneavoastră, cum sunt eu, răspuns ducele cu solemnitate.

—Mă voi duce în seră, monseniore, mă voi duce!

—Mergeți atunci.

—Încă o clipă, monseniore, ca să-mi revin.

—Foarte bine; știți, sera este acolo, la capătul acestei galerii; fiți atent, ușile sunt închise.

—Nu mi-ați spus dumneavoastră, monseniore, că, atunci când voi arăta acest bilet, lacheii îmi vor deschide?

—Da, dar e mai bine să le deschideți singur; lacheii care vă vor lăsa să intrați s-ar putea să vă aștepte să ieșiți. Dacă sunteți atât de agitat înainte să loviți, veți fi cu atât mai mult după; apoi poate că regentul nu va cădea fără să se apere, fără să scoată un țipăt; vor veni în fuga mare, veți fi arestat și adio speranțelor voastre de viitor! Gândiți-vă la Hélène, care vă așteaptă!

Este imposibil de exprimat ceea ce se petrecea în inima lui Gaston în timpul acestor cuvinte spuse de duce, iar acesta din urmă părea că așteaptă efectul de pe fața și din inima tânărului, fără să piardă o mișcare a feței, fără să piardă o bătaie a inimii.

—Ei bine, întrebă Gaston cu o voce surdă, ce trebuie să fac? sfătuiţi-mă.

—Când veţi fi la uşa serei, cea care dă în faţa acestei galerii care coteşte spre stânga, vedeţi?...

—Da.

—Căutaţi sub încuietoare şi veţi găsi un buton cizelat; apăsaţi şi uşa se va deschide singură, dacă nu este închisă din interior; dar regentul, care nu bănuieşte nimic, nu-şi va lua această precauţie; eu am intrat astfel de douăzeci de ori în audienţă particulară. Dacă nu se află acolo când intraţi, aşteptaţi-l; dacă este acolo, îl veţi recunoaşte cu uşurinţă după dominoul său negru cu albina de aur.

—Da, da , ştiu, monseniore, spuse Gaston fără să ştie ce spune.

—Nu contez prea mult pe dumneavoastră în seara asta, continuă ducele.

—Ah! monseniore, momentul se apropie şi într-un minut îmi voi schimba toată viaţa trecută într-un viitor foarte îndoielnic, un viitor de ruşine, poate, cel puţin de remuşcări.

—De remuşcări! reluă ducele; dacă se îndeplineşte o acţiune pe care o considerăm dreaptă, o acţiune comandată de conştiinţă nu vor fi remuşcări. Vă îndoiţi, aşadar, de sfinţenia cauzei voastre?

—Nu, monseniore; dar dumneavoastră vă e uşor să vorbiţi asa. Dumneavoastră nu sunteţi decât cu ideea, dar eu sunt cu executarea ei; dumneavoastră nu sunteţi decât capul, dar eu sunt braţul. Credeţi-mă, monseniore, adăugă Gaston cu o voce sumbră şi cu un accent înăbuşit, este un lucru teribil acela de a ucide un om care ni se încredinţează nouă fără apărare şi care îi surâde ucigaşului. Eu mă credeam curajos şi tare, dar trebuie să fie astfel orice conspirator care şi-a luat angajamentul pe care l-am luat eu. Într-un moment de efervescenţă, de mândrie, de entuziasm sau de ură, am făcut jurământul fatal; există între

mine și victima mea tot intervalul de timp care trebuie să se scurgă. După ce jurământul e consfințit, febra se calmează, efervescența descrește, entuziasmul se stinge, ura se diminuează. Se vede apărând din cealaltă parte a orizontului cel la care trebuie să mergi și care vine spre tine; fiecare zi te apropie de el și atunci te cutremuri, pentru că abia atunci înțelegi la ce crimă te-ai angajat și cu toate acestea timpul inexorabil se scurge, iar la fiecare oră care bate vezi victima care face un pas, până ce la urmă intervalul dispare și atunci o găsești față în față. Atunci, atunci, credeți-mă, monseniore, chiar și cei mai curajoși tremură; pentru că un asasinat este tot un asasinat, înțelegeți? Atunci îți dai seama că nu mai ești ministrul conștiinței tale, ci sclavul jurământului. Pornești cu fruntea sus, spunând: „Sunt cel ales!”, ajungi cu fruntea în pământ, spunând: „Sunt blestemat!”

—Mai este încă timp, domnule, spuse cu ardoare ducele.

—Nu, nu, monseniore, știți bine că este o fatalitate care mă împinge înainte. Îmi voi îndeplini sarcina, oricât de teribilă ar fi ea; inima mea va fremăta, dar mâna mea va rămâne fermă. Da, vă spun, dacă nu i-aș fi avut acolo pe prietenii mei care așteaptă lovitura pe care o s-o dau, dacă n-ar fi fost aici Hélène, pe care o acopăr cu doliu, dacă n-o acopăr de sânge, oh! mi-ar fi plăcut mai mult eșafodul, eșafodul cu aparatul său și chiar cu rușinea sa; pentru că el nu pedepsește; el iartă.

—Hai! spuse ducele, e bine, văd că tremurați, dar că veți acționa.

—Nu vă îndoiți, monseniore; rugați-vă pentru mine pentru că într-o jumătate de oră totul va fi terminat.

Ducele făcu o mișcare involuntară, aprobând în același timp printr-un gest și se pierdu în mulțime.

Gaston găsi o fereastră întredeschisă, care dădea spre balcon. El ieși și se plimbă câteva clipe, pentru a-și astâmpăra, prin frig, febra care făcea să-i bată arterele, refulând sângele care le astupa.

Dar flacăra interioară care îl consuma era prea vie, ea continua să-l devoreze. Reintră deci în galerie, făcu câțiva pași, se apropie de seră, apoi reveni, se apropie de ușă și puse mâna pe butonul cizelat; dar i se părea că mai multe persoane adunate în grup la o oarecare distanță îl priveau; reveni pe urmele sale, se întoarse la balcon și auzi sunând o oră la o biserică vecină.

—De data aceasta, murmură el, momentul a sosit și nu mai poate fi amânat. Doamne, Dumnezeule! îți încredințez sufletul meu. Adio, Hélène, adio!

Atunci, cu pas lent dar ferm, își croi drum prin îmbulzeală, ajunse drept la ușă, apăsă pe resort, iar ușa se deschise în liniște în fața lui. Un nor trecea peste ochii lui; se crezu într-o nouă lume. Muzica nu mai ajungea la el decât ca o melodie îndepărtată plină de farmec; parfumului artificial din esențe îi urmă parfumul atât de dulce al florilor; zilei orbitoare a miilor de lumânări, deliciosul crepuscul al câtorva lămpi de alabastru pierdute în verdeață; apoi, peste frunzele luxuriante ale plantelor tropicale, se puteau vedea, prin ușile cu geam ale serei, arborii posomorâți și despuiați și zăpada care acoperea în depărtare pământul, ca un mare linţoliu.

Totul era schimbat, până și temperatura. Gaston își dădu seama abia atunci că un frison îi trecea prin vene. El atribui această impresie subită căldurii frizelor spre care urcau, în preajma unor magnifici portocali în floare, magnoliile cu discuri catifelate, arțarii roz și aloele asemănătoare unor lăncii, în timp ce frunzele mari ale plantelor acvatice dormeau în bazine cu apă atât de limpede încât părea neagră peste tot unde nu tremura reflectarea unei lumini dulci.

Gaston făcuse de altfel câţiva paşi, apoi rămase imobil. Contrastul acestei verdeţi cu saloanele aurite îl consternase. Şi părea încă şi mai dificil să alăture gândurile sale de omor cu această suavitate a unei naturi fermecate, cu toate că era artificială. Nisipul ceda sub paşii săi, moale precum cel mai moale covor, iar jeturile de apă aruncate până la înălţimea celor mai înalţi arbori făceau să se audă armonia lor monotonă şi tânguitoare.

În acest timp continuă să avanseze, urmând un fel de alee care se întorcea înapoi, cum sunt potecile trasate în mijlocul unui parc englezesc. Gaston nu vedea decât confuz, pentru că ochii săi tulburaţi se căzneau să vadă. Privirea sa întreba rondurile, se încorda să vadă o formă umană. Uneori, la foşnetul pe care-l făcea în urma lui o frunză care se desprindea de pe tulpină, căzând în volte, el se întorcea, cuprins de o vagă teroare, în direcţia uşii şi credea că vede intrând maiestuoasa figură neagră, a cărei vizită fatală i-o promitea acest vis. Nimic. El avansa în continuare.

În sfârşit, sub un catalpa cu frunze mari, înconjurat de rododendroni plini de flori, sprijiniţi pe tufişurile unde înfloreau, aruncându-şi parfumul, mii de trandafiri, el băgă de seamă fantoma neagră aşezată pe un jilţ de muşchi şi cu spatele întors spre partea de unde venea el.

De îndată sângele, după ce făcu să-i bată inima cu violenţă, urcă spre obrajii săi şi-i bâzâi în jurul tâmplelor, buzele îi tremurară mâna i se umezi de o sudoare rece, iar el căută automat un sprijin pe care nu-l găsea de loc. Dominoul rămase imobil.

Gaston se dădu înapoi fără să vrea. Mâna lui stângă se îndepărtă de mânerul cuţitului, pe care îl strângea cu cotul. Deodată el făcu un efort disperat, îşi forţă picioarele rebele să meargă, ca şi cum ar fi vrut să depăşească un obstacol. Degetele sale crispate reluară şi cuprinseră din nou mânerul cuţitului, iar el

făcu câțiva pași către regent, înăbușindu-și un geamăt gata să-i scape.

În acel moment, figura făcu o mișcare ușoară, iar pe brațul său stâng Gaston văzu nu numai strălucind, ci chiar arzând, albina de aur, care îi păru o vatră încinsă, un soare de flăcări.

Apoi, pe măsură ce dominoul se întorcea spre Gaston, brațele tânărului se încordară, buzele i se umeziră, dinții îi clănțăniră, pentru că o vagă bănuială începuse să-i strângă inima. Deodată, el scoase un țipăt sfâșietor. Dominoul se ridicase. El nu avea mască pe chip, iar acest chip era al ducelui de Olivarés.

Gaston, fulgerat, rămase livid și mut. Regentul! pentru că nu mai putea să se îndoiască de asta, ducele și regentul nu erau decât același om; regentul își păstră atitudinea lui maiestuoasă și calmă. El privea fix mâna care ținea pumnalul, iar pumnalul căzu. Atunci, îl privi pe Gaston cu un surâs dulce și trist în aceeași măsură, iar Gaston se prăbuși în genunchi ca un arbore tăiat de secure.

Nici unul, nici celălalt nu vorbise. Nu se auzea decât geamătul surd care frângea pieptul lui Gaston și apa care, aproape de ei, recădea în bazin în mod uniform.

IERTAREA

—Ridicați-vă, domnule, spuse regentul.

—Nu, monseniore! strigă Gaston, lovind pământul din fața lui, oh! nu, la picioarele voastre trebuie să mor.

—Să mori! Gaston; vezi bine că ești iertat.

—Oh! monseniore, vă implor, pedepsiți-mă; pentru că trebuie să mă disprețuiți prea mult ca să mă iertați!

—Dar n-ați ghicit? întrebă ducele...

—Ce?

—Cauza pentru care te iert.

Gaston, cu o privire rapidă în urmă, își trecu în revistă toată viața: tinerețea lui tristă și izolată, moartea disperată a fratelui său, dragostea lui pentru Hélène, acele zile atât de lungi când era departe de ea, nopțile atât de scurte petrecute sub fereastra mănăstirii, călătoria sa la Paris, bunăvoința ducelui pentru această tânără fată, în sfârșit, această clemență nesperată; dar, în toate acestea, el nu vedea nimic, nu ghicea nimic.

—Mulțumiți-i Hélènei, spuse ducele, care văzuse că tânărul căutase fără rezultat rațiunea pentru ceea ce i se întâmpla; mulțumiți-i Hélènei, ea este cea care vă salvează viața.

—Hélène! Monseniore... murmură Gaston.

—Nu pot să-l pedepsesc pe logodnicul fiicei mele.

—Hélène e fiica voastră, monseniore, și eu am vrut să vă ucid!

—Da. Gândiți-vă la ceea ce ați spus adineauri, pornești ca ales, te întorci ca asasin și, uneori, chiar te întorci mai mult decât un asasin, după cum vezi, te întorci paricid, pentru că eu sunt aproape tatăl tău, îi spuse ducele, ținându-i mâna.

—Monseniore, aveți milă de mine!

—Ai o inimă nobilă, Gaston.

—Iar dumneavoastră sunteți un prinț nobil, monseniore! de aceea vă aparțin de acum înainte cu trup și suflet: tot sângele meu pentru o lacrimă a Hélènei, pentru o dorință a Alteței Voastre.

—Mulțumesc, Gaston, spuse ducele surâzând; îți voi transforma acest devotament în fericire.

—Eu fericit prin Alteța Voastră! Ah! monseniore, Dumnezeu se răzbună permițând să-mi întoarceți atâta bine în schimbul răului pe care am vrut să vi-l fac.

Regentul zâmbea la această efuziune de bucurie naivă, când ușa se deschise și lăsă să treacă un domino verde. Masca avansa încet și, ca și cum Gaston ar fi ghicit că aducea sfârșitul fericirii sale, se trase înapoi dinaintea ei; după expresia de pe fața tânărului, ducele înțelese că se petrecea ceva nou și se întoarse.

—Căpitanul La Jonquière! strigă Gaston.

—Dubois! murmură ducele și își încruntă sprâncenele.

—Monseniore, spuse Gaston, lăsând să-i cadă capul palid de spaimă în cele două palme, monseniore, sunt pierdut! Monseniore, nu mai sunt eu care trebuie salvat; mi-am uitat aici datoria; am uitat de scăparea prietenilor mei!

—A prietenilor dumneavoastră, domnule? spuse ducele cu răceală; credeam că nu mai faceți cauză comună cu asemenea oameni?

—Monseniore, mi-ați spus că am o inimă nobilă; ei bine, credeți-mă pe cuvânt: Pontcalec, Montlouis, Talhouet și du Couëdic au aceeași inimă nobilă ca și mine.

—Inimi nobile! reluă ducele cu un aer disprețuitor.

—Da, monseniore, repet ceea ce am spus.

—Dar știți ce au vrut să facă, sărman copil care a fost mandatarul lor fără judecată, care a fost brațul pe care l-au pus la capătul gândului lor! Ei bine, au vrut,

aceste inimi nobile, să predea patria lor străinilor, au vrut să împartă Franța într-un număr de națiuni suverane. Ca gentilomi, ei ar fi trebuit să fie exemplu de curaj și de loialitate; l-au dat pe acela de lașitate și de trădare. Ei bine, nu răspundeți, lăsați ochii în jos! Dacă pumnalul este cel pe care îl căutați, e la picioarele dumneavoastră; luați-l, este încă timp.

—Monseniore, spuse Gaston, împreunându-și mâinile, renunț la intențiile mele de asasinat, renunț la ele pentru că le detest; vă cer iertare în genunchi pentru a le fi avut; dar dacă nu-mi salvați prietenii, vă rog, monseniore, lăsați-mă să mor cu complicii mei. Dacă eu trăiesc și ei mor, onoarea mea moare o dată cu ei; gândiți-vă, monseniore, onoarea numelui pe care fiica voastră îl va purta.

Regentul dădu din cap și răspunse.

—Este imposibil, domnule; ei au trădat Franța, vor muri.

—Atunci voi muri și eu cu ei, reluă Gaston, pentru că și eu am trădat Franța ca și ei și, în plus, am vrut să asasinez pe Alteța Voastră.

Regentul îl privi pe Dubois; privirea pe care o schimbară nu scăpă de loc lui Gaston. Dubois surâse; tânărul înțelese că avusese de-a face cu un fals La Jonquière, ca și cu un fals duce d'Olivarés.

—Nu, spuse Dubois, adresându-se lui Gaston, nu veți muri pentru asta, domnule; înțelegeți doar că există crime pe care regentul are puterea, dar nu are dreptul să le ierte.

—Dar pe mine m-a iertat! strigă Gaston.

—Dar sunteți logodnicul Hélènei, spuse ducele.

—Vă înșelați monseniore, nu sunt, nu voi fi niciodată; și cum un asemenea sacrificiu aduce moartea celui care îl face, voi muri, monseniore.

—Aș! spuse' Dubois, nu se mai moare din dragoste; era un bun al timpurilor domnului d'Urfé și al domnișoarei de Scudéri.

—Da, domnule, poate că aveți dreptate, dar în toate timpurile se moare de lovitură de pumnal.

Și, la aceste cuvinte, Gaston se aplecă și luă cuțitul care se afla la picioarele sale, cu o expresie la care nu se putea înșela nimeni.

Dubois nu mișcă de loc, regentul făcu un pas.

—Aruncați această armă, domnule, spuse el cu hotărâre.

Gaston își puse vârful pe pieptul său.

—Aruncați! vă spun, repetă regentul.

—Viața prietenilor mei, monseniore! spuse Gaston.

Regentul se întoarse spre Dubois, care surâdea în continuare cu surâsul lui batjocoritor.

—Bine, spuse regentul, vor trăi.

— Ah! monseniore! strigă Gaston luând mâna regentului și încercând s-o ducă la buze; monseniore, sunteți egalul lui Dumnezeu pe pământ.

—Monseniore, faceți o greșeală ireparabilă, spuse cu răceală Dubois.

—Ce! strigă Gaston uluit, domnul este deci...

—Abatele Dubois, gata să vă servească, spuse falsul La Jonquière, înclinându-se.

—Oh! monseniore, zise Gaston, nu ascultați decât vocea inimii voastre, vă implor.

—Monseniore, nu semnați nimic, reluă Dubois.

—Semnați, monseniore, semnați! repetă Gaston; ați promis iertarea lor și eu știu, promisiunea voastră e sacră.

—Dubois, voi semna, spuse ducele.

—Alteța Voastră a decis?

—Mi-am dat cuvântul.

—Bine; cum va dori Alteța Voastră.

—Imediat, nu-i așa, monseniore? imediat! strigă Gaston. Nu știu de ce sunt înspăimântat fără să mă pot stăpâni, monseniore; iertarea lor! iertarea lor! vă implor.

—Ei! domnule, spuse Dubois, de vreme ce Alteța Sa v-a promis-o, ce importanță mai au cinci minute în plus sau cinci minute în minus?

Regentul îl privi pe Dubois cu un aer neliniștit.

—Da, aveți dreptate, spuse el chiar în acea clipă... Portofoliul tău, abate, să ne grăbim, tânărul e nerăbdător.

Dubois se înclină în semn de supunere, se îndreptă spre ușa serei de portocali, chemă un lacheu, își luă mapa și îi prezentă regentului o foaie de hârtie albă pe care acesta scrise un ordin pe care îl semnă.

—Iar acum, un curier, spuse ducele.

—Un curier! strigă Gaston, oh! nu, monseniore e inutil.

—Cum așa?

—Un curier nu va merge niciodată destul de repede; voi merge eu însumi, dacă Alteța Voastră îmi permite; fiecare clipă pe care o voi câștiga va salva un secol de spaimă a acelor nenorociți.

Dubois încruntă din sprâncene.

—Da, chiar așa, aveți dreptate, spuse regentul, plecați voi înșivă.

El adăugă cu voce joasă:

—Și acest ordin, mai ales, să nu te părăsească.

—Dar, monseniore, spuse Dubois, puneți mai mult zel decât însuși domnul de Chanlay; uitați că, dacă pleacă astfel, există cineva la Paris care îl va crede mort.

Aceste cuvinte îl loviră pe Gaston și îi amintiră de Hélène, Hélène pe care o lăsase neliniștită cu aprehensiunea unui mare eveniment, Hélène care îl aștepta din minut în minut și care nu îi va ierta niciodată că părăsise Parisul fără să o vadă. Totuși, într-o clipă hotărârea lui fu luată, iar el sărută mâna regentului, luă ordinul salvator, îl salută pe Dubois și porni spre ieșire, când regentul îi spuse:

—Nici un cuvânt Hélènei despre secretul pe care ți l-am spus, nu-i așa, domnule? Lăsați-mi plăcerea să-i spun eu însumi că sunt tatăl ei, este singura recompensă pe care v-o cer.

—Alteța Voastră va fi ascultată, spuse Gaston mișcat până la lacrimi.

Și, salutând din nou, se precipită afară din seră.

—Pe aici, spuse Dubois. Sunteți de-a dreptul abătut, credeam că veniți într-adevăr să asasinați pe cineva și că vă vom aresta. Traversați acest boschet; la capăt veți găsi o alee care vă va conduce la poarta de la stradă.

—Oh! mulțumesc. Înțelegeți că orice întârziere...

—Bineînțeles, poate fi fatală. De aceea, adăugă el foarte încet, vă indic drumul cel mai lung. Mergeți.

Gaston ieși. Dubois îl urmări câtva timp cu privirea, apoi, când dispăru, se întoarse spre duce.

—Dar ce aveți, monseniore? întrebă, el. Îmi păreți neliniștit.

—Sunt, într-adevăr, Dubois, răspunse ducele.

—Și de ce?

—N-ai opus prea multă rezistență acestei acțiuni bune. Asta mă frământă.

Dubois surâse.

—Dubois, izbucni ducele, tu uneltești ceva!

—Nu, monseniore, e totul uneltit.

—Spune, ce ai mai făcut?

—Monseniore, o cunosc pe Alteța Voastră.

—Ei bine?

—Știam ce urma să se petreacă.

—Mai departe?

—Că nu va rezista până ce nu va semna iertarea pentru toți acei caraghioși.

—Termină.

—Ei bine! Am trimis de asemenea și din partea mea un curier.

—Tu?

—Da, eu. Oare eu n-am dreptul să trimit curieri?

—S-a terminat, Dumnezeule! Dar ce ordin ducea curierul tău?

—Un ordin de execuție.

—Și a plecat?

Dubois își scoase ceasul.

—De două ore bune.

—Mizerabile!

—Ah! monseniore, iar cuvinte mari. Fiecare cu treburile lui, ce naiba! Salvați-l pe domnul de Chanlay, dacă vreți, e ginerele vostru; eu vă salvez pe dumneavoastră.

—Da, dar îl cunosc pe Chanlay; el va ajunge înaintea curierului tău.

—Nu, monseniore.

—Două ore nu sunt nimic pentru un om de inimă ca el care va înghiți spațiul și le va câștiga curând.

—Dacă curierul meu n-ar fi avut decât două ore avans, spuse Dubois, poate domnul de Chanlay l-ar fi întrecut; dar el va avea trei.

—De ce asta?

—Pentru că bravul tânăr este îndrăgostit și dacă îi dau o mică oră pentru a-și lua rămas bun de la domnișoara fiica dumneavoastră, nu-i dau prea mult..

—Șarpe!... Înțeleg atunci sensul cuvintelor tale de adineauri.

—Era într-un moment de entuziasm; se putea să fi uitat de dragostea lui. Îmi cunoașteți principiul, monseniore: trebuie să te ferești de primele mișcări, pentru că sunt cele bune.

—E un principiu infam!

—Monseniore, poți fi diplomat sau poți să nu fi.

—Prea bine, spuse regentul, avansând spre ușă, merg să-l previn.

—Monseniore, zise Dubois, oprindu-l pe duce cu un accent de fermitate extremă și scoțând o hârtie gata pregătită din portofoliu, dacă faceți asta, aveți

bunătatea să acceptați dinainte demisia mea pe care o aveți aici. Să glumim, îmi place și mie, dar Horațiu a zis: „*Est modus în rebus*[1]”. Era un om mare Horațiu, fără să mai ținem cont că era un om de lume. Hai, monseniore, destulă politică pentru astă seară. Întoarceți-vă la bal și mâine seară totul va fi perfect aranjat. Franța va fi debarasată de patru dintre dușmanii ei cei mai îndârjiți și vă va rămâne un ginere foarte gentil care îmi place chiar mai mult decât domnul de Riom, pe cuvânt de abate!

și cu aceste cuvinte, se întoarseră amândoi la bal: Dubois vesel și triumfător, ducele trist și gânditor, dar convins că ministrul său avea dreptate.

ULTIMA ÎNTREVEDERE

În acest timp, Gaston ieșise din seră cu inima plină de bucurie: acea greutate imensă, care îl apăsase de la începutul conspirației, și din cauza faptului că draga lui Hélène avusese din când în când atâtea necazuri de depășit, începea să dispară, ca și cum un înger ar fi ridicat-o de pe pieptul său.

După visele de răzbunare, vise teribile și sângeroase, urmau visele de dragoste și de glorie. Hélène nu era numai o femeie de o calitate încântătoare și plină de dragoste, era o prințesă de sânge regal, una dintre acele divinități pentru care oamenii plăteau tandrețea cu sângele lor, astfel că, fragile ca orice e muritor, ele nu-și ofereau tandrețea pentru nimic în lume.

---

[1] *Există o măsură în fiecare lucru* (lat.), folosit aici cu sensul de „toate au o limită”. (nota lui naid)

Și apoi Gaston, nu numai fără să vrea, dar chiar în ciuda lui, simțea cum i se trezesc într-un colț din inimă, pe care îl credea cu totul al iubirii, instinctele adormite ale ambiției. Ce noroc strălucitor avea și cum va trezi invidia, care va izbucni din partea unor Lauzun sau Richelieu! Nu mai exista Ludovic al XIV-lea care să impună, ca și lui Lauzun, exilul sau părăsirea iubitei sale; nu mai exista tatăl iritat, opunându-se pretențiilor unui simplu gentilom; ci, din contră, un prieten atotputernic, dornic de tandrețe, însetat să iubească o fiică atât de pură și atât de nobilă; apoi, o sfântă emulație între fiică și ginere pentru a deveni mai demni și unul, și celălalt, de a aparține unui atât de mare prinț, unui învingător atât de iertător.

I se părea lui Gaston că în inima sa nu putea încape atâta bucurie; prietenii lui salvați, viitorul său asigurat, Hélène fiică a regentului. Îi zori într-atât pe cai și pe vizitiu, încât în mai puțin de un sfert de oră era în fața casei din strada Bac.

Poarta se deschise în fața lui; un strigăt se făcu auzit. Hélène, la fereastra pavilionului, aștepta întoarcerea lui; ea recunoscu trăsura și porni, veselă, pentru a-l întâmpina pe prietenul său.

—Salvați! strigă Gaston, când o zări; salvați! prietenii mei, eu, tu!

—Oh! Doamne, spuse Hélène, pălind, așadar l-au ucis?

—Nu, nu, mulțumesc lui Dumnezeu. Oh! Hélène, care inimă e ca inima acestui om și ce om e ca acest regent? Oh! îndrăgește-l Hélène. O să-l îndrăgești și tu, nu-i așa?

—Explică-te, Gaston.

—Nu, nu, să vorbim de noi. Nu pot să-ți ofer decât câteva clipe, Hélène; dar ducele îți va spune tot.

—Un lucru înainte de toate, spuse Hélène. Care este soarta ta, Gaston?

—Cea mai frumoasă din lume, Hélène, soțul tău, bogat, onorat, Hélène! Sunt nebun de fericire.

—Și rămâi cu mine, în sfârșit?

—Nu, plec, Hélène.

—Doamne, Dumnezeule!

—Dar ca să mă întorc.

—Tot despărțiți!

—Cel mult trei zile, doar trei zile. Plec pentru a face binecuvântat numele tău, al meu, acela al protectorului nostru, al prietenului nostru.

—Dar unde mergi?

—La Nantes.

—La Nantes?

—Da, acest ordin conține iertarea pentru Pontcalec, de Montlouis, de Talhouet și du Couëdic; ei sunt condamnați la moarte, înțelegi? și îmi datorează viața. Oh! nu mă reține, Hélène și gândește-te la ce ai suferit tu adineauri când mă așteptai:

—Și, ca urmare, la ceea ce voi mai suferi încă.

—Nu, draga mea, pentru că, de această dată, nu mai e nici un obstacol, nu mai e nici o teamă; de data asta poți fi sigură că voi reveni.

—Gaston, înseamnă că nu te voi vedea niciodată decât la mari intervale și doar pentru câteva minute! Ah! Gaston, am între timp mare nevoie să fiu fericită, du-te!

—Vei fi, liniștește-te.

—Am inima strânsă.

—Oh! Când vei ști tot!...

—Dar atunci, spune -mi imediat ceea ce trebuie să aflu mai târziu...

—Hélène, e singurul lucru care lipsește fericirii mele, să cad la picioarele tale și să-ți spun tot... Dar am promis... am făcut mai mult, am jurat.

—Mereu secrete!...

—Acesta, cel puțin, e plin de fericire.

—Oh! Gaston!... Gaston!... tremur.

—Dar privește-mă, Hélène; privește și, văzând atâta bucurie în ochii mei, poți să-mi spui că ți-e frică?

—De ce nu mă iei cu tine, Gaston?

—Hélène!

—Te rog, să plecăm împreună.

—Imposibil.

—De ce?

—Mai presus de toate, pentru că în douăzeci de ore trebuie să fiu la Nantes.

—Te voi urma, chiar dacă o să mor de oboseală.

—Apoi pentru că soarta ta nu-mi mai aparține. Tu ai aici un protector căruia îi datorezi respect și supunere.

—Ducele?

—Da, ducele. Oh! când vei ști ceea ce a făcut pentru mine... pentru noi...

—Să-i lăsăm o scrisoare, iar el ne va ierta.

—Nu, nu, va spune că suntem ingrați și va avea dreptate; nu, Hélène, de vreme ce merg în Bretania, iute ca un înger salvator, tu vei rămâne aici; te vei ocupa de pregătirile pentru nunta noastră; iar eu voi sosi imediat, te voi numi soția mea și la picioarele tale îți voi mulțumi atunci în egală măsură pentru fericirea și onoarea pe care mi-ai făcut-o.

—Tu mă părăsești, Gaston! exclamă tânăra fată cu disperare.

—Oh! nu așa, Hélène, nu așa! pentru că n-o să te părăsesc. Oh! chiar dimpotrivă, fii fericită, Hélène, zâmbește-mi și spune-mi, întinzându-mi mâna ta atât de pură și de loială: „Pleacă Gaston: e datoria ta să pleci”.

—Da, prietenul meu, spuse Hélène, poate ar trebui să-ți spun așa; dar, în realitate, nu am putere, iartă-mă.

—Oh! Hélène! e rău, când eu sunt atât de bucuros.

—Ce vrei, Gaston! e mai tare ca voința mea. Gaston, porți cu tine jumătatea vieții mele, gândește-te bine.

Gaston auzi bătând orele trei și tresări.

—La revedere! spuse el, la revedere!

—La revedere! murmură Hélène.

Iar el îi luă încă o dată mâna, pe care o sărută o ultimă oară; se grăbi afară din cameră, alergă spre peron, la baza căruia nechezau caii înghețați de vântul rece al dimineții.

Dar, în momentul când începu să coboare, auzi suspinele Hélènei.

Urcă din nou repede și alergă la ea; era la ușa camerei pe care o părăsise. Gaston o luă în brațe și ea se agăță, gata să leșine, de gâtul lui.

—Oh! Doamne! exclamă ea, așadar mă părăsești! mă părăsești deci, Gaston! ascultă bine ce îți spun: n-o să ne mai vedem!

—Sărmană prietenă! sărmană nebună! strigă tânărul, cu inima strânsă fără să vrea.

—Da, nebună... dar de disperare, răspunse Hélène.

Și lacrimile sale inundară brațul lui Gaston.

Deodată, ca după o luptă interioară, ea își lipi buzele de cele ale iubitului ei, îmbrățișându-l cu ardoare. Apoi îl împinse ușurel:

—Pleacă, spuse ea, pleacă, Gaston; acum pot să mor.

Gaston răspunse la acest sărut cu mângâieri pasionate. Dar în acest moment bătu de orele trei și jumătate.

—Încă o jumătate de oră pe care va trebui s-o recâștig, spuse el.

—Adio, adio, Gaston! pleacă, ai dreptate; trebuia să fii de-acum plecat.

—Adio și pe curând.

—Adio, Gaston.

Și tânăra fată reintră liniștită în pavilion, ca o umbră în mormântul său.

Cât despre Gaston, el fu condus la poștă, ceru cel mai bun cal, îi puse șaua, încălecă și ieși din Paris, trecând peste aceeași barieră pe unde intrase cu câteva zile mai devreme.

NANTES

Comisia numită de Dubois era constituită în permanenţă. Învestită cu puteri nelimitate, ceea ce, în anumite cazuri, însemna că hotăra dinainte, aceasta îşi avea reşedinţa la castel, susţinută de puternice detaşamente de trupe care se aşteptau în fiecare clipă să fie atacate de nemulţumiţi.

După arestarea celor patru gentilomi, Nantes, de altfel înfricoşat, a fost emoţionat de soarta lor. Întreaga Bretanie aştepta o răscoală; dar, în aşteptare, nu se răscula. În acest timp dezbaterile se apropiau. În ajunul audienţei publice, Pontcalec avu cu prietenii săi o conversaţie serioasă.

—Să vedem, spuse Pontcalec, am făcut în cuvinte sau în acţiune vreo imprudenţă?

—Nu, răspunseră cei trei gentilomi.

—Vreunul din voi a făcut mărturisiri asupra proiectelor noastre soţiei sale, fratelui său, vreunui prieten? Tu, Montlouis?

—Nu, pe onoarea mea.

—Tu, Talhouet?

—Nu. .

—Tu, du Couëdic?

—Nu.

—Atunci nu au împotriva noastră nici dovezi, nici acuzaţii. Nimeni nu ne-a surprins, nimeni nu ne vrea răul.

—Dar, spuse Montlouis, ne aşteptăm judecata.

—Pentru ce?

—Pentru resentimente ascunse, reluă Talhouet zâmbind.

—Chiar bine ascunse, adăugă du Couëdic, de vreme ce n-am articulat nici un singur cuvânt.

—Ceea ce e spre umilinţa lor, continuă Pontcalec, şi ei înşişi, într-o bună noapte, ne vor forţa să evadăm, pentru a nu fi obligaţi să ne elibereze într-o bună zi.

—Nu cred nimic din astea, spuse Montlouis, care era acela dintre cei patru prieteni care văzuse mereu afacerea sub semnul cel mai sumbru, poate pentru că el avea cel mai mult de pierdut dintre ei toți, având o nevastă tânără și doi copii pe care îi adora; eu nu cred nimic; l-am văzut pe Dubois în Anglia, am stat de vorbă cu el. Are o figură de dihor care se linge pe bot când îi e sete. Lui Dubois îi e sete, iar noi suntem prinși, domnilor; Dubois își va potoli setea cu sângele nostru.

—Dar, replică du Couëdic, parlamentul Bretaniei există, după câte mi se pare.

—Da, pentru a privi cum ni se retează capetele, răspunse Montlouis.

Dar cu toate acestea, era unul dintre cei patru prieteni care surâdea mereu; acesta era Pontcalec.

—Domnilor, spuse el, domnilor, liniștiți-vă. Dacă Dubois e însetat, cu atât mai rău pentru Dubois, el va deveni turbat, asta-i tot; dar și de data asta vă spun, Dubois nu va gusta din sângele nostru.

Și, într-adevăr, de atunci, sarcina comisiei păru dificilă; fără declarații, fără probe, fără mărturii; Bretania râdea pe sub mustață de comisari și, când nu râdea, era încă și mai rău, ea amenința.

Președintele expedie un curier la Paris pentru a expune starea de fapte și a cere noi instrucțiuni.

—Judecați asupra proiectelor, răspunse Dubois: se poate să nu fi făcut nimic, pentru că au fost împiedicați, dar au plănuit destul; intenția, în materie de rebeliune e socotită drept fapt.

Înarmată cu această pârghie teribilă, comisia răsturnă toate speranțele provinciei. A avut loc o reuniune cumplită în care discuțiile trecură rând pe rând de la ironie la acuzație. Dar o comisie bine compusă, așa cum Dubois știa s-o facă atunci când vroia să se implice, este călită în fața râsetelor și a oamenilor nemulțumiți.

Întorcându-se la închisoare, Pontcalec se felicită pentru adevărurile pe care, mai presus de toate, le spusese judecătorilor.

—Nu contează, spuse Montlouis, suntem într-o afacere proastă. Bretania nu se revoltă deloc.

—Ba așteaptă condamnarea noastră, răspunse Talhouet.

—Atunci se va revolta prea târziu, spuse Montlouis.

—Dar condamnarea noastră nu poate avea loc, spuse Pontcalec. Să vedem, cu sinceritate, dacă suntem vinovați; da, dar fără probe; cine va îndrăzni să aducă o condamnare împotriva noastră? comisia?

—Nu comisia, Dubois.

—Mie mi-e tare poftă să fac un lucru, spuse du Couëdic.

—Care?

— Acela de a striga la prima ședință: ,,Hai, bretoni!” Am văzut de fiecare dată în sală un număr mare de figuri prietene. Ei bine! noi vom fi eliberați sau uciși, dar cel puțin totul se va sfârși. Îmi place mai mult moartea decât o asemenea așteptare.

—Dar de ce riscați să vă răniți pentru orice zbir? zise Pontcalec.

—Pentru că luptăm cu rana pe care o face un zbir, spuse du Couëdic, și nu luptăm cu aceea pe care o face călăul.

—Bine zis, du Couëdic! exclamă Montlouis, eu mă alătur părerii lui.

—Dar atunci fiți liniștit, Montlouis, spuse Pontcalec, nu veți avea mai mult de-a face cu călăul decât mine.

—Ah! da, iar cu prezicerile, reluă Montlouis. Știți că nu mă tem, Pontcalec?

—Și nu faceți bine.

Montlouis și du Couëdic scuturară din cap, dar Talhouet aprobă.

—Dar asta e sigur, prieteni, ne vor condamna la exil, spuse Pontcalec; suntem forțați să ne îmbarcăm, iar eu voi naufragia în timpul drumului. Iată ursita mea. Dar a voastră poate fi diferită; cereți să faceți traversarea pe un alt vas decât mine; sau chiar mai mult, aveți o altă șansă, aceea de a mă vedea căzând de pe punte, sau de a aluneca atunci când voi urca o scară. Pe scurt, voi pieri pe mare. Voi știți, iată un lucru pozitiv; și voi fi condamnat la moarte, mă vor conduce la eșafod iar dacă eșafodul va fi înălțat pe pământ tare, mă veți vedea la piciorul eșafodului, tot așa de liniștit cum mă vedeți acum.

Acest ton de asigurare dădu de gândit celor trei prieteni; ești superstițios când speri; speranța nu este decât o superstiție. Le venea să râdă de înspăimântătoarea rapiditate cu care se terminaseră dezbaterile. Ei nu știau că Dubois expediase din Paris curier după curier, pentru a împinge mersul procedurii. În final veni ziua când tribunalul se declară destul de lămurit. Această declarație dublă umorul prietenilor care, în acea zi, au fost mai tăioși, mai zeflemitori și mai spirituali decât fuseseră vreodată.

Comisia se retrase în ședință secretă pentru a delibera,

Niciodată dezbaterile nu fuseseră mai furtunoase; istoria a pătruns în secretele acestor deliberări: unii din consilieri, mai puțin cutezători în rău sau mai puțin ambițioși, se revoltară la ideea de a condamna niște oameni pe baza prezumțiilor, pentru că, în afara informațiilor transmise de Dubois, de adevărul cărora se puteau îndoi, nici o altă dezvăluire nu fusese făcută; aceștia își exprimară sus și tare opinia lor, dar majoritatea era devotată lui Dubois și dădură naștere în cadrul comitetului la certuri, la injurii, aproape la încăierare. Dezbaterile durară unsprezece ore, la sfârșitul cărora majoritatea se pronunță. În ajunul judecății, o comisie formată din locuitori notabili, din

ofițeri bretoni, din membri ai parlamentului, plecase pentru a găsi biroul comisiei ministeriale și dezvoltă în fața ei concluzii care țineau să dovedească că bretonii nu se revoltaseră în fapt, că alegeau pe regele Spaniei în dauna ducelui d'Orléans, care prefera fiul mic al unui rege față de un părinte colateral și că provincia, în materie de regență, avea mai mult dreptul de a se pronunța decât un simplu parlament. Comisia ministerială, care simțea că nu avea de loc răspunsuri bune de dat, nu răspunse, iar deputații se retraseră plini de speranță. Dar judecata nu a fost mai puțin aspră, și nu după instrucția făcută la Nantes, ci după instrucțiunile primite de la Paris. Comisarii adăugară celor patru șefi întemnițați, alți șaisprezece gentilomi în contumacie și declarară:

„*Acuzații, recunoscuți vinovați de plănuire de crime de lezmaiestate și de planuri de trădare, să fie decapitați, cei prezenți în fapt, cei absenți în efigie. Zidurile și fortificațiile castelelor lor să fie demolate, semnele lor de seniorie să fie distruse, iar pădurile lor senioriale, ca și copacii de pe alei, să fie tăiate la înălțimea de nouă picioare*”.

O oră după ce această sentință a fost dată, îi dădură grefierului ordinul să o facă cunoscută condamnaților.

Condamnarea avusese loc în urma acestei ședințe atât de furtunoase despre care am vorbit și unde acuzații găsiseră atât de vii semne de simpatie în public. De asemenea, combătându-i pe judecători în toate punctele acuzării, niciodată nu avuseseră atâtea speranțe de bine. Ei se aflau așezați în camera comună și luau masa de seară, amintindu-și toate detaliile din ședință, când pe neașteptate ușa lor se deschise, iar în umbră se ivi figura palidă și severă a grefierului. Apariția solemnă schimbă în aceeași clipă discuția plăcută în bătăi de inimă.

Grefierul înaintă încet, în timp ce temnicerul rămase la uşă, iar în umbra coridorului se vedeau strălucind ţevile muschetelor.

—Ce vreţi de la noi, domnule, întrebă Pontcalec, şi ce înseamnă această apariţie sinistră?

—Domnilor, spuse grefierul, sunt purtătorul sentinţei tribunalului; îngenuncheaţi pentru a o asculta.

—Dar numai sentinţele de moarte sunt ascultate în genunchi, spuse Montlouis.

—Îngenunchiaţi, domnilor, repetă grefierul.

—Se potriveşte vinovaţilor şi oamenilor de nimic să îngenuncheze, spuse du Couëdic. Noi suntem gentilomi şi nevinovaţi, noi ascultăm sentinţa în picioare.

—Cum vreţi, domnilor; dar descoperiţi-vă, pentru că vorbesc în humele regelui.

Talhouet, singurul care avea pălăria pe cap, se descoperi. Toţi patru stăteau drepţi şi descoperiţi, sprijiniţi unii de ceilalţi, cu fruntea palidă, dar cu zâmbetul pe buze. Grefierul citi toată sentinţa fără ca un singur murmur, un singur gest de uimire să-l întrerupă. Când termină:

—De ce mi-au spus să declar intenţiile Spaniei în contra Franţei? întrebă Pontcalec. Spania era ţară duşmană, am declarat ceea ce credeam despre proiectele sale şi iată că ne condamnă. De ce asta? Comisia nu e aşadar compusă decât din laşi care întind curse acuzaţilor?

Grefierul nu răspunse.

—Dar, adăugă Montlouis, regentul a cruţat tot Parisul, complice la conspiraţia lui Cellamare; nici o picătură de sânge n-a curs; cu toate acestea, cei care vroiau să-l ridice pe regent, poate să-l ucidă, erau şi ei vinovaţi, poate, ca nişte oameni în contra cărora nici o acuzaţie serioasă n-a putut fi articulată; noi suntem

atunci aleși să ispășim această indulgență față de capitală?

Grefierul nu răspunse nimic.

—Înțeleg, așadar, un lucru, Montlouis, spuse du Couëdic, este aici o veche ură de familie împotriva Bretaniei și regentul, pentru a face să se creadă că e din familie, vrea să dea dovada că ne urăște. Nu pe noi personal ne lovește, ci o provincie care, de peste trei sute de ani cere inutil drepturile și privilegiile sale și pe care o vor vinovată pentru a se debarasa de ea într-o bună zi.

Grefierul păstră mai departe liniștea.

—Hai, să terminăm! zise Talhouet. Suntem condamnați, asta e. Acum, avem sau nu avem dreptul la apel?

—Nu aveți, domnilor, spuse grefierul.

—Atunci puteți să vă retrageți, spuse du Couëdic.

Grefierul salută și se retrase, urmat de gărzile care-l escortau, iar ușa de temniță îi închise din nou, grea și zgomotoasă, pe cei patru gentilomi.

—Ei bine, zise Montlouis când rămăseră singuri.

—Ei bine, suntem condamnați, spuse Pontcalec. Eu n-am spus niciodată că nu va fi o sentință, am spus că nu va fi o execuție, asta-i tot.

—Sunt de părerea lui Pontcalec, zise Talhouet; ceea ce au făcut este pentru a înfricoșa provincia și pentru a-i măsura răbdarea.

—De altfel, adăugă du Couëdic, nu ne vor executa fără ca regentul să ratifice condamnarea. Or, prin intermediul curierului extraordinar, vor trebui două zile pentru a ajunge la Paris, o zi pentru a examina problema și două zile pentru a se întoarce, ceea ce înseamnă cinci zile; avem deci cinci zile în fața noastră; în cinci zile se întâmplă multe lucruri; provincia, când va afla de condamnarea noastră, se va ridica:

Montlouis clătină din cap.

—Apoi mai este și Gaston, continuă Pontcalec, pe care l-ați uitat de tot, domnilor.

—Mă tem ca Gaston să nu fie arestat, domnilor, spuse Montlouis. Îl cunosc pe Gaston și dacă era în liberate am fi avut de-acum vești de la el.

—Nu veți nega, cel puțin, profet al nenorocirii, zise Talhouet, că avem câteva zile în fața noastră.

—Cine mai știe? răspunse Montlouis.

—Și apoi marea, spuse Pontcalec; marea, ce naiba; domnilor, uitați mereu că nu voi pieri decât pe mare.

—Ei bine! atunci, domnilor, să ne întoarcem la masă, zise du Couëdic, și să bem un ultim pahar în sănătatea noastră.

—Nu mai avem vin, spuse Montlouis, e semn rău.

—Aș! a mai rămas în pivniță, spuse Pontcalec.

Și îl chemă pe temnicer. Acesta, când intră, îi găsi pe cei patru prieteni la masă. Îi privi cu un aer uimit.

—Ei bine! ce mai e nou, meștere Cristophe? întrebă Pontcalec.

Meșterul Cristophe era din Guer și avea o venerație cu totul aparte pentru Pontcalec, unchiul acestuia, Crysogon, fiind mai demult stăpânul său.

—Nimic altceva decât ceea ce știți, domnilor, spuse el.

—Atunci du-te și caută-ne niște vin.

—Vor să se amețească, spuse temnicerul ieșind. Sărmanii gentilomi!

Numai Montlouis auzi ce spusese Cristophe și surâse trist. O clipă mai târziu, ei auziră pași care se apropiau vioi de camera lor. Ușa se deschise și Cristophe reapăru fără nici o sticlă în mână.

—Ei bine, spuse Pontcalec, vinul pe care ți l-am cerut, unde este?

—Vești bune! strigă Cristophe fără să răspundă la întrebarea lui Pontcalec. Vești bune, domnilor.

—Care? întrebă Montlouis, tresărind.

—Regentul e mort?

—Bretania se revoltă? adăugă du Couëdic.

—Nu, domnilor, nu; pentru că n-aș fi îndrăznit de loc să numesc bune aceste vești.

—Ei bine? ce este atunci? întrebă Pontcalec.

—Este că domnul de Châteauneuf vine să contramandeze o sută cincizeci de oameni care staționează sub arme în piața Marché, ceea ce a speriat pe toată lumea; dar cei o sută cincizeci de oameni urmează să primească contraordine și se întorc în cazarma lor.

—Atunci, spuse Montlouis, încep să cred că nu se va întâmpla în seara asta.

În acest moment bătu ora șase.

—Ei bine! zise Pontcalec, o veste bună nu este un motiv ca să rămânem însetați. Întoarce-te să ne cauți vin.

Cristophe ieși și reveni, după zece minute, cu o sticlă în mână. Prietenii, care rămăseseră la masă, turnară din nou în pahare.

—În sănătatea lui Gaston! spuse Pontcalec, schimbând o privire semnificativă cu prietenii săi, singurii care puteau înțelege acest toast.

Apoi își goliră paharele, cu excepția lui Montlouis care, în momentul când își ducea paharul la buze, se opri.

—Ei bine! întrebă Pontcalec; ce este?

—Toba! spuse Montlouis, întinzând mâna în direcția de unde se auzea zgomotul.

—Ei bine! zise Talhouet, n-ai auzit ce-a spus Cristophe? sunt trupele care se întorc.

—Deloc! din contră, sunt trupele care ies, nu este retragerea, e alarma.

—Alarma! zise Talhouet; ce naiba vrea să însemne asta?

—Nimic bun, reluă Montlouis, clătinând din cap.

—Cristophe? zise Pontcalec, întorcându-se spre temnicer.

—Da, domnilor, vreți să știți ce se întâmplă, răspunse acesta; într-o clipă mă întorc.

Se repezi afară din cameră, fără a uita să închidă cu grijă ușa în urma lui. Cei patru prieteni rămaseră în liniștea îngrijorării. După vreo zece minute ușa se deschise, iar temnicerul apăru palid de teroare.

—Un curier urmează să intre în curtea castelului, spuse el; sosește de la Paris, a remis depeșele sale și de îndată poștele au fost dublate și toba a bătut în toate cazărmile.

—Oh! oh! spuse Montlouis, aceasta ne privește pe noi.

—Urcă scara! zise temnicerul, mai temător și mai speriat decât cei cărora li se adresa.

De fapt, se auziră paturile muschetelor răsunând pe dalele coridorului și în același timp vocile mai multor oameni curtenitori se putură distinge.

Ușa se deschise din nou și grefierul reapăru.

—Domnilor, spuse el, cât timp doriți pentru a pune ordine în afacerile dumneavoastră pe această lume, pentru ca apoi să vă supuneți condamnării voastre?

O teroare profundă alunecă până la cei care ascultau.

—Eu vreau, spuse Montlouis, timpul ca sentința să meargă la Paris și să se întoarcă cu aprobarea regentului.

—Eu, zise Talhouet, nu vreau decât timpul necesar comisiei pentru a avea remușcări pentru nelegiuirea sa.

—Cât despre mine, spuse du Couëdic, eu aș vrea să se lase ministrului de la Paris timpul de a comuta această pedeapsă în aceea de opt zile de detenție pe care o merităm pentru a ne fi comportat un pic fără chibzuială.

—Și dumneavoastră, domnule, spuse grav grefierul către Pontcalec care păstra liniștea, ce cereți dumneavoastră?

—Eu, zise Pontcalec foarte calm, eu nu cer absolut nimic.

—Atunci, domnilor, continuă grefierul, iată răspunsul comisiei: „*Aveți două ore pentru a vă aranja treburile spirituale și temporale; e ora șase și jumătate, trebuie ca în două ore și jumătate să fiți însoțiți în piața Bouffay, unde va avea loc execuția*."

Se lăsă o liniște grea, cei mai curajoși simțeau teroarea răsfirându-li-se la rădăcina părului. Grefierul ieși fără ca cineva să articuleze un cuvânt pentru a-i răspunde; condamnații se priviră doar și-și strânseră mâinile. Aveau două ore. Două ore, în cursul obișnuit al vieții, păreau câteodată secole; în alte momente, două ore păreau o secundă. Preoții sosiră, apoi soldații, apoi călăii. Situația devenise teribilă. Numai Pontcalec nu se dezmințea, nu pentru că celorlalți le lipsea curajul, dar le lipsea speranța; astfel Pontcalec îi asigura prin calmul cu care răspundea, nu numai preoților, dar chiar și executorilor care-și apucaseră deja prăzile.

Se îndeplineau pregătirile pentru această teribilă treabă care se numea toaleta condamnaților. Cei patru pacienți trebuiau să meargă la eșafod îmbrăcați în mantii negre, pentru ca în ochii poporului să se poată pierde printre preoții însărcinați să-i escorteze, deoarece încă existau temeri de rebeliune.

Apoi apăru problema de a le lega mâinile: problemă supremă! Pontcalec răspunse cu surâsul lui de sublimă încredere:

—Ei! bineînțeles! lăsați-ne mâinile libere, vom merge fără să ne revoltăm.

—Asta nu ne privește pe noi, răspunse executorul care se ocupa de Pontcalec; în afară de ordinele

particulare, toate dispozițiile sunt aceleași pentru toți condamnații.

—Și cine dă aceste ordine? întrebă Pontcalec râzând, regele?

—Nu, domnule marchiz, răspunse executorul, uimit de un asemenea sânge rece pe care nu-l mai văzuse niciodată, nu regele, ci șeful nostru.

—Și unde este șeful vostru?

—E cel care vorbește acolo cu temnicerul Cristophe.

—Atunci chemați-l aici, ceru Pontcalec.

—Ei! domnule Lamer[1], strigă executorul, vreți să veniți aici? Unul dintre acești domni vă cheamă.

Trăsnetul căzut asupra celor patru condamnați n-ar fi putut produce un efect mai teribil decât acest nume.

—Ce spuneți? strigă Pontcalec, palpitând de groază; cum ați spus? ce nume ați pronunțat?

—Lamer, domnule; el e, șeful nostru.

Pontcalec, palid și înghețat, căzu pe un scaun, aruncând o privire inexprimabilă peste însoțitorii săi consternați; nimeni din jurul lor nu înțelegea nimic din această descurajare mută, care urma atât de rapid acelei mari încrederi.

—Ei? spuse Montlouis, adresându-se lui Pontcalec cu un ușor accent de reproș.

—Da, domnilor, ați avut dreptate, spuse Pontcalec; dar și eu aveam dreptate să cred în această prezicere, pentru că această prezicere se va împlini ca și celelalte. Numai că, de astă dată, mă predau și sunt de acord că suntem pierduți.

Și, printr-o mișcare spontană, cei patru condamnați se îmbrățișară, rugându-se lui Dumnezeu.

—Ce ordonați? întrebă executorul.

---

[1] Joc de cuvinte în limba franceză: *la mer* = marea (nota lui naid).

—Inutil să legați mâinile acestor domni, dacă vor șă-și dea cuvântul; sunt soldați și gentilomi.

DRAMA DE LA NANTES

În acest timp, Gaston alerga pe drumul spre Nantes, lăsând în urma lui pe șeful de poștă, însărcinat atunci, ca și astăzi, să rețină caii în loc să-i facă să înainteze. În ciuda acestor două forțe contrare, făcea trei leghe pe oră. Traversă astfel Sévres și Versailles.

Sosind la Rambouillet, cum ziua începuse să se ivească, el văzu pe șeful poștei și pe surugii adunați în jurul unui cal care sângera. Galul era întins în mijlocul străzii, culcat pe o parte și răsuflând cu greutate.

Gaston n-ar fi dat de loc atenție acestui cal, acestui șef de poștă și acestor surugii. Dar, pe când se urca în șa, auzi pe unul dintre aceștia care spunea:

—În felul în care merge, va ucide mai mult de unul de aici până la Nantes.

Gaston pornise la drum, dar, frapat de un gând subit și teribil, el se opri și făcu semn șefului de poștă să vină la el.

Șeful de poștă se apropie.

—Cine a trecut deci, întrebă Gaston, mergând astfel încât a adus acest sărman animal în această stare?

—Un curier al ministrului, răspunse șeful de poștă.

—Un curier al ministrului! strigă Gaston; și venea de la Paris?

—Venea de la Paris.

—Cam de cât timp a trecut?

—Sunt aproape două ore.

Gaston scoase un țipăt surd care semăna cu un geamăt; îl cunoștea pe Dubois. Dubois, care îl înșelase sub costumul lui La Jonquière. Bunăvoința ministrului îi veni atunci în minte și-l înfricoșă. Pentru ce acest curier expediat în cea mai mare grabă cu numai două ore înaintea lui?

—Oh! eram prea fericit, gândea tânărul, și Hélène avea dreptate să-mi spună că presimțea o nenorocire mare. Oh! îl voi ajunge din urmă pe acest curier și voi ști ce mesaj duce sau îmi voi lăsa viața acolo.

Și se repezi ca o săgeată.

Dar în toate aceste îndoieli și în toate aceste întrebări, el pierduse încă zece minute, astfel că, ajungând la prima poștă, era tot cu două ore în urmă. De data aceasta, calul curierului rezistase, dar cel al lui Gaston stătea gata să cadă. Stăpânul poștei vru să facă unele observații, dar Gaston lăsă să-i cadă doi-trei ludovici și porni din nou la galop.

La următoarea poștă câștigase câteva minute. Curierul care îl preceda nu își încetinise cursa; Gaston se grăbise mai tare, asta era tot. Această viteză înspăimântătoare mărea suspiciunea și înfrigurarea tânărului.

—Oh! da! spuse el, voi ajunge în același timp cu dânsul, dacă nu voi reuși să-l depășesc.

Și el biciuia calul, care-și mărea viteza, iar la fiecare poștă se oprea, plin de sudoare și de sânge, atunci când nu cădea. La fiecare poștă afla că acel curier trecuse aproape la fel de repede ca și el; dar câștiga de fiecare dată câteva minute în favoarea lui și asta îi dădea curaj.

Surugiii, lăsați cu mult în urma lui, compătimeau fără voia lor pe acest tânăr frumos cu fruntea palidă și cu ochii pierduți care alerga astfel, fără a-și permite nici odihnă, nici hrană, pe care curgea sudoarea, în pofida frigului, neavând decât aceste cuvinte pe buze:

—Un cal! un cal! repede, un cal!

Și, într-adevăr, fără altă forță decât aceea din inimă, din ce în ce mai tulburat de rapiditatea cursei și de sentimentul pericolului, Gaston își simțea capul învârtindu-i-se și fruntea sfâșiindu-i-se; sudoarea de pe brațele sale era amestecată cu sânge.

Sugrumat de sete și de uscăciunea gâtlejului, el bău un pahar de apă rece la Ancenis. De peste șaisprezece ore, era pentru prima dată când pierdea o secundă.

Și, în acest timp, curierul blestemat avea încă o oră și jumătate de avans în fața lui. În optzeci de leghe, Gaston nu câștigase decât patruzeci sau cincizeci de minute.

Noaptea venea cu repeziciune și Gaston, crezând mereu că vede ceva apărând la orizont, încerca să pătrundă obscuritatea cu privirea sa sângerândă; el înainta ca în mijlocul unui vis, crezând că aude clopotele răsunând, tunurile huruind și tobele bătând. Avea capul plin de cântece lugubre și de zgomote sinistre; nu mai trăia viața oamenilor; agitația îl susținea, zbura prin aer.

În acest fel, el avansa mereu. Spre orele opt ale serii, el întrezări în sfârșit la orizont Nantes, ca o masă în mijlocul căreia câteva lumini străluceau ca niște stele.

El se căznea să respire și, crezând că îl sugruma cravata, o dezlegă și o aruncă pe drum.

Astfel, încălecat pe un cal negru, înfășurat într-o mantie neagră, cu capul descoperit de mult timp, cu pălăria căzută undeva, pe drum, Gaston semăna cu un cavaler fantastic care se întorcea de la o adunare de vrăjitoare.

Sosind la porțile orașului Nantes, calul său căzu la pământ, dar Gaston nu-și pierdu firea; cu ajutorul cravașei, cu care îi dădu o lovitură puternică, cu ajutorul pintenilor cu care îl împunse în abdomen, el reuși să-l facă pe cal să se ridice.

Noaptea era neagră, nimeni nu apăru pe zidurile de apărare, santinelele dispăruseră și ele în întuneric, se putea spune că orașul era părăsit.

Nu era mai mult zgomot decât lume. Am spus că Nantes avea aerul unui oraș părăsit; ne-am înșelat, Nantes avea aerul unui oraș mort.

Totuși, trecând pe sub poartă, o santinelă îi aruncă lui Gaston câteva cuvinte pe care el nu le auzi..

El își continuă drumul.

La strada castelului, calul său se prăbuși pentru a doua oară, dar de această dată pentru a nu se mai ridica.

Ce conta pentru Gaston, de data aceasta, ajunsese!

Își continuă cursa pe jos; picioarele sale erau distruse și totuși el nu simțea oboseala; ținea în mână hârtia pe care o mototolise.

Un lucru îl mira totuși, și anume faptul că nu întâlnea pe nimeni în acest cartier atât de populat,

Dar, pe măsură ce înainta, el auzea un fel de rumoare surdă care venea din piața Bouffay, în timp ce trecea prin fața unei străzi lungi, al cărei capăt dădea în acel loc:

Torțele străluceau, luminând o mare de capete; dar Gaston trecu mai departe. La castel avea treabă și halucinația i se stinse.

În sfârșit, Gaston ajunse la castel; urcă treptele și ușile se deschiseră larg în fața lui. Santinela plasată pe pontlevis vru să-l oprească, dar Gaston, cu ordinul în mână îl îndepărtă cu violență și intră pe poartă,

Niște oameni discutau cu tristețe și, tot discutând, unul dintre ei izbucni în lacrimi.

Gaston înțelese totul.

—Ordin de suspendare! strigă el, ordin de...

Cuvântul i se opri în gât; dar oamenii înțeleseră bine, văzuseră gestul disperat al lui Gaston.

—Mergeți! mergeți! strigară ei, arătându-i drumul. Mergeți! și poate veți ajunge încă la timp.

Îndată și ei se împrăștiară în toate direcțiile. Gaston porni la drum. El traversă un coridor, apoi camere goale, apoi sala mare, apoi un alt coridor. De departe, peste ziduri, la licărirea torțelor, el descoperi această mare adunare de oameni pe care o întrevăzuse mai devreme. Traversase castelul întreg; ajunsese pe o terasă; de acolo descoperi esplanada, un eșafod, niște oameni de jur împrejur, mulțime. Gaston vru să strige, nu-l auzeau; își agită batista, nu o vedeau, încă un om urcă pe eșafod: Gaston scoase un strigăt și se precipită... sări de sus la picioarele zidului de apărare; o santinelă vru să-l oprească, o prăvăli la pământ; un fel de scară ducea în acel loc, porni pe scară. La capăt e un fel de baricadă din șarete; Gaston se apleacă, alunecă și trece printre roți. Dincolo de baricadă, toți grenadierii din Saint-Simon sunt dispuși în linie. Gaston face un efort disperat, forțează linia și ajunge în incintă. Soldații, care văd un om palid, gâfâind, cu o hârtie în mână, îl lasă să treacă. Imediat, se oprește ca lovit de trăsnet. Talhouet, l-a recunoscut, Talhouet vine să îngenuncheze sub eșafod.

— Opriți, opriți! strigă Gaston cu puterea disperării.

Dar, în același timp, sabia executorului șef strălucește, ca un fulger, apoi se aude un zgomot surd și mat și un mare tremur trece prin toată mulțimea, Strigătul tânărului se pierdu în strigătul general, ieșit prea târziu. Talhouet e mort și, când ridică ochii, vede capul prietenului său în mâna călăului. Atunci, ca o inimă nobilă, înțelege că, de vreme ce numai unul a murit, toți trebuie să moară; că nici unul nu va accepta o grațiere sosită cu un cap mai târziu. El privește în jurul lui; du Couëdic urcă la rândul său; du Couëdic este îmbrăcat cu o mantie neagră, are capul descoperit și gâtul gol. Gaston se gândește că și el are

o mantie neagră, gâtul gol și capul descoperit și începe să râdă în hohote. Vede ceea ce îi rămâne de făcut, cum se vede un peisaj sinistru la licărirea fulgerului care cade. E înfricoșător, dar e grandios. Du Couëdic se înclină; dar, înainte să se încline, el strigă:

—Iată cum se răsplătesc serviciile soldaților fideli; iată cum vă țineți promisiunile, o bretoni lași!

Două ajutoare îi apleacă fruntea pe genunchi. Sabia călăului se învârte și scânteiază pentru a doua oară și du Couëdic cade alături de Talhouet. Călăul ridică de jos capul, îl arată poporului, apoi îl pune într-unul din colțurile eșafodului, în fața celui al lui Talhouet.

—Cine urmează acum? întreabă șeful Lamer.

—Nu contează! răspunse o voce; aveți grijă ca domnul de Pontcalec să fie ultimul: e scris în sentința sa.

—E rândul meu atunci, spuse Montlouis; e rândul meu!

Și Montlouis se îndreaptă spre eșafod; dar, ajuns aici, se oprește, părul i se ridică în cap: în fața lui, la o fereastră, a văzut-o pe soția sa și pe cei doi copii.

—Montlouis! Montlouis! strigă soția sa cu acel ton sfâșietor al unei inimi zdrobite; Montlouis! suntem aici, privește-ne!

În aceeași clipă, toți ochii se îndreaptă spre această fereastră.

Soldați, burghezi, preoți, călăi privesc în aceeași direcție. Gaston profită de această liberate a morții care guvernează în jurul lui, se repede spre eșafod și apucă scara pe care urcă primele trepte.

—Soția mea! copiii mei! strigă Montlouis, frângându-și mâinile de disperare; oh! întoarceți-vă, aveți milă de mine!

—Montlouis! strigă, soția lui, arătându-i de departe pe cel mai mic dintre băieți; Montlouis,

binecuvântează-i pe copiii tăi și poate că unul din ei te va răzbuna într-o zi!

—Adio, copiii mei, vă binecuvântez! strigă Montlouis, întinzând mâinile spre fereastră.

Acest rămas bun funebru străbătu noaptea și se resimți cu un ecou înfricoșător în inima asistenței.

—Destul! spuse Lamer condamnatului; destul!

Apoi se întoarse spre ajutoarele sale:

—Grăbiți-vă, spuse el, sau poporul nu ne va lăsa să terminăm.

—Fiți liniștit, spuse Montlouis; chiar dacă poporul mă va salva, nu le voi supraviețui!

Și cu degetul arătă capetele prietenilor săi.

— Ah! așadar i-am judecat bine! strigă Gaston, care auzise cuvintele sale. Montlouis, martirule, roagă-te pentru mine!

Montlouis se întoarse; i se părea că auzise o voce cunoscută; dar în același moment; călăii puseră mâna pe el și aproape imediat un țipăt puternic îl anunță pe Gaston că Montlouis plătise ca și ceilalți și că rândul lui venise. Gaston se repezi; într-o clipă el ajunse în vârful scării și domina cu privirea, la rândul său, din înălțimea platformei infame, toată această mulțime. În cele trei colțuri ale eșafodului se aflau cele trei capete, al lui Talhouet, al lui du Couëdic și al lui Montlouis. Se simțea atunci, în popor, o emoție stranie. Execuția lui Montlouis, însoțită de întâmplările pe care le-am povestit, tulburase mulțimea. Toată această piață mișcătoare, de la care se ridicau murmure și blesteme, îi părea lui Gaston o mare întinsă, în care fiecare val era viu. În acest moment îi veni ideea că putea fi recunoscut și că numele său, pronunțat de o singură gură, putea să-l împiedice să-și execute planul. Imediat căzu în genunchi și potrivind pentru el însuși butucul, își puse pe el capul.

—Adio, murmură el, adio, sărmana mea prietenă! Adio, dulcea, draga mea Hélène! Sărutul meu nupțial

mă va costa viața, dar nu mă va costa onoarea. Vai! acel sfert de oră pierdut în brațele tale face să cadă cinci capete. Adio, Hélène, adio!

Sabia călăului sclipi!

—Și voi, prietenii mei, iertați-mă! adăugă tânărul.

Fierul căzu, capul se rostogoli de o parte și corpul de cealaltă, unei Lamer luă capul și îl arătă poporului. Dar imediat un murmur puternic se ridică din mulțime; nimeni nu-l recunoscuse pe Pontcalec. Călăul se înșelă asupra acestui murmur; el așeză capul lui Gaston în ghiul care rămăsese gol; și, împingând cu piciorul corpul în ladă, de se aflau și celelalte trei, el se sprijini pe lunga sa spadă, strigând voce puternică:

—Dreptatea a fost făcută!

—Și atunci eu! o voce tunătoare; și atunci eu! pe mine mă uiți?

Și Pontcalec se repezi la rândul său pe eșafod.

—Dumneavoastră! strigă Lamer trăgându-se înapoi ca și cum fi căzut apărând o fantomă; dumneavoastră! cine sunteți!

—Eu, Pontcalec; hai, iată-mă, sunt gata.

—Dar, spuse călăul tremurând tot, privind unul după altul cele patru colțuri ale eșafodului său; am patru capete.

—Eu sunt baronul de Pontcalec, auzi? eu trebuie să mor ultimul și iată-mă.

—Numărați, spuse Lamer, la fel de palid ca și baronul, arătându-i cu vârful sabiei sale cele patru unghiuri ale eșafodului.

—Patru capete! strigă Pontcalec; imposibil!

În acest moment, într-unul din cele patru capete, el recunoscu figura nobilă și palidă a lui Gaston, care părea că-i surâde de dincolo moarte; și, la rândul său, se trase înapoi cu spaimă.

—Oh! omorâți-mă atunci mai repede! strigă el cu gemete de nerăbdare. Vreți să mă faceți să mor de o mie de ori?

În acest timp, unul dintre comisari urcase la rândul său scara, chemat de executorul șef. El aruncă o privire asupra condamnatului.

Domnul este chiar baronul de Pontcalec, spuse comisarul; faceți cele necesare.

—Dar, strigă călăul, vedeți bine, cele patru capete sunt acolo!

—Ei bine! or să fie cinci: ceea ce abundă nu face rău.

Și comisarul coborî treptele, făcând semn tobelor să bată. Lamer se împletici pe scândurile eșafodului său; rumoarea creștea. Era mai multă oroare decât putea să suporte această mulțime. Un murmur lung se auzi în piață; o parte din lumini se stinseră; soldații, împinși înapoi, alergară la arme; avu loc un moment de vacarm și de confuzie, în timpul căruia mai multe voci răsunară:

—Moarte comisarilor! moarte călăilor! strigară ele.

Atunci tunurile fortului, încărcate, își înclinară gâturile către popor.

—Ce să fac? întrebă Lamer.

—Executați-l! răspunse aceeași voce, care vorbi din nou.

Pontcalec se aruncă în genunchi. Ajutoarele îi fixară capul de butuc. Atunci preoții fugiră cu oroare, soldații tremurară și Lamer lovi, întorcându-și ochii, pentru a nu-și vedea victima.

După zece minute, piața era goală și ferestrele închise și întunecate. Artileria și pușcașii se postară în jurul eșafodului dărâmat și priveau în liniște petele mari de sânge care înroșeau pavajul.

Oamenii cărora le-au fost aduse corpurile văzură cu groază că erau într-adevăr, cum spusese Lamer, cinci cadavre în loc de patru. Unul dintre aceste cadavre ținea încă în mână o hârtie mototolită.

Această hârtie conținea grațierea celorlalți patru!

Abia atunci totul a fost explicat și devotamentul lui Gaston, care nu avea nevoie de confirmare, a fost înțeles.

Credincioșii au vrut să celebreze o slujbă religioasă; dar președintele Châteauneuf, care se temea de tulburări la Nantes, le ordonă să o facă fără odăjdii și fără pompă.

Aceasta a fost ziua sfântă de miercuri în care corpurile celor executați au fost îngropate. Poporul a fost îndepărtat de capela unde se odihneau trupurile mutilate, din care varul, putem fi siguri, consuma cea mai mare parte.

Astfel sfârși drama de la Nantes.

CONCLUZIE

Cincisprezece zile după evenimentele pe care le-am povestit, o trăsură verde, aceeași pe care am văzut-o sosind la Paris la începutul acestei istorii, ieșea pe la aceeași barieră pe unde intrase și pornea pe drumul de la Paris la Nantes.

O tânără femeie, palidă și aproape muribundă, se afla în ea, alături de o soră augustină care, de fiecare dată când își întorcea ochii spre însoțitoarea ei, scotea un oftat și își ștergea o lacrimă.

Un om călare aștepta cu nerăbdare această trăsură aproape de Rambouillet.

El era înfășurat cu o mantie mare, care nu lăsa să i se vadă decât ochii.

Aproape de el se afla un alt om înfășurat cu o mantie ca a lui.

Când trăsura trecu, el scoase un suspin profund și două lacrimi tăcute alunecară din ochii săi.

—Adio! murmură el; adio, toată bucuria mea! adio, toată fericirea mea! adio, Hélène! adio, copilul meu!

—Monseniore, spuse omul care era aproape de el, costă scump să fii un mare prinț, iar cel care vrea să comande altora trebuie mai întâi să se învingă pe el însuși. Fiți tare până la capăt, iar posteritatea va spune că ați fost măreț.

—Oh! nu vă voi ierta niciodată, domnule, spuse regentul, cu un suspin atât de profund, încât semăna cu un geamăt, pentru că mi-ați ucis fericirea.

—Ei bine! să lucrezi pentru regi! spuse, ridicând din umeri, însoțitorul acestui om îndurerat: *Noli fidere principibus sperare nec filiis lorum*[1].

---

[1] *Nu te aștepta la statornicie de la principi, nici de la fiii lor* (lat.) (text reconstituit - probabil - și tradus de naid)

Cei doi bărbați rămaseră acolo până ce trăsura dispăru la orizont, apoi reluară drumul spre Paris.

După opt zile, trăsura intră pe poarta augustinelor din Clisson; la sosirea ei, toată mănăstirea se adună în jurul călătoarei îndurerate, sărmană floare zdrobită de vântul lumii.

—Veniți, copilul meu, veniți să trăiți cu noi, spuse maica superioară.

—Nu să trăiesc, maică, zise tânăra fată, ci să mor!

—Gândiți-vă numai la Domnul, copilul meu, spuse buna stareță.

—Da, maică, la Domnul, care a murit pentru crimele oamenilor, nu-i așa?

Maica superioară o luă în brațe fără să-i mai pună și alte întrebări; ea era obișnuită să vadă trecând suferințele pământești și să le deplângă fără să întrebe cine a provocat suferința.

Hélène își recăpătă mica ei chilie din care fusese absentă abia o lună; totul era acolo, în același loc în care fusese lăsat de ea; merse la fereastră: lacul dormea liniștit și posomorât; numai gheața care îl acoperea dispăruse sub ploi și, odată cu ea, zăpada unde, înainte de a pleca, tânăra fată revăzuse urmele pașilor lui Gaston.

Primăvara învingea; totul revenea la viață, în afară de Hélène.

Arborii care înconjurau micul lac înverzeau, frunzele mari de nufăr pluteau încă la suprafața apei, trestiile își reveneau și toată pleiada de păsări cântătoare se întorcea să le locuiască.

Nu era nimic până la gard care să nu-l lase pe grădinar să treacă. Hélène traversă și vara; apoi, în luna septembrie, muri.

Chiar în dimineața morții sale, maica superioară primea o scrisoare care venea de la Paris printr-un curier.

Ea duse la muribundă această scrisoare care conținea doar câteva cuvinte:

Maică, obțineți de la fiica voastră iertarea pentru regent.

Hélène, implorată de maica superioară, păli la acest nume. Dar răspunse:

—Da, maică, îl iert! dar numai pentru că vreau să-l reîntâlnesc pe cel pe care l-a ucis.

La ora patru seara, ea își dădea sufletul.

Ceruse să fie îngropată chiar în locul unde Gaston dezlega barca cu care venea să o vadă.

Ultima sa dorință a fost împlinită.

SFÂRȘIT

